

Republiek Suriname

Financieel Jaarplan 2022

Eenheid

Samen sterk voor Suriname

Voorwoord

Voor u ligt het Financieel Jaarplan 2022 met de verwoording van prioriteiten op de ontwikkelingsagenda van het beleid voor het betreffende begrotingsjaar. In de context van de financiële problematiek is dit een grote uitdaging: enerzijds is er grote behoefte aan programma's en projecten tot spoedig herstel, anderzijds is er een groot tekort aan directe financiële middelen. Theoretisch is er overgebleven ruimte uit niet getrokken leningen, maar de capaciteit tot voorbereiding en uitvoering schiet erg tekort. Het planapparaat is ernstig verzwakt en vereist reorganisatie en wederopbouw. Verder is het leenplafond reeds dusdanig overschreden, dat het verder lenen moeilijker maakt.

Beleid en vooruitgang zijn echter niet alleen afhankelijk van geld. Onder omstandigheden van financiële beperkingen zijn belangrijke resultaten mogelijk door reorganisatie en effectieve inzet van de beschikbare capaciteit aan arbeid, organisatie en hulpmiddelen. De uitdaging voor 2022 is om in deze richting de eerste mogelijkheden te vinden tot wederopbouw.

Er staan belangrijke beleidsverschuivingen op de agenda. Onder andere gaat het om hervorming van economische en sociale agenda's, dus meer ruimte voor het klein- en middenbedrijf, het scheppen van werkgelegenheid, vereenvoudigd en effectiever sociaal beleid, en grotere betrokkenheid van de gemeenschap in de ontwikkeling, met name op het niveau van ressorten en districten. Dat vraagt om grondige revisie van het beleid en het planapparaat: dat moet veel meer een met de gemeenschap samen optrekken, en ook meer ondersteunend zijn in de uitvoering.

Voorheen werden de Financiële Nota en het Jaarplan als twee aparte documenten ingediend. Dit jaar is ervoor gekozen vanwege de efficiëntie om het Jaarplan 2022 en de Financiële Nota samen te voegen tot één document: het Financieel jaarplan 2022.

De Minister van Financiën en Planning

Armand Achaibersing, MBA

Paramaribo, 27 September 2021

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Lijst van Afkortingen	7
Lijst van Tabellen.....	13
Lijst van Figuren	16
Deel A: Macro- en Sociaaleconomische beschouwingen	18
1. Inleiding	19
2. Beleidskader.....	20
2.1 COVID-19	20
2.2 Wereldeconomie: Groei en Handel.....	21
2.3 Groei van de Internationale handel.....	22
2.4 Ontwikkelingen op de Internationale Oliemarkten.....	24
2.5 Ontwikkelingen op de Internationale Goudmarkten	26
2.6 Latijns-Amerika en het Caribisch gebied.....	28
3. Ontwerpbegroting 2022	30
3.1 Algemeen.....	30
3.2 Opzet van de Ontwerpbegroting 2022.....	31
3.3 Geraamde overheidsuitgaven	32
3.4 Geraamde overheidsontvangsten	35
4. Macro-economische ontwikkelingen	38
4.1 Ontwikkelingen in de Reële Sector.....	38
4.2 Investeringen	40
4.3 Inflatie, Lonen en Koopkracht.....	42
4.4 Overheidsfinanciën 2018 – juni 2021	44
4.5 Overheidsontvangsten	48
4.6 Overheidsuitgaven	52

4.7 Financiering	61
4.8 Ontwikkeling van de Staatsschuld over de periode 2018 – juni 2021	63
4.9 Buitenlandse schuld	67
4.10 Totale Bruto binnenlandse en buitenlandse schuld en schuld ratio's	70
4.11 Ontwikkeling van productie, inkomen, prijzen, geselecteerde lonen en werkgelegenheid.....	72
4.12 Buitenlandse handel (in goederen) 2019.1 - 2021.2	75
4.13 Prijsontwikkeling.....	77
4.14 Geselecteerde looninformatie.....	81
4.15 Werkgelegenheid	82
4.16 Werkloosheid (strikt en ruim) en Werkgelegenheid (leeftijdsgroep 15 < 65 jaar)	84
4.17 Monetaire ontwikkelingen 2018 - juni 2021.....	85
4.18 Kredietverlening en toevertrouwde middelen.....	91
4.19 Interesttarieven	95
4.20 De betalingsbalans in 2020 - juni 2021	96
4.21 Financiële rekening	99
Deel B. Sectorale ontwikkelingen	104
5. Sectorale Ontwikkeling	105
5.1 Demografische trends	105
5.2 Afhankelijkheidsratio's.....	106
5.3 Geografische spreiding van de Bevolking	107
5.4 Sociaal Beschermingssysteem en de behoefte aan hervorming.....	109
5.5 Gezondheidszorg	112
5.6 Huisvesting	116
5.7 Onderwijs	120
5.8 Werkgelegenheid	128
5.9 Veiligheid	131
5.10 Milieuontwikkelingen	136

5.10.1 Klimaatverandering	136
5.10.2 Door Mens of Natuur veroorzaakte Rampen.....	137
6. Ontwikkelingen in de Productiesector	142
6.1 Agrarische sector	142
6.2 Ontwikkelingen in de Veeteeltsector.....	147
6.3 Ontwikkelingen in de Visserij	148
6.4 Ontwikkelingen in de Houtsector	149
6.5 Ontwikkelingen van de Mineralensector	153
6.6 Ontwikkelingen in de Oliesector.....	154
6.7 Ontwikkelingen in de Toerisme Sector	156
7. Financiële sector	158
7.1 Ontwikkeling van het Verzekeringswezen	158
7.2 Toezicht Verzekeringsmaatschappijen	159
Deel C: Strategische Actiepunten	165
8. Actiepunten uit het OP 2022-2026 voor het jaar 2022.....	166
8.1 Ministerie van Financiën en Planning	166
8.2 Ministerie van Buitenlandse Zaken, International Business & Internationale Samenwerking...	169
8.3 Ministerie van Binnenlandse Zaken.....	169
8.4 Ministerie van Justitie en Politie.....	170
8.5 Ministerie van Defensie	172
8.6 Ministerie van Economische Zaken, Ondernemerschap en Technologische Innovatie	173
8.7 Ministerie van Natuurlijke Hulpbronnen	174
8.8 Ministerie Landbouw Veeteelt en Visserij	175
8.9 Ministerie van Grond Beleid en Bos Beheer	176
8.10 Ministerie van Regionale Ontwikkeling en Sport.....	177
8.11 Ministerie van Ruimtelijke Ordening en Milieu	178
8.12 Ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting	178

8.13 Ministerie van Onderwijs Wetenschappen en Cultuur.....	179
8.14 Ministerie van Arbeid Werkgelegenheid en Jeugdzaken	180
8.15 Ministerie van Volksgezondheid	180
8.16 Ministerie van Openbare Werken	181
8.17 Ministerie van Transport Communicatie en Toerisme.....	182
Bijlage 1: Strategische actiepunten van de ministeries	183
Bijlage 2: Projectenvoortgang van ministeries	184

Lijst van Afkortingen

ABS	Algemeen Bureau voor Statistiek
ACS	Acuut Coronair Syndroom
ACTO	Amazon Treaty Cooperation
ADEK	Anton de Kom Universiteit Suriname
ADRON	Het Anne van Dijk Rijst Onderzoekscentrum Nickerie
AIP	Agrarisch Industrie Park
AKB	Algemeen Krediet Bewaking
AOV	Algemene Oudedagsvoorziening
EPA	Economic Partnership Agreement
APF	Algemeen Pensioenfonds
AZP	Academisch Ziekenhuis Paramaribo
BAZO	Nationale Basiszorgverzekering
BBP	Bruto Binnenlandsproduct
BBS	Beveiligings- en Bijstandsdienst Suriname
BEIP	Sectorplan Onderwijs en het Basic Education Improvement Program
BiZa	Ministerie van Binnenlandse Zaken
BOG	Bureau Openbare Gezondheidszorg
BOSNAS	Bos- en natuurbeheer autoriteit
WD	Directoraat Bouwkundige Werken en Dienstverlening
BZV	Basiszorg Verzekering
CARICOM	Caricom Single Market
CARIFORUM	Caribbean Forum
CBET	Competence Based Education and Training
CCT	Conditional Cash Transfer
CD	Communicable Diseases
CDB	Caribbean Development
CELAC	Gemeenschap van Latijns-Amerikaanse en Caraïbische Staten en Caribbean Development Bank
CIS	Conservation International Suriname
COMCEC	Permanent Comité voor Economische en Commerciële Samenwerking van de Organisatie voor Islamitische

	Samenwerking
COVAB	Centrale Opleiding voor Verpleegkundige en Aanverwante Beroepen
CPI	Christelijk Pedagogische Instituut
CSME	CARICOM Single Market and Economy
CTW	Directoraat Civieltechnische Werken
CVO	Capaciteitsversterking van Chief Veterinary Officers
DAOB	Directoraat Agrarische Ontwikkeling Binnenland
DC	Districtscommissaris
DCIV	Dienst Informatie Criminele Verzorging
DDOASB	Directoraat Duurzame Ontwikkeling Afro –Surinamers Binnenland
DDOI	Directoraat Duurzame Ontwikkeling Inheemsen
DIS	Delfstoffen Instituut Suriname
DRO	Directoraat Regionale Ontwikkeling
DSZ	Directoraat Sportzaken
DWCP	Decent Work Country Programma
DWV	Dienst Watervoorziening
EBS	NV. Energy Bedrijven Suriname
ECD	Early Childhood Development
EDF	Électricité de France.
EE	Energy efficiency
EFF	Extended Fund Facility
EMSAGS	Improving Environmental Management in the Mining Sector of Suriname
EZOTI	Ministerie van Economische zaken, Ondernemerschap en Technologische innovatie
EPA	Economic Partnership Agreement
ESIA	Environmental and Social Impact Assessment
EU	Europese Unie
FCH	Family and Community Health
FCMU	Forest Cover Monitoring Unit
FDI	Foreign Direct Investment
FIOD	Financieel Inlichtingen en Opsporingsdienst

FPIC	Free Prior and Informed Consent
FREL	Forest Reference Emission Level
FRL	Forest Reference Level
FTTH	Fibre To Home
GCCA	Suriname Global Climate Change Alliance
GEF	Global Environment Facility project
GOB	Surinaamse Grondontwikkelingsbedrijf
GSHS	Global School Health Survey
GYTS	Global Youth Tobacco Survey
HFC	Hydrofluorocarbons
HFLD	High Forest Cover Low Deforestation
HI&T	Ministerie van Handel, Industrie en Toerisme
HRHP	Human Resources in Health Planning
HP	Herstelplan 2020-2022
IDB	International Development Bank
IKBEN	Technische Commissie Integraal Kinderbeschermingsnetwerk
ILO	International Labor Organization
IMCI	International Marine Certification Institute
IMF	Internationale Monetaire Fonds
IMO	Internationale Maritieme Organisatie
IMPAC	IMPAC en IMCI-protocollen
IOO	Illegale, Ongemelde en Ongereguleerde
IPCC	Intergovernmental Panel on Climate Change
IsDB	Islamic Development Bank
ISH4	Gezondheidsinformatiesysteem
ITTO	International Tropical Timber Organization
JTV	St. Jeugd tandverzorging
KBS	Korps Brandweer Suriname
KMO	Kleine en middelgrote ondernemingen
KPA	Korps Penitentiare Ambtenaren
KPI	Key Performance Indicators
KPS	Korps Politie Suriname

KVS	Kindvriendelijke Scholen
LAC	Latijns-Amerika en het Caraïbisch gebied
LBB	Dienst 's Lands Bosbeheer
MAS	Maritieme Autoriteit Suriname
MEA	MEA-plichtige activiteiten conform de Raamwet Milieu
MH	Mental Health
EZOTI	Ministerie van Economische zaken, Ondernemerschap en Technologische Innovatie
Min. F&P	Ministerie van Financiën en Planning
MINOWC	Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur
MKMO	Micro, Kleine en Middelgrote Ondernemingen
MMEB	Mensen met een Beperking
MoU	Memorandum of Understanding
NAS	Nationaal Archief Suriname
NATIN	Natuur technisch Instituut
NCCR	Nationaal Coördinatie Centrum voor Rampenbeheersing
NCD	Non- Communicable Diseases
NCVA	Nationale Commissie ter voorbereiding van de vaststelling van de Armoedegrens in Suriname
NH	Ministerie van Natuurlijke Hulpbronnen
NHA	National Health Accountant system
NIMOS	Nationaal Instituut voor Milieu en Ontwikkeling in Suriname
NGO's	Niet Gouvernementeale Organisaties
NIP	Suriname Nationaal Infrastructuur Projecten
NLR	Nationale Loonraad
NRA	De National Risk Assessment
NRHG	Nationale Raad Huiselijk Geweld
NRTM	Near Real Time Monitoring Systeem
NSPG	Nationaal Strategisch Plan voor Gezondheid en Welzijn in Suriname
OAS	Organisatie Amerikaanse Staten
ODDZ	Onder directoraat Delinquentenzorg
ODEZ	Onder directoraat Forensische Zorg
OG	Directoraat Openbaar Groen
OIC	Organisatie voor Islamitische Samenwerking

OIE	Wereldorganisatie voor diergezondheid
OM	Openbaar Ministerie
OP	Planmatrix
OPEC	Organization of the Petroleum Exporting Countries
OTT	Over The Top
PFS	Pensionfonds Suriname
PIS	Perinatale Informatie Systeem
PPP	Public Private Partnership
PROSUR	Forum for the Progress and Development of South America
PSC	Production Sharing Contract
PURP	Paramaribo Urban Rehabilitation Program
RE	Development of renewable energy
RGM	Rosebel Gold Mines
ROM	Ministerie van Ruimtelijke Ordening en Milieu
RTVET	Reforming the Technical and Vocational Education and Training
SAO	Ministerie Stichting Arbeidsmobilisatie en ontwikkeling
SBB	Stichting voor Bosbeheer en Bostoezicht
SDG	Sustainable Development Goals
SDI	Spatial Data infrastructure
SER	Sociaal Economisch Raad
SFISS	Forestry Information Systeem
SHTTC	Stichting Suriname Hospitality and Tourism Training Center
SIS	Safeguard Information System
SLM	Surinaamse Luchtvaart Maatschappij
SLMS	Satellite Land Monitoring Systeem
SNMA	Suriname Nationale Maritieme Associatie
SNMBS	Surinaams Nationaal Maritiem Beleid en Strategie
SNRI	Rijstonderzoeksinstituten
SNTA	Suriname National Training Authority
SOI	Standaard Onderwijsindeling
SoZaVo	Ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting
SPASU	Spatial Planners Associatie Suriname

SPS	Stichting Planbureau Suriname
SPWE	Stichting Productieve Werkeenheden
SSB	Surinaams Standaarden Bureau
STEO	Short Term Energy Outlook
STES	Secondary and Technical Education Support
SWM	Surinaamse Waterleiding Maatschappij
SZF	St. Staatsziekenfonds
TNC	The Nature Conservancy
TSA	Treasury Single Account
TVET	Enhancement of the Technical and Vocational Education and Training
UNDP	United Nations Development Program
UN-ECLAC	United Nations Economic Commission for Latin America and the Caribbean
UNFF	United Nations Forum on Forests
VMS	Vessel Monitoring System
VN	Verenigde Naties
VOJ	Voortgezet onderwijs op juniorenniveau
VOS	Voortgezet onderwijs op seniorenniveau
VS	Veterinary Services
VVOS	Verkeer Voorlichting Onderwijs en Statistieken
WAP	Wet Algemeen Pensioenfonds
WB	Wereld Bank
WCRD	Wereld Consumenten Rechten Dag
WEO	World Economic Outlook
WHO	World Health Organisation

Lijst van Tabellen

Tabel 2.1.1: Projecties economische groei 2020-2022	21
Tabel 3.3.1: De totale operationele uitgaven en de programma's per Ministerie/Directoraat voor de Ontwerpbegroting 2022 en de Nota van Wijziging 2021 (SRD miljoen)	33
Tabel 3.3.2: De totale uitgaven van de Programma's van de Ontwerpbegroting 2022 en de Nota van Wijziging 2021 per Ministerie/Directoraat naar financieringsbron (SRD miljoen)	34
Tabel 3.4.1: De totale belastingontvangsten naar component (SRD miljoen)	35
Tabel 3.4.2: Een vergelijkend overzicht per Ministerie/Directoraten van de geraamde Niet-Belastingontvangsten (SRD miljoen)	36
Tabel 3.4.3: De ontvangsten per donor en lening van de Ontwerpbegroting 2022 en de Nota van wijziging 2021 (SRD miljoen)	37
Tabel 4.3.1: Gemiddelde koopkracht van het minimumloon ten opzichte van Januari 2015.....	44
Tabel 4.4.1: Overheidsfinanciën op aangepaste kasbasis*, 2018 – jun 2021 (SRD miljoen)	46
Tabel 4.5.1: Directe belastingen op aangepaste kasbasis, 2018 – jun 2021 (SRD miljoen).....	48
Tabel 4.5.2: Indirecte belastingen op aangepaste kasbasis, 2018 – jun 2021 (SRD miljoen)	50
Tabel 4.5.3: De niet-belastingontvangsten op aangepaste kasbasis, 2018 – jun 2021 (SRD miljoen)	50
Tabel 4.5.4: Mijnbouwontvangsten op aangepaste kasbasis naar inkomstensoort, 2018 – jun 2021 (SRD miljoen)	51
Tabel 4.5.5: Overheidsontvangsten mijnbouw en niet-mijnbouw op aangepaste kasbasis 2018 – jun 2021 (SRD miljoen)	52
Tabel 4.6.1: Procentuele verdeling van de uitgaven in de periode 2018 – juni 2021	53
Tabel 4.6.2: De personele uitgaven over de periode 2018 – juni 2021	53
Tabel 4.6.3: Bestand van ambtenaren, pensioen en onderstanden, 2018 – jun 2021	56
Tabel 4.6.4: Het ambtenarenbestand naar ministerie in de periode 2018 – jun 2021	56
Tabel 4.6.5: De personele uitgaven in de periode 2018 – jun 2021 en de Ontwerpbegroting 2022 proportioneel verdeeld naar ministeries (SRD miljoen).....	58
Tabel 4.6.6: Specificatie van de kasstromen vanuit de overheid naar het SZF jan-jun 2021*	59
Tabel 4.6.7: Specificatie kasstromen vanuit de overheid naar het Pensioenfonds 2021	60
Tabel 4.7.1: Begrotingsuitvoering 2021 (realisatie ten opzichte van begroting) in SRD miljoen	62
Tabel 4.7.2: Realisatie belastingen en NBO in procenten van de geraamde ontvangsten	62
Tabel 4.8.1: Bruto binnenlandse schuld naar schuldinstrument 2017 – juni 2021 op kasbasis (SRD miljoen)....	63
Tabel 4.8.2: Bruto binnenlandse schuld naar looptijd 2017 – juni 2021 op kasbasis (SRD miljoen).....	65
Tabel 4.8.3: Aangegane lange termijn binnenlandse leningen 2020 – juni 2021	66
Tabel 4.11.1: De ontwikkeling van geselecteerde macro-economische indicatoren 2015-2020 (SRD duizend).....	73
Tabel 4.11.2: De ontwikkeling van het reële Bruto Binnenlands Product 2016-2020 (SRD duizend)	74

Tabel 4.11.3: De ontwikkeling van het Bruto Binnenlands Product in constante zin (2015=100), verdeeld naar diverse sectoren en componenten (SRD duizend) 2015-2020	74
Tabel 4.11.4: De procentuele bijdragen van diverse sectoren en componenten aan het Bruto Binnenlands Product in constante zin (2015 = 100)	75
Tabel 4.11.5: De procentuele jaar op jaar mutaties van diverse sectoren en componenten van het Bruto Binnenlands Product in constante zin (2015 = 100)	75
Tabel 4.12.1: Importen, Exporten en Handelsbalans van Suriname op kwartaalbasis, 2019.1 – 2021.2 (in USD)	75
Tabel 4.12.2: Importen, Exporten en Handelsbalans van Suriname naar handelsblok 2019 en 2020 (in USD)..	76
Tabel 4.12.3: Importen, Exporten en Handelsbalans van Suriname naar handelsblok 1 ^e en 2 ^e kwartaal 2021 (in USD)	76
Tabel 4.12.4: De top-10 Exportlanden van Suriname, jaarcijfers 2020 en kwartaalcijfers 2021.1 en 2021.2 (in USD)	77
Tabel 4.12.5: De top-10 Importlanden van Suriname, jaarcijfers 2020 en kwartaalcijfers 2021.1 en 2021.2 (in USD)	77
Tabel 4.13.1: Consumentenprijsindexcijfer & inflatie, juli 2020 tot en met juli 2021: Paramaribo & Wanica, Nickerie, ...	78
Tabel 4.13.2: Bouwprijsindexcijfers en inflatie, jaarcijfers 2016 - 2020 en (2015=100)	79
Tabel 4.13.3: Kwartaal Bouwprijsindexcijfers en inflatie, 2020.1 - 2021.2 (2015=100)	80
Tabel 4.13.4: BBP-deflator 2016-2020, deflator inflatie en CPI-inflaties 2016-2020	81
Tabel 4.14.1: Indices van Nominale Bruto arbeidskosten bij grote bedrijven voor geselecteerde ISIC-hoofdgroepen per	81
Tabel 4.14.2: Indices van Reële arbeidskosten bij grote bedrijven voor geselecteerde ISIC-hoofdgroepen en Consumenten Prijs Indexcijfer per jaar, 2016 – 2020	82
Tabel 4.15.1: Het gemiddelde aantal voltijdse werknemers bij grote bedrijven voor geselecteerde ISIC-hoofdgroepen per jaar, 2016– 2020 en de absolute mutatie over dezelfde periode	83
Tabel 4.15.2: De procentuele jaar op jaar mutaties van geselecteerde ISIC-hoofdgroepen, 2016-2020	83
Tabel 4.16.1: Arbeidsmarkt informatie Paramaribo en Wanica 2015 – 2020	84
Tabel 4.17.1: Ontwikkeling van de geldaggregaten	90
Tabel 4.21.1: Internationale reserves van de Centrale Bank van Suriname (USD miljoen)	102
Tabel 4.21.2: Betalingsbalans van Suriname (USD miljoen)	103
Tabel 5.2.1: Geselecteerde demografische kengetallen, 2012-2019	105
Tabel 5.3.1: De 5 snelst groeiende districten naar bevolking in 2012 en 2019 en de bevolkingstoename in procenten in de periode 2012-2019	106
Tabel 5.4.1: Kerninformatie met betrekking tot het Minimum uurloon 2015-2020	108
Tabel 5.4.2: Sociale programma's die geen onderdeel zijn van het SZS (2015- 2020)	109
Tabel 5.4.3: Sociale uitkeringen vóór en Tijdens Covid periode	109

Tabel 5.4.4: Aantal geregistreerden voor covid-steun naar geslacht en categorie, februari-juli 2021	110
Tabel 5.9.1: Overzicht geregistreerde criminaliteit in Suriname 2015-2020	130
Tabel 5.9.2: relevante criminaliteitsstatistieken 2015-2020	131
Tabel 5.9.3: Aantal opname t.g.v. Verkeersongevallen met zware letsels naar geslacht over de periode 2015-2020.....	131
Tabel 5.9.4: Totaal aantal verkeersdoden naar district 2015-2020	132
Tabel 5.9.5: Incidentenbestrijding Landelijk 2015-2020.....	133
Tabel 6.1.1: De bijdrage van de agrarische sector aan het BBP mp in constante prijzen.....	140
Tabel 6.1.2: Exportvolume en -waarde agrarische producten 2015-2019.....	141
Tabel 6.1.3: Kengetallen van de landbouwsector 2015-2019.....	142
Tabel 6.1.4: Kengetallen rijstsector 2015-2019.....	143
Tabel 6.1.5: Kengetallen bacove sector 2015-2019	144
Tabel 6.1.6: Kernindicatoren van de veeteeltsector.....	145
Tabel 6.1.7: Kengetallen Visserijsector 2015-2019	146
Tabel 6.1.8: Productie, verwerking en export van hout in volumes m3 van 2015-2021	148
Tabel 6.1.9: Export van verwerkte hout naar regio's voor 2015-2019	149
Tabel 6.1.10: Overheidsinkomsten uit de bosbouwsector 2015-2020.....	150
Tabel 6.5.1: Kernindicatoren van de Goudsector (exclusief zilver en andere edelmetalen) in 2015-2021	152
Tabel 6.5.2: Kernindicatoren van de oliesector 2014-2020	153
Tabel 7.2.1: Balanstotaal van de financiële sector (SRD miljoen).....	158
Tabel 7.2.2: Gecombineerde Balansen der Levensverzekeringsmaatschappijen (SRD miljoen)	160
Tabel 7.2.3: Gecombineerde Verlies- en Winstrekeningen der Levensverzekeringsmaatschappijen (SRD miljoen)	161
Tabel 7.2.4: Gecombineerde Balansen der Schadeverzekeringsmaatschappijen (SRD miljoen).....	161
Tabel 7.2.5: Gecombineerde Verlies- en Winstrekeningen der Schadeverzekeringsmaatschappijen (SRD miljoenen)	162
Tabel 7.2.6: Gecombineerde WAM-staat (Bedragen in SRD miljoenen met uitzondering van regel 10 tot en met 12).....	162

Lijst van Figuren

Figuur 2.1.1: Aantal gerapporteerde COVID-19 gevallen per 13 September 2021 per WHO	
Regio.....	20
Figuur 2.2.1: Economische groei in de wereld 2019-2022* (* 2019, 2020 realisaties en 2021, 2022 projecties)	
.....	21
Figuur 2.2.2: Economische groei van de vier grootste economieën in de wereld 2019-2022* (in percentage).....	22
Figuur 2.4.1: Gemiddelde prijs van ruwe olie (brent) 2018-2021 (in USD/barrel).....	25
Figuur 2.4.2: Totale wereldproductie en –consumptie van ruwe olie in miljoen barrels per dag 2018-2022.....	26
Figuur 2.4.3: Wereldvraag, -aanbod en -prijsontwikkeling van aardolie 2015-2021	26
Figuur 2.5.1: Internationale Goudprijs (in USD/troy ounce)	29
Figuur 2.5.2: Correlatie tussen de US-dollar en de goudprijs in 2015-medio 2021	29
Figuur 2.5.3: Mondiale vraag, aanbod en goudprijsontwikkeling	30
Figuur 3.2.1: Economische groei in de wereld 2019-2022* (in percentage).....	26
Figuur 3.2.2: Economische groei van de vier grootste economieën in de wereld 2019-2022* (in percentage) ...	27
Figuur 4.1.1: Het verloop van de reële groei BBPmp, groei minerale en niet-minerale sector.....	40
Figuur 4.2.1: Investerings, besparingen en buitenlandse kapitaalstromen 2015-2020, projecties 2021-2026 ..	43
Figuur 4.3.1: Inflatie gemiddelde periode 2015-2022	43
Figuur 4.3.2: CPI gemiddeld en end of period (Dec.) 2015-2022	43
Figuur 5.1.1: Schatting en projectie van midjaarlijkse bevolking 2012-2020	103
Figuur 5.1.2: Bevolking naar leeftijdscategorie 2012 en 2019	104
Figuur 5.1.3: Geboorte, sterfte en natuurlijke aanwas	Figuur 5.1.4: Bevolkingsmutaties 2012–2019 .....
Figuur 5.3.1: Aandeel bevolking naar gebied	Figuur 5.3.2: Groeicijfers naar gebied.....
Figuur 5.5.1: Maandelijkse groei totaal aantal Covid-19 geteste personen en sterfgevallen 2021	111
Figuur 5.5.2: Aantal positief geteste personen en aantal Covid-19 sterfgevallen in 2020 per 100.000 bevolking	111
Figuur 5.5.3: Bevolkingspercentage van geselecteerde landen deels of volledig gevaccineerd tegen Covid-19 per medio september 2021.....	111
Figuur 5.5.4: Aantal personen dat dialyseert in Suriname 2017 -2020.....	112
Figuur 5.5.5: Aantal nierdialyse patiënten in Suriname per 100.000 bevolking 2017-2020	112
Figuur 5.5.6: RGD-patiënten met hypertensie (H), diabetes (D), H+D en H&D&H+D 2016 - 2019	113
Figuur 5.5.7: Aantal in het Radiotherapeutisch Centrum Suriname behandelde kankerpatiënten 2016-2020 ..	113
Figuur 5.5.8: Sterftecijfer ten gevolge van longkanker naar geslacht in geselecteerde landen in 2016.....	113
Figuur 5.5.9: Aantal chronische PCS-patiënten en sterfte aantal tgv suicide per 100.000 bevolking 2016-2019	114
Figuur 5.5.10: Suicide naar geslacht in Suriname, Guyana, Trinidad & Tobago en Jamaica 2016	114

Figuur 5.7.1: Begroting onderwijs in % van de overheidsbegroting en van het BBPmp in lopende prijzen.....	119	
Figuur 5.7.2: Raming operationele uitgaven en programma's in % van de begroting voor onderwijs.....	119	
Figuur 5.7.3: Realisatie onderwijsprogramma's.....	120	
Figuur 5.7.4: Verhouding leerling-leraar (PTR) pre-primair en primair onderwijs en VOJ.....	121	
Figuur 5.7.5: Dropouts primair onderwijs en VOJ.....	121	
Figuur 5.7.6: Zittenblijvers primair onderwijs.....	122	
Figuur 5.7.7: 'Persistence to' 6e klas primair onderwijs.....	123	
Figuur 5.7.8: Slagingspercentage primair onderwijs en MULO.....	123	
Figuur 5.7.9: Slagingspercentage toelating VHN.....	124	
Figuur 5.7.10: 'Completion Rate' primair onderwijs	Figuur 5.7.11: 'Completion Rate' VOJ	124
Figuur 5.7.12: Percentage gekwalificeerde leraren in het primair onderwijs en VOJ.....	125	
Figuur 5.7.13: Adjusted NER & NIR primair onderwijs.....	126	
Figuur 5.8.1: Totale beroepsbevolking 15-64 jr in de districten Paramaribo en Wanica naar opleidingsniveau 2015-2018.....	127	
Figuur 5.8.2: Toename aantal werkzame mannen en vrouwen in Par'bo en Wanica in 2019 t.o.v.2015.....	128	
Figuur 5.8.3: Surinaams arbeidspotentieel buiten beroepsbevolking 2015 vs 2018	128	
Figuur 5.8.4: <i>Groei aantal werkzamen vs werklozen en werkloosheidspercentage 2015-2019</i>	129	
Figuur 5.8.5: Verloop werkloosheidspercentage Latijns-Amerika & het Caraïbisch gebied vs Suriname 2015-2018	129	
Figuur 5.10.1.1 : Parameters klimaatverandering	135	
Figuur 5.10.2.1: Overzicht van de kleinschalige goudproductie en het daaraan gelieerd kwikgebruik van 2015-2020.....	136	
Figuur 5.10.2.2: Overzicht van het aantal rukwinden per getroffen district van 2015 - 2020	136	
Figuur 5.10.2.3: Jaarlijkse ontbossing over de monitoringsperioden.....	138	
Figuur 5.10.2.4: Grafische weergave van de oorzaken van ontbossing	138	
Figuur 5.10.2.5: De hoeveelheid gestort afval over de periode 2010-2019.....	140	
Figuur 6.1.1: Het verloop van de exportwaarde van de agrarische sector in USD miljoen	141	
Figuur 6.7.1: Weergave van het totaal aantal toeristen in Suriname en de wereld	152	
Figuur 6.7.2: Weergave van het totaal aantal toeristen in Suriname (januari – augustus).....	153	
Figuur 6.1.1: Het verloop van de exportwaarde van de agrarische sector in USD miljoen	139	
Figuur 6.7.1: Weergave van het totaal aantal toeristen in Suriname en de wereld	154	
Figuur 6.7.2: Weergave van het totaal aantal toeristen in Suriname (januari – augustus).....	155	

Deel A: Macro- en Sociaaleconomische beschouwingen

1. Inleiding

Het Nationaal Jaarplan 2022 (NJP2022) is de eerste uit de reeks jaarplannen die moeten voortvloeien uit het nieuw Concept Ontwikkelingsplan 2022-2026, welke in het begrotingsjaar 2022 wordt ingediend door de Regering op de eerste werkdag in oktober 2021, bij De Nationale Assemblée. Suriname bevindt zich in een tijd van diverse crises zoals financieel, sociaal -economisch en een gezondheids crisis, waarvoor er adequate beleidsbeslissingen en maatregelen moet worden getroffen om rust te brengen in de samenleving, zodat wij als land weer kunnen groeien en bloeien.

Na het aantreden van de Regering Santhoki-Brunswijk is er een inventarisatie gepleegd van de financieel-economische situatie van het land, waaruit bleek dat Suriname er heel slecht voor staat, een hoge schuldenlast en onvoldoende inkomsten om de rente en aflossingsverplichtingen te voldoen en tevens de normale operationele zaken af te kunnen handelen zoals salarissen en subsidies betalen. Er is een Herstelplan 2020-2022 geformuleerd waarbij fase 1 en 2 (urgentie en herstel) in uitvoering zijn, en fase 3(groei) is verwoord in het concept Ontwikkelingsplan 2022-2026. Het Jaarplan 2022 bevat zowel de maatregelen van het Herstelplan alsook de maatregelen die in het eerste jaar van ontwikkelingsplan uitgevoerd moeten worden door de verschillende ministeries, om de economie wederom op spoor te brengen. In het Ontwikkelingsplan wordt de problematiek die de economische groei en ontwikkeling van de samenleving stagneren als volgt samengevat in een aantal punten:

- Grote mate van grondstoffen afhankelijkheid (vooral de mijnbouw)
- Eenzijdig overheidsbeleid met weinig aandacht voor de private sector
- De Overheid als belangrijkste werkgever
- Ongunstig ondernemersklimaat
- Onvoldoende middelen voor de basis sectoren zoals onderwijs, sociale bescherming en veiligheid.

Om al deze vraagstukken het hoofd te kunnen bieden zal de focus van het beleid gericht zijn op:

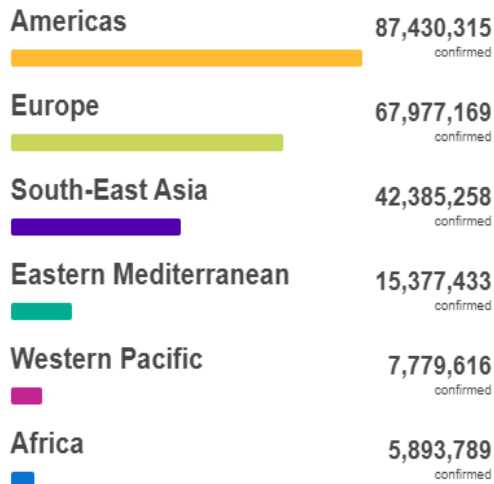
- Verbetering van het ondernemersklimaat
- Faciliterende overheid in plaats van investeringen in productiebedrijven
- Stimuleren van MKO's
- Betere facilitering van bedrijven die zich richten op meer waarde toevoeging van producten en diensten en accommoderen en stimulering van lokale content activiteiten door de private sector in het kader van de offshore bedrijvigheid.
- Meer focus op SDG 8 en 9 (werkgelegenheid, innovatie, en infrastructuur)

In het Financieel plan 2022 zijn ook de beschouwingen van de regionale en internationale economische trends, de macro-economische trends in onze gehele economie, de milieuontwikkelingen, de ontwikkelingen in de sociale- en productiesectoren en de beleidsprioriteiten van de zeventien verschillende ministeries belicht.

2. Beleidskader

2.1 COVID-19

Volgens de World Health Organisation (WHO) zijn sinds het begin van de COVID-19-uitbraak, die officieel gevolgd wordt vanaf december 2019, per 13 September 2021 in totaal 226.844.344 personen positief getest op COVID-19. Van deze positief geteste personen zijn 4.666.334 overleden. In Figuur 2.1.1 hieronder zijn deze gevallen per regio weergegeven.

Figuur 2.1.1: Het aantal gerapporteerde COVID-19 gevallen per 13 September 2021 per WHO Regio

Bron: <https://covid19.who.int/>

Deze pandemie heeft internationaal geleid tot diepgaande sociale en economische ontwrichting omdat tot dat er een vaccin of therapie met acceptabele resultaten beschikbaar is de z.g. social distancing en reisverboden de meest effectieve methoden zijn om de verspreiding van deze dodelijke ziekte te voorkomen. Vooral de meest extreme vorm van toepassing van 'social distancing', de 'total lockdown', komt neer op een volledig uitgaansverbod dat in bepaalde zwaar getroffen landen of regio's het economisch verkeer praktisch volledig tot stilstand heeft gebracht. De COVID-19 pandemie wordt gezien als de meest onmiddellijke oorzaak van de thans heersende economische wereldcrisis die erger is dan die van de jaren dertig van de vorige eeuw. De crisis heeft de reeds bestaande economische uitdagingen zowel op nationaal als internationaal niveau versterkt en geactualiseerd. De IMF-schattingen van de groei van de wereldeconomie, naar regio, voor en na de uitbraak (zie tabel 2.1.1) geven een indruk van de economische impact die het gehad heeft.

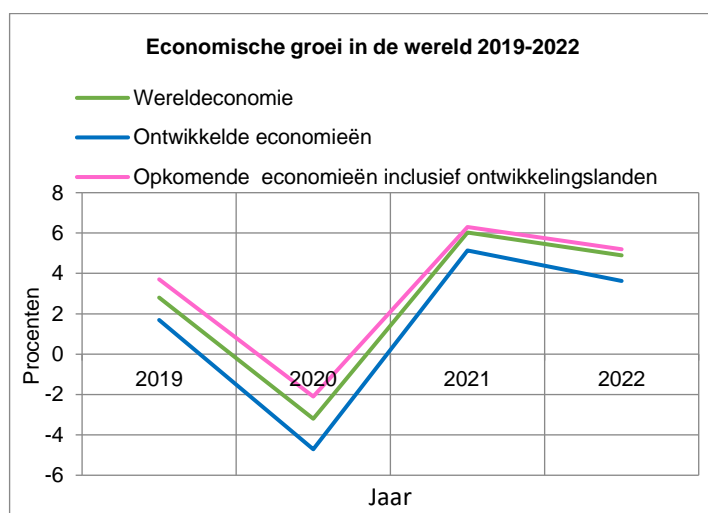
Tabel 2.1.1: Projecties economische groei 2020-2022

	Vóór Covid-19			Na Covid-19		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Economische groei:						
Wereldeconomie	-3,2	6,0	4,9	-0,5	4,8	3,9
Ontwikkelde landen	-4,6	5,6	4,4	-3,0	5,9	2,6
Verenigde Staten	-3,5	7,0	4,9	-2,4	8,0	2,8
Europa	-6,5	4,6	4,3	-4,7	4,8	2,7
Opkomende economieën en ontwikkelingslanden	-2,1	6,3	5,2	1,6	3,9	4,9
Opkomend Azië	-0,9	7,5	6,4	3,6	4,3	5,9
Latijns-Amerika en Caribisch gebied	-0,7	5,8	3,2	-3,4	3,2	2,5

Bron: WEO-Juli 2021. <https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/WEO/2021/Update/July/English/text.ashx>

2.2 Wereldeconomie: Groei en Handel

Op 19 maart 2020 heeft de World Health Organisation (WHO) aangekondigd dat COVID-19 een wereldwijde pandemie is. Dit leidde tot verminderde economische activiteit. Volgens het IMF¹ nam de groei van de wereldeconomie in 2020 af met -3,2 procent ten opzichte van 2019 (figuur 2.2.1). De ontwikkelde economieën zijn het sterkst achteruitgegaan met -4,6 procent. In 2021 en 2022 wordt een groei van respectievelijk 6,0 en 4,9 procent verwacht van de wereldeconomie. De geleidelijke afschaffing van de beperkingen in het kader van COVID-19 en de wijdverbreide vaccinatiecampagnes sinds begin 2021 hebben de economische situatie in veel landen verbeterd.

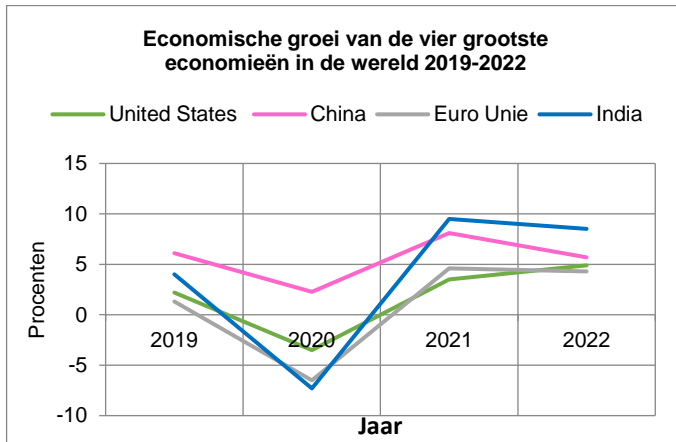

Figuur 2.2.1: Economische groei in de wereld 2019-2022* (* 2019, 2020 realisaties en 2021, 2022 projecties)

Bron: WEO-IMF, juli 2021 update

¹ World Economic Outlook (WEO), van het Internationale Monetaire Fonds (IMF)-juni 2020P: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2020/06/24/WEOUpdateJune2020>

De economische groei in de vier grootste economieën van de wereld de VSA, de EU, China en India nam gemiddeld af met -7,0 procent in 2020 in vergelijking met 2019 (zie figuur 2.2.2). Verwacht wordt dat deze groei in 2021 en in 2022 zal toenemen met gemiddeld 10 procent. Tegen het tweede kwartaal van 2021 registreerde de UNIDO een jaarlijkse productiegroei van 18,2 procent voor de wereldwijde manufacturingproductie vergeleken met de groei in het tweede kwartaal van 2020.² Volgens de UNIDO hebben bijna alle economieën met beschikbare informatie een tweecijferige economische groei op jaarbasis bereikt door de lage vergelijkingsbasis een jaar geleden en de geleidelijke heropening van de economie.

Figuur 2.2.2: Economische groei van de vier grootste economieën in de wereld 2019-2022* (in percentage)

Bron: WEO-IMF, juli 2021 update

* 2019, 2020 realisaties en 2021, 2022 projecties

2.3 Groei van de Internationale handel

Vóór het uitbreken van de COVID-19 pandemie bestond er vrij brede consensus over het trage herstel na de 'grote (wereld-)recessie van 2008/09', vooral de handel. De wereldwijde cyclische opleving, begonnen in 2017, zet zich voort in 2018 wat blijkt uit de groei van de mondiale output in 2018 met 3,7 procent (IMF, WEO-juni 2020) en de mondiale handelsvolumegroei met 3,8 procent.

In 2019 wordt een vertraging ingezet, als de mondiale outputgroei afneemt naar 2,8 procent, het laagste groeipercentage sinds 2008-2009. Als onderliggende oorzaken worden vaak genoemd opkomend handelsprotectionisme, gekenmerkt door het opwerpen van handelsbarrières, toegenomen ongelijkheid en onzekerheid als gevolg van verscherpte geopolitieke spanningen. Deze onderliggende oorzaken weerspiegelen zich in uiteenlopende groeicijfers voor het BBP en de handel voor de verschillende regio's in de wereld. Hoge importtarieven en onzekerheid inzake handelsbeleid hebben negatief effect op investeringen en de vraag naar kapitaalgoederen, die in hoge mate het handelsvolume bepalen. In 2019 betrof de internationale goederen exportwaarde USD 18,4 biljoen en de internationale goederen importwaarde USD 18,8 biljoen. De vijf grootste exportlanden, gerangschikt naar aandeel in de internationale exportwaarde

² Bron: World Manufacturing Production (Report), United Nations Industrial Development Organization (UNIDO), 06 September 2021

in 2019, nemen circa 37,3 procent van het totaal voor hun rekening. Deze zijn China (13,2 procent), Verenigde Staten van Amerika (8,7 procent), Duitsland (7,9 procent), Nederland (3,8 procent) en Japan (3,7 procent). De grootste importlanden zijn de Verenigde Staten van Amerika (13,4 procent), China (10,8 procent), Duitsland (6,4 procent), Japan (3,7 procent) en Engeland (3,6 procent). Deze nemen 37,9 procent van de internationale importwaarde voor hun rekening (WTO, World Trade Statistical Review 2020).

De internationale handel stort in 2020 letterlijk in, vanwege verminderde vraag naar goederen en diensten inclusief toerisme. De instorting, veroorzaakt door de Covid-19 pandemie, bereikt haar dieptepunt in het tweede kwartaal van 2020. Landen stelden toen Lockdowns in en legden reisrestricties op, om de verspreiding van het virus te beperken. De Lockdowns werden in de tweede helft van het jaar versoepeld, aangezien de infecties terugliepen. De goederenschepen konden weer vracht vervoeren. De krimp in handelsvolume in 2020 is circa 8,3 procent. Alle economieën kampen met moeilijkheden bij verwezenlijking van economisch herstel op pre-pandemie niveaus. Volgens WEO-oktober 2020 is de sleutelvoorwaarde om de gezondheids crisis te beteugelen het verzekeren dat alle innovaties, zij het testen, behandeling en vaccinatie worden geproduceerd op een schaal in het voordeel van alle landen. Sterke multilaterale betrokkenheid bij het aankopen en verspreiden van vaccins voor alle landen, tegen betaalbare prijzen, is een belangrijke aanbeveling van WEO 2020. De wereldgemeenschap zal de hulp aan landen met beperkte gezondheidsfaciliteiten, middelen en financiën moeten voorzetten, via internationale gezondheidsorganisaties. Hoe langer de crisis aanhoudt hoe meer banen op het spel staan. Op nationaal niveau hebben landen reeds fiscale maatregelen getroffen die onder meer betreffen vangnetten voor inkomensverlies, incentives voor bedrijven (aantrekkingssubsidies) voor het aantrekken van arbeiders, uitbreiding van sociale steunpakketten, garantstelling bij kredietverlening en bedrijven van een kapitaalinjectie voorzien. Deze maatregelen hebben wijdverspreide faillissement voorkomen en hebben de werkgelegenheid enigszins opgevoerd. De werkgelegenheid is echter ver beneden het pre-pandemie niveau. Zowel ontwikkelingslanden als ontwikkelde landen registreren outputverliezen in 2020 (zie tabel 2.3.1).

Ondanks verstoringen van de internationale bevoorrading en verruiming van levertijden van inputs, wordt verwacht dat het internationaal handelsvolume zal groeien met 9,7 procent in 2021. De handelsvolumegroei zal in 2022 echter vertragen tot 7 procent. Met dit groeiniveau zal het nog enige tijd duren alvorens het wereldhandelsvolume terug is op pre-pandemie niveau. De covid-19 pandemie geldt nog steeds als de grootste bedreiging voor de wereldhandel, aangezien nieuwe golven van besmetting het herstel kunnen ondermijnen. Ook overheidsbudgettekorten en schulden in vooral hoge schuldenlanden kunnen de economische groei en de handel vertragen. Het herstel van de handel is in eerste instantie geconcentreerd rond covid gerelateerde aankopen, duurzame consumptiegoederen en medisch apparatuur. Herstel van de handel in diensten heeft een trager verloop, vanwege matiging in grensoverschrijdend reizen tot het moment dat de virustransmissie in heel de wereld is gedaald.

Tabel 2.3.1: Mondiale output- en handelsvolumegroei

Jaarlijkse procentuele verandering	Realisatie						Projecties	
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Mondiale Output	3.2	3.3	3.7	3.7	2.8	-3.2	6.0	4.9
- Ontwikkelde Economieën	2.1	1.7	2.3	2.4	1.6	-4.6	5.6	4.4
- Opkomende economieën en Ontwikkelingslanden:	4.0	4.4	4.7	4.7	3.7	-2.1	6.3	5.2
- Opkomende en ontwikkelingslanden in Azië	6.6	6.5	6.5	6.5	5.4	-0.9	7.5	6.4
- Opkomende en ontwikkelingslanden in Europa	3.6	3.3	6.0	3.8	2.5	-2.0	4.9	3.6
= Rusland	-3.7	-0.2	1.5	1.7	2.0	-3.0	4.4	3.1
= Latijns-Amerika en het Caribisch gebied	0.0	-0.6	1.3	1.2	0.1	-7.0	5.8	3.2
+ Mexico	2.5	2.9	2	2.2	-0.1	-8.2	5.0	3.0
+ Brazilië	-3.8	-3.5	1	1.4	1.4	-4.1	5.3	1.9
= Midden-Oosten en Centraal Azië	-	-	-	-	1.4	-2.6	4.0	3.7
= Lage-Inkomens Ontwikkelingslanden	4.6	3.6	4.7	4.7	5.3	0.2	3.9	5.5
Mondiale Handelsvolumegroei (goederen en diensten)³	2.6	2.2	5.2	3.8	0.9	-8.3	9.7	7.0
Import								
- Ontwikkelde landen	4.2	2.4	4.2	3.7	1.7	-9.1	9.1	6.4
- Opkomende Economieën en Ontwikkelingslanden	-0.6	1.8	7.0	6.0	-1	-8.6	9.0	7.4
Export								
- Ontwikkelde landen	3.6	1.8	4.4	3.4	1.3	-9.5	7.9	6.4
- Opkomende Economieën en Ontwikkelingslanden	1.3	3.0	6.9	4.7	0.5	-5.7	7.6	6.0

Bron: IMF, World Economic Outlook Update, July 2021, Juni 2020, oktober 2018, oktober 2017, oktober 2016, oktober 2015

Noot: 1) Groegemiddelde voor het export- en importvol

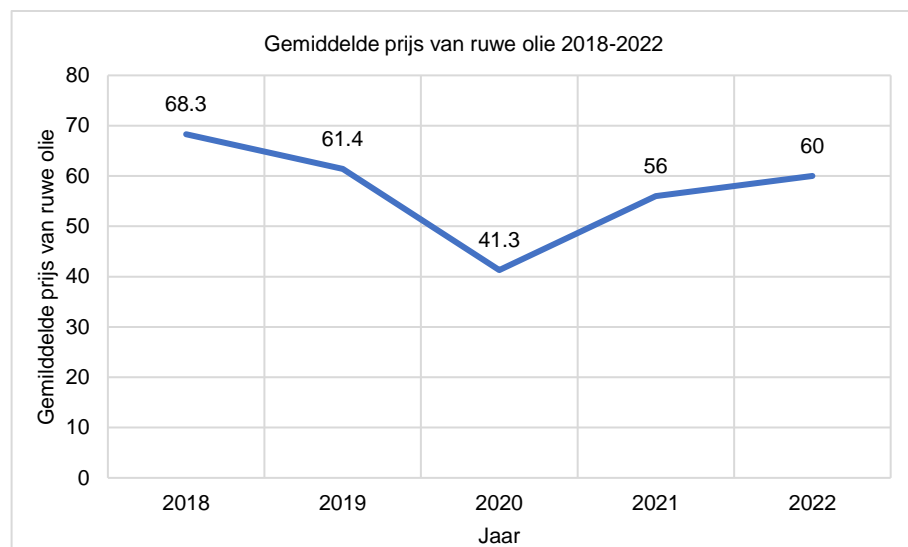
2.4 Ontwikkelingen op de Internationale Oliemarkten

De internationale olieprijs vertonen vanaf juni 2017 een stijgende trend en de breuk in deze trend die begon in 2018 is grotendeels een gevolg van onevenwichtigheid tussen het aanbod en de vraag naar olie. De toename in vraag naar olie is reeds geruime tijd bescheiden, terwijl het aanbod vrij fors is toegenomen in de afgelopen jaren (zie figuur 2.4.1). De stagnatie in de groei van de vraag naar olie is een additionele factor die de olieprijs negatief heeft beïnvloed, terwijl de transitie naar andere, schone energiebronnen, ook een invloed uitoefent op de olieprijs. De toenemende bezorgdheid over klimaatsverandering en zee- spiegelstijging kan leiden tot een versnelde transitie en oefent daarom een moeilijk in te schatten invloed uit op de olieprijs. De Wereldbank

³ World Bank commodity markets outlook, price forecasts April 2021

heeft in april 2021 een olieprijs van USD56/bbl voor 2021 geprojecteerd, welke eigenlijk al achterhaald is (Wereldbank, 20214). In 2020 was de prijs van ruwe olie USD41.30 per barrel; een afname met 33 procent vergeleken met 2019 (zie figuur 2.2.3). Verwacht wordt dat deze trend wordt afgebroken met een stijging in 2021 (stijging 36 procent naar de prijs van 56 USD/barrel). De geprojecteerde olieprijs voor 2022 is 60 USD/barrel (Wereldbank, 20215).

Figuur 2.4.1: Gemiddelde prijs van ruwe olie (brent) 2018-2021 (in USD/barrel).

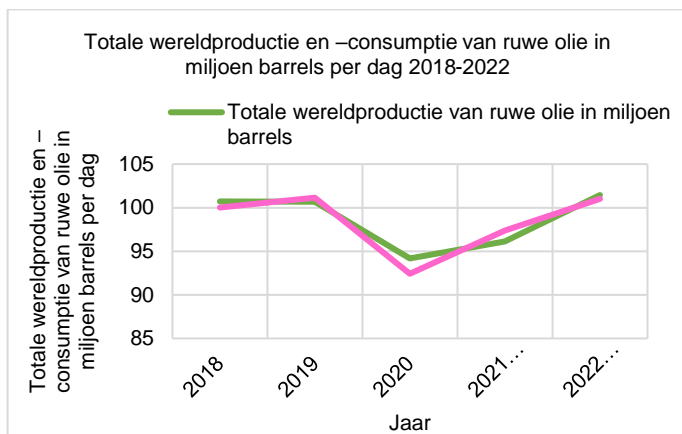
Bron: SPS, Suryamodel, augustus 2020, * 2018, 2019 realisaties en 2020, 2021 projecties.

De verwachting is dat de wereldproductie van ruwe olie per dag in 2021 zal toenemen met 2 procent en de wereldconsumptie met 5 procent (zie figuur 2.4.2). Nieuwe afspraken tussen de voornaamste olieproducenten over de internationale productieniveaus, gemaakt na het midden van 2020, hebben op het prijzenfront weer enige rust gebracht. Verder probeert men met het indammen van de gevolgen van de pandemie weer terug te gaan naar het normaal leven, waardoor de vraag naar olie ook weer stijgt. Voor 2022 wordt een toename van de wereldproductie en –consumptie van olie per dag verwacht van circa 6 en 4 procent.

---

4 World Bank commodity markets outlook, price forecasts April 2020

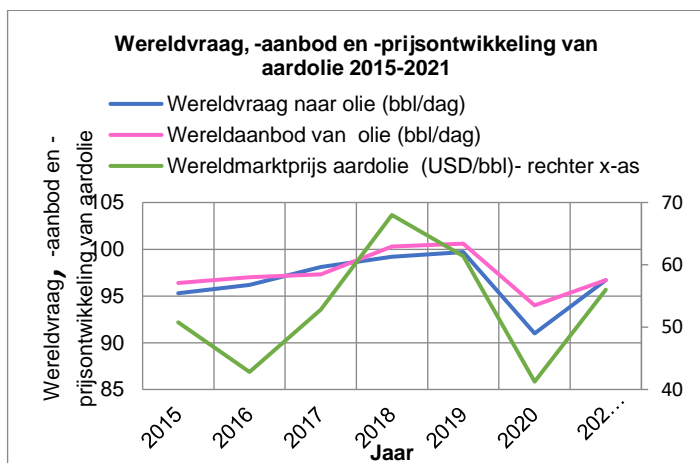
6 Idem

Figuur 2.4.2: Totale wereldproductie en –consumptie van ruwe olie in miljoen barrellen per dag 2018-2022

Bron: Short Term Energy Outlook (STEO) US Energy Information Administration, Augustus 2020

* 2018, 2019, 2020 realisaties, 2021 schatting en 2022 projectie.

Figuur 2.4.3: Wereldvraag, -aanbod en -prijsontwikkeling van aardolie 2015-2021

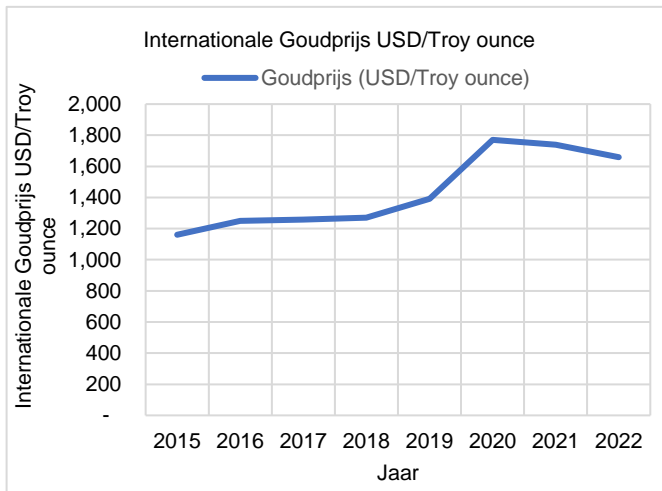
Bron: oil market report (April 2021) van de International Energy Agency (IEA), Wereldbank

2.5 Ontwikkelingen op de Internationale Goudmarkten

Korte termijn projecties, gemaakt in april 2021, indiceren dat de goudprijzen vanaf 2021 weer een dalende trend zullen aannemen. In de praktijk heeft de goudprijs in 2020 een recordhoogte van boven de USD 2000 bereikt. In dat jaar was de gemiddelde wereldmarktprijs USD 1770 per troy ounce. Voor 2021 ziet het ernaar uit dat de goudprijs fluctueert tussen de USD 1600 en USD 2000. In 2020 was de stijging van de goudprijs 27 procent en voor 2021 en 2022 is er een daling van respectievelijk 2 en 5 procent⁶ geprojecteerd (zie figuur 2.5.1). Als wij

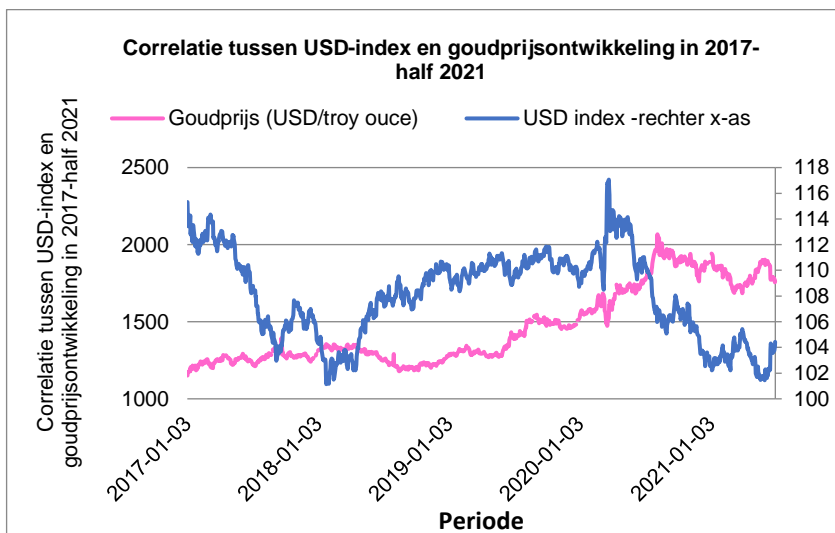
⁶ Het Planbureau gebruikt doorgaans als bron voor haar schattingen de goudprijzen die de Wereld Bank publiceert (schattingen en projecties). Echter, de goudprijzen zijn in de afgelopen maanden drastisch gestegen maar de Wereld Bank heeft haar projecties niet aangepast. Het Planbureau gebruikt daarom additionele bronnen.

kijken naar de praktijk, kan worden gezegd dat de goudprijs voor het eerste halfjaar van 2021 een schommelende trend vertoont.

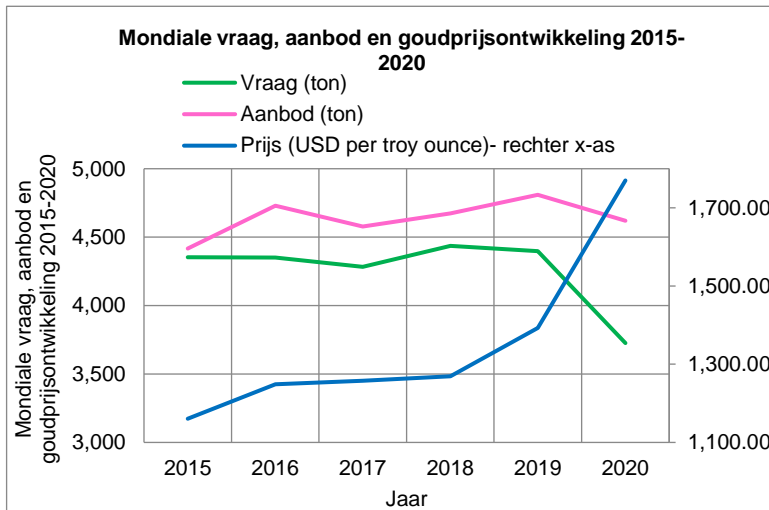
Figuur 2.5.1: Internationale Goudprijs (in USD/troy ounce)
Bron: 2015 t/m 2020, Wereldbank7; 2021 en 2022 SPS schattingen

De stijging van de goudprijs valt samen met de depreciatie van de US-dollar. Deze trendbewegingen van aan de ene kant de goudprijs en aan de andere kant de US-dollar zijn bekend als de inverse relatie tussen deze twee indicatoren (zie figuur 2.5.2). Er zijn meerdere oorzaken voor deze ontwikkeling waar hier niet verder op wordt ingegaan.

Figuur 2.5.2: Correlatie tussen de US-dollar en de goudprijs in 2015-medio 2021
Bron: Economic Research Federal Reserve Bank St. Louis (USD index) en www.kitco.com (goudprijs)

In figuur 2.5.3 worden de mondiale vraag naar en aanbod van goud gepresenteerd. Duidelijk zichtbaar is dat al vanaf 2015 het aanbod van goud op de internationale markt hoger is dan de vraag. Opmerkelijk is ook dat internationaal tussen 2019 en 2020 zowel het aanbod alsook de vraag van goud tegelijk met de prijsstijging begonnen te dalen. Vanaf 2018 neemt de goudprijs een stijgende trend aan. Deze trend begon in 2019 sterker te worden. Voor 2020 was de gerealiseerde prijs USD1770 per troy ounce. Een stijging van 27% ten opzichte van 2019. De projectie van de Wereldbank voor 2021 is USD 1700 per troy ounce goud. Volgens SPS-projectie, zal voor 2021 de prijs voor goud op ongeveer dezelfde level van 2020 blijven en dat de prijs in 2022 verder zal dalen.

Figuur 2.5.3: Mondiale vraag, aanbod en goudprijsontwikkeling

Bron: www.kitco.com, World Gold Council

2.6 Latijns-Amerika en het Caribisch gebied

De Economic Commission for Latin America and the Caribbean (ECLAC) geeft aan dat Latijns-Amerika en het Caribisch gebied in de afgelopen zeven decennia, haar laagste economische groei registreert in de periode 2014-2020. De regio heeft zes opeenvolgende jaren (2014-2019) van lage economische groei doorgemaakt, waaronder in 2016, een jaar van negatieve groei. In deze periode gingen afname van de groei in de binnenlandse vraag, lage externe vraag en fragiele internationale financiële markten samen. De macro economische situatie in deze periode wordt gekenmerkt door daling van het Bruto Binnenlands Product per capita (BBPp/c) en consumptie per capita, lagere investeringsniveaus, terugval van de exporten en een aanhoudende verslechtering in de kwaliteit van werkgelegenheid.

Latijns-Amerika heeft, in vergelijking tot de andere ontwikkelingsregio's, het meest te lijden gehad van de covid-19 crisis (ECLAC, december 2020). Vóór de crisis verkeerde de regio reeds in een laag groeitraject, zoals eerder aangegeven. In 2020 maakte de regio een ongekende combinatie door van negatieve aanbod- en vraagschokken, welke uitmondt in de ergste economische crisis in de laatste 120 jaar. Alhoewel landen fiscale en monetaire inspanningen hebben gepleegd om de effecten van de crisis te verzachten, hebben de structurele gaps, de smalle fiscale ruimte, ongelijkheid, minimale dekking en toegang tot sociale bescherming, de

verhoogde arbeidsinformaliteit, productieve heterogeniteit en lage productiviteit de economische en sociale gevolgen van de pandemie verergerd. De lage economische groeicijfers van de jaren 2014-2019, werden opgevolgd door negatieve externe economische schokken, vanwege de pandemie. De gezondheidsmaatregelen die daarop volgden om de besmettingsgraad in te dammen, waaronder fysieke afstand en beperking van productieactiviteiten, hebben geleid tot de ergste economische, sociale en productiecrisis die de regio tot dat moment heeft ervaren. De inkrimping van de economische activiteiten werd vergezeld van toename in werkloosheid (10,7 procent in 2020), daling in arbeidsparticipatie en stijging van armoedecijfers en ongelijkheid. Zuid-Amerika krimpt met 6,6 procent, Centraal- Amerika met 7,2 procent. Het Caribisch gebied krimpt met 4,3 procent (IMF, WEO-Juli 2021).

Tabel 2.6.1: Reële BBP en handelsvolumegroei

Jaarlijkse procentuele verandering	Realisatie						Projecties	
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
= Noord-Amerika	2.9	1.7	2.3	2.8	1.9	-4.1	6.1	3.5
= Zuid-Amerika	-1.1	-2.4	0.7	0.5	-0.1	-6.6	4.4	2.8
= Centraal Amerika	4.9	4.5	4.3	3.7	3.2	-7.2	5.6	4.1
+ Mexico	3.3	2.6	2.1	2.2	-0.1	-8.2	5.0	3.0
+ Costa Rica	3.7	4.2	4.2	2.1	2.2	-4.8	2.6	3.3
+ Brazilië	-3.5	-3.3	1.3	1.8	1.4	-4.1	3.7	2.6
+ Argentinië	2.7	-2.1	2.8	-2.6	-2.1	-10.0	5.8	2.5
+ Chili	2.3	1.7	1.2	3.7	1	-5.8	6.2	3.8
= Caribisch gebied	1.0	-0.4	0.7	1.7	0.2	-4.3	3.3	11.1
+ Trinidad and Tobago	1.5	-5.6	-3	0.1	-1.2	-7.8	2.1	4.1
+ Jamaica	0.9	1.5	0.7	1.8	1	-10.2	1.5	5.7

Bron: IMF Datamapper, 2021

Volgens het World Economic Outlook report van juli 2021 (IMF, WEO-juli 2021) is dichtbij de 40 procent van de bevolking in de ontwikkelde landen volledig gevaccineerd in vergelijking tot de helft van dit percentage in opkomende markteconomieën en een fractie in lage-inkomenslanden. De beschikbaarheid van vaccins is bepalend voor het herstel van de economische groei van alle regio's. Hoge vaccinatiegraad betekent snelle normalisatie en economisch herstel. Delen van Latijns- Amerika blijven hoge covid-19 overlijdens registreren. Het eerste kwartaal van 2021 noteert verrassende groeicijfers voor Latijns-Amerika, aangewakkerd door positieve groei in Brazilië en Mexico. Mexico profiteert van het spillover van het groeiherstel in de Verenigde Staten van Amerika en er zijn goede vooruitzichten inzake handelsvoordelen voor Brazilië. De voorspelling is positieve groeieresultaten in 2021, maar de pre-pandemie bbp-groeniveaus worden niet eerder dan 2024 bereikt. Zuid-Amerika groeit met 4,4 procent, Centraal- Amerika met 5,6 procent en het Caribisch gebied met 3,3 procent (IMF, WEO-juli 2021). De matige groeivoorspelling voor 2021 heeft te maken met mogelijke nieuwe covid-19 besmettingsgolven, het vermogen om de productie en distributie van vaccins beschikbaar te maken voor alle landen en de capaciteit van landen om fiscale en monetaire stimuli te handhaven, ter ondersteuning van de vraag en het aanbod.

3. Ontwerpbegroting 2022

3.1 Algemeen

De ontwerpbegroting heeft als vertrekpunt het Medium-Termijn Overheidsfinanciën Raamwerk (in het Engels afgekort als MTFF/Medium-term Fiscal Framework). Om het MTFF op te stellen wordt de daaraan voorafgaande periode geëvalueerd en beleid voor de toekomst gesimuleerd. Het overheidsfinanciën beleid stuurt aan op het verkleinen van het tekort, met als doel de afhankelijkheid van geleende middelen te verminderen en zodoende de weerbaarheid van de staatsfinanciën en de staatsschuld te verbeteren.

Tabel 3.1.1: Medium-Termijn Overheidsfinanciën Raamwerk* (MTFF) 2021-2025 (SRD miljoen)

MTFF 2021-2025	2021 NvW	2022 OB	2023 Projectie	2024 Projectie	2025 Projectie
Totale ontvangsten	16,030	24,780	24,211	27,073	31,886
Lopende ontvangsten	13,596	19,049	23,315	24,870	26,594
Belastingen	8,349	12,927	15,393	16,390	17,651
Directe belastingen	3,436	7,136	8,014	8,675	9,080
Indirecte belastingen	4,913	5,791	7,380	7,715	8,571
Niet-belastingen	5,247	6,122	7,922	8,479	8,943
Schenkeningen	-	124	-	-	-
Trekkingen (leningen e.a.)	2,435	5,607	895	2,203	5,292
Total uitgaven	21,285	26,660	26,344	29,390	31,528
Personeelsuitgaven	5,044	5,700	6,213	6,523	6,850
Goederen en diensten	2,315	3,354	3,840	3,716	4,056
Subsidies en transfers	5,942	7,030	7,681	7,432	8,111
Rentebetalingen	1,783	2,677	2,596	2,745	2,644
Kapitaalsuitgaven	1,184	1,838	2,676	2,978	3,483
Aflossingen	5,016	6,060	3,338	5,995	6,384
Begrotingstekort/surplus	(5,255)	(1,880)	(2,133)	(2,318)	358
BBP projectie	49,963	72,743	83,561	93,022	102,375
Begrotingstekort in % van het BBP	(10.5)	(2.6)	(2.6)	(2.5)	0.4

Bron: Ministerie van Financiën en Planning

*voorlopige cijfers

Het begrotingstekort is het saldo van de overheidsontvangsten (inclusief trekkingen) en de overheidsuitgaven (inclusief aflossingen). De begroting wordt gefinancierd met belastingmiddelen, niet-belasting middelen, schenkingen en leningen.

3.2 Opzet van de Ontwerpbegroting 2022

Conform artikel 156 lid 3 van de Grondwet dient de Ontwerpbegroting uiterlijk op de eerste werkdag in oktober van het jaar voorafgaand aan het jaar waarop deze voorstellen betrekking hebben, aangeboden te worden aan de Nationale Assemblée door de President van de Republiek Suriname.

In de Ontwerpbegroting 2022 zijn de geraamde overheidsontvangsten en -uitgaven vastgesteld op respectievelijk SRD 24.780 miljoen en SRD 26.660 miljoen, met als resultaat een begrotingstekort van SRD 1.880 miljoen, welke gelijk is aan 2.6% van het BBP. Bij het opstellen van de begroting is rekening gehouden met de beleidsmaatregelen zoals afgesproken binnen de Staff Level Agreement (SLA) in april 2021 met het Internationaal Monetair Fonds (IMF), het Herstelplan 2020-2022 en het Meerjaren Ontwikkelingsplan 2022-2026.

Tabel 3.2.1: De Ontwerpbegroting 2022 en de NvW 2021 (SRD miljoen)

Omschrijving	Nota van Wijziging 2021	Ontwerp Begroting 2022
UITGAVEN		
Operationele Uitgaven	5,770	7,118
Programma's	15,515	19,542
Totaal	21,285	26,660
ONTVANGSTEN		
Belastingen	8,349	12,927
Niet-belastingontvangsten	5,247	6,122
Totaal	13,596	19,049
Donormiddelen/Leningen	2,435	5,731
Totale ontvangsten	16,030	24,780
Covid-Noodfonds	471	-
TOTALE BEGROTING		
Uitgaven	21,285	26,660
Ontvangsten	16,030	24,780
Saldo totale begroting	(5,255)	(1,880)

Bron: Ministerie van Financiën en Planning

In de Ontwerpbegroting 2022 ziet de indeling naar ministeries en staatsorganen er als volgt uit:

- 1) het Ministerie van Justitie en Politie
- 2) het Ministerie van Binnenlandse zaken
- 3) het Ministerie van Regionale Ontwikkeling en Sportzaken
- 4) het Ministerie van Defensie
- 5) het Ministerie van Buitenlandse Zaken International Business en Internationale Samenwerking
- 6) het Ministerie van Financiën en Planning
- 7) het Ministerie van Economische Zaken Ondernemerschap en Technologische Innovatie
- 8) het Ministerie van Landbouw, Veeteelt en Visserij
- 9) het Ministerie van Natuurlijke Hulpbronnen
- 10) het Ministerie van Arbeid Werkgelegenheid en Jeugdzaken
- 11) het Ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting
- 12) het Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur

- 13) het Ministerie van Volksgezondheid
- 14) het Ministerie van Openbare Werken
- 15) het Ministerie van Transport Communicatie en Toerisme
- 16) het Ministerie van Grondbeleid en Bosbeheer
- 17) het Ministerie van Ruimtelijke Ordening en Milieu
- 18) het Kabinet van de President
- 19) het Kabinet van de Vice President
- 20) de Nationale Assemblee
- 21) het Hof van Justitie
- 22) de Procureur Generaal
- 23) de Rekenkamer

Het Ministerie van Financiën en Planning presenteert de Ontwerpbegroting 2022 ook volgens de internationale standaard, te weten de Government Finance Statistics (GFS). Bij de indeling naar GFS worden de trekkingen en aflossingen geclassificeerd als financiering en worden niet meegenomen in respectievelijk de ontvangsten en uitgaven zoals in tabel 3.2.1. De Ontwerpbegroting conform GFS wordt in tabel 3.2.2 gepresenteerd.

Tabel 3.2.2: De Ontwerpbegroting 2022 en Nota van Wijziging 2021 naar GFS-classificatie (SRD miljoen)

Omschrijving	2021 NvW	2022 OB
Totale ontvangsten	13,596	19,173
Lopende ontvangsten	13,596	19,049
Belasting ontvangsten	8,349	12,927
Directe Belastingen	3,436	7,136
Indirecte Belastingen	4,913	5,791
Niet Belasting ontvangsten	5,247	6,122
Schenken	-	124
Totale uitgaven	16,269	20,600
Lopende uitgaven	15,085	18,762
Personeelsuitgaven	5,044	5,700
Goederen en diensten	2,315	3,354
Subsidies en bijdragen	5,942	7,030
Interest	1,783	2,677
Kapitaalsuitgaven	1,184	1,838
Primaire rekening	-890	1,250
Totale rekening	-2,673	-1,427
BBP [*]	49,963	72,743
Primaire rekening (in % BBP)	-1.8	1.7
Tekort/Surplus (%BBP)	-5.4	-2.0
<i>Memorandum items</i>		
Trekkingen	2,435	5,607
Aflossingen	5,016	6,060

Bron: Ministerie van Financiën en Planning

*BBP 2021: cijfer zoals goedgekeurd op 25 juni 2021 door DNA

3.3 Geraamde overheidsuitgaven

Voor het dienstjaar 2022 zijn de totale overheidsuitgaven begroot voor SRD 26.660 miljoen, hetgeen een stijging is van SRD 5.375 miljoen ten opzichte van het dienstjaar 2021. In tabel 3.3.1 zijn de totale uitgaven van de

programma's naar ministerie/directoraat weergegeven en zullen respectievelijk uit eigen middelen, donormiddelen of leningen worden gefinancierd. Het Kabinet President, het Kabinet Vice President, de Nationale Assemblee, het Hof van Justitie, het Openbaar Ministerie en de Rekenkamer hebben voor het dienstjaar 2022 een eigen begroting.

Tabel 3.3.1: De totale operationele uitgaven en de programma's per Ministerie/Directoraat voor de Ontwerpbegroting 2022 en de Nota van Wijziging 2021 (SRD miljoen)

Ministeries/directoraten	Operationele uitgaven		Programma's		Totale uitgaven	
	Nota van Wijziging 2021	Ontwerp Begroting 2022	Nota van Wijziging 2021	Ontwerp Begroting 2022	Nota van Wijziging 2021	Ontwerp Begroting 2022
Justitie en Politie	1,105	1,222	70	89	1,175	1,311
Algemene Zaken	313	184	44	13	357	197
Binnenlandse Zaken	276	331	176	139	452	469
HRM	70	101	3	3	72	103
Regionale Ontwikkeling (ROS)	522	485	23	52	545	537
Agrarische Ontwikkeling Binnenland (ROS)	29	35	2	3	31	38
Duurzame Ontwikkeling Afro Surinamers (ROS)	46	56	2	3	48	58
Duurzame Ontwikkeling Inheemsen (ROS)	10	13	1	3	11	15
Sportzaken	68	81	6	13	74	94
Defensie	602	664	18	16	620	680
BuZa, Int. Business & Int. Samenw. (BIBIS)	245	417	14	21	259	438
Financien (F&P)	59	70	8,979	11,254	9,039	11,323
Belastingen (F&P)	78	104	27	34	105	138
Ontwikkelingsfinanciering en Planning (F&P)	4	6	31	52	35	59
Econ. Zaken, Ondernemerschap en Techn. Innovatie	47	61	4	113	52	174
Landbouw, Veeteelt en Visserij	107	123	223	251	330	374
Algemeen Beheer (NH)	34	28	3	10	37	38
Mijnbouw (NH)	5	10	31	65	36	75
Water (NH)	21	26	82	137	103	163
Energie (NH)	51	54	113	421	164	475
Arbeid, Werkgelegenheid en Jeugdzaken	49	64	80	87	129	151
Sociale Zaken en Volksontwikkeling	189	245	1,857	2,035	2,046	2,281
Administratief Technischbeheer (Onderwijs)	469	734	593	646	1,063	1,380
Algemeen Vormend Onderwijs (Onderwijs)	677	704	203	188	880	893
Beroepsonderwijs (Onderwijs)	111	117	279	392	390	510
Hoger en Wetenschappelijk Onderwijs (Onderwijs)	20	29	155	191	175	220
Cultuur (Onderwijs)	22	31	84	65	107	97
Volksgezondheid	79	111	1,186	1,380	1,265	1,491
Bouw- en Stedebouwkundige Werken (OW)	32	32	83	107	115	139
Civiel Technische Werken (OW)	137	88	965	1,114	1,102	1,202
Openbaar Groen (OW)	117	149	9	116	126	265
Onderzoek en Dienstverlening (OW)	-	68	-	1	-	69
Algemeen en Administratieve zaken (TCT)	17	19	-	-	17	19
Toerisme (TCT)	6	7	3	9	9	16
Transport (TCT)	76	88	124	231	200	319
Communicatie (TCT)	4	4	8	0	12	5
Algemeen Beheer (GBB)	23	28	2	5	25	33
Grondbeleid en bosbeheer (GBB)	28	37	6	41	34	78
Ruimtelijke ordening (ROM)	14	17	1	3	15	20
Milieu (ROM)	11	17	20	47	31	63
Kabinet President	-	197	-	64	-	261
Kabinet Vice President	-	88	-	37	-	125
De Nationale Assemblee	-	64	-	33	-	97
Hof van Justitie	-	65	-	50	-	115
Openbaar Ministerie	-	33	-	6	-	39
Rekenkamer	-	9	-	4	-	13
Totale uitgaven	5,770	7,118	15,515	19,542	21,285	26,660

Bron: Ministerie van Financiën en Planning

Aan personeelskosten van de ambtenaren (lonen en salarissen en sociale premies) zal een bedrag van SRD 5.700 miljoen worden uitgegeven. Vermeldenswaard is dat er binnen de programma's ook personeelskosten zijn van bijvoorbeeld stichtingen die geplaatst zijn bij 'subsidies en bijdragen'.

Tabel 3.3.2: De totale uitgaven van de Programma's van de Ontwerpbegroting 2022 en de Nota van Wijziging 2021 per Ministerie/Directoraat naar financieringsbron (SRD miljoen)

Ministerie/Directoraat	Nota van Wijziging 2021			Totaal Beleid Progr. 2021	Ontwerp Begroting 2022			Totaal Beleid Progr. 2022
	eigen middelen	donor	lening		eigen middelen	donor	lening	
Justitie en Politie	37	-	17	53	80	9	-	89
Algemene Zaken	-	-	-	-	13	-	-	13
Binnenlandse Zaken	27	-	2	29	139	-	-	139
HRM	0	-	-	0	38	-	-	38
Regionale Ontwikkeling (ROS)	-	-	1	1	3	14	-	17
Agrarische Ontwikkeling Binnenland (ROS)	-	-	-	-	3	-	-	3
Duurzame Ontwikkeling Afro Surinamers (ROS)	-	-	-	-	3	-	-	3
Duurzame Ontwikkeling Inheemsen (ROS)	-	-	-	-	3	-	-	3
Sportzaken	0	-	-	0	13	-	-	13
Defensie	-	-	8	8	16	-	-	16
BuZa, Int. Business & Int. Samenw. (BIBIS)	52	-	-	52	21	-	-	21
Financien (F&P)	726	-	74	800	7,878	-	3,375	11,254
Belastingen (F&P)	9,372	-	-	9,372	34	-	-	34
Ontwikkelingsfinanciering en Planning (F&P)	0	-	-	0	52	-	-	52
Econ. Zaken, Ondernemerschap en Techn. Innovatie	1	-	-	1	31	4	78	113
Landbouw, Veeteelt en Visserij	32	-	90	122	189	-	63	251
Algemeen Beheer (NH)	-	-	-	-	10	-	-	10
Mijnbouw (NH)	1,942	-	20	1,962	22	-	43	65
Water (NH)	0	-	51	51	66	-	71	137
Energie (NH)	225	-	100	325	94	5	322	421
Arbeid, Werkgelegenheid en Jeugdzaken	0	-	67	67	87	-	-	87
Sociale Zaken en Volksontwikkeling	6	-	203	209	1,820	-	215	2,035
Administratief Technischbeheer (Onderwijs)	0	-	54	55	646	-	-	646
Algemeen Vormend Onderwijs (Onderwijs)	-	-	126	126	80	-	108	188
Beroepsonderwijs (Onderwijs)	-	-	276	276	3	-	389	392
Hoger en Wetenschappelijk Onderwijs (Onderwijs)	-	-	-	-	191	-	-	191
Cultuur (Onderwijs)	-	-	82	82	3	-	63	65
Volksgezondheid	3	-	563	567	1,081	25	274	1,380
Bouw- en Stedebouwkundige Werken (OW)	6	-	56	62	51	-	56	107
Civiel Technische Werken (OW)	5	-	595	600	564	-	550	1,114
Openbaar Groen (OW)	0	-	-	0	116	-	-	116
Onderzoek en Dienstverlening (OW)	-	-	-	-	1	-	-	1
Algemeen en Administratieve zaken (TCT)	-	-	-	-	-	-	-	-
Toerisme (TCT)	-	-	0	0	9	-	-	9
Transport (TCT)	34	-	48	82	231	-	-	231
Communicatie (TCT)	-	-	-	-	0	-	-	0
Algemeen Beheer (GBB)	-	-	-	-	5	-	-	5
Grondbeleid en bosbeheer (GBB)	1,127	-	-	1,127	14	27	-	41
Ruimtelijke ordening (ROM)	-	-	-	-	3	-	-	3
Milieu (ROM)	-	-	-	-	47	-	-	47
Kabinet President	-	-	-	-	64	-	-	64
Kabinet Vice President	-	-	-	-	37	-	-	37
De Nationale Assemblée	-	-	-	-	33	0	-	33
Hof van Justitie	-	-	-	-	14	36	-	50
Openbaar Ministerie	-	-	-	-	3	3	-	6
Rekenkamer	-	-	-	-	2	2	-	4
Totale uitgaven	13,596	-	2,435	16,030	13,811	124	5,607	19,542

Bron: Ministerie van Financiën en Planning

De beleidsprogramma's voor 2022 zijn begroot voor een totaal van SRD 19.542 miljoen. In vergelijking met 2021 zijn de programma's met SRD 3.512 miljoen toegenomen. De programma's behelzen projecten die moeten resulteren in het verwezenlijken van de vastgestelde ontwikkelingsdoelen zoals onderwijs,

infrastructuur, gezondheidszorg, capaciteitsopbouw, woningbouw en productie. De programma's/projecten worden gefinancierd uit eigen middelen (SRD 13.811 miljoen) en externe financiering via donor (SRD 124 miljoen) en via leningen (SRD 5.607 miljoen).

3.4 Geraamde overheidsontvangsten

Bij de geraamde ontvangsten wordt er een onderscheid gemaakt in:

- Belastingen (directe- en indirecte belastingen)
- Niet-belastingontvangsten (NBO)
- Schenkingen (donormiddelen)
- Trekkingen (leningen)

Tabel 3.4.1: De totale belastingontvangsten naar component (SRD miljoen)

Omschrijving	Nota van Wijziging 2021	Ontwerp Begroting 2022	Vershil
Directe belastingen	3,436	7,136	3,699
Inkomstenbelasting	2,985	7,117	4,132
Vermogensbelasting	8	3	-5
Huurwaardebelasting	7	4	-3
Dividendbelasting	15	2	-13
Loterijbelasting	4	1	-3
Casinobelasting	33	2	-31
Bronbelasting	80	7	-73
Solidariteitsheffing	303	-	-303
Indirecte belastingen	4,913	5,791	879
Invoerrechten	1,052	1,979	927
Statistiekrecht	84	111	28
Uitvoerrecht op hout	280	317	37
Accijns op gedestilleerd	141	134	-8
Belasting op publieke gemakkelijkheden	3	0	-2
Accijns op bier	115	89	-26
Accijns op rooktabak en sigaretten	203	118	-85
Verbruiksbelasting op motorbrandstoffen	724	574	-150
Accijns op alcoholvrije dranken	182	113	-69
Omzetbelasting	2,129	949	-1,180
Belasting op de Toegevoegde Waarde (BTW)	-	1,407	1,407
Totaal belastingen	8,349	12,927	4,578
Totaal niet-belasting ontvangsten	5,247	6,122	875
Totaal ontvangsten	13,596	19,049	5,453

Bron: Ministerie van Financiën en Planning

Voor het dienstjaar 2022 zijn de totale inkomsten uit hoofde van de belastingen geraamd op SRD 12.927 miljoen en onderverdeeld naar directe belastingen (SRD 7.136 miljoen) en naar indirecte belastingen (SRD 5.791 miljoen). In absolute termen zijn de totale belastingen met SRD 4.578 miljoen toegenomen ten opzichte van 2021. Volgens projecties zullen de inkomstenbelasting en de Belasting op de Toegevoegde Waarde (BTW) een

grote bijdrage leveren aan de totale belastingen. De BTW is een nieuwe belastingmaatregel die in 2022 wordt geïntroduceerd en zal naar verwachting een bedrag van SRD 1.407 miljoen opleveren.

Bij de niet-belasting ontvangsten is er een stijging geconstateerd ten opzichte van 2021. In totaal is voor het begrotingsjaar 2022 een bedrag van SRD 6.122 miljoen geraamd, ca. 17% stijging ten opzichte van 2021. Volgens projecties worden bij NH (mijnbouw en energie), TCT (transport) en GBB (grondbeheer en bosbeheer) verhoogde inkomsten verwacht. Vanwege het afschaffen van verrekeningen uit hoofde van de subsidies aan EBS, zijn de opbrengsten bij directoraat Financiën teruggebracht. Bij de verwerking van de verrekeningen werden de bruto bedragen van opbrengsten (geraamde ontvangsten) en subsidies (geraamde uitgaven) respectievelijk gecrediteerd en gedebiteerd. Bij Belastingen is op basis van de realisaties in de eerste helft van 2021 de ramingen vastgesteld en waar nodig naar beneden bijgesteld ten opzichte van 2021.

Tabel 3.4.2: Een vergelijkend overzicht per Ministerie/Directoraten van de geraamde Niet-Belastingontvangsten (SRD miljoen)

Ministerie/Directoraat	Nota van Wijziging 2021	Ontwerp Begroting 2022	Vershil
Justitie en Politie	37	39	2
Binnenlandse Zaken	27	27	0
HRM	0	0	0
Sportzaken	0	0	0
Defensie	-	3	3
BuZa, Int. Business & Int. Samenw. (BIBIS)	52	52	0
Financien (F&P)	726	9	-717
Belastingen (F&P)	1,023	344	-679
Ontwikkelingsfinanciering en Planning (F&P)	0	0	0
Econ. Zaken, Ondernemerschap en Techn. Innovatie	1	1	0
Landbouw, Veeteelt en Visserij	32	32	0
Mijnbouw (NH)	1,942	2,432	490
Water (NH)	0	0	0
Energie (NH)	225	1,546	1,321
Arbeid, Werkgelegenheid en Jeugdzaken	0	0	0
Sociale Zaken en Volksontwikkeling	6	-	-6
Administratief Technischbeheer (Onderwijs)	0	0	0
Volksgezondheid	3	2	-1
Bouw- en Stedebouwkundige Werken (OW)	6	1	-5
Civiel Technische Werken (OW)	5	1	-4
Openbaar Groen (OW)	0	1	1
Onderzoek en Dienstverlening (OW)	-	2	2
Transport (TCT)	34	236	203
Grondbeleid en bosbeheer (GBB)	1,127	1,368	241
Milieu (ROM)	-	16	16
De Nationale Assemblee	-	0	0
Hof van Justitie	-	1	1
Openbaar Ministerie	-	6	6
Totale niet-belasting ontvangsten	5,247	6,122	875

Bron: Ministerie van Financiën en Planning

De totale overheidsontvangsten aan schenkingen (donormiddelen) en trekkingen uit lopende leningen zijn in 2022 begroot voor SRD 5.731 miljoen (tabel 3.4.3).

Tabel 3.4.3: De ontvangsten per donor en lening van de Ontwerpbegroting 2022 en de Nota van wijziging 2021 (SRD miljoen).

Omschrijving	Nota van Wijziging 2021			Ontwerp Begroting 2022		
	donor	lening	totaal	donor	lening	totaal
CDB	-	170	170	6	173	179
India	-	-	-	-	32	32
IsDB	-	359	359	-	442	442
IDB	-	336	336	11	354	366
IaDB	-	76	76	-	138	138
Nederland	-	-	-	2	-	2
UNDP	-	-	-	0	-	0
OFID	-	225	225	-	105	105
Global Fund	-	-	-	25	-	25
UNFPA	-	-	-	0	-	0
AFD	-	25	25	-	32	32
UNICEF	-	-	-	0	-	0
EU	-	-	-	42	-	42
Overig	-	773	773	37	4,332	4,368
Totaal	-	1,964	1,964	124	5,607	5,731
Covid-Noodfonds	-	471	471	-	-	-
Totaal +Covid Noodfonds	-	2,435	2,435	124	5,607	5,731

Bron: Ministerie van Financiën en Planning

4. Macro-economische ontwikkelingen

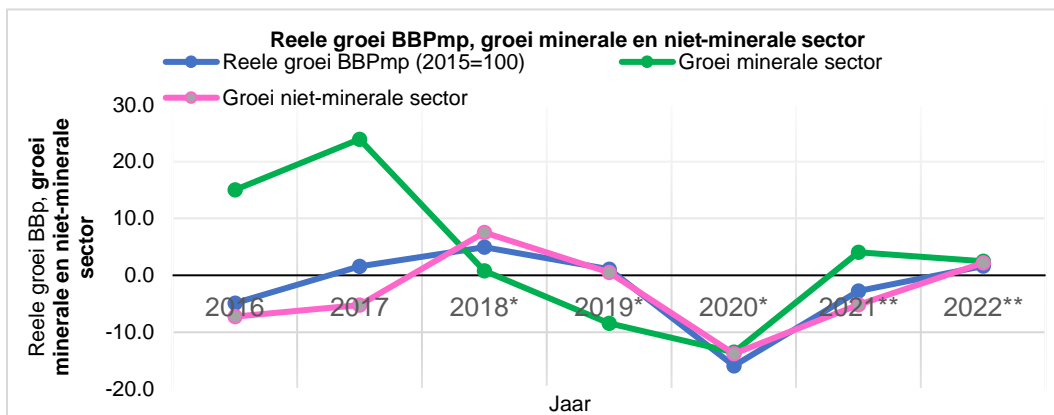
4.1 Ontwikkelingen in de Reële Sector

In deze paragraaf worden de ontwikkelingen van de reële sector over de periode 2015-2022 beschreven. Het Algemeen Bureau voor de Statistiek (ABS) is in het laatste kwartaal van het vorig jaar overgestapt van “System of National Accounts 1993” naar “System of National Accounts 2008”. In deze paragraaf zijn deze veranderingen van de Nationale Rekeningen meegenomen. De basisdata (2015-2020) van de bedrijfstakken is afkomstig van het Algemeen Bureau voor de Statistiek, terwijl de ramingen (2021 en 2022) geproduceerd zijn door de Stichting Planbureau Suriname. De data op sectorniveau en de beschrijving van de analyse (2015-2022) zijn gedaan door de Stichting Planbureau Suriname.

Tabel 4.1.1: Procentuele jaarlijkse BBP-groei cijfers in constante prijzen (2015=100) 2016-2022

Omschrijving	2016	2017	2018*	2019*	2020*	2021**	2022**
Groei BBP in constante prijzen	-4.9	1.6	4.9	1.1	-15.9	-2.8	1.6
Minerale sector	15.0	24.0	0.8	-8.4	-13.5	4.1	2.5
Niet-Minerale sector	-7.2	-5.2	7.5	0.5	-13.8	-5.2	2.2
- Productie sector	-22.6	1.8	0.2	-8.1	-14.2	-10.8	0.9
- Diensten sector	0.2	-0.8	1.1	0.4	-1.4	-0.3	0.3
Overheid, Onderwijs & Gezondheidszorg	-14.4	8.9	-1.6	21.6	-29.2	0.0	-3.0
Belastingen minus subsidies op producten	-4.9	1.6	4.9	1.1	-15.9	-2.8	1.6

Bron: ABS, SPS, *) Voorlopige cijfers, **) Projecties

Figuur 4.1.1: Het verloop van de reële groei BBPmp, groei minerale en niet-minerale sector

Bron: ABS, SPS

*) Voorlopige cijfers, **) Projecties

Het Bruto Binnenlands Product in constante prijzen groeide in 2019 met 1,1 procent. Het positieve groeicijfer werd voornamelijk gedreven door een toename van de bedrijvigheid binnen de bedrijfstak “Accommodatie en voedingsdiensten en gerelateerde zaken” met 17 procent, en de sector “Overheid exclusief Onderwijs en Gezondheidszorg” met bijna 41 procent.

In 2020 kromp de Surinaamse economie, met 15,9 procent, het resultaat van de impact van de uitbraak van de COVID-19 pandemie en de daarmee samenhangende contactbeperkende maatregelen om de COVID-19 uitbraak in te dammen. Verder droeg het vertrek van het managementteam van het Belgisch bedrijf “The Fruit Farm Group BV (UIVEG)” uit Suriname dat opereerde onder de naam “Food and Agriculture Industries NV (FAI)” bij aan het negatieve groeicijfer. De bacoven productie viel met bijkans 80 procent terug.

De bedrijfstakken/sectoren die een grote impact hadden op het negatieve reële groeicijfer van 2020 als gevolg van de contactbeperkende maatregelen om de COVID-19 uitbraak in te dammen:

1. Productiedaling van goud en olieraffinerijproducten met respectievelijk 13 procent om 5 procent. Ook werd de olierefinery stilgelegd, vanwege groot onderhoudsbeurt in de periode 12 februari-15 april.
2. De activiteiten in de constructie sector namen af met ongeveer 42 procent, als gevolg van daling van de importen van bouwmaterialen met circa 25 procent en de bosbouwsector met bijkans 50 procent.
3. De diensten die voortvloeien uit de bedrijfstak “Groot- en Kleinhandel en markten” namen af met circa 11 procent, onder meer ten gevolge van daling van de import van consumptiegoederen met 12,5 procent en huishoudgoederen 27,6 procent. De oorzaak hiervan kan gezocht worden in koopkrachtdaling als gevolg van het hoge inflatiecijfer.
4. De afname van de groei van de bedrijfstak “Transport & opslag” met ongeveer 28 procent, kan merendeels worden toegeschreven aan sluiting van het luchtruim voor het overgrote deel van het jaar. Hierdoor nam de luchttransportsector af.
5. De bedrijfstak “accommodatie en voedingsdiensten en daaraan gerelateerde zaken”, maakten zware tijden door. Voornoemd bedrijfstak kelderde met ongeveer 63 procent. Restaurants waren gesloten, slechts afhaalservice was toegestaan. Hotelaccommodatie nam eveneens af ten gevolge van afname van aantal binnengekomen toeristen.

In februari 2021 werd een begin gemaakt met het toedienen van vaccins aan burgers. Na het opheffen van een groot deel van de contactbeperkingen kwamen de economische activiteiten langzaam weer op gang. De door de regering afgekondigde additionele beleidsmaatregelen, hadden een positief effect op de economische bedrijvigheid. Er wordt een bbp-daling verwacht van 2,8 procent, dit is stukje verbetering ten opzichte van de bbp-inkrimping van 2020 van 15,9 procent.

Een decompositie van de bbp-ontwikkeling laat zien dat alleen de minerale sector positief bijdraagt met ongeveer 4 procent, als gevolg van productieverhoging van olieraffinerijproducten met ongeveer 30 procent. Bij de goudsector wordt wederom een terugval van de productie verwacht van circa 14 procent. Projecties van de groei van de bedrijfstakken “Constructie” en “Groot- en kleinhandel en markten” zijn nog negatief namelijk 17,5 procent om 6 procent, maar hebben een gunstiger verloop dan vorig jaar.

De bedrijfstakken “Transport en opslag ” en “Accommodatie, voedingsdiensten en gerelateerde zaken” blijven de dienstensector onder druk zetten, met respectievelijk geprojecteerde groeicijfers van 11,4 procent om 30 procent. De toerisme sector ligt ook dit jaar vrijwel stil. Het internationaal vliegverkeer functioneert op een heel laag niveau, evenals de diensten voortvloeiende uit de horecasector, als gevolg van social distancing maatregelen.

De Surinaamse economie zal in 2022 naar verwachting met 1,6 procent groeien. Het positieve reële groeicijfer zal worden gedreven door de minerale sector met ongeveer 2,5 procent en de niet-minerale sector met circa 2,2 procent. De groei bij de minerale sector is vooral te danken aan productieverhoging van goud met bijna 1 procent en olieraffinaderijproducten met 4 procent.

De groei bij de niet-minerale sector wordt gedragen door de agrarische sector met 1,1 procent en de bosbouwsector met 1,5 procent. Ook zijn er goede groeivoorzichten in de constructiesector. Het is verwachtbaar dat de negatieve trend in de bouw- en constructiesector van de afgelopen twee jaar zal omslaan in positieve groei van 2,4 procent. Bij de dienstverlenende bedrijfstak “Groot- en kleinhandel en markten” is herstel verwachtbaar van 1,7 procent, na een aanhoudende daling in de twee voorafgaand jaar. De groei van dit bedrijfstak wordt toegeschreven aan de te verwachten lage inflatie en ten gevolge daarvan koopkrachtverbetering.

Tabel 4.1.2: Enkele macro-economische grootheden 2015-2022

Omschrijving	2015	2016	2017	2018*	2019*	2020*	2021**	2022**
Nationaal Inkomen per capita in US\$	9,057	5,423	5,430	6,055	6,303	6,064	4,033	4,611
Beschikbaar Inkomen per capita in US\$	9,173	5,602	5,601	6,229	6,453	6,272	4,237	4,813
BBPmp per Capita in US\$	9,081	5,715	6,106	6,711	6,992	6,844	4,797	5,366

Bron: SPS, *) Voorlopige cijfers, **) Projecties

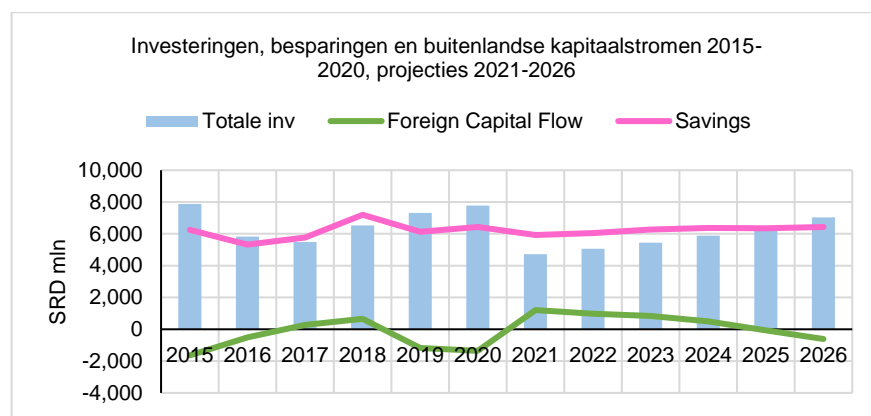
4.2 Investeringsen

In October 2019 is de Stichting Planbureau Suriname (SPS) gestart met het project: Macro-Economic modelling for poverty and the labour market in Suriname; Development of macro, interindustry and social accounting modelling of growth, distribution, poverty and labour in Suriname. Dit project wordt financieel gedragen door de International Labour Organization (ILO) en technisch uitgevoerd door Professor Dr. Solomon (Suleiman) Cohen, hoogleraar verbonden aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, Nederland. De uitvoering van het project moet uitmonden in een SAM based structural economywide model (SPS- SSEM), dat de Stichting instaat stelt om het effect van beleidsuitvoering van de overheid op interindustriële-, structurele- en socio-economische ontwikkelingen te analyseren en te monitoren. Thans is het project zover gevorderd dat het model geschikt is voor effectief gebruik. De uitkomsten van het model, zoals verwoord door Prof. Dr. Cohen in zijn recent verslag (Progress report SPS-SSEM model 08.09.2021, pg 10) met betrekking tot investeringen geven het volgende weer:

Het jaar 2015 geldt als uitgangssituatie voor de opzet van de IOT (input output tabel) en SAM (social accounting matrix), gebaseerd op BBP-realisatie cijfers van 2015 van het Algemeen Bureau voor de Statistiek. In dat jaar bedragen de investeringen van de overheid circa SRD 434 miljoen en de private sector investeringen circa SRD 7454 mln. Het totaal aan investeringen voor 2015 is circa SRD 7888 mln. Volgens figuur 4.2.1 nemen de investeringen na 2015 af tot aan 2017, om daarna een groei in te zetten van gemiddeld circa 13 procent per jaar tot 2020. Door deze groei wordt het investeringsniveau van 2015 min of meer wederom gehaald. Deze groei komt grotendeels de particuliere sector toe, die in de periode 2017-2020 een gemiddelde groei realiseert van circa 16 procent. Het aandeel van de Overheidsinvesteringen in het totaal in de periode 2015-2020 is gemiddeld circa 10 procent, waardoor de private investeringen op circa 90 procent zitten van het totaal. Het SPS-SSEM model voorspelt dat vanaf 2021 de overheidsinvesteringen zullen dalen tot een percentage van 9 procent, terwijl de private investeringen zullen stijgen tot een percentage van circa 91 procent van het totaal. In 2021 is sprake van een diepe val van het investeringsniveau met circa 39 procent. Na 2021 wordt wederom een groeitrend ingezet die echter niet hoog genoeg is om reeds in 2026 het investeringsniveau van 2015 te evenaren.

Figuur 4.2.1 geeft de relatie aan tussen de besparingen, investeringen en buitenlandse kapitaalstromen. Als de binnenlandse besparingen niet toereikend zijn om de investeringen te dekken dan is er sprake van een financieringstekort. De buitenlandse kapitaalinstroom vangt het tekort aan binnenlandse besparingen op. Is er sprake van een financieringsoverschot, binnenlandse besparingen die meer zijn dan de investeringen, dan is er sprake van een buitenlandse kapitaaluitstroom.

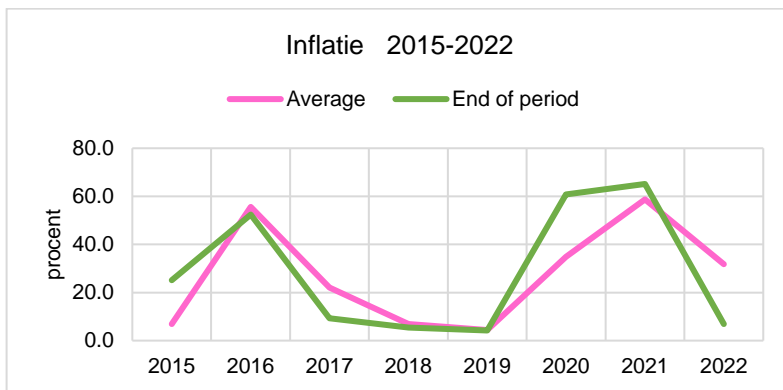
Figuur 4.2.1: Investerings-, besparings- en buitenlandse kapitaalstromen 2015-2020, projecties 2021-2026

Bron: SPS/Cohen, Progress report 08/09/21

De voorspelde besparings- en investeringsniveaus voor de periode 2021-2026 zijn hogere besparingen dan investeringen in de periode 2021-2024. Aangezien de investeringen vanaf 2022 jaarlijks (2022-2026) toenemen met een gemiddeld percentage van circa 8 procent en de groei van de besparingen met gemiddeld circa 2 procent, overtreffen de investeringen de besparingen in 2025 en 2026. In deze jaren is dus sprake van kapitaalinstromen van respectievelijk circa SRD 61 mln. en SRD 611 mln. om het financieringstekort te dekken.

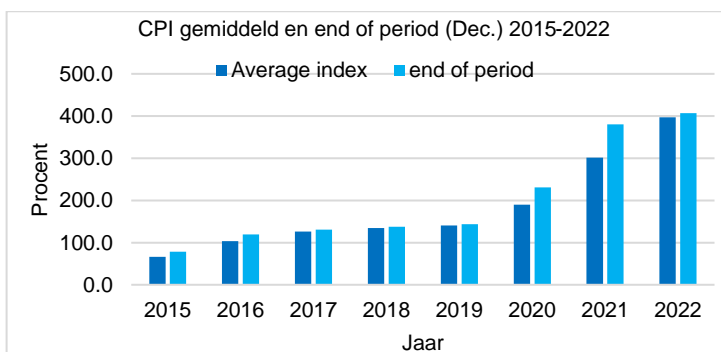
4.3 Inflatie, Lonen en Koopkracht

De inflatie, gemeten als procentuele stijging van CPI, bedroeg over de periode 2015-2020 185,8 procent. In de crisisjaren 2015 en 2016 bereikte de inflatie een piek van 55,6 procent gemiddeld en nam af in 2017 naar 22 procent. In 2018 werd de inflatie bedwongen: de jaarinflatiecijfers voor 2018 en 2019 waren respectievelijk 6,9 en 4,4 procent. Gegeven de structuur van de Surinaamse economie zijn de betalingsbalans situatie, instabiliteit van de wisselkoers, de overheidsuitgaven en (lokale) inflatoire trends oorzakelijk met elkaar verweven. De matige inflatie in 2018 en 2019, ondanks forse tekorten op de lopende rekening van de betalingsbalans van respectievelijk USD118 en USD 410 miljoen, kunnen alleen begrepen worden omdat de lokale en internationale overheidsleningen, die de bestedingen in de economie aandreven, in USD opgenomen zijn. Met deze geleende vreemde valuta konden de importen, aangedreven door de overheidsbestedingen, gefinancierd worden zonder wisselkoersinstabiliteit. Echter, deze valutaleningen hebben in belangrijke mate bijgedragen aan de diepgaande economische ontwrichting, omdat ondanks de toegenomen importen en ernstige verslechtering van de betalingsbalanssituatie, geen monetaire maatregelen werden getroffen. Het gevolg was dat de koersontwikkeling erg instabiel werd en begon te stijgen en dus ook de prijzen voor goederen en diensten.

Figuur 4.3.1: Inflatie gemiddelde periode 2015-2022
Bron 2015-2020 ABS, 2021 en 2022 zijn schattingen van SPS

Voor 2021 en 2022 is de gemiddelde inflatieverwachting respectievelijk 58,7 procent en 31,8 procent

Figuur 4.3.2: CPI gemiddeld en end of period (Dec.) 2015-2022
Bron: 2015-juli 2021 ABS, bewerking SPS en schatting 2021 en 2022.

In 2019 was de waarde van de Surinaamse munt (de SRD), of de koopkracht, nog maar 44 procent van de waarde die het had in 2015 (zie tabel 4.3.1), en in 2020 nog maar 34 procent. Uit de cijfers van het ABS voor de eerste helft van 2021 is gebleken dat deze koopkrachtdaling zich voortgezet heeft. De projectie van het Planbureau van de koopkracht van de SRD voor 2021 is dat onze munt in dit jaar slechts 21 procent van haar waarde zal hebben ten opzichte van 2015. De waardedaling van de SRD heeft een directe impact op loon- en salaristrekkingen, gepensioneerden en overheidssteuntrekkingen, dus wat zij kunnen kopen met hun inkomen. Tegenover deze vaste inkomensstrekkers staan de inkomensgroepen die wel eenzijdig hun inkomens kunnen aanpassen waaronder: ondernemers, productie- en dienstverlenende organisaties zonder winstoogmerk en de overheid. Natuurlijk zijn er overlappingen tussen deze categorieën maar dat beperkt de beleidsrelevantie van dit onderscheid, nauwelijks. Het is vooral de tweede categorie, waartoe ook de overheid behoort, die onder meer in tijden van (hyper-)inflatie, door onevenredige prijscorrecties, de inkomensverdeling in haar voordeel kan veranderen. Dit is de voornaamste reden waarom in het beleidsdebat over de oorzaken en effecten van de crisis evenals oplossing daarvoor, vragen over compensatie van de vaste inkomensstrekkers zo belangrijk zijn. Bij het ontwikkelen van beleidsresponses op de crisis, zijn vragen aan de orde over: de groepen die voor crisisbestrijdingsmaatregelen en koopkrachtdaling gecompenseerd moeten worden, in welke mate en hoe. In vorige crisisperiodes zijn de loon- en salaristrekkingen op verschillende manieren en in uiteenlopende mate gecompenseerd voor koopkrachtdaling. (Zie het hoofdstuk over sociale bescherming). Op het specifiek vlak van de koopkracht is er een gebrek aan statistieken en andere informatie over consumptie, lonen/salarissen en andere inkomensvormen van kwetsbare groepen. Ook over de effecten van de crisis op de levensstandaard van deze groepen.⁸ Met behulp van het wettelijk minimumloon en andere beschikbare informatie wordt in Tabel 4.3.1 een indicatie gegeven van de impact van koopkrachtverlies van de SRD op het minimumuurloon.

---

⁸ Mede in dit kader hebben het Algemeen Bureau voor de Statistieken, het Institute for Graduate Studies (IGSR) en het Planbureau Suriname gezamenlijk drie essentiële sociale surveys op hun werkprogramma en wordt tezamen met de Internationale Arbeidsorganisatie een project uitgevoerd dat moet leiden tot de samenstelling een Social Accounting Matrix (SAM) voor Suriname

Tabel 4.3.1: Gemiddelde koopkracht van het minimumloon ten opzichte van Januari 2015

	CPI*	Inflatie*	Minimum Uurloon in SRD		Koopkracht uurloon*
			Nominaal	gem. koopkracht SRD per jaar	
2015	66.4	6.9	4.29	0.93	3.99
2016	103.2	55.5	5.22	0.61	3.18
2017	125.9	22.0	6.14	0.49	3.01
2018	134.7	6.9	6.14	0.46	2.82
2019	140.6	4.4	8.40	0.44	3.70
2020	189.7	34.9	8.40	0.34	2.86
2021**	301.1	58.7	8.40	0.21	1.76

* Het betreft hier het gemiddelde over de twaalf maanden van het jaar

** Het geschatte gemiddelde voor 2021 gebaseerd op 'realisatie- cijfers' tot juli 2021 en projecties voor de maanden augustus t/m december

Bron: Jaargemiddelde CPI/inflatie: ABS 2015- 2020 en jan-jul 2021; SPS augustus/december 2021

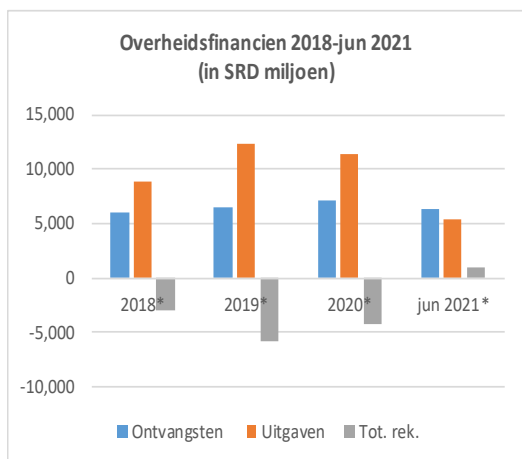
Ondanks de verhogingen van het minimumuurloon in 2016 en 2017 naar respectievelijk SRD 5,22 en SRD 6,14, was de koopkracht van het minimumloon per augustus 2018 vergeleken met 2015 teruggevallen naar SRD 2,82 of een daling van 29,2 procent. In 2019 werd deze wederom aangepast naar SRD 8,40 en in 2020 tot en met sept 2021 is het minimumloon niet verder aangepast, terwijl de inflatie is toegenomen waardoor de koopkracht verder is verslechterd. Dat wil zeggen dat het uurloon van 8,4 SRD nu SRD 1,78 waard is, gegeven de voorlopige schatting van de gemiddelde CPI en koopkracht van de SRD voor 2021. De ingestelde Nationale Loonraad zal in het laatste kwartaal van 2021 advies uitbrengen aan de minister van Arbeid, Werkgelegenheid en Jeugd ten aanzien van de aanpassing van het minimumloon.

4.4 Overheidsfinanciën 2018 – juni 2021

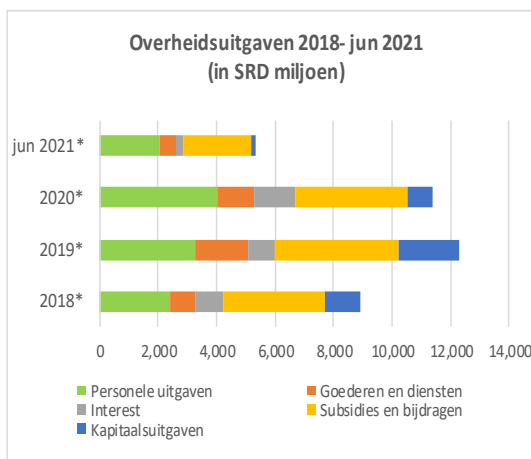
Algemeen

In de verslagperiode is er sprake van een positieve verbetering van de overheidsfinanciën, dat gekenmerkt wordt door het terugdringen van het tekort in 2020 ten opzichte van 2019 en het realiseren van een surplus in het eerste halfjaar van 2021. Om dit resultaat te halen werd vanaf augustus 2020 een traject uitgezet voor herstel van de economie en daarbij zijn noodzakelijke maatregelen uitgevoerd aan de uitgaven- en ontvangsten zijde en de herschikking van de schuldpositie. Op macroniveau wordt het budgettair en het monetair beleid steeds op elkaar afgestemd en vermeldenswaard is dat de Minister van Financiën en Planning en de Governor van de Centrale Bank van Suriname middels een MOU (Memorandum of Understanding) zich gecommitteerd hebben om monetaire financiering niet toe te staan.

Ondanks de enorme uitdagingen om de maandelijkse (vaste) lasten te betalen, heeft het Ministerie van Financiën en Planning middels cashmanagement de kasstromen beter kunnen monitoren en ervoor gezorgd dat de middelen doelmatig worden gebruikt. Vanwege de schuldherschikking is een groot deel dat betaald moet worden aan rente en aflossingen aangehouden totdat een betaalschema is overeengekomen. Het verschuiven van de betalingen van de debt-service (rente en aflossingen), heeft enige mate bijgedragen aan de totstandkoming van het surplus in de eerste helft van 2021. Echter worden de rente en aflossingen aan de multilaterale crediteuren zoals de IADB (Inter-American Development Bank) normaal betaald.

Figuur 4.4.1: Overheidsfinanciën
Bron: Ministerie van Financiën en Planning

Figuur 4.4.2: Overheidsuitgaven
Bron: Ministerie van Financiën en Planning

Tabel 4.4.1: Overheidsfinanciën op aangepaste kasbasis*, 2018 – jun 2021 (SRD miljoen)

	2018*	2019*	2020*	2021* jan-jun
In SRD miljoen				
Totale inkomsten	5,970	6,434	7,065	6,356
Mijnbouwinkomsten	2,133	1,965	2,513	3,360
Niet-mijnbouwinkomsten	3,837	4,469	4,552	2,997
naar type:				
Directe belastingen	2,190	2,543	2,928	2,598
Indirecte belastingen	1,952	2,173	2,203	1,555
Niet-belasting ontvangsten	1,828	1,718	1,934	1,796
Transfers (bijzondere transactie)	-	-	-	267
Schenkeningen	-	-	-	140
Totale uitgaven	8,984	12,291	11,363	5,441
Uitgaven, commitering	7,991	11,477	11,872	5,335
w.v. Netto betaling achterstanden	993	814	-509	106
naar type:				
Personele uitgaven	2,414	3,251	4,035	2,035
Goederen en diensten	871	1,818	1,257	598
Subsidies en bijdragen	3,501	4,218	3,815	2,308
Interest	1,010	913	1,411	261
Kapitaalsuitgaven	1,188	2,092	845	239
Primaire rekening	-2,004	-4,944	-2,887	1,175
Totale rekening	-3,014	-5,857	-4,298	915
Statistische discrepantie	-7	14	565	53
Financiering	3,021	5,843	3,733	-967
Verkrijging (-)/Afstoting (+) activa	563	869	-869	-
Buitenlandse financiering	327	2,035	219	-386
Trekkingen ¹	1,381	2,648	753	293
minus: Aflossingen ¹	1,054	613	534	679
Binnenlandse financiering	2,131	2,939	4,383	-581
CBvS ²	-152	2,754	4,109	-481
Overige depositonemende instellingen ²	50	-44	352	-102
Overige rekeningen nog te betalen ²	-	490	-	-
Zekerheidsstelling rekeningen ¹	-	-	-461	-59
Overige financiële instellingen ¹	-2	43	-4	-6
Niet-financiële instellingen ¹	2,235	-304	387	66
Netto achterstanden	-993	-814	509	-106
In procent van BBP				
Primaire rekening	-6.7	-15.7	-7.5	2.3
Totale rekening	-10.1	-18.6	-11.2	1.8
Financieringstekort (-)	10.1	18.6	9.7	-1.9
Financieringstekort (-), primaire rekening	-6.7	-15.7	-6.1	2.4
Financieringstekort (-), primaire rekening niet-mijnbouw	-7.2	-6.3	-6.6	-6.5
Bruto Binnenlands Product (BBP), in SRD miljoen **	29,822	31,483	38,353	51,973

Bron: Ministerie van Financiën en Planning/Centrale Bank van Suriname/Bureau voor de Staatsschuld

* Voorlopige cijfers.

**BBP 2018-2020(ABS); BBP 2021 (projecties macro-framework, updates augustus 2021)

¹Data afkomstig van Bureau voor de Staatsschuld.

²Data van de analytische balansen van de CBvS en andere depositonemende instellingen.

³Betreft rekeningen van de overheid bij banken; ter zekerheidsstelling van de meta overeenkomst bij de Finabank en de geconsolideerde staatsschuld bij de CBvS.

Noot: Overheidsfinanciën op kasbasis geeft weer de gerealiseerde kasontvangsten en kasuitgaven gedurende het dienstjaar. Ontvangsten worden echter aangepast naar bruto basis aan de hand van verrekeningen met EBS-subsidies. In navolging worden de uitgaven, voor wat betreft de overheidssubsidies aan EBS, eveneens weergegeven op bruto basis. Classificering en waardering volgen de Internationale methodologie van de Government Finance Statistics Manual (GFSM) van het Internationaal Monetair Fonds.

Enkele maatregelen die vanaf augustus 2020 tot en met juni 2021 zijn uitgevoerd om uit de economische crisis te geraken:

- 1) In augustus 2020 is de "Government Take" met SRD 1,- verhoogd.
- 2) Verhoging van de omzetbelasting met 2% op invoer van goederen vanaf november 2020;
- 3) Implementatie van solidariteitsheffing van 10% per 1 februari 2021 (voor de duur van 1 jaar);
- 4) Verhoging van royalties voor de kleinschalige goudsector per januari 2021 van 2.75% naar 7.5%;
- 5) Invoering retentieregeling per 1 maart 2021 waarbij exporteurs verplicht zijn alle exportopbrengsten te repatriëren en 30% van deze opbrengsten af te dragen;
- 6) Covid-gerelateerde financiële tegemoetkoming voor geregistreerden opgepakt aan het begin van 2021;

- 7) Aanpak van de grote achterstand bij het betalen van belastingen; verbetering van inning.
- 8) Koersaanpassing per 22 september 2020 van SRD 7,52 voor 1 USD naar SRD 14,29 en per 7 juni 2021 is het losgelaten op SRD 20,90.
- 9) Opschorten van rente- en schuldaflossingen (stand still per eind oktober 2020 en verlengd per eind juli 2021) en voeren van onderhandelingen over schuldherschikking.
- 10) Dagelijks cash-management om kosten en uitgaven op elkaar af te stemmen en betere spreiding van betalingen.
- 11) Bezuinigingen op de uitgaven van de overheid o.m. doorgevoerd in gewijzigde begroting 2020 en 2021.

Vanaf 7 juni 2021 wordt de wisselkoers vastgesteld door vraag en aanbod op de valutamarkt en de Centrale Bank van Suriname noteert dagelijks op 3 (drie) momenten de wisselkoersen op hun website. Na het loslaten van de wisselkoers kan na drie (3) maanden evaluatie vastgesteld worden dat er sprake is van een redelijke stabiele wisselkoers rond de SRD 21 voor één USD. Voorafgaand aan de overgang naar een flexibele wisselkoers zijn er een aantal maatregelen getroffen zoals de aanscherping van de Wet Toezicht Geldtransactiekantoren, retentieregeling om 30% van de exportopbrengsten te repatriëren, het afkomen van SRD's, het opvoeren van de kasreserves en het niet-monetair financieren van overheidsuitgaven, welke ondersteunend zijn bij de totstandkoming van een stabiele wisselkoers.

Om de negatieve effecten op de koopkracht te ondervangen heeft de overheid een Sociaal Vangnet in het leven geroepen, via het Herstelplan 2020-2022, en een aantal koopkrachtversterkende toelagen verstrekt. Hier worden alleen de directe inkomensoverdrachten en uitkeringen aangegeven.

1. Algemene Oudedagsvoorziening (AOV) per november 2020 verhoogd van SRD 525 naar SRD 750 per maand; vervolgens verhoogd naar SRD 1.000,- per maand vanaf juni 2021;
2. Algemene Kinderbijslag (AKB) per november 2020 verhoogd van SRD 50 naar SRD 75 per maand en vervolgens verhoogd naar SRD 125 vanaf juni 2021;
3. Financiële bijstand voor mensen met een beperking (MMEB) verhoogd van SRD 325 naar SRD 500 per maand en vervolgens verhoogd naar SRD 750 vanaf juni 2021;
4. Financiële bijstand voor zwakke huishoudens (ZWHH) verhoogd van SRD 33 naar SRD 500 per maand en vervolgens verhoogd naar SRD 750 vanaf juni 2021;
5. Continueren van de heffingskorting op inkomsten- en loonbelasting van maximaal SRD 750;
6. In de maand november en december 2020 in verband met Srefidensi en Owru Yari een financiële tegemoetkoming van SRD 300 op maandbasis voor diverse groepen;
7. Covid-gerelateerde financiële tegemoetkoming van SRD 1500 per maand voor geregistreerden (werklozen en verminderd inkomen) opgepakt vanaf februari 2021;
8. Ondersteuningstoelage voor ambtenaren en gelijkgestelden van bruto SRD 1.000,- per maand, vanaf juni aan personen met een bruto salaris van minder dan SRD 12.602; Dit werkt voor SRD 750 ook door naar de pensioenen.

9. Onderstanden verhoogd met SRD 350 per maand.
10. Vanaf september 2021 een belastingvrije koerscompensatie van SRD 700 per maand, bovenop de reeds verstrekte compensatie van SRD 100, voor ambtenaren en daaraan gelijkgestelden. Dit werkt voor SRD 490 door naar de gepensioneerden.

4.5 Overheidsontvangsten

Directe Belastingen

Directe belasting is een belasting waarvan de grondslag bestaat in een duurzame toestand waarin de belastingplichtige zich bevindt omwille van zijn activiteit of vermogen. Directe belastingen worden over het algemeen via een aanslagbiljet geïnd. In tabel 8.2.1 kunnen de bedragen per belasting item van de directe belastingen op aangepaste kasbasis worden afgelezen over de periode 2018 – juni 2021.

Uit de tabel is af te lezen dat gedurende de aangegeven periode, een groot deel van de ontvangsten voortvloeide uit de inkomstenbelasting gevolgd door de loonbelasting. De inkomsten uit de mijnbouwsector is vanaf het 4^e kwartaal 2020 significant toegenomen door het effect van de wisselkoersaanpassing. De opbrengsten van de inkomstenbelasting over de eerste zes (6) maanden in 2021 heeft het totaalbedrag van 2020 oversteegen. Met name de stortingen van de twee grootste mijnbouwbedrijven, Newmont en Rosebel Goldmines hebben een grote bijdrage geleverd. Een ander opmerkelijke ontwikkeling is de casinobelasting, die vanwege de COVID-maatregelen een negatief effect heeft gehad in 2021.

Tot en met juni is slechts SRD 1 miljoen geïnd in vergelijking met het bedrag van SRD 16 miljoen over het heel jaar 2020. Naar alle waarschijnlijkheid zullen de ontvangsten uit de casinobelasting tegen eind 2021 veel lager zijn dan 2020.

Tabel 4.5.1: Directe belastingen op aangepaste kasbasis, 2018 – jun 2021 (SRD miljoen)

	2018*	2019*	2020*	2021* jan-jun
Directe Belastingen	2,190	2,543	2,928	2,598
Inkomstenbelasting	1,088	948	1,565	1,754
Loonbelasting	1,038	1,432	1,122	931
w.v. loonbelasting ambtenaren	368	597	706	355
Vermogensbelasting	2	2	6	1
Dividendbelasting	9	6	8	1
Huurwaardebelasting	3	3	3	2
Casinobelasting	34	33	16	1
Loterijbelasting	4	4	3	0
Statistisch verschil ¹	11	116	205	-91

Bron: Ministerie van Finansiën en Planning/ Voorlopige cijfers.

Overheidsontvangsten op kasbasis zijn aangepast en gepresenteerd op bruto basis, aan de hand van verrekeringen met EBS subsidies.

¹ Veroorzaakt door tijdsverschil tussen kasontvangsten en administratieve boekingen Ontvanger der Directe Belastingen (ODB).

Indirecte belastingen

Indirecte belasting is een belasting op een door de belastingplichtige veroorzaakt feit van voorbijgaande aard (eventueel wel herhalend). Indirecte belastingen worden per transactie geïnd. De ontvangsten uit de indirecte belastingen worden in tabel 4.5.2 weergegeven. De volgende indirecte belastingen hebben voor de Staat in de eerste helft van 2021 de meeste inkomsten gegenereerd: omzetbelasting, invoerrechten, verbruiksbelasting motorbrandstof, accijnzen en houtuitvoer.

Na het loslaten van de wisselkoers vanaf 7 juni 2021, is de douane koers ook opgetrokken van SRD 14.29 per USD naar het huidige niveau van de wisselkoers zoals vastgesteld door de Centrale Bank van Suriname. De douane koers is van toepassing op import en export gerelateerde heffingen zoals invoerrechten, omzetbelasting, accijnzen, statistiekrecht en consentrecht. Voor de lokale productie is de douane koers van toepassing op accijns op alcoholvrije dranken zoals bier en water.

De realisatie van de indirecte belastingen in de eerste helft van 2021 omvat ca. 70% van de totale ontvangsten van 2020, wat een indicatie is dat er een positieve ontwikkeling is naar het eind van het jaar toe. De verbruiksbelasting is teruggevallen in vergelijking met 2020 door ten eerste verrekeringen die met de oliemaatschappijen hebben plaats gevonden als gevolg van koerssubsidie. De koerssubsidie houdt verband met het verschil tussen de maximumkoers en de Centrale Bank koers. Ten tweede het systematisch verlagen van de Government Take om de pomprijs betaalbaar te houden voor de totale samenleving. De pomprijzen van diesel en gasoline gedurende de aangegeven periode hadden over het algemeen een fluctuerend verloop. De pomprijzen zijn afhankelijk van de koers en de importprijzen, die bepalend zijn voor de hoogte en dieptepunten oftewel het duurder of goedkoper worden van de pomprijzen inclusief een vast bedrag die aan "government take" wordt geheven. Vanaf april 2020 zijn de prijzen in samenspraak met de oliemaatschappijen afgevlakt binnen een bandbreedte en is er geen sprake van inning van een vast bedrag aan government take. Indien de olieprijs hoog zijn, gaan de pomprijzen tot een maximum van de ingestelde bandbreedte en daarbij wordt er dan ingeleverd uit de government take. Andersom geldt dezelfde principe bij een lage olieprijs. Echter vanwege de stijgende wereldmarktprijs was de government take negatief geworden en moest de overheid de oliemaatschappijen subsidiëren. Per juli 2021 heeft de overheid besloten om de pomprijzen maandelijks zodanig aan te passen dat de overheid geen subsidie meer hoeft te geven aan de oliemaatschappijen.

Tabel 4.5.2: Indirecte belastingen op aangepaste kasbasis, 2018 – jun 2021 (SRD miljoen)

	2018*	2019*	2020*	2021* jan-jun
Indirecte Belastingen	1,952	2,173	2,203	1,555
Invoerrechten	677	756	715	568
Statistiekrecht invoer + uitvoer	34	35	45	31
Accijns alcoholvrije dranken	45	51	49	33
Houtuitvoer	90	93	137	95
Accijns gedestilleerd	58	62	55	39
Publieke gemakelijkheid	7	7	1	0
Accijns bier	57	68	59	30
Accijns tabak en sigaretten	83	79	68	40
Verbruiksbelasting motorbrandstof	281	358	514	187
Omzetbelasting	872	846	584	560
Rij-en voertuigenbelasting	3	47	0	0
Statistisch verschil ¹	-256	-228	-24	-29

Bron: Ministerie van Financiën en Planning/ Voorlopige cijfers.

Overheidsontvangsten op kasbasis zijn aangepast en gepresenteerd op bruto basis, aan de hand van verrekeringen met EBS subsidies.

¹ Veroorzaakt door tijdsverschil tussen kasontvangsten en administratieve boekingen Ontvanger der Invoerrechten en Accijnzen (OIA).

Niet-belasting ontvangsten

De inkomsten uit de niet-belastingontvangsten (NBO) in het eerste halfjaar 2021 bedroeg SRD 1.797 miljoen en is ca. 93% van de totale NBO in 2020. De aanpassing van de wisselkoers vanaf september 2020 heeft impact op de ontvangsten die in US-dollar worden gestort zoals de royalties en dividend. Staatsolie heeft met uitzondering van januari, maandelijks dividend voor de Staat gestort in 2021. De opbrengsten verkregen uit royalties heeft het grootste aandeel, gemiddeld 34% van de totale NBO. Door de COVID pandemie zijn de economische activiteiten sterk afgenomen, maar hebben vanaf 2021 een opwaartse trend.

Tabel 4.5.3: De niet-belastingontvangsten op aangepaste kasbasis, 2018 – jun 2021 (SRD miljoen)

	2018*	2019*	2020*	2021* jan-jun
Niet-belastingontvangsten	1,828	1,718	1,934	1,797
Kosten invoer-, uitvoer- en doorvoer	9	8	7	2
Fiscale boete	2	4	2	1
Nummerplaten	5	3	2	2
AOV	192	70	153	80
Consentrecht	61	64	85	52
Royalties	514	566	813	664
Navigatie kosten	1	-	11	3
Vergunningsgelden (CEHIVAS)	3	7	10	7
Visagelden/PSA/ Toeristenkaart	55	36	47	13
Hypotheekbewaarder/Glis/zegelkosten	51	70	80	72
Dividend ontvangsten	452	356	15	464
Overige niet-belasting ontvangsten	481	534	709	437

Bron: Ministerie van Financiën en Planning/ *Voorlopige cijfers.

Overheidsontvangsten op kasbasis zijn aangepast en gepresenteerd op bruto basis, aan de hand van verrekeringen met EBS-subsidies.

Transfers (bijzondere transactie)

In het 2e kwartaal zijn er inkomsten geregistreerd voor een totaalbedrag van SRD 267 miljoen, die verband houden met de retentieregeling en valuta-interventies. Door de omzetting van USD naar SRD zijn er “koerswinsten” gegenereerd en deze transacties worden binnen het GFS (Government Finance Statistics) geclassificeerd als “transfers” aan de ontvangstenzijde.

Schenkeningen

In de maand april heeft Newmont een bedrag van USD 10 miljoen overgemaakt als solidariteitsbijdrage aan de overheid. Deze storting wordt geclassificeerd als schenking.

Mijnbouwsector

De mijnbouwontvangsten hebben in de beschouwde periode een stijgend verloop, vanwege meer inkomsten bij de directe belastingen en de niet- belasting ontvangsten. Aan indirecte belastingen is weinig tot geen middelen gestort, omdat de grote goudmijnbouwbedrijven vrijgesteld worden van invoerrechten uit hoofde van de overeenkomst die getekend is met de Staat Suriname.

De inkomsten die verrekend worden met de subsidie aan N.V. EBS (N.V. Energie Bedrijven Suriname) worden meegenomen in de totale mijnbouwontvangsten. Deze verrekeningen gelden overigens voor de afdrachten van Staatsolie, RGM en de dochterondernemingen van Staatsolie: Staatsolie Power Company Suriname N.V. (SPCS) en GOW2. De betaling door RGM voor elektriciteit gekocht van de Staat wordt op basis van de Power Purchase Agreement 1 (PPA1) gecedeerd aan N.V. EBS. Over de maanden januari tot en met juni 2021 is in totaal een bedrag verrekend van ca. SRD 873,8 miljoen. Vanaf augustus vindt er geen verrekening meer plaats voor afdrachten van Staatsolie en dochterondernemingen van Staatsolie, met andere woorden geen subsidie aan EBS.

Tabel 4.5.4: Mijnbouwontvangsten op aangepaste kasbasis naar inkomstensoort, 2018 – jun 2021 (SRD miljoen)

	2018*	2019*	2020*	2021* jan-jun
Totale mijnbouwontvangsten**	2,133	1,965	2,513	3,223
Directe belastingen	1,033	911	1,454	1,734
Inkomstenbelasting	708	565	1,117	1,547
Loonbelasting en AOV	313	339	327	181
Overige directe belastingen	11	7	10	5
Indirecte belastingen	3	1	0	-
Omzetbelasting	-	-	-	-
Invoerrechten	1	0	0	-
Overige indirecte belastingen	2	1	-	-
Niet-belasting ontvangsten	1,098	1,053	1,058	1,349
Consentrecht ¹	67	71	98	73
Royalties	514	566	813	664
Overige niet-belasting ontvangsten	517	416	147	612
Schenkeningen	-	-	-	140

Bron: Ministerie van Financiën en Planning/ *Voorlopige cijfers.

¹ Consentrecht (gecorrigeerd)

Overheidsontvangsten op kasbasis zijn aangepast en gepresenteerd op bruto basis, aan de hand van verrekeningen met EBS-subsidies.

**Ontvangsten uit de olie, bauxiet, goud en steenslag sectoren.

De nieuwe goudmijn van Newmont die in productie ging in 2017 heeft de mijnbouwontvangsten vanaf die periode doen toenemen, met name de royalties die maandelijks worden gestort. De totale mijnbouwinkomsten zijn in 2020 met 28% toegenomen ten opzichte van 2019 en hetzelfde percentage is ook genoteerd in de eerste helft van 2021 ten opzichte van 2020. Bij de overige niet-belasting ontvangsten is er een enorme stijging en dat komt door de dividend stortingen van voornamelijk Staatsolie. Rosebel Goldmines heeft in de beschouwde periode in de maand maart dividend gestort.

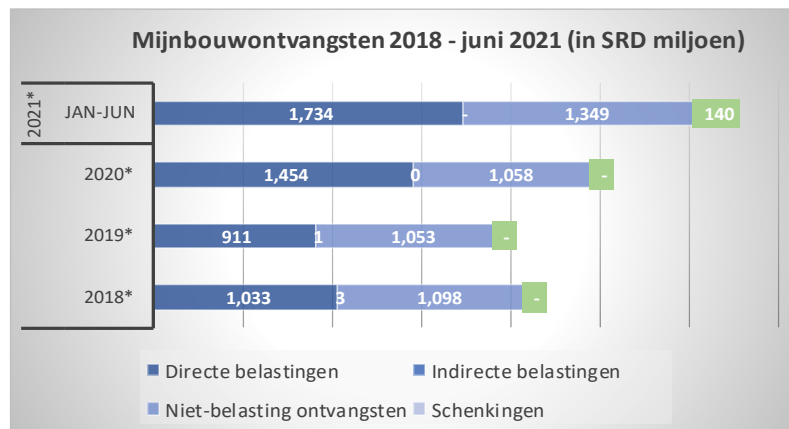
Tabel 4.5.5: Overheidsontvangsten mijnbouw en niet-mijnbouw op aangepaste kasbasis 2018 – jun 2021 (SRD miljoen)

	2018*	2019*	2020*	2021* jan-jun
Totale ontvangsten	5,970	6,434	7,066	6,357
Ontvangsten mijnbouwsector**	2,133	1,965	2,513	3,223
Belasting ontvangsten	1,036	911	1,455	1,734
Directe belastingen	1,033	911	1,454	1,734
Indirecte belastingen	3	1	0	-
Niet-belasting ontvangsten	1,098	1,053	1,058	1,349
Transfers (bijzondere transactie)	-	-	-	-
Schenkeningen	-	-	-	140
Ontvangsten niet-mijnbouwsectoren	3,837	4,469	4,553	3,134
Belasting ontvangsten	3,107	3,805	3,677	2,419
Directe belastingen	1,157	1,633	1,474	864
Indirecte belastingen	1,950	2,172	2,203	1,555
Niet-belasting ontvangsten	730	664	875	448
Transfers (bijzondere transactie)	-	-	-	267
Schenkeningen	-	-	-	-

Bron: Ministerie van Financiën en Planning/ *Voorlopige cijfers.

Overheidsontvangsten op kasbasis zijn aangepast en gepresenteerd op bruto basis, aan de hand van verrekeningen met EBS-subsidies.

**Ontvangsten uit de olie, bauxiet, goud en steenslag sectoren.

Figuur 4.5.1: De totale mijnbouwontvangsten 2018- juni 2021

Bron: Ministerie van Financiën en Planning

4.6 Overheidsuitgaven

De overheidsuitgaven worden gevormd door de volgende componenten, namelijk: personele uitgaven, goederen en diensten, subsidies en bijdragen, interest en kapitaalsuitgaven. De componenten subsidies en bijdragen en personele uitgaven met respectievelijk 43.1% en 38% vormen in de eerste helft van 2021 de

grootste uitgaven voor de overheid. Gezamenlijk zijn deze twee uitgavenposten 81.1% van de totale uitgaven voor de overheid.

Tabel 4.6.1: Procentuele verdeling van de uitgaven in de periode 2018 – juni 2021

Verdeling uitgaven	2018*	2019*	2020*	jan-juni 2021*
Totale uitgaven	8,984	12,291	11,363	5,441
<i>In procenten van totaal:</i>				
Personele uitgaven	26.9	26.4	35.5	37.4
Goederen en diensten	9.7	14.8	11.1	11.0
Subsidies en bijdragen	39.0	34.3	33.6	42.4
Interest	11.2	7.4	12.4	4.8
Kapitaalsuitgaven	13.2	17.0	7.4	4.4

Bron: Ministerie van Financiën en Planning/*Voorlopige cijfers.

Personele uitgaven

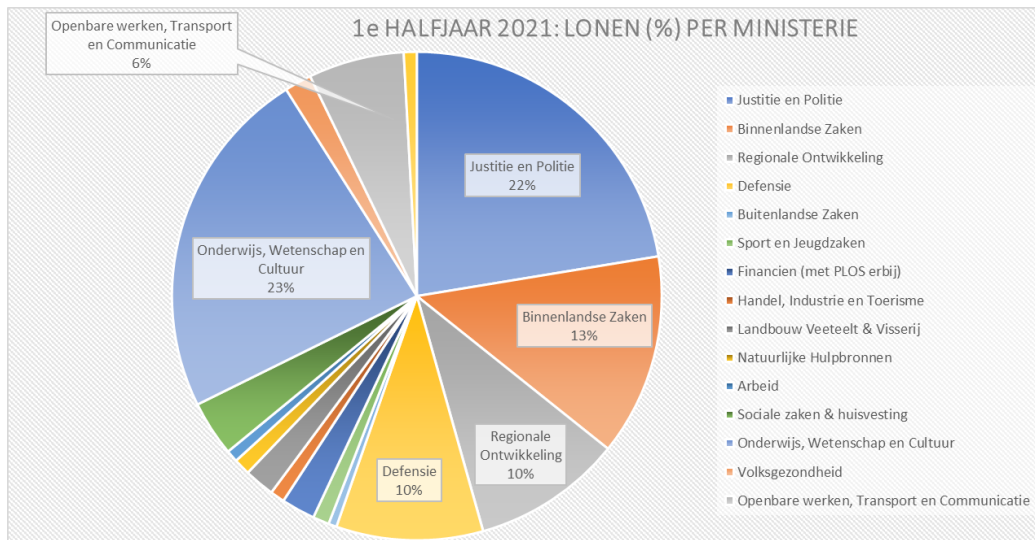
Uit tabel 4.6.2 is af te lezen dat de personele uitgaven in 2018 en 2019 in procenten van de totale uitgaven op hetzelfde niveau zijn. De toename in 2020 naar 35.5% is veroorzaakt door de stijging van het aantal ambtenaren. Tot en met juni 2021 bedroegen de personeelsuitgaven SRD 2.035 miljoen en dat is gelijk aan 38% van de totale uitgaven. De ondersteuningstoelage van bruto SRD 1.000, - die vanaf juni 2021 wordt uitgekeerd aan ambtenaren en met hen gelijkgestelden met een salaris minder dan SRD 12.602 per maand, heeft de personeelsuitgaven op maandbasis doen toenemen. Om de ondersteuningstoelage aan ambtenaren (exclusief Bijzonder Onderwijs) uit te betalen, moet de Staat maandelijks een extra bedrag van ca. SRD 43 miljoen ter beschikking stellen.

Tabel 4.6.2: De personele uitgaven over de periode 2018 – juni 2021

	2018*	2019*	2020*	jan-jun 2021
Personele Uitgaven (SRD miljoen)	2,414	3,251	4,035	2,035
Totale uitgaven, kasbasis (SRD miljoen)	8,984	12,291	11,363	5,441
Personele uitgaven in % van totale uitgaven	26.9	26.4	35.5	37.4
Aandeel personele uitgaven in BBP (%)	8.1	10.3	10.5	3.9
BBP (SRD miljoen)	29,822	31,483	38,353	51,973

Bron: Ministerie van Financiën en Planning /CEBUMA

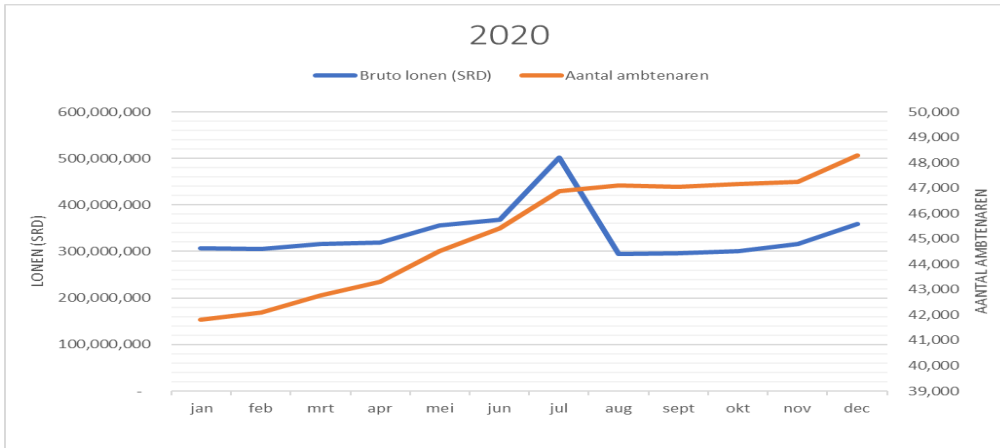
*Voorlopige cijfers

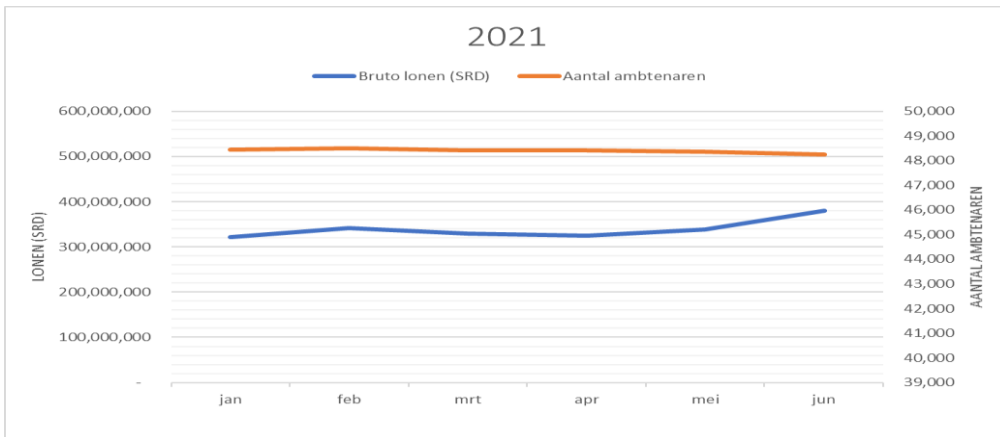
Figuur 4.6.1: Lonen (%) per ministerie, eerste halfjaar 2021

Bovenstaande taartdiagram weergeeft het aandeel (in %) van de totale brutoloonkosten per ministerie over het eerste halfjaar 2021. Ongeveer 45% van de totale brutoloonkosten van de overheid gaat naar twee ministeries namelijk Onderwijs, Wetenschap en Cultuur en Justitie en Politie. Aan de ministeries Binnenlandse Zaken, Regionale Ontwikkeling, Defensie en Openbare Werken wordt ongeveer 40% van de totale brutoloonkosten uitbetaald. De overige 15% van de totale brutoloonkosten is verspreid over de resterende vakministeries.

De grafieken 4.6.2 en 4.6.3 geven het verloop van de brutolonen en het aantal ambtenaren weer over het jaar 2020 en het eerste halfjaar 2021. Dit zijn alle ambtenaren exclusief Bijzonder Onderwijs. Er zijn gemiddeld 4.600 ambtenaren werkzaam in het Bijzonder Onderwijs. In de grafieken is duidelijk een groei te zien vanaf juli 2020 in het aantal ambtenaren. De piek aan loonkosten in de maand juli 2020 heeft als oorzaak de uitbetaling van de vakantiegelden. De enorme daling aan loonkosten in de maand augustus 2020 ten opzichte van de maand juli 2020 heeft te maken met het beëindigen van de TWK-uitbetalingen aan ambtenaren. De TWK-betalingsperiode is verstreken per juni 2020.

Figuur 4.6.2: Verloop brutolonen en aantal ambtenaren in 2020

Figuur 4.6.3: Verloop brutolonen en aantal ambtenaren eerste halfjaar 2021

Over het eerste halfjaar 2021 zien we een kleine daling betreffende het aantal ambtenaren. De brutoloonkosten over deze periode zijn redelijk stabiel gebleven. Er is een lichte stijging te zien in de maand juni, omdat vanaf deze maand de ambtenaren een ondersteuningstoelage ontvangen ten bedrage van bruto SRD 1.000, -.

De totale netto instroom over de periode januari 2019 tot en met december 2019 was gelijk aan 1.854 ambtenaren. Vanaf januari 2020 tot en met december 2020 zien we een veel sterkere groei in vergelijking met het jaar 2019. De netto instroom over de periode januari tot en met december 2021 was gelijk aan 6.975 ambtenaren. Deze enorme instroom aan ambtenaren heeft zeer waarschijnlijk een politieke oorzaak, omdat 2020 een verkiezingsjaar was. Vanaf december 2020 tot en met juni 2021 is er een netto uitstroom van 42 ambtenaren.

Tabel 4.6.3: Bestand van ambtenaren, pensioen en onderstanden, 2018 – jun 2021

Omschrijving	2018 [*]	2019 [*]	2020 [*]	per ultimo juni 2021 [*]
Ambtenaren bestand (overheid)	39,467	41,321	48,296	48,254
<i>Absolute mutatie</i>	-1,498	1,854	6,975	-42
<i>Relatieve mutatie (%)</i>	-4	5	17	0
Pensioen bestand	25,486	26,588	27,397	27,778
<i>Absolute mutatie</i>	1,878	1,102	809	381
<i>Relatieve mutatie (%)</i>	8	4	3	1
Onderstanden bestand	2,814	2,761	2,713	2,711
<i>Absolute mutatie</i>	-12	-53	-48	-2
<i>Relatieve mutatie (%)</i>	0	-2	-2	0

Bron: Ministerie van Financiën en Planning /CEBUMA/ *Voorlopige cijfers.

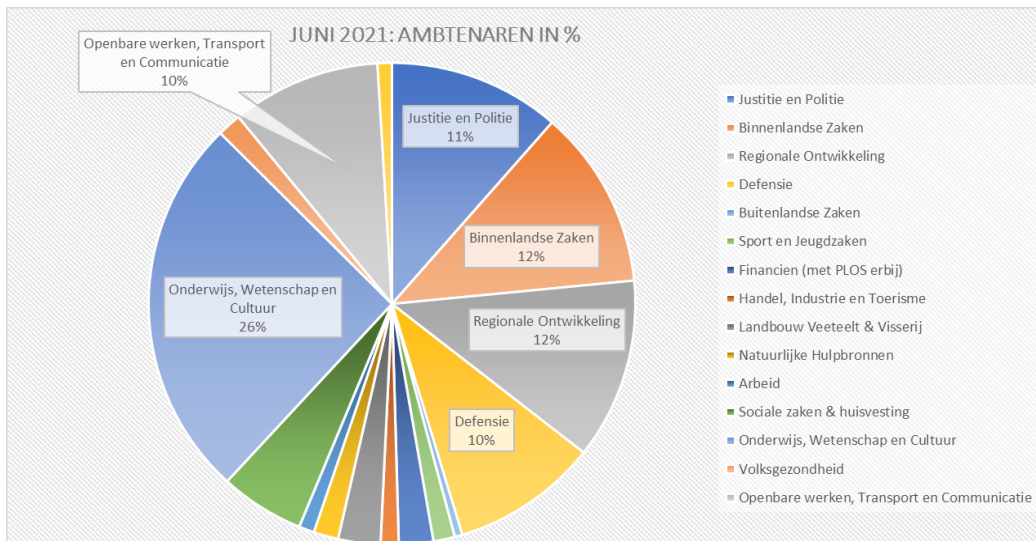
Tabel 4.6.4: Het ambtenarenbestand naar ministerie in de periode 2018 – jun 2021

Ministeries	2018 [*]	2019 [*]	2020 [*]	Per ultimo juni 2021 [*]
Justitie en Politie	4,832	4,952	5,563	5,517
Binnenlandse Zaken	2,810	3,902	5,761	5,800
<i>w.o. De Nationale Assemblée</i>	94	102	101	101
Regionale Ontwikkeling	3,871	4,045	5,505	5,846
Defensie	4,590	4,846	4,823	4,712
Buitenlandse Zaken	222	238	245	247
Financiën	1,090	1,087	1,126	1,102
Handel, Industrie en Toersime	552	567	632	579
Landbouw, Veeteelt en Visserij	1,184	1,277	1,391	1,357
Natuurlijke Hulpbronnen	605	570	766	794
Arbeid	352	340	337	493
Sociale Zaken en Volkshuisvesting	2,381	2,399	2,719	2,709
Onderwijs, Wetenschap en Cultuur	11,883	11,831	12,485	12,397
<i>Openbare scholen</i>	9,926	10,007	10,561	10,466
<i>Overigen</i>	1,957	1,824	1,924	1,931
Openbare werken, Transport en Communicatie	3,543	3,487	4,794	4,784
Volksgezondheid	522	691	834	770
Ruimtelijke Ordening, Grond en Bosbeheer	486	467	447	460
Sport- en Jeugdzaken	544	622	868	687
Totaal	39,467	41,321	48,296	48,254

Bron: Ministerie van Financiën en Planning /CEBUMA/ *Voorlopige cijfers.

In onderstaande taartdiagram wordt het totale ambtenarenbestand (exclusief bijzonder onderwijs) per eind juni 2021 per ministerie, uitgedrukt in een percentage.

Figuur 4.6.4: Aantal ambtenaren naar ministerie (%), juni 2021

De bovenstaande taartdiagrammen geven de aantallen ambtenaren per ministerie weer (6 grootste) op twee verschillende data, namelijk december 2020 en juni 2021 (exclusief bijzonder onderwijs). In december 2020 waren er totaal 48.296 ambtenaren werkzaam bij de overheid, terwijl dit aantal daalde naar 48.254 per juni 2021. Het ambtenarenapparaat is gedaald met 42 ambtenaren vanaf december 2020 tot en met juni 2021.

De ministeries Onderwijs, Wetenschap en Cultuur, Binnenlandse Zaken en Justitie en Politie hebben respectievelijk 12.397, 5.800 en 5.517 ambtenaren in dienst per eind juni 2021. Dit is een totaal van 23.714 ambtenaren. Aan deze drie ministeries wordt in totaal 58% van alle loonkosten betaald (zie figuur 4.6.4). De totale brutoloonkosten over het eerste halfjaar 2021 bedroeg SRD 2.035 miljoen.

In tabel 4.6.5 worden de personeelsuitgaven weergegeven, onderverdeeld naar ministeries. Daaruit is af te lezen dat het Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur zoals de voorgaande jaren het grootste deel van de personele uitgaven inneemt gevolgd door het ministerie van Justitie en Politie.

Tabel 4.6.5: De personele uitgaven in de periode 2018 – jun 2021 en de Ontwerpbegroting 2022 proportioneel verdeeld naar ministeries (SRD miljoen)

Ministeries	Realisatie*		Realisatie*		Realisatie*		Realisatie*		Ontwerpbegroting	
	2018	in %	2019	in %	2020	in %	jan-juni 2021	in %	2022	in %
Justitie en Politie	374	15	641	20	823	20	456	22	1,064	19
Binnenlandse Zaken	223	9	362	11	617	15	270	13	563	10
ROS*	196	8	311	10	350	9	223	11	643	11
Defensie	244	10	358	11	427	11	197	10	582	10
BIBIS	18	1	23	1	25	1	11	1	217	4
Financiën en Planning	68	3	99	3	106	3	45	2	135	2
EZOTI	29	1	38	1	47	1	19	1	57	1
LVV	60	2	83	3	92	2	41	2	114	2
Natuurlijke Hulpbronnen	30	1	40	1	46	1	22	1	64	1
AWJ*	23	1	31	1	30	1	16	1	51	1
SOZAVO	107	4	147	5	164	4	75	4	228	4
OWC	802	33	880	27	888	22	476	23	1,233	22
Openbare werken	157	6	153	5	260	6	95	5	249	4
Volksgezondheid	30	1	49	2	67	2	36	2	73	1
TCT	-	-	-	-	-	-	33	2	96	2
ROGB/GBB*	26	1	36	1	37	1	17	1	51	1
ROM*	28	1	-	-	56	1	0	0	18	0
Kabinet President	-	-	-	-	-	-	-	-	85	1
Kabinet VP	-	-	-	-	-	-	-	-	59	1
DNA	-	-	-	-	-	-	-	-	36	1
Hof van Justitie	-	-	-	-	-	-	-	-	50	1
Openbaar Ministerie	-	-	-	-	-	-	-	-	24	0
Rekenkamer	-	-	-	-	-	-	-	-	7	0
Totaal	2,414	100	3,251	100	4,035	100	2,035	100	5,700	100

Bron: Ministerie van Financiën en Planning /CEBUMA/ *Voorlopige cijfers.

Aanschaf goederen en diensten

Onder de categorie aanschaf goederen en diensten zijn betalingen gedaan voor levering brandstof, kantoor aanschaffingen, uitgaven aan Covid-19 gerelateerd, arrestantenvoeding, schoonmaakbedrijven, huur van panden, dienstverlening bedrijven aan de overheid, etc.

Subsidies en bijdragen

De subsidies en bijdragen tot en met juni bedroeg SRD 2.308 miljoen en is gelijk aan 43% van de totale uitgaven. Aan diverse sociale groepen zoals AOV, AKB, MMEB (mensen met een beperking), ZWHH (zwakke huishoudens) en gepensioneerden heeft de Staat vanaf juni 2021 ook een ondersteuningstoelage uitgekeerd, idem aan het personeel van de ziekenhuizen en zorginstellingen. De overheid heeft aan het personeel van ziekenhuizen éénmalig een kleding- en prestatie toelage uitgekeerd in de eerste helft van 2021, Covid-gerelateerde gelden ter beschikking gesteld en een kapitaalinjectie van ca. SRD 7 miljoen in mei 2021 aan twee ziekenhuizen, namelijk het 's Lands Hospitaal en Regionaal ziekenhuis Wanica. Ook heeft de overheid aan kritische crediteuren van de ziekenhuizen vanaf juli 2021 de facturen betaald.

De afkoopregeling die overeengekomen is met het personeel wordt ook betaald ten laste van de Staat, zogenaamde Lumpsum. Met de NZR (Nationale Ziekenhuis Raad) heeft de overheid afgesproken om de

ligdagtarieven per 1 augustus 2021 te verhogen. Het gevolg hiervan is dat de maandelijkse financiële stromen naar het SZF zal stijgen.

De Staat stort maandelijks gemiddeld een bedrag van SRD 80 miljoen op de rekening van het Staatsziekenfonds (SZF). De inhouding van de ambtenaren ten behoeve van het SZF komt voor bij de bruto personeelsuitgaven. De maandelijkse uitgaven aan het SZF hebben onder meer betrekking op:

1. Landsdienaren 9% o.b.v. inhoudingen uit lonen en salarissen van landsdienaren.
2. Extra premie landsdienaren 3%, via de begroting van het ministerie van Volksgezondheid.
3. BAZO (Basiszorg verzekering, leeftijd tussen 0 en 16 jr en 60-plussers) en BZV (Basiszorg verzekering, leeftijd 17 – 59 jaar, toekenning o.b.v. criteria SOZAVO-aanvraag); dit bedrag wordt maandelijks gedeclareerd door SZF bij het ministerie van SOZAVO;
4. Overige declaraties van ministeries, zoals premiebetaling voor militair personeel, hogere klasse ligging en onderstanden.

Tabel 4.6.6: Specificatie van de kasstromen vanuit de overheid naar het SZF jan-jun 2021*

SZF (in SRD miljoen)	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	Totaal
Landsdienaren 9% inhoudingen ¹	25.7	23.0	23.7	23.2	22.8	23.3	141.6
Extra Premie Landsdienaren 3%	8.4	7.5	7.7	7.6	7.5	7.8	46.6
BAZO	9.9	9.9	-	9.9	9.9	9.9	49.5
BZV	13.0	13.3	26.3	13.4	13.4	12.8	92.3
Onderstanders	2.3	-	2.3	-	-	2.3	6.9
Betalingen i.o.v. Min. VG	7.8	7.8	7.8	7.8	7.8	7.8	46.8
Berekende tekort	10.7	12.7	5.1	8.4	8.9	0.5	46.3
Armulo	-	10.0	9.5	10.1	5.0	-	34.6
Hogere Klasse Ligging	-	-	1.8	-	-	2.0	3.8
Hoogwaardigheidsbekleders	-	-	0.1	-	-	-	0.1
Defensie - Militair personeel	1.6	1.6	1.6	1.6	1.6	1.6	9.8
Totaal	79.5	85.9	85.9	82.0	77.1	67.9	478.3

Bron: Ministerie van Financiën en Planning

*Voorlopige cijfers

De Staat heeft gemiddeld een bedrag van SRD 87,5 miljoen op de rekening van het Pensioenfonds gestort over de periode januari – juni 2021. De inhouding van de ambtenaren ten behoeve van het pensioenfonds komt voor bij de bruto personeelsuitgaven. De maandelijkse uitgaven aan het Pensioenfonds hebben onder meer betrekking op:

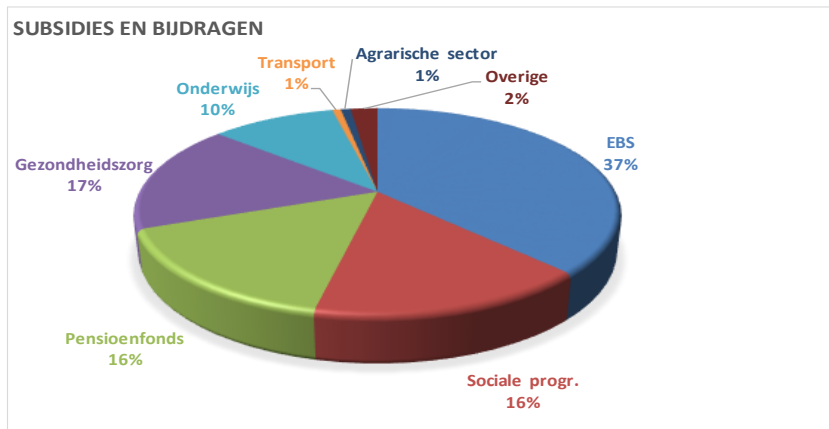
1. De inhoudingen uit lonen en salarissen van de landsdienaren.
2. Koopkrachtversterking (SRD 100 per gepensioneerde)
3. TWK-betalingen (verloopt november 2021)
4. Ondersteuningstoelage (SRD 750 per persoon). Ingegaan juni 2021.
5. Suppletie Pensioenfonds (extra middelen van de overheid aan het pensioenfonds)

Tabel 4.6.7: Specificatie kasstromen vanuit de overheid naar het Pensioenfonds 2021

Pensioenfonds (in SRD miljoen)	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	Totaal
Premiespremies (werkgevers + werknemers)	22.8	23.3	23.6	23.9	23.5	23.3	140.5
Koopkrachtversterking (SRD 100 p/gepensioneerde)	2.8	2.8	2.8	2.8	2.8	2.8	16.7
TWK-betalingen	-	-	9.9	9.7	9.7	9.6	38.8
Ondersteuningstoelage (SRD 750 per persoon)	-	-	-	-	-	20.7	20.7
Suppletie Pensioenfonds	55.8	57.4	48.6	49.0	47.6	50.5	308.8
Totaal	81.3	83.5	84.8	85.4	83.6	106.9	525.5

Bovenstaande tabel geeft de kasstromen vanuit de overheid weer naar het Pensioenfonds. Gemiddeld is er rond de SRD 87,5 miljoen per maand overgemaakt aan het pensioenfonds over het eerste halfjaar 2021. De overheid betaalt gemiddeld SRD 51,5 miljoen per maand aan suppletie om ervoor zorg te dragen dat alle gepensioneerden hun geld ontvangen. Met andere woorden het pensioenfonds heeft gemiddeld op maandbasis een tekort van SRD 51,5 miljoen.

Onder de categorie subsidies en bijdragen neemt de subsidies aan EBS (Energie Bedrijven Suriname) het grootste deel (37%), gevolgd door de gezondheidszorg (17%), sociale programma's (16%), pensioenfonds (16%), Onderwijs (10%) en overige subsidies (4%). Vanaf augustus 2021 zullen de verrekeningen met EBS uit de ontvangsten van Staatsolie niet meer plaats vinden. Aan de gebruiker zal een subject subsidie worden toegekend.

Figuur 4.6.5: Subsidies en bijdragen

Interest

Voorlopige cijfers over de maanden januari tot en met juni 2021 geven aan dat er een bedrag van SRD 261 miljoen is betaald aan binnenlandse en buitenlandse rente. Vanaf juli zijn er voorbereidingen getroffen om de rente aan de Centrale Bank van Suriname uit hoofde van de geconsolideerde staatsschuld af te wikkelen. De administratieve verwerking heeft op 31 augustus plaats gevonden. Opgemerkt dient te worden dat de rentebetalingen aan Finabank uit hoofde van het addendum gesloten met Finabank en Olibis nog niet zijn

meegenomen in deze rapportage van de eerste helft van 2021. Deze zullen in de 2^e helft van 2021 verwerkt worden.

Kapitaalsuitgaven

Aan kapitaalsuitgaven is een bedrag van SRD 239 miljoen betaald aan projecten op het gebied van voornamelijk infrastructuur, onderwijs en energie. De verwachting is dat in de 2^e helft van het jaar met de uitvoering van diverse projecten de realisatie hoger kan uitvallen.

4.7 Financiering

De overheid heeft in de afgelopen periode wederom een beroep gedaan op zowel de buitenlandse als de binnenlandse kapitaalmarkt om de tekorten te dekken. Het financieringstekort in 2020 bedroeg SRD 3,7 miljard en per juni 2021 is er een negatief bedrag genoteerd van SRD 967 miljoen. Een negatief bedrag bij de financiering duidt aan op een besparing (toename tegoeden) of aflossing. In dit geval heeft de overheid kunnen besparen, door gelden te reserveren voor onder andere betalingen aan de rente en aflossingen die vanwege de schuldherschikking op een later tijdstip afgewikkeld moeten worden. De leningen bij de Finabank en de Centrale Bank van Suriname respectievelijk de meta-overeenkomst en de geconsolideerde staatsschuld worden betaald door het cederen van de inkomsten uit royalties van Newmont en Rosebel Goldmines. De administratieve afhandeling heeft nog niet plaatsgevonden in de beschouwde periode, maar zal in de tweede helft 2021 verwerkt worden.

De buitenlandse trekkingen in het kader van de ontwikkelingsprojecten bedroeg tot en met juni 2021 SRD 637 miljoen. De middelen hiervan zijn onder andere afkomstig van IDB, Israël Discount Bank, IsDB en CDB.

In tabel 4.7.1 wordt een overzicht gepresenteerd van de ontwikkelingen in het dienstjaar 2021 bij de begrotingsuitvoering, waarbij de realisatie ten opzichte van de begroting 2021 in procenten worden uitgedrukt. Tot en met juni is bij de ontvangsten 44% gerealiseerd, terwijl er een onderrealisatie is van 29% bij de uitgaven. De oorzaak van de onderrealisatie ligt voornamelijk bij rente en aflossingen vanwege de schuldherschikking. Projecten en programma's die onder kapitaalsuitgaven zijn geclassificeerd en nog niet zijn uitgevoerd, zullen in de 2^e helft plaats vinden.

Tabel 4.7.1: Begrotingsuitvoering 2021 (realisatie ten opzichte van begroting) in SRD miljoen

	2021		
	jan-jun	Begroting	% Realisatie
Totale ontvangsten (incl. trekkingen)	6,994	16,030	44%
Belasting ontvangsten	4,153	8,349	50%
Directe belastingen	2,598	3,436	76%
Indirecte belastingen	1,555	4,913	32%
Niet-belasting ontvangsten	1,796	5,247	34%
Transfers (bijzondere transactie)	267	-	-
Schenkeningen	140	-	-
Trekkingen (uhv leningen)	637	2,435	26%
Total uitgaven (incl. aflossingen)	6,120	21,285	29%
Personele uitgaven	2,035	5,044	40%
Aanschaf goederen en diensten	598	2,315	26%
Subsidies en bijdragen	2,308	5,942	39%
Interest	261	1,783	15%
Kapitaalsuitgaven	239	1,184	20%
Aflossingen (uhv leningen)	678	5,016	14%
Saldo (ontvangsten - uitgaven)	874	-5,255	
Begrotingstekort/surplus (in % van het BBP)	1.7	-10.5	

Bron: Ministerie van Financiën en Planning

Tabel 4.7.2: Realisatie belastingen en NBO in procenten van de geraamde ontvangsten

Omschrijving	jan-jun	Begroting	% realisatie
Directe belastingen	2,598	3,436	76%
Inkomstenbelasting (incl. loonbelasting)	2,681	2,985	90%
Vermogensbelasting	1	8	16%
Huurwaardebelasting	2	7	21%
Dividendbelasting	1	15	4%
Casinobelasting	1	33	2%
Loterijbelasting	0	4	12%
Bronbelasting	3	80	4%
Solidariteitsheffing	-	303	0%
Statistisch verschil ¹⁾	-91.3	-	-
Indirecte belastingen	1,555	4,913	32%
Invoerrechten	568	1,052	54%
Statistiekrecht	31	84	37%
Accijns op alcoholvrije dranken	33	182	18%
Uitvoerrecht op hout	95	280	34%
Accijns op gedestilleerd	39	141	28%
Belasting op publieke gemakkelijkheden	0	3	2%
Accijns op bier	30	115	26%
Accijns op rooktabak en sigaretten	40	203	20%
Verbruiksbelasting op motorbrandstoffen	187	724	26%
Omzetbelasting	560	2,129	26%
Statistisch verschil ¹⁾	-29	-	-
Totaal belastingen	4,153	8,349	50%

Bron: Ministerie van Financiën en Planning

4.8 Ontwikkeling van de Staatsschuld over de periode 2018 – juni 2021

De totale binnen- en buitenlandse schuld opgemaakt volgens de wet op de staatsschuld bedroeg ultimo juni 2021 SRD 30.309,4 miljoen. Aan het eind van het jaar 2020 was de totale uitstaande schuld SRD 30.216,1 miljoen, een toename van 34% vergeleken met ultimo 2019. Zowel de toename van de binnen- als de buitenlandse schuld in 2020 maar ook de devaluatie van de officiële wisselkoers met 90% aan het eind van dat jaar hebben bijgedragen tot deze stijging. Daarnaast heeft de ontstane Covid-19 pandemie ook zijn invloed gehad op de ontwikkeling van de staatsschuld. Vanwege de slechte financiële economische situatie waarin het land verkeerde is de overheid ertoe overgegaan om via onderhandelingen met het Internationaal Monetair Fonds (IMF) en andere internationale instellingen, financiering te bewerkstelligen ter ondersteuning van het uit te voeren herstelprogramma waarvan schuldherschikking een onderdeel is. Onder andere de schuldenlast van de uitgegeven obligaties konden niet betaald worden waardoor uitstel van betaling aangevraagd en verkregen is, met als gevolg het downgraden van de kredietwaardigheid van het land door internationale kredietbeoordelaars. Intussen is met het IMF op Staff Level al overeenstemming bereikt, de zogeheten Staff Level Agreement (SLA). In 2020 zijn er totaal 21 nieuwe binnenlandse- en 5 buitenlandse financieringen getekend. In het eerste halfjaar van 2021 zijn er geen nieuwe financieringen aangegaan vanuit de Staat. Ultimo juni 2021 bedroeg de wettelijke uitstaande binnenlandse schuld SRD 14.950,7 miljoen en de buitenlandse schuld USD 2.042,2 miljoen.

Binnenlandse schuld

De binnenlandse crediteuren van de Staat zijn: de CBvS, de algemene banken en crediteuren uit de private sector; veelal voor infrastructurele werken. De schulden aangegaan bij deze crediteuren zijn middels verschillende schuldinstrumenten op zowel korte als lange termijn. Het huidige schuldportfolio bestaat uit schatkistpromessen, voorschotten CBvS, leningen algemene banken en afgeroepen garanties op korte termijn en voor lange termijn uit leningen bij algemene banken en de private sector (leverancierskredieten).

Tabel 4.8.1: Bruto binnenlandse schuld naar schuldinstrument 2017 – juni 2021 op kasbasis (SRD miljoen)

Omschrijving	2017	2018	2019	2020	Jun-21
Schatkistpromessen	1,287.1	1,230.8	723.2	839.0	950.1
Schatkistbiljetten	626.9	1,337.6	1,414.5	1,579.6	1,508.5
Voorschotten & kortlopende schulden CBvS	-	-	1,295.2	1,298.8	1,548.8
Leningen:					
w.v. Geconsolideerde schuld bij de CBvS	2,350.1	2,343.1	2,343.1	8,524.4	8,524.4
w.v. korte termijn leningen Algemene banken	278.9	104.4	806.0	119.5	119.5
w.v. lange termijn leningen Algemene banken	464.3	388.0	525.7	1,388.6	1,388.6
Leverancierskredieten	389.0	402.8	461.0	860.9	910.7
Afgeroepen garanties	0.4	-	-	-	0.1
Totale uitstaande binnenlandse schuld	5,396.7	5,806.7	7,568.7	14,610.8	14,950.7

Bron: Bureau voor de Staatsschuld/*voorlopige cijfers. De opmaak en presentatie van de schuld is vanaf mei 2016 op basis van de gewijzigde Wet op de Staatsschuld. Voor de omzetting van vreemde valuta schuld is artikel 3 lid 3 gehanteerd.

De uitstaande binnenlandse schuld vertoont vanaf 2019 een flinke toename en is aan t eind van 2020 nagenoeg het dubbele vergeleken met het jaar ervoor. De toename aan het eind van 2019 heeft voornamelijk te maken

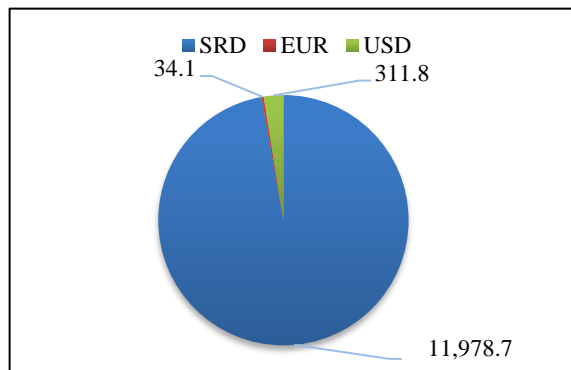
met de stijging van de korte termijnschuld. Deze nam met ruim 112% toe ten opzichte van 2018. Deze schulden waren hoofdzakelijk voor het financieren van de begroting van de overheid.

Ultimo 2020 is de totale schuld toegenomen met 93% ten opzichte van 2019. In het kader van de “Wet uitzonderingstoestand COVID-19” is de Staat een geconsolideerde lening aangegaan bij de CBvS waarbij enkele oude leningen opgenomen zijn in deze schuld. Het doel van deze lening is om de schulden bij de CBvS te herstructureren en centraliseren en bedraagt SRD 8.524,4 miljoen. Daarnaast heeft de overheid ook bij moederbank, in het kader van de Covid-19 pandemie, voorschotten opgenomen voor SRD 650 miljoen. Bij de algemene banken is voor circa SRD 800 miljoen en USD 10 miljoen getrokken op nieuwe schulden aangegaan bij deze crediteuren. Het voornaamste doel van deze financieringen was ter dekking van de uitgaven van de overheid. De leverancierskredieten zijn in dit jaar met circa 87% toegenomen. Een facilitaire overeenkomst tussen de staat en de Surinaamse tak van Rubis te weten Rubis West Indies Limited voor SRD 250 miljoen en de toename van de achterstallige betalingen aan de private crediteuren waren de voornaamste redenen van deze toename.

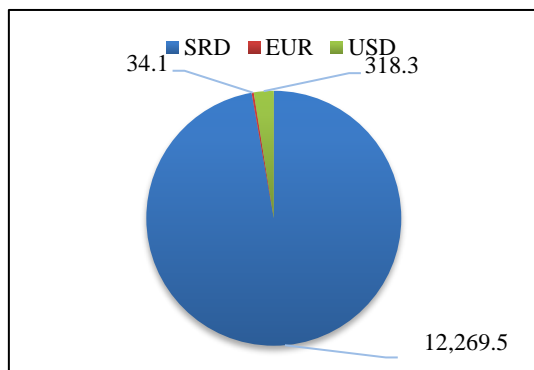
De binnenlandse schuld is in het eerste halfjaar van 2021 ongeveer op hetzelfde niveau gebleven als eind 2020 vanwege de economische ontwikkelingen in het land. Er zijn tot en met juni geen nieuwe financieringsovereenkomsten getekend onder andere vanwege het feit dat de overheid bezig is met het doorvoeren van een hervormingsprogramma waarbij het beheersbaar maken van de overheidsschuld een onderdeel van is.

Binnenlandse schuld naar munteenheid

De compositie van de uitstaande binnenlandse schuld per juni 2021 zag er als volgt uit: 82% schulden aangegaan in SRD, 16% schulden aangegaan in USD en 2% van de schuld bestond uit committeringen in EURO. De schuldcompositie is hetzelfde als ultimo 2019 vanwege het feit dat de nominale schuld nauwelijks veranderd is. De toename van de schuld aan de CBvS heeft het aandeel van de schuld in SRD doen stijgen. Aan het eind van 2020 is de schuld aan deze crediteur met 170% toegenomen en in het eerste halfjaar van 2021 is deze verder gestegen met 2,5%.

Figuur 4.8.1: Uitstaande schuld 2020-Q4
Bron: Bureau voor de Staatsschuld

Figuur 4.8.2: Uitstaande schuld 2021-Q1
Bron: Bureau voor de Staatsschuld

Binnenlandse schuld naar rentestructuur

De volledige binnenlandse schuld is aangegaan tegen vaste rentevoeten. Aan het eind van 2020 bedroeg de gemiddelde gewogen rente op de binnenlandse schuld 9,03%. De nominale hoge schuld aan de CBvS met een hoge rentevoet van 9% legt extra druk op de gemiddelde rentevoet op de binnenlandse schuld. Ultimo juni 2021 bedroeg de gemiddelde rente op de binnenlandse schuld 8,99%.

Binnenlandse Schuld naar looptijd

De looptijd van de binnenlandse schuld kan vlot, waarbij betalingen binnen maximaal een jaar voltooid moeten zijn, en vast, met betalingen langer dan een jaar, zijn. De langlopende binnenlandse schuld is aan het eind van 2020 fors toegenomen vanwege de schuld aan de CBvS. De schuld aan de CBvS bedroeg ultimo 2020 SRD 8.524,4 miljoen en is aangegaan voor 30 jaren. In het eerste halfjaar van 2021 is het de korte termijnschuld die een toename vertoont. Ook in dit geval is de schuld aangegaan bij de CBvS die voornamelijk deze stijging teweeg heeft gebracht.

Tabel 4.8.2: Bruto binnenlandse schuld naar looptijd 2017 – juni 2021 op kasbasis (SRD miljoen)

Omschrijving	2017	2018	2019	2020	Jun-21
Kortlopende schulden	1,572.4	1,345.4	2,855.9	2,453.4	2,871.4
Langlopende schulden	3,824.3	4,461.3	4,712.8	12,157.4	12,079.3
Totale uitstaande binnenlandse schuld	5,396.7	5,806.7	7,568.7	14,610.8	14,950.7

Bron: Bureau voor de Staatsschuld en CBvS/*voorlopige cijfers.

De opmaak en presentatie van de schuld is vanaf mei 2016 op basis van de gewijzigde Wet op de Staatsschuld. Voor de omzetting van vreemde valuta schuld is artikel 3 lid 3 gehanteerd.

Vlottende binnenlandse schuld

De vlottende binnenlandse schuld bestaat uit:

- Schatkistpromessen;
- Voorschotten van de Centrale Bank van Suriname aan de Staat;
- Achterstallige betalingen, interest en aflossingen, aan de private sector;
- Kortetermijnleningen verstrekt door de algemene banken.
- Afgeroepen garanties

Tot en met juni 2021 zijn er geen kortetermijnleningen geregistreerd. In 2020 zijn de volgende kortetermijnleningen aangegaan:

- Met de CBvS op 18 mei en 27 mei voor respectievelijk SRD 648,0 miljoen om SRD 400,0 miljoen. Deze financieringen zijn in de vorm van voorschotten verstrekt aan de Staat ter uitvoering van de “Wet uitzonderingstoestand Covid-19”. De looptijd is een jaar en de rente 9%.
- Met de Hakrinbank op 29 juli voor SRD 120,0 miljoen. Dit ter financiering van de overheidsbegroting. De looptijd is 6 maanden en de rente 8,5%.

In januari 2021 is de garantie verstrekt door de overheid aan de Nationale Ontwikkelingsbank (N.O.B) N.V. ten behoeve van de toerisme sector, gedeeltelijk afgeroepen. Van de totale garantie van EUR 1,0 miljoen is EUR 14.099,8 afgeroepen.

Vaste binnenlandse schuld

Tot de vaste binnenlandse schulden van de Staat behoren per juni 2019:

- Schatkistbiljetten;
- De geconsolideerde schuld van de Staat bij de Centrale Bank van Suriname;
- Leverancierskredieten van particuliere bedrijven ter uitvoering van infrastructurele werkzaamheden;
- Lange termijn kredieten verstrekt door de commerciële banken.

In het jaar 2020 zijn er een 18-tal lange termijn leningen getekend. Deze zijn veelal aangegaan bij de banken. Vanwege deze schulden, die volledig opgenomen zijn, is de lange termijnschuld aan het eind van 2020 toegenomen met 158%. In onderstaand tabel worden de leningen weergegeven die in 2020 zijn aangegaan.

Tabel 4.8.3: Aangegane lange termijn binnenlandse leningen 2020 – juni 2021

Omschrijving	Datum	Crediteur	Bedrag	Looptijd	Grace	Rente
Begrotingsfinanciering	23/mrt/20	Hakrinbank N.V.	USD 6,9 mln.	4 jrn		7%
Infrastructuur	31/mrt/20	Kuldipsingh Infra N.V.	USD 52,5 mln.	6 jrn	1 jr	5%
Infrastructuur	31/mrt/20	Baitali N.V.	USD 19,8 mln.	9 jrn	2 jrn	5%
Infrastructuur	31/mrt/20	Baitali N.V.	USD 6,4 mln.	8 jrn	1 jr	5%
Infrastructuur	31/mrt/20	Baitali N.V.	USD 3,7 mln.	8 jrn	1 jr	5%
Infrastructuur	31/mrt/20	Tjongalanga N.V.	USD 17,5 mln.	7 jrn	2 jrn	5%
Uitvoering wet Covid-19	28/apr/20	CBvS	SRD 8.524,4 mln	30 jrn.	1jr.	9%
Infrastructuur	30/apr/20	NUB N.V.	USD 16,5 mln.	8 jrn	2 jrn	5%
Infrastructuur	30/jun/20	Kuldipsingh Infra N.V.	USD 23,6	4 jrn	9 mndn	5%
Begrotingsfinanciering	6/jul/20	Republic Bank (Suriname) N.V.	SRD 75 mln.	1,5 jrn	6 mndn	8.5%
Aankoop dienstvoertuigen	6/jul/20	NTFM N.V.	USD 3,7 mln.	2 jrn & 4 mndn	6 mndn	9%
Begrotingsfinanciering	29/jun/20	Finabank N.V.	SRD 25 mln.	1,5 jrn	6 mndn	8.5%
Begrotingsfinanciering	30/jul/20	Finabank N.V.	SRD 50 mln.	1 jr & 5 mndn	6 mndn	8.5%
Begrotingsfinanciering	24/aug/20	Trustbank Amanah	SRD 8,1 mln.	2 jrn		12.0%
Begrotingsfinanciering	22/sep/20	Republic Bank (Suriname) N.V.	SRD 25 mln.	1,5 jrn	6 mndn	5.0%
Begrotingsfinanciering	29/jun/20	DSB	SRD 340 mln.	1,5 jrn	6 mndn	8.5%
Financiering petroleum producten	28/okt/20	Rubis West Indies Limited	SRD 250,1 mln.	5 jrn		0.0%
Begrotingsfinanciering	27/jul/20	VCB	SRD 30 mln.	1,5 jrn	6 mndn	8.5%

Bron: Bureau voor de Staatsschuld

Binnenlandse schuld naar type crediteur

De crediteuren van de Staat zijn de CBvS, de algemene banken en de private ondernemingen waarbij de moederbank de grootste is. Per ultimo 2020 was de compositie van de totale uitstaande schuld aan deze crediteuren respectievelijk: 67%, 22% om 11%. Per juni 2020 is de nominale schuld marginaal veranderd waardoor het aandeel van de crediteuren in de totale schuld hetzelfde gebleven is.

Niet getrokken gecommiteerde binnenlandse leningen en garanties

De totale niet getrokken middelen op de binnenlandse schuld bedroegen eind juni SRD 1.695,1 miljoen. Hiervan is SRD 1.686,2 miljoen op leningen bij de private crediteuren en het bankwezen. De resterende niet getrokken middelen zijn op garanties. Conform de gewijzigde wet op de staatsschuld vormen deze middelen vanaf 2016 geen onderdeel meer van de uitstaande schuld.

4.9 Buitenlandse schuld

De buitenlandse schuld is dat gedeelte van de overheidsschuld welke aangegaan is met niet ingezetenen onder wie, buitenlandse overheden, internationale organisaties en commerciële banken. Deze verplichtingen zijn in verschillende vreemde valuta soorten. De buitenlandse schuld portefeuille van de Centrale Overheid wordt op basis van crediteur type onderscheiden in:

1. Multilaterale crediteuren
2. Bilaterale crediteuren
3. Commerciële crediteuren

Het verloop van de buitenlandse schuld

Over de periode 2017-2020 heeft de buitenlandse schuld een stijgende trend vertoont. Het is voornamelijk de schuld aan de commerciële crediteuren, m.n. de uitgifte van obligaties, die de uitstaande buitenlandse schuld omhoog doet stuwen. In 2020 zijn er ook enkele nieuwe leningen aangegaan maar het zijn voornamelijk de trekkingen op bilaterale leningen die de totale uitstaande buitenlandse schuld in dat jaar heeft doen toenemen. Tot en met juni 2021 bedroeg de uitstaande buitenlandse schuld USD 2.042,4 miljoen, welke op ongeveer hetzelfde niveau als eind 2020 is. De totale trekkingen in dit eerste halfjaar bedroegen USD 18,2 miljoen.

Buitenlandse schuld naar munteenheid

De buitenlandse schuld is volledig in vreemde valuta aangegaan en de voornaamste valuta soorten zijn de USD, EURO en Chinese yuan renminbi (CNY). Per eind 2020 was de compositie van de buitenlandse schuld portefeuille; 77% USD schulden, 15% CNY schulden en 8% EURO schulden. Vanwege het feit dat deze schulden ook in vreemde valuta terugbetaald moeten worden komt de schuldenlast van de overheid onder druk te staan door de fluctuaties van wisselkoers met name eind 2020. Per eind juni 2020 was de verdeling van de uitstaande buitenlandse schuld: 77% USD, 7% EURO en 16% CNY schulden.

Buitenlandse schuld naar rentestructuur

Per 30 juni 2020 was het aandeel van leningen met een vaste rentevoet 61% (USD 1.246,9 miljoen), 38% variabele rentevoeten en op ruim 1% (USD 28 miljoen) van de buitenlandse leningen hoeft er geen rente betaald te worden.

Tabel 4.9.1: Bruto binnenlandse schuld naar looptijd 2017– juni 2021 op kasbasis (USD miljoen)

Omschrijving	2017	2018	2019	2020	Jun-21
Kortlopende schulden	0.8	0	0	61.4	68.6
Langlopende schulden	1,681.9	1,715.9	1,987.1	2,013.7	1,973.8
Totale uitstaande Buitenlandse schuld	1,682.7	1,715.9	1,987.1	2,075.1	2,042.4

Bron: Bureau voor de Staatsschuld

*Voorlopige cijfers. De opmaak en presentatie van de schuld is vanaf mei 2016 op basis van de gewijzigde Wet op de Staatsschuld.

Buitenlandse schuld naar looptijd

De looptijd van de buitenlandse schuld kan zowel vlot als vast zijn. Van tevoren wordt in de overeenkomst met de crediteur de looptijd van de schuld vastgesteld. Daarnaast worden alle achterstanden op de schuld verondersteld vlot te zijn. De huidige vlottende schuld van de Staat bestaat volledig uit achterstanden. Na enkele jaren vrij van achterstallige betalingen zijn deze vanaf 2020 weer opgelopen. Per juni 2021 bestond 3% van de totale uitstaande schuld uit achterstallige rente en aflossingen.

Buitenlandse schuld naar type crediteur

Voor wat betreft de schuld naar crediteur type bestond de uitstaande buitenlandse schuld per juni 2021 voor 31% uit schulden aangaan bij multilaterale crediteuren, 28% bij bilaterale crediteuren en 41% bij commerciële crediteuren. De grootste buitenlandse crediteur van de Staat is sinds de uitgifte van obligaties de Oppenheimer & Co. INC (33%) daarnaast zijn de IADB (25%) en de China Eximbank (24%) de crediteuren waar de meeste financieringen van komen. Onderstaand tabel geeft een compositie van de uitstaande buitenlandse schuld onderverdeeld naar type crediteur voor de periode 2017 – juni 2021.

Tabel 4.9.2: Bruto binnenlandse schuld naar crediteur 2017 – juni 2021 op kasbasis (USD miljoen)

Omschrijving	2017	2018	2019	2020	Jun-21
Multilaterale Crediteuren totaal:	636.8	619.1	636.2	659.7	631.9
EIB	3.3	2.7	2.1	2.3	1.4
IADB	525.7	527.6	534.1	535.2	512
ISDB	38	16.4	15.2	28.9	24
OFID	13.4	17.7	21.9	22.4	24.7
CDB	56.4	54.7	62.8	66.3	65.2
World Bank			0.1	4.6	4.6
Bilaterale Crediteuren totaal:	344.2	411.5	522.2	564.4	570.9
China	275.3	344.9	454.1	486.8	497.1
Frankrijk	44.9	39.5	35.4	39.3	35.5
India	24	27.1	32.7	38.3	38.3
Commerciële Crediteuren totaal:	701.7	685.3	828.7	851.1	839.6
ING Bank N.V.	21.3	17.7	14.7	14.8	13.5
China Industr. & Comm. Bank	65.3	59.9	54.4	58.2	57
Israël Discount Bank	3.9	2.6	11.8	20.2	18.4
Oppenheimer	550	550	675	675	675
ABN-AMRO Bank N.V.	39.9	29.3	20	22.5	20.4
Banca Monte Dei Paschi de Siena	21.3	25.8	34.6	38.7	35.4
Credit Suisse			18.2	21.7	19.9
Totale uitstaande buitenlandse schuld	1,682.7	1,715.9	1,987.1	2,075.2	2,042.4

Bron: Bureau voor de Staatsschuld/*Voorlopige cijfers.

De opmaak en presentatie van de schuld is vanaf mei 2016 op basis van de gewijzigde Wet op de Staatsschuld.

Multilaterale crediteuren

De multilaterale crediteuren die in de buitenlandse schuld portefeuille van de overheid voorkomen zijn: European Investment Bank (EIB), Inter-American Development Bank (IADB), Islamic Development Bank (ISDB), Caribbean Development Bank (CDB), OPEC Fund For International Development (OFID) en de Wereldbank. In 2020 is er voor een totaal bedrag van USD 57,0 miljoen getrokken op multilaterale leningen. De grootste trekking, USD 23,0 miljoen is geweest bij de ISDB. De totale debt service bedroeg USD 54,6 miljoen waarvan USD 37,2 miljoen voor aflossingen. Ultimo juni 2021 bedroeg de totale trekking op multilaterale leningen USD 17,8 miljoen, terwijl de totale schuldenlast betalingen USD 55,2 miljoen bedroegen.

In de periode 2020 – juni 2021 zijn er 4 nieuwe financieringsovereenkomsten getekend met deze crediteuren. Deze zijn getekend op:

- 6 februari 2020. Bij deze gaat het om twee leningen met de Inter- American Development Bank (IADB) ten behoeve van Investsur (USD 10 miljoen) en de verbetering van de economische ontwikkeling op het platteland (USD 30 miljoen). Beide leningen hebben een looptijd van 25 jaren inclusief 5,5 jaren grace tegen een variabele rente gebaseerd op Libor 3 mnd. + een marge.
- 16 februari 2020 met de Islamic Development Bank (ISDB). De hoofdsom van deze lening is USD 2,2 miljoen en is aangegaan voor de feasibility studie en ontwerp van een nieuw gebouw ten behoeve van het Academisch Ziekenhuis Paramaribo (AZP). De voorwaarden zijn: looptijd 12 jaren inclusief 4 jaren grace en een service fee van 1,5% per jaar.
- op 6 juli 2020. De crediteur van deze lening is de Caribbean Development Bank (CDB). Het doel is de financiering van het Corona virus project en de hoofdsom USD 8,2 miljoen, de looptijd en rentevoet zijn respectievelijk 25 jaren, inclusief 5 jaren grace, en 1%.

Bilaterale crediteuren

Tot de bilaterale crediteuren van de overheid per juni 2021 behoren: India, China, Frankrijk en Kuwait Fund for Arab Economic Development (KFAED). De bilaterale crediteuren, m.n. China, zijn gestadig aan het groeien in de totale schuld portefeuille van de overheid. Per juni 2021 waren deze crediteuren verantwoordelijk voor 28% van de totale uitstaande schuld. De totale nominale schuld gelijk daaraan was USD 570,9 miljoen de totale schuldenlast voor dezelfde periode bedroeg USD 2,1 miljoen, waarvan rentebetalingen USD 1,7 miljoen.

In de periode 2020 – juni 2021 is er 1 nieuwe lening aangegaan bij deze crediteuren met:

- De Export-Import Bank of India ten behoeve van de opwekking van energie in 50 afgelegen dorpen in Suriname. De hoofdsom van deze lening is USD 35,8 miljoen, de looptijd 15 jaren, grace 5 jaren en de rente is gebaseerd op 6 mnd. Libor plus een marge van 1,5%. De datum van de overeenkomst is 21 januari 2020.

Commerciële crediteuren

De commerciële crediteuren van de Staat zijn: ING Bank N.V., China Industrial & Commercial Bank (ICBC), Israël Discount Bank, Oppenheimer, ABN-AMRO Bank N.V., Banca Monte Dei Paschi de Siena en Credit Suisse. De totale schuld aan deze crediteuren bedroeg per juni 2021 USD 839,6 miljoen. In het eerste halfjaar van 2021 hebben er geen trekkingen plaats gehad op deze leningen en zijn er ook geen nieuwe financieringen getekend vanaf 2020. De schuldenlast was zeer miniem en betrof enkele kosten op deze leningen.

Buitenlandse niet opgenomen gecommiteerde leningen

De niet getrokken middelen op buitenlandse financieringen bedroegen aan het eind van juni 2021 USD 1.016,4 miljoen. Het zijn bij de multilaterale en bilaterale crediteuren waar de meeste fondsen nog liggen, met name China (26%), IADB (21%) en ISDB (16%). Conform de gewijzigde wet op de staatsschuld vormen deze middelen geen onderdeel van de uitstaande buitenlandse schuld.

4.10 Totale Bruto binnenlandse en buitenlandse schuld en schuld ratio's

Per ultimo 2020 is de totale uitstaande schuld toegenomen met circa 34% ten opzichte van het jaar 2019. Deze stijging kan toegeschreven worden aan het feit dat de uitstaande binnenlandse een groei van ruim 93% heeft doorgemaakt. De toename van de binnenlandscomponent is vanwege de diverse trekkingen die zijn gedaan bij de Centrale van Suriname. De totale uitstaande schuld per juni 2021 bedroeg SRD 30.309,4 miljoen (USD 4.030,5 miljoen).

Tabel 4.10.1: Bruto binnenlandse en buitenlandse schuld 2018 – juni 2021 op kasbasis (USD en SRD miljoen)

Omschrijving	2017	2018	2019	2020	Jun-21
Binnenlandse schuld	721.0	772.2	1,006.5	1,942.9	1,988.1
Buitenlandse schuld	1,682.7	1,715.9	1,987.1	2,075.2	2,042.4
Totaal in mln. US\$	2,403.7	2,488.1	2,993.6	4,018.1	4,030.5
Totaal in mln. SRD	17,991.7	18,710.5	22,511.9	30,216.1	30,309.4
Gehanteerde WK	7.485	7.520	7.520	7.520	7.520

Bron: Bureau voor de Staatsschuld/*Voorlopige cijfers.

De opmaak en presentatie van de schuld is vanaf mei 2016 op basis van de gewijzigde Wet op de Staatsschuld.

Voor de omzetting van vreemde valuta schuld is artikel 3 lid 3 gehanteerd.

Vanaf juni 2017 is gestart met de kwartaal publicaties. Hierbij worden de binnen- en buitenlandse schuld ratio's per kwartaal bekend gemaakt. De reeds gepubliceerde schuld ratio's worden vanaf dat moment niet meer gecorrigeerd. In onderstaand tabel worden de schuld/BBP ratio's over de periode 2017 – juni 2021 vertoont.

Tabel 4.10.2: Schuld-BBP ratio's van de schuldefinitie in de Wet op de Staatsschuld

Ratio's	2018	2019	2020	Jun-21
Berekende ratio's				
Buitenlandse schuld/BBP mp	56%	58%	58%	56%
Binnenlandse schuld/ BBP mp	25%	29%	54%	54%
Totale schuld/BBP mp	81%	87%	111%	110%
Gehanteerde BBP en wisselkoersen				
BBP lopende mp in mln. SRD	22,977.9	25,806.0	27,574.6	27,574.6
WK SRD/US\$ eind periode	7.52	7.52	7.52	7.52

Bron: Bureau voor de Staatsschuld

Schuld/BBP ratio's o.b.v. de publicaties per eind van de respectieve jaren.

Credit Rating

In de afgelopen periode, januari 2020 – juni 2021, is de kredietwaardigheid van Suriname op verschillende momenten beoordeeld door de verschillende kredietbeoordelaars. De volgende ratings zijn door de instituten; Standard & Poor's (S&P), Moody's en Fitch, toegekend aan Suriname:

Tabel 4.10.3: Verloop Credit ratings

Verloop Credit Ratings	Kredietbeoordelaar	Datum	Ratings Lange termijn		Ratings korte termijn	
			Vreemde valuta	Lokale munt	Vreemde valuta	Lokale munt
Standard & Poor's		3-Jun-21		SD		SD
		6-Nov-20	SD	CC	SD	
		16-Jul-20	CCC (Stable)	CCC	C	
		1-Apr-20	CCC+ (Negative)	CCC+	C	C
Fitch Ratings		1-Apr-21	RD			
		10-Dec-20	C			
		1-Dec-20	RD			
		26-okt-20	C			
		16-Jul-20	CC			
		13-Jul-20	RD			
		2-Jul-20	C	CCC		C
16-Jan-20	CCC	B-	C	B		
Moody's Investors		7-Jul-20	Caa3 (Negative)	Caa3		
		14-Apr-20	B3 (Negative)	B3		

Bron: <https://countryeconomy.com/ratings/suriname>

De voornaamste reden voor het downgraden van de kredietwaardigheid van Suriname aan het eind van 2020 tot het eerste halfjaar van 2021 is het feit dat de overheid in moeilijk vaarwater terecht gekomen is door de slechte financieel economisch omstandigheden en de COVID-19 pandemie. Hierdoor waren zij genoodzaakt tot 2 maal toe uitstel van betaling van de schuldenlast voor zowel de 2023 als de 2026 obligaties aan te vragen bij de obligatiehouders. Eerst op 13 november 2020 en vervolgens 31 maart 2021. Daarnaast was de overheid ook bezig onderhandelingen te voeren met de resterende crediteuren voor schuldherschikking en met het IMF voor het financieren van hun hervormingsprogramma.

Aflossingen en interest betalingen op de Staatsschuld

De binnenlandse schuldenlast vertoont ultimo 2020 in SRD een explosief toename, dit vanwege de wisselkoers die aan het eind van die periode zo goed als verdubbeld was ten opzichte van eind 2019. In 2020 zijn 2 leningen

aan de algemene banken voor totaal EURO 80 miljoen afgelost waardoor de aflossingen omgezet in SRD heel hoog waren. Vanwege de onderhandelingen voor schulderschikking gaande met de crediteuren is de totale schuldenlast in het eerste halfjaar marginaal vergeleken met voorgaande jaren. De totale schuldenlast per juni 2021 bedroegen SRD 1.244,8 miljoen.

In tabel 4.10.4 wordt een overzicht gegeven van de totale binnen- en buitenlandse schuldenlast in de periode 2017 – juni 2021.

Tabel 4.10.4: Betaalde schuldenlast 2018 – juni 2021 op kasbasis (USD en SRD miljoen)

Omschrijving	2017	2018	2019	2020	Jun-21
Binnenlandse schuldenlast in mln. SRD					
Interest betalingen	239.4	308.3	225.8	59.5	24.5
Aflossingen	347.2	488.3	428.7	1,494.9	1.0
Totale binnenlandse schulder	586.5	796.6	654.4	1,554.4	25.4
Buitenlandse schuldenlast in mln. USD					
Interest betalingen	77.5	87.6	88.6	57.4	12.6
Andere betalingen (fees)	3.5	3.7	5.9	6.2	2.3
Aflossingen	53.7	139.3	81.4	50.3	42.6
Totale buitenlandse schulden	134.7	230.6	175.9	113.9	57.4
Totale schuldenlast					
Totale schuldenlast in mln. USD	212.7	336.5	262.9	222.7	58.6
Totale schuldenlast in mln. SRD	1,599.5	2,530.4	1,977.0	3,182.1	1,244.8
WK SRD/USD	7.52	7.52	7.52	14.29	21.24

Bron: Bureau voor de Staatsschuld, CBvS

De omrekening van de schuldenlast in SRD en omgekeerd geschiedt volgens de wisselkoers van de CBvS per eind van het jaar.

4.11 Ontwikkeling van productie, inkomen, prijzen, geselecteerde lonen en werkgelegenheid

Productie en inkomen 2015 – 2020

De belangrijkste graadmeter voor de productie in een land gedurende een bepaalde periode is het Bruto Binnenlands Product (BBP of GDP). Tevens zijn het Nationaal Product, het Nationaal Inkomen, Nationaal Inkomen per Capita en het Beschikbaar Inkomen in lopende prijzen van zeer groot belang. Bovengenoemde macro economische grootheden zullen over de periode 2015 tot en met 2019 worden gezien. Daarnaast zal het BBP in constante zin worden belicht.

Het Bruto Binnenlands Product (BBP) en het Bruto Nationaal Product (BNP), kunnen in principe volgens drie methoden worden gemeten⁹. Het Algemeen Bureau voor de Statistiek (ABS) hanteert voor het berekenen van het Bruto Binnenlands Product voornamelijk de productiemethode. Deze methode gaat uit van basisprincipes die zijn vastgelegd in de “System of National Accounts” (SNA). Dit is een systeem dat gezien kan worden als een draaiboek voor het samenstellen van de Nationale Rekeningen. De nieuwste versie op dit stuk is de “SNA-2008”, een

⁹ Het gaat om de Productiemethode, de uitgavenmethode (ook wel bestedingsmethode genoemd) en de inkomensmethode

ingrijpende revisie van SNA-93, welke t/m februari 2008 in gebruik is geweest. Dit systeem wordt internationaal aanbevolen en ook ons land houdt zich zoveel als mogelijk hieraan. Suriname heeft met technische assistentie van CARTAC in maart 2012 de transitie van SNA-1968 naar SNA-1993 voltooid en vervolgens in 2020 de overstap gedaan naar SNA-2008 met daaraan gekoppeld de overstap van naar ISIC rev.4. (basisjaar 2015).

Het BBP zal zowel in nominale als in reële zin gepresenteerd worden, met daaraan gekoppeld een beschrijving van de ontwikkeling van het BBP en andere belangrijke macro economische indicatoren. In tabel 4.11.1 zal de ontwikkeling van het Bruto Binnenlands Product, het Bruto Nationaal Inkomen (BNI, ook wel Bruto Nationaal Product, BNP genoemd), Beschikbaar Nationaal Inkomen en het Nationaal Inkomen per capita waar mogelijk zowel in lopende als in constante prijzen over de periode 2015 tot en met 2020 worden aangegeven.

Opgemerkt dient te worden dat het Bruto Binnenlands Product uitgedrukt kan worden in zowel “basic prices” (basisprijzen, voorheen factorkosten) als “market prices” (marktprijzen). De gedachte achter “basic prices” is dat de door de producent (bedrijven, financiële instellingen, niet financiële instellingen en andere relevante actoren binnen de economie) voortgebrachte productie (goederen en diensten), wordt uitgedrukt in productiekosten.

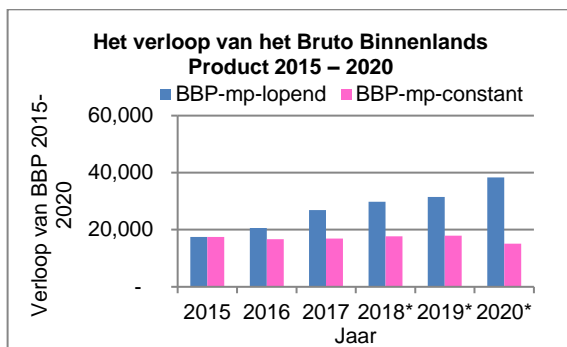
De term “market prices” (marktprijzen) wordt gehanteerd om aan te geven dat de door de producenten voortgebrachte goederen en diensten op een markt worden afgezet en daardoor dient er dus een marktprijs voor te worden betaald. Het verschil tussen “basic prices” en “market prices” zit in prijsverlagende subsidies en prijsverhogende indirecte belastingen.

Tabel 4.11.1: De ontwikkeling van geselecteerde macro-economische indicatoren¹⁰ 2015-2020 (SRD duizend)

Macro Economische indicatoren	2015	2016	2017	2018 [*]	2019 [*]	2020 [*]
(BBP, basisprijzen-bp)	16,142,345	19,548,192	26,187,978	29,113,578	30,801,416	37,030,779
BBP (basisprijzen; 2015=100)	16,142,345	15,349,489	15,589,867	16,361,296	16,540,904	13,909,901
Product=marktprijzen (BBP,	17,514,647	20,662,992	26,893,278	29,821,678	31,482,516	38,353,279
BBP (marktprijzen, 2015 = 100)	17,514,647	16,654,387	16,915,201	17,752,211	17,947,088	15,092,418
Bruto Nationaal Inkomen (basisprijzen)	16,096,553	18,494,880	23,213,278	26,197,640	27,703,176	32,656,917
Bruto Nationaal Inkomen (marktprijzen)	17,468,855	19,609,680	23,918,578	26,905,740	28,384,276	33,979,417
Beschikbaar Inkomen	17,693,683	20,254,074	24,671,313	27,678,558	29,058,820	35,146,594
Mid-Jaarlijkse Bevolking	567,291	575,763	583,400	590,100	598,000	602,544
Nationaal Inkomen per Capita in SRD	30,793	34,059	40,999	45,595	47,465	56,393

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek/ * Voorlopige cijfers

¹⁰ Het Statistiekbureau van Suriname presenteert de resultaten slechts in de nationale munt. Wie de resultaten in bijvoorbeeld USD wil weten heeft diverse opties: wisselkoersen (officieel of anderszins) of koopkrachtpariteiten (PPP).

Figuur 4.11.1: Het verloop van het Bruto Binnenlands Product 2015 – 2020

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek.

De ontwikkeling van het reële Bruto Binnenlands Product nader bekeken

Bij de analyse van de macro-economische indicatoren zijn de ontwikkelingen in reële zin heel belangrijk omdat er aangegeven kan worden of er wel of geen sprake is geweest van groei in de economie over een bepaalde periode. Het Bruto Binnenlands Product in reële zin geeft aan “wat de economie over een bepaalde periode heeft gepresteerd”. Op basis van de uitkomst kan eventueel worden aangegeven welke factoren binnen de verschillende economische sectoren al dan niet hiertoe hebben bijgedragen. De ontwikkeling van het Bruto Binnenlands Product in reële zin in de beschouwde periode geeft ons het volgende beeld:

Tabel 4.11.2: De ontwikkeling van het reële Bruto Binnenlands Product 2016-2020 (SRD duizend)

Bruto Binnenlands Product (2015=100)	2016	2017	2018*	2019*	2020*
Basisprijzen	15,349,489	15,589,867	16,361,296	16,540,904	13,909,901
Groei per jaar	-4.9	1.6	4.9	1.1	-15.9
Marktprijzen	16,654,387	16,915,201	17,752,211	17,947,088	15,092,418
Groei per jaar	-4.9	1.1	4.9	1.1	-15.9

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek/ *Voorlopige cijfers.

Het Bruto Binnenlands Product in reële zin betekent dat de invloed van de prijzen zoveel als mogelijk is uitgeschakeld, waardoor het accent wordt gelegd op de feitelijke productie in een bepaalde periode. Op sectoraal niveau verkrijgen we het volgende beeld.

Tabel 4.11.3: De ontwikkeling van het Bruto Binnenlands Product in constante zin (2015=100), verdeeld naar diverse sectoren en componenten (SRD duizend) 2015-2020

Sectoren en/of componenten	2015	2016	2017	2018*	2019*	2020*
Primaire sector (A+B)	2,562,188	2,402,299	2,366,045	2,256,754	1,822,045	1,635,877
Secundaire sector (C t/m F)	4,035,242	3,588,258	4,332,685	4,476,508	4,353,966	3,684,644
Tertiaire sector (G t/m X, excl. O)	8,473,679	8,444,230	7,783,779	8,474,442	8,742,760	7,511,510
Overheid (O)	1,071,236	914,702	1,107,359	1,153,592	1,622,133	1,077,870
BBP Basisprijzen	16,142,345	15,349,489	15,589,867	16,361,296	16,540,904	13,909,902
Indirecte belastingen minus Subsidies	1,372,302	1,304,899	1,325,334	1,390,916	1,406,184	1,182,516
BBP Marktprijzen	17,514,647	16,654,387	16,915,201	17,752,211	17,947,089	15,092,418

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek/ *Voorlopige cijfers.

Tabel 4.11.4: De procentuele bijdragen van diverse sectoren en componenten aan het Bruto Binnenlands Product in constante zin (2015 = 100)

Sectoren en/of componenten	2016	2017*	2018*	2019*	2020*
Primaire sector (A+B)	14.63	14.42	13.99	12.71	10.15
Secundaire sector (C t/m F)	23.04	21.55	25.61	25.22	24.26
Tertiaire sector (G t/m X, excl. O)	48.38	50.7	46.02	47.74	48.71
Overheid (O)	6.12	5.49	6.55	6.5	9.04
BBP-Basisprijzen	92.16	92.16	92.16	92.16	92.16
Indirecte Belastingen minus Subsidies	7.84	7.84	7.84	7.84	7.84
BBP-Marktprijzen	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek/ *Voorlopige cijfers.

Legenda: (A+B) Primair: Landbouw, Veeveelt, Bosbouw, Visserij, Mijnbouw. (C t/m F) Secundair: Industrie, Elektriciteit, Gas en Watervoorziening, Constructie. (G t/m X, excl. O) Tertiair: Handel, Hotels & Restaurants, Transport en Communicatie, Financiële instellingen, Zakelijke diensten, Onderwijs, Gezondheidszorg, Gemeenschapdiensten, Sociale en Persoonlijke diensten.

Tabel 4.11.5: De procentuele jaar op jaar mutaties van diverse sectoren en componenten van het Bruto Binnenlands Product in constante zin (2015 = 100)

Sectoren	2015-2016	2016-2017	2017-2018*	2018*-2019*	2019*-2020*
Primaire sector (A+B)	-6.2	-1.5	-4.6	-19.3	-10.2
Secundaire sector (C t/m F)	-11.1	20.7	3.3	-2.7	-15.4
Tertiaire sector (G t/m X, excl. O)	-0.3	-7.8	8.9	3.2	-14.1
Overheid (O)	-14.6	21.1	4.2	40.6	-33.6
BBP-Basisprijzen	-4.9	1.6	4.9	1.1	-15.9
Indirecte Belastingen minus Subsidies	-4.9	1.6	4.9	1.1	-15.9
BBP-Marktprijzen	-4.9	1.6	4.9	1.1	-15.9

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek/ *Voorlopige cijfers.

4.12 Buitenlandse handel (in goederen) 2019.1 - 2021.2

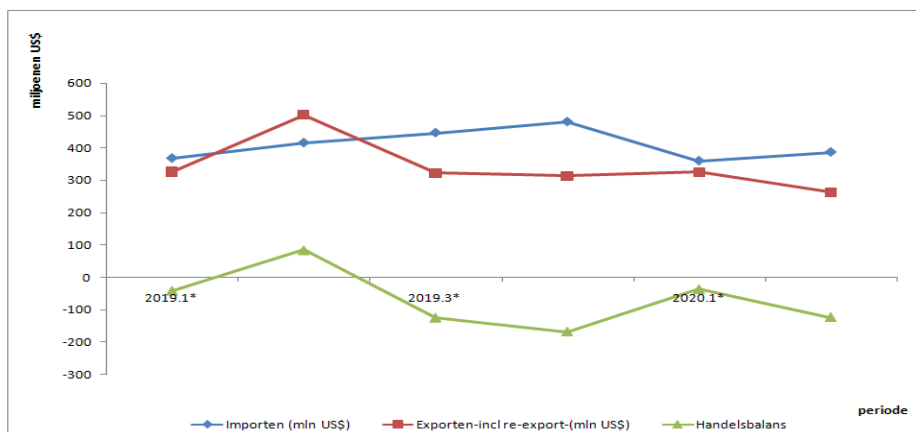
In tabel 4.12.1 zijn de handelscijfers opgenomen over de periode 2019–2021 op kwartaalbasis. Als we kijken naar de beschouwde periode merken wij op dat de grootste positieve handelsbalans in het 4^e kwartaal van 2020 (circa USD 131 miljoen) is en de grootste negatieve handelsbalans in 4^e kwartaal 2019 (circa USD 168 miljoen)

Tabel 4.12.1: Importen, Exporten en Handelsbalans van Suriname op kwartaalbasis, 2019.1 – 2021.2 (in USD)

Jaar	Importen	Exporten ¹⁾	Handelsbalans
2019.1*	367,803,894	325,946,501	-41,857,393
2019.2*	416,326,234	500,928,335	84,602,101
2019.3*	446,784,258	321,572,352	-125,211,907
2019.4*	480,535,586	312,518,376	-168,017,210
2020.1*	360,327,018	323,942,091	-36,384,928
2020.2*	387,145,891	263,169,552	-123,976,339
2020.3*	420,253,465	304,756,427	-115,497,038
2020.4*	365,380,594	496,773,303	131,392,708
2021.1*	330,551,920	384,690,652	54,138,732
2021.2*	326,860,743	280,420,429	-46,440,314

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek (gebaseerd op ASYCUDA)/ *Voorlopige cijfers

1): inclusief weder-exporten

Figuur 4.12.1: Importen, Exporten (¹inclusief weder-exporten) en handelsbalans 2019.1- 2021.2

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek

Tabel 4.12.2: Importen, Exporten en Handelsbalans van Suriname naar handelsblok 2019 en 2020 (in USD)

Handelsblok	Jaarcijfer 2019			Jaarcijfer 2020		
	Importen	Exporten	Balans	Importen	Exporten	Balans
ASEAN	32,357,580	32,984,706	627,126	29,276,455	24,700,047	-4,576,408
CARICOM	350,576,682	161,686,811	-188,889,871	436,545,314	222,809,742	-213,735,572
EU	336,526,352	176,905,226	-159,621,126	325,083,896	289,855,076	-35,228,820
MERCOSUR	90,902,602	45,681,917	-45,220,685	57,099,846	61,520,128	4,420,283
NAFTA	495,155,926	40,133,378	-445,022,548	343,917,229	129,078,211	-214,839,018
UC	405,930,830	1,003,573,524	597,642,694	341,184,229	660,678,168	319,493,940
Totaal	1,711,449,972	1,460,965,563	-250,484.41	1,533,106,969	1,388,641,373	-144,465,596

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek (gebaseerd op ASYCUDA)

Exporten zijn inclusief weder-exporten

Tabel 4.12.3: Importen, Exporten en Handelsbalans van Suriname naar handelsblok 1^e en 2^e kwartaal 2021 (in USD)

Handelsblok	1e kwartaal 2021			2e kwartaal 2021		
	Importen	Exporten	Balans	Importen	Exporten	Balans
ASEAN	5,267,358	3,997,678	-1,269,681	6,433,256	8,226,802	1,793,546
CARICOM	79,908,724	72,046,187	-7,862,538	60,827,596	43,986,917	-16,840,679
EU	72,384,938	50,626,752	-21,758,186	81,609,642	39,896,725	-41,712,917
MERCOSUR	12,719,655	17,357,046	4,637,391	13,853,956	17,557,592	3,703,636
NAFTA	76,301,107	4,534,201	-71,766,906	90,299,385	8,788,122	-81,511,263
UC	83,970,138	236,128,790	152,158,652	73,836,908	161,964,271	88,127,363
Totaal	330,551,920	384,690,652	54,138,732	326,860,743	280,420,429	-46,440,314

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek (gebaseerd op ASYCUDA).

Exporten zijn inclusief weder-exporten

Tabel 4.12.4: De top-10 Exportlanden van Suriname, jaarcijfers 2020 en kwartaalcijfers 2021.1 en 2021.2 (in USD)

	2020	2021.1	2021.2
1	United Arab Emirates	Switzerland	United Arab Emirates
2	Netherlands	United Arab Emirates	Belgium
3	Trinidad and Tobago	Trinidad and Tobago	Trinidad and Tobago
4	Switzerland	Netherlands	China
5	United States of America	Guyana	Jamaica
6	Belgium	Belgium	Guyana
7	China	Jamaica	Vietnam
8	Jamaica	India	Netherlands
9	India	United States of America	India
10	Vietnam	China	United States of America
(a) Top 10 Totaal	1,239,127,863	353,582,177	241,268,458
(b) Overall Totaal	1,318,438,255	384,690,652	280,420,429
(a) als % van (b)	94	91.9	86.0

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek.

Exporten zijn inclusief weder-exporten.

Tabel 4.12.5: De top-10 Importlanden van Suriname, jaarcijfers 2020 en kwartaalcijfers 2021.1 en 2021.2 (in USD)

	2020	2021.1	2021.2
1	Trinidad and Tobago	Trinidad and Tobago	United States of America
2	United States of America	United States of America	Netherlands
3	Netherlands	Netherlands	Trinidad and Tobago
4	China	China	China
5	Antigua	Japan	Antigua
6	Japan	Brazil	Germany
7	Saint Lucia	Hong Kong	Japan
8	Brazil	Spain	Brazil
9	Denmark	Turkey	Hong Kong
10	India	France	Colombia
(a) Top 10 Totaal	1,173,917,305	269,177,023	254,708,092
(b) Overall Totaal	1,533,106,969	330,551,920	326,860,743
(a) als % van (b)	76.6	81.4	77.9

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek.

4.13. Prijsontwikkeling

Het Consumentenprijsindexcijfer (CPI)

Het Consumentenprijsindexcijfer (CPI) geeft de ontwikkeling aan van de kleinhandelsprijzen van een vast pakket van goederen en diensten (basispakket) vanaf een bepaalde periode (de basisperiode). Suriname's CPI is bij benadering een zogenaamde Laspeyres index, hierbij wordt uitgegaan van een vast pakket en de gewichten uit de basisperiode. Het totale CPI-cijfer is een samengesteld indexcijfer. Elk item (dat wil zeggen product of dienst) in het pakket wordt gewogen naar belangrijkheid (in de basisperiode) van de uitgaven aan dat specifieke item.

Het basispakket waarop de cijfers uit tabel 8.10.1 zijn gebaseerd, bestaat uit **316 items** en de prijzen worden gemeten bij circa **630 meetpunten**, die verspreid zijn over **7 districten**, ingedeeld in 5 domeinen namelijk: Paramaribo & Wanica (bij circa 170 meetpunten); Nickerie, inclusief Wageningen, (bij circa 115 meetpunten); Coronie & Saramacca (bij circa 105 meetpunten); Commewijne (bij circa 120 meetpunten) en in Para (bij circa 120 meetpunten).

Tabel 4.13.1: Consumentenprijsindexcijfer & inflatie, juli 2020 tot en met juli 2021: Paramaribo & Wanica, Nickerie, Saramacca & Coronie, Commewijne en Para, (Basisperiode april-juni 2016=100)

Periode	Hoofdgroepen												Inflatie		
	1	2	3	4	5	6	7	8	10-Sep	11	12	Totaal	I(t,t-1)	I(t,t-12)	Gem/Gem
Juli'20	244.2	278	178.4	121.2	246.8	142.9	178.6	151.7	221.2	210.1	224.4	195	2.5	38.3	15.2
Augustus	247.6	296.5	182.9	122.7	253.7	143	183	151.7	226.8	212.3	225.7	198	1.7	40	18.2
September	250.8	308.1	189.3	124	266.6	146.7	217.6	155.9	251.7	222.4	228.7	206	4.2	45.1	21.6
Oktober	255.7	332.6	196	127.9	277.2	151.2	260.7	239.6	264.3	239.6	241.8	221	7.1	54.4	25.8
November	259	339.5	197.8	127.9	289	166.4	261.5	242.6	272.5	242.9	245	224	1.5	56.3	30.2
December	269.6	353.9	199.7	128	304.9	167.5	270.6	243.5	285.9	255.6	249.3	231	3	60.8	34.9
Januari'21	275.2	366.2	200.9	128.4	314.7	168.6	277.2	243.8	296.7	259.7	270.4	236	2.6	63.8	39.9
Februari	280	369.2	201	128.4	315.3	172.6	283.8	243.8	299.6	265.3	274.4	240	1.3	61.9	44.5
Maart	290	372	204.4	129.2	319.5	176.4	285.9	245.1	310.4	268.7	279.1	245	2.1	50.4	47.2
April	311.1	376.5	205.6	129.9	320.9	176.4	287.5	245.1	317	280.9	290	253	3.5	44.4	48.6
Mei	328.3	404	211.8	131.5	339.8	180.4	297.6	245.4	327.9	299.6	303.3	264	4.2	43.6	49.4
Juni	375	471.8	228	132	398.8	212.8	314.2	251.3	368.5	329.7	338.2	292	10.8	54	50.9
Juli*	401.1	490.4	232	134.5	405.3	212.8	342.8	281	384.8	357.6	354.3	309	5.7	58.9	52.7

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek/ *Voorlopige cijfers.

I(t,t-1) = Maandinflatie, Variatie tussen twee opeenvolgende maanden.

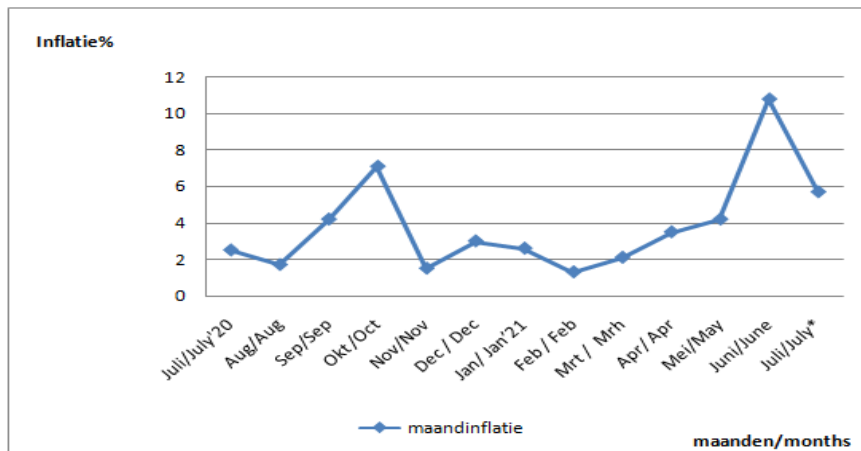
I(t,t-12) = Variatie tussen de maand in het lopende jaar en dezelfde maand van het jaar daarvoor.

Gem/Gem, Gemiddelde van de laatste twaalf (12) maanden vergeleken met het gemiddelde van de voorgaande twaalf (12) maanden

10-maandsinflatie (Berekeningen zonder de data voor de maanden mei en juni)

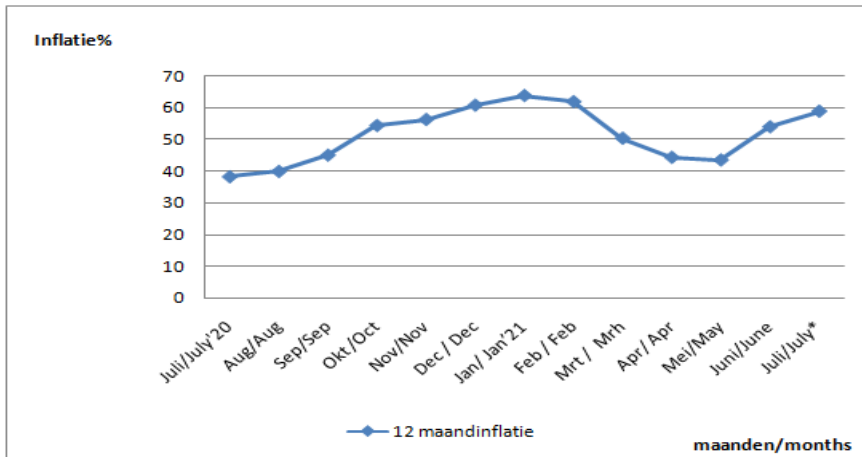
Legenda

Hoofdgroepen	Gewichten (per 1000) apr-jun 2016
1 Voeding en Niet Alcoholische Dranken	313
2 Alcoholische Dranken en Tabak	18
3 Kleding en Schoeisel	39
4 Huisvesting en NutsvoorzieningenH	229
5 Woninginrichting	52
6 Gezondheidszorg	47
7 Transport	123
8 Communicatie	43
9/10 Recreatie, Cultuur en Onderwijs	34
11 Buitenshuis Eten	8
12 Overige Goederen en Diensten	94
Totaal/Total	1000

Figuur 4.13.1: Maandinflatie %, juli 2020 - juli 2021

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek.

Figuur 4.13.2: 12-maandinflatie %, juli 2020 - juli 2021

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek.

Het 12-maand inflatiecijfer is vanaf maart 2020 in een versnelling geraakt. In maart 2021 zien wij een daling (tot en met mei 2021). Zowel in juni als juli noteren wij wederom een stijging.

Het Bouwprijsindexcijfer (BPI)

De Bouwprijsindex (BPI) is een maat voor de gemiddelde verandering in een vast pakket van goederen en diensten voor bouwwerkzaamheden betreffende: huizenbouw, utiliteitsbouw en civieltechnische werken. Er zitten 107 items – verdeeld over 16 hoofdgroepen – in Suriname's BPI pakket en prijsopnames worden verricht in Paramaribo en Wanica, bij circa 50 meetpunten.

Tabel 4.13.2: Bouwprijsindexcijfers en inflatie, jaarcijfers 2016 - 2020 en (2015=100)

Jaar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	Totaal	Inflatie
2016	160	125	169	111	103	178	107	141	147	143	142	186	141	144	152	141	40.5
2017	196	173	210	175	173	205	139	209	178	173	150	215	180	170	188	176	25.4
2018	199	181	220	188	173	219	165	219	179	178	165	219	190	185	199	186	5.4
2019	222	185	247	192	180	222	189	221	194	182	180	235	190	195	203	198	6.7
2020	398	273	352	284	300	382	363	371	312	332	323	358	373	336	290	328	65.3

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek.

NR.	HOOFDGROUP	GEWICHT / WEIGHT %
1	STAAL EN BETON WERKEN	13.50
2	METSEL EN STORTINGSWERKEN	12.38
3	TEGEL WERKEN	2.34
4	TIMMER WERKEN	5.07
5	LOODGIETERSWERKEN	1.95
6	GLASWERKEN	0.42
7	HANG EN SLUIT WERKEN	0.61
8	SANITAIR	1.22
9	SCHILDERWERKEN	0.68
10	CONSERVERINGEN	0.38
11	BESTRATINGSWERKEN	13.35
12	WATERLEIDING INTALLATIE	0.17
13	AFVOERINGS WERKEN	0.38
14	ELECTRA	2.47
15	OVERIG	3.39
16	ARBEID	41.73
		100.00

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek, afdeling Bedrijvenstatistiek.

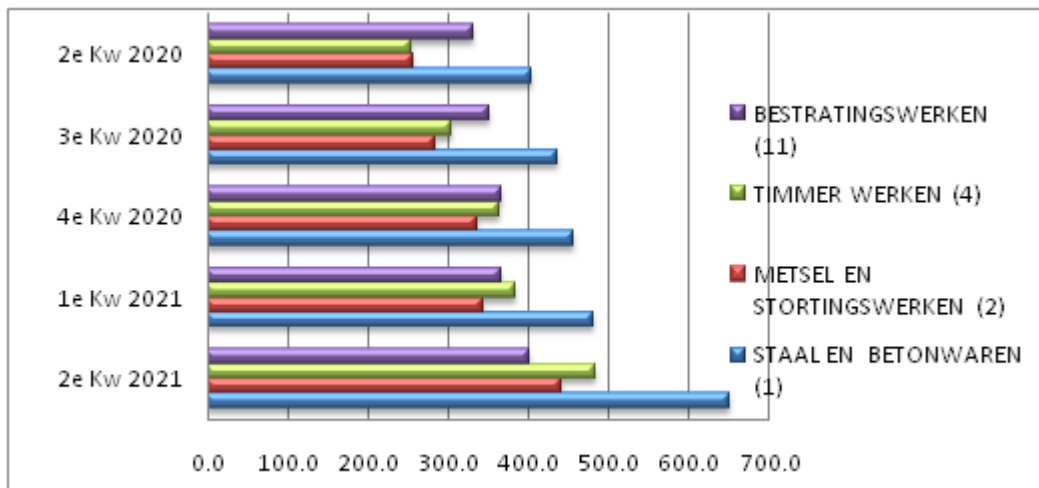
Noot: Voor Arbeid worden er geen prijsopnames gebruikt, maar wordt het aandeel constant gehouden.

Tabel 4.13.3: Kwartaal Bouwprijsindexcijfers en inflatie, 2020.1 - 2021.2 (2015=100)

Period(e)	Hoofdgroep															Totaal	Inflatie
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15		
2020.1	298.6	220.3	279.9	213.8	214.3	260.8	225.8	262.0	218.0	221.0	244.8	249.8	272.9	233.2	222.1	248.0	23.9
2020.2	402.4	255.3	335.3	253.3	281.1	369.4	346.5	348.0	249.9	336.0	331.5	349.8	352.8	325.2	276.9	320.1	29.1
2020.3	435.7	283.2	389.9	304.4	315.6	416.4	419.2	405.3	329.5	353.4	349.9	412.3	401.9	374.0	327.0	354.6	10.8
2020.4	455.1	334.8	401.8	363.8	388.9	479.6	461.9	468.2	389.0	418.5	365.1	419.3	463.1	412.6	333.6	387.3	9.2
2021.1	480.9	343.1	448.2	384.5	473.0	528.8	460.4	521.3	392.5	477.3	365.0	432.2	461.7	433.9	419.5	409.3	5.7
2021.2	651.0	440.4	555.8	484.4	652.8	626.6	519.7	575.0	475.2	496.4	401.8	600.7	573.3	516.8	508.4	510.1	24.6

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek.

De gemiddelde prijzen in de bouw zijn in het tweede kwartaal 2021 t.o.v. eerste kwartaal 2021 met **24.6%** gestegen. Als het tweede kwartaal van 2021 met het tweede kwartaal van 2020 wordt vergeleken is de stijging 59.4%.

Figuur 4.13.3: Kwartaalcijfers van geselecteerde hoofdgroepen 2020.2 - 2021.2

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek.

De BBP-deflator 2016-2020

De BBP-deflator is een maatstaf voor de prijsveranderingen in de gehele economie. Het wordt berekend door het nominale BBP te delen door het reële BBP. De jaarlijkse procentuele verandering in de BBP-deflator is een indicatie voor de jaarinflatie. Deze inflatie wordt ook wel: "Economy-wide inflation" genoemd. De Inflatie gemeten middels de BBP-deflator en de inflatie gemeten middels CPI zijn conceptueel dus niet aan elkaar gelijk. Een numerieke gelijkheid is wel mogelijk. De BBP-deflator geeft de prijsveranderingen weer in het BBP, terwijl de CPI-inflatie wordt gemeten door voor een vast pakket (basispakket) van enkele honderden goederen en diensten maandelijks meer dan 6000 prijsopnames te verrichten. De CPI heeft uitsluitend betrekking op consumentengoederen. De BBP-deflator heeft betrekking op consumentengoederen, kapitaalgoederen, voorraden, enzovoorts. Een belangrijk voordeel van de BBP-deflator is dat de gehele economie wordt bestreken, maar daartegenover staat een belangrijk nadeel: het cijfer is voor Suriname vooralsnog alleen jaarlijks beschikbaar, terwijl het cijfer voor landen die kwartaal BBP-schattingen produceren op kwartaalbasis beschikbaar is. Dat is nog altijd minder frequent dan een maandelijks CPI. Los van de BBP-deflator voor de gehele economie kan er natuurlijk per sector (primair, secundair, tertiair, Overheid) een deflator worden uitgerekend en zelfs per bedrijfstak!

In deze beperken wij ons tot de totale BBP-deflator, welke we qua mutaties vergelijken met de CPI en BPI.

Tabel 4.13.4: BBP-deflator 2016-2020, deflator inflatie en CPI-inflaties 2016-2020¹¹

	2016	2017	2018*	2019*	2020*
BBP-deflator	124	159	168	175	254
Deflator Inflatie	24.1	28.1	5.7	4.4	44.8
CPI inflatie-gem	55.5	22	6.8	4.4	34.9
CPI inflatie-dec	52.4	9.2	5.4	4.2	60.8
BPI inflatie	40.5	25.4	5.4	6.7	65.3

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek.

4.14 Geselecteerde looninformatie

Hier wordt aandacht geschonken aan arbeidskosten (lonen, salarissen plus sociale lasten). Onderstaand wordt aandacht geschonken aan de ontwikkelingen van de bruto arbeidskosten bij geselecteerde sectoren. De bruto arbeidskosten als kostenpost voor de werkgever(s) geven niet aan wat de werknemer over houdt in zijn loonzakje. Alles naar ISIC rev.4 met basis 2015.

Tabel 4.14.1: Indices van Nominale Bruto arbeidskosten bij grote bedrijven voor geselecteerde ISIC-hoofdgroepen per jaar, 2016– 2020

Jaar	B	C	D/E	F	G	H	I	J	K	R/S	O
2016*	171	124	105	106	118	133	129	101	116	102	103
2017*	195	143	116	109	117	160	136	102	133	111	123
2018*	211	176	138	113	107	164	140	106	155	120	147
2019*	214	181	162	108	103	139	147	117	158	126	193
2020*	270	208	148	92	117	143	101	119	199	116	221

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek/ *Voorlopige cijfers.

¹¹ Aangezien we mutaties vergelijken hoeft de CPI niet te worden omgerekend. Indien men niveaus wil vergelijken zal de CPI omgerekend moeten worden naar basisjaar 2015, het basisjaar voor de Nationale Rekeningen.

Tabel 4.14.2: Indices van Reële arbeidskosten bij grote bedrijven voor geselecteerde ISIC-hoofdgroepen en Indexcijfer per jaar, 2016 – 2020

Jaar	CPI	B	C	D/E	F	G	H	I	J	K	R/S	O
2016*	156	110	80	68	68	76	85	83	65	75	66	67
2017*	190	103	75	61	57	62	85	72	54	70	58	65
2018*	203	104	87	68	56	52	81	69	52	76	59	72
2019*	212	101	85	76	51	49	66	69	55	75	60	91
2020*	286	95	73	52	32	41	50	35	42	70	41	77

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek/ *Voorlopige cijfers.

ISIC rev.4

B	Mijnbouw
C	Fabricage
D/E	Electriciteit, Gas en Water
F	Constructiewerken
G	Groot- en kleinhandel, Reparatie van Motorvoertuigen, Motorfietsen
H	Transport en Opslag
I	Hotels en Restaurants
J	Informatie & Communicatie
K	Financiële Instellingen
R/S	Kunst, Entertainment, Recreatie en overige diensten
O	Overheid

4.15 Werkgelegenheid

In deze paragraaf wordt gekeken naar het aantal voltijdse werknemers bij “Grote Bedrijven” volgens geselecteerde International Standard Industrial Classification of All Economic Activities (ISIC). ‘Grote Bedrijven’ zijn bedrijven met 10 en meer werknemers.

Tabel 4.15.1: Het gemiddelde aantal voltijdse werknemers bij grote bedrijven voor geselecteerde ISIC-hoofdgroepen per jaar, 2016– 2020 en de absolute mutatie over dezelfde periode

Hoofdgroep (ISIC rev. 4)	2016*	2017*	2018*	2019*	2020*
Mijnbouw (B)	4,193	3,918	4,526	4,292	4,708
Fabricage (C)	6,938	7,293	7,367	7,494	7,378
Elektriciteit, Gas en Water (D/E)	2,294	2,309	2,240	2,230	2,471
Constructiewerken (F)	4,263	4,301	4,461	4,107	3,465
Groot- en Kleinhandel, Rep. Motorvoertuigen, Motorfietsen (G)	12,108	12,575	12,535	12,365	12,128
Transport & Opslag (H)	2,023	2,181	2,258	2,426	2,436
Hotels & Restaurants (I)	2,790	2,925	3,499	3,417	3,379
Informatie en Communicatie (J)	2,271	2,551	2,488	2,487	2,874
Financiële Instellingen (K)	3,324	3,398	3,587	3,591	3,999
Kunst, Entertainment, Recreatie en Overige Diensten (R/S)	1,808	2,020	2,424	2,279	2,252
Overheid (O)	52,179	52,596	51,899	53,455	58,641
Totaal	94,191	96,067	97,284	98,143	103,731

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek.

Over de periode 2016-2020 is het aantal voltijdse werknemers bij grote bedrijven (i.e. bedrijven met 10+ werknemers) in de bedrijfstakken onder beschouwing met circa 10.1% (9,540 in absolute zin) toegenomen.

Tabel 4.15.2: De procentuele jaar op jaar mutaties van geselecteerde ISIC-hoofdgroepen, 2016-2020

Hoofdgroep (ISIC rev. 4)	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020
Mijnbouw (B)	-6.6	15.5	-5.2	9.7
Fabricage (C)	5.1	1.0	1.7	-1.5
Elektriciteit, Gas en Water (D/E)	0.7	-3.0	-0.4	10.8
Constructiewerken (F)	0.9	3.7	-7.9	-15.6
Groot- en Kleinhandel, Rep. Motorvoertuigen, Motorfietsen (G)	3.9	-0.3	-1.4	-1.9
Transport & Opslag (H)	7.8	3.5	7.4	0.4
Hotels & Restaurants (I)	4.8	19.6	-2.3	-1.1
Informatie en Communicatie (J)	12.3	-2.5	0.0	15.6
Financiële Instellingen (K)	2.2	5.6	0.1	11.4
Kunst, Entertainment, Recreatie en Overige Diensten (R/S)	11.7	20.0	-6.0	-1.2
Overheid (O)	0.8	-1.3	3.0	9.7
Totaal	2.0	1.3	0.9	5.7

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek.

De grootste jaar op jaar procentuele toename in de beschouwde periode was 20.0% voor “Kunst, Entertainment, Recreatie en Overige Diensten” voor 2017-2018. Constructie kende de grootste jaar op jaar procentuele afname van 15.6% in 2019-2020.

4.16 Werkloosheid (strikt en ruim) en Werkgelegenheid (leeftijdsgroep 15 < 65 jaar)

In deze paragraaf zal zowel de werkgelegenheid als de werkloosheid belicht worden. Er zal voor wat betreft werkgelegenheid in eerste instantie gekeken worden naar de aanbodzijde (vanuit de huishoudens), waarbij hoofdzakelijk aan Paramaribo en Wanica (al geruime tijd samen goed voor meer dan 2/3 deel van de Surinaamse bevolking) aandacht wordt besteed. Ook de vraagzijde (voltijdse werknemers bij grote bedrijven en arbeidsplaatsen/banen) komt aan de orde.

Aanbodzijde (vanuit de huishoudens)

Om elk misverstand te voorkomen het volgende. Een werkloze is iemand die:

- (1) niet werkt,
- (2) wil werken,
- (3) onmiddellijk beschikbaar is voor werk en
- (4) actief naar werk zoekt.

Dit is de strikte ILO definitie waaraan Statistiekbureaus over de hele wereld zich dienen te houden. Omdat de ILO rekening houdt met bepaalde situaties op de arbeidsmarkt van lidlanden die eventueel niet bevorderlijk zijn voor het actief zoeken naar werk is ook een zogenaamde ruime (= “relaxed”) definitie toegestaan, waarbij slechts met (1), (2) en (3) rekening wordt gehouden. De personen die niet actief naar werk zoeken, worden “discouraged workers” (ontmoedigden) genoemd. Het wordt benadrukt dat de cijfers die doorgaans gepubliceerd worden, de cijfers conform de strikte definitie zijn, maar dat het ABS waar mogelijk en nodig steeds beide opties presenteert.

Tabel 4.16.1: Arbeidsmarkt informatie Paramaribo en Wanica 2015 – 2020

Jaar	Werkenden (a)	Werklozen (b)	Ontmoedigden/ Discouraged workers (c)	Strikt (1) Werkloosheids- % (d) = $100 \times \frac{b}{(a+b)}$	Ruim (2) Werkloosheid-% (e) = $100 \times \frac{[(b+c)]}{(a+b+c)}$
2015	136,447	10,621	6,616	7	11
2016	133,663	14,369	8,584	10	15
2017	138,071	11,189	6,293	7	11
2018	137,059	14,277	11,655	9	16
2019*	140,037	16,440	9,882	11	16
2020*3)	144,058	20,130	X ³	12.3	

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek/ *Voorlopige cijfers.

c)Ontmoedigden (zoeken niet actief, maar wachten tot ze werk aangeboden krijgen)

- 1) Werkloosheidspercentages in “enge” of “strikte” zin
- 2) Werkloosheidspercentages in “ruime” of “relaxed” zin
- 3) 1^e helft 2020. Wegens COVID-19 is er een achterstand in de verwerking. Ook is het cijfer voor ontmoedigden nog niet beschikbaar voor 2020.

Het hoogste strikte werkloosheidspercentage (12.3%) in beschouwde periode hebben wij gehad in het jaar 2020 (1^e helft) en het laagste cijfer (7%) in 2015 en 2017.

4.17 Monetaire ontwikkelingen 2018 - juni 2021

Algemeen

Het jaar 2020 werd gekenmerkt door een tweeledige monetaire ontwikkeling. De eerste helft van het jaar werd gedomineerd door een expansief overheidsbeleid dat in grote mate gepaard ging met een accommoderend monetair beleid en dus een toename van liquiditeiten in de economie. Ruim 90% van het overheidstekort in 2020, ad circa 11% van het BBP, was ontstaan in de eerste helft van het jaar. In de tweede helft van 2020 is het beleid omgebogen waardoor het overheidstekort sterk terugliep. Het tekort werd vooral gefinancierd middels voorschotten bij de CBvS en leningen bij de algemene banken uit vrijgevallen SRD-kasreservemiddelen. De geldcreatie ten behoeve van de overheid, waarvan ook in 2019 sprake was, leidde tot verruiming van de overliquiditeit in de economie en enorme druk op de wisselkoers.

De discrepantie tussen de parallelmarktcoers en officiële koers groeide systematisch tot een piek van 145% medio mei 2020 om vervolgens te dalen tot 136% medio september 2020. Naast de toegenomen liquiditeiten, zijn de hogere parallelkoersen gevoed door de geringe beschikbaarheid van contante US-dollars, onzekerheid verband houdende met de kasreserveperikelen van januari 2020 en de algemene verkiezingen van mei 2020, en het verminderde aanbod van deviezen via het reisverkeer door de coronapandemie (zie ook Financiële Nota 2021). Op 22 september 2020 werd de officiële USD-wisselkoers met 90% bijgesteld van SRD 7,52 naar SRD 14,29¹² per USD, waardoor de discrepantie met de parallelmarktcoersen daalde naar ongeveer 17%. Tegen het einde van 2020 bewoog de parallelmarktcoers rond SRD 18,70 per USD waarbij de afwijking met de officiële koers ruim 30% bedroeg. De invloed van de hogere parallelmarktcoersen en de devaluatie van de officiële wisselkoers op het algemeen prijspeil was beduidend: het Algemeen Bureau voor de Statistiek noteerde voor 2020 een jaareinde inflatie van 60,8% en een jaargemiddelde inflatie van 34,9%.

De parallelmarktcoers bleef in de eerste maanden van 2021 schommelen rond SRD 18,00 per USD. Teneinde een efficiënte werking van het transactieverkeer op de valutamarkt te bevorderen, werd door de CBvS, met inachtneming van artikel 10 lid f van de Bankwet 1956, een tijdelijke minimum- en maximumverkoopkoers voor de US-dollar ingesteld. Per 1 maart 2021 gold een minimumverkoopkoers van SRD 14,29 per USD en een maximumverkoopkoers van SRD 16,30 per USD. De bandbreedte zou onderhandelingsruimte bieden aan de algemene banken en wisselkantoren bij de verhandeling van vreemde valuta. Helaas deprecieerde de parallelmarktcoers gestaag tot een hoogte van circa SRD 22,00 per USD in mei 2021. Gelet hierop en ter

---

¹² Betreft de verkoopkoersen. De aankoopkoers van de CBvS werd bijgesteld van SRD 7,396 naar SRD 14,018 per USD.

ondersteuning van de transitie naar een meer flexibele wisselkoers op de valutamarkt, werd per 20 mei 2021 de maximumverkoopkoers bijgesteld naar SRD 21,00 per USD.

Vervolgens werd op 7 juni 2021 ingevolge de Resolutie van 3 juni 2021 No. 6778/21 (S.B. 2021 No 76) de overstap gedaan van het beheerst-zwevend wisselkoersregime naar een flexibel wisselkoersregime. Deze overstap vond plaats in het kader van de uitvoering van het nieuwe monetair beleidsraamwerk, namelijk het reserve money targeting (RMT) regime (zie ook Financiële Nota 2021). In het RMT-regime is de wisselkoers als nominaal anker voor de beheersing van de inflatie verlaten en het accent komen te liggen op de basisgeldhoeveelheid als beleidsdoelvariabele. Het systeem van volledig flexibele wisselkoersen houdt in dat de door de CBvS vastgestelde wisselkoersen door middel van het vraag- en aanbodmechanisme tot stand komen. Op basis van de transactievolumes en koersnoteringen van de algemene banken en wisselkantoren worden gewogen gemiddelde aan- en verkoopkoersen vastgesteld en gepubliceerd op de website van de CBvS, en wel driemaal per dag omstreeks 10 u., 12 u. en 15 u. Per eind van 30 juni 2021 bedroeg de officiële verkoopkoers SRD 21,50 per USD. De hogere wisselkoersen en aanpassing van de lokale benzineprijzen hebben de inflatie in 2021 doen accelereren. Het Algemeen Bureau voor de Statistiek noteerde voor juni 2021 een 12-maandse inflatie van 54,0% en een gemiddelde inflatie van 50,9%. De gecumuleerde inflatie over januari – juni 2021 bedroeg 26,8%.

Na de introductie van het flexibele wisselkoerssysteem is een zekere rust op de valutamarkt te constateren. De rust is in belangrijke mate ingegeven door het gevoerd beleid van de monetaire autoriteiten om de overliquiditeit in de economie te binden zodat het geldaanbod in overeenstemming is met het aanbod van goederen en diensten en derhalve geen versturende invloed uitgaat op de economie (zie de volgende paragraaf voor meer informatie inzake de liquiditeitsafroming). Dit beleid legt een belangrijke basis voor verdere macro-economisch herstel, welke wordt versterkt door de per 2 juli 2021 getekende Memorandum of Understanding door de monetaire autoriteiten van Suriname om af te zien van elke vorm van monetaire financiering van overheidstekorten. Ook het uitvoeren van het Herstel Plan van de huidige regering en het IMF-programma, de zgn. Extended Fund Facility, waartoe op 29 april 2021 een *Staff Level Agreement* is bereikt met het IMF en zeer waarschijnlijk in september 2021 de goedkeuring door de Executive Board van het IMF volgt, bieden goede perspectieven op een duurzaam economisch herstel.

Echter, gewaakt moet worden dat looneisen als reactie op de huidige inflatie gaan leiden tot een snellere geldontwaarding. De ontwikkeling van een eventuele loon-en-prijsspiraal zal het ingezette traject van economische herstel ernstig schaden. Het samenspel van prudent monetair beleid, uiterste zorgvuldigheid bij de staatsuitgaven en redelijkheid van de werknemersvakbewegingen bij looneisen, is daarom cruciaal voor het verwezenlijken van duurzame economische stabiliteit.

Operationeel monetair beleid

De CBvS heeft per 30 december 2020 het SRD-kasreservepercentage met 4 procentpunt verhoogd tot 39%. Hiermee werd de liquiditeitspositie van de algemene banken met circa SRD 360 miljoen verkapt en aldus het latente inflatiegevaar dat uitgaat van de overliquiditeit bij de banken, gedeeltelijk weggenomen. Gedurende het eerste halfjaar van 2021 werd het kasreservepercentage gehandhaafd op 39%.

Het effectieve SRD-kasreservepercentage kwam per eind 2020 neer op 20,5% en per eind juni 2021 op 24,3%. De discrepantie met het nominale kasreservepercentage, houdt naast de 7%-woningbouw kredietfaciliteit, verband met de vrijgevallen kasreserves ten behoeve van de algemene banken voor het verstrekken van kredieten aan huishoudens en bedrijven die getroffen zijn door de Covid-19 pandemie en aan de Staat voor het financieren van zijn zeer noodzakelijke verplichtingen respectievelijk uitgaven (zie ook Financiële Nota 2021). Per eind juni 2021 was circa SRD 34 miljoen of 6% van de vrijgevallen kasreserves aangewend voor het verstrekken van Covid-kredieten. De faciliteit om de SRD-kasreserves gedeeltelijk te mogen aanwenden voor Covid-kredieten, wordt vooralsnog gecontinueerd.

Naast het reguleren van de binnenlandse liquiditeiten via de kasreserveregeling, was het beleid van de CBvS actief gericht op het afkomen van overtollige liquiditeiten via andere instrumenten. De overtollige liquiditeiten bij de banken namen toe van circa SRD 0,7 miljard per eind 2019 tot circa SRD 1,2 miljard per eind 2020. Zo zijn liquiditeiten afgeroomd via het beschikbaar stellen van vreemde valuta voor importen. Daarnaast heeft het afkomen van de overliquiditeit bij de banken in de verslagperiode voornamelijk plaatsgevonden via termijndepositobeleggingen die door de CBvS werden aangeboden aan de algemene banken.

Vanaf 21 juli 2021 worden in het kader van het RMT-regime openmarketoperaties uitgevoerd waarbij de CBvS vooralsnog termijndeposito's met een looptijd van een week aanbiedt aan de algemene banken via een veilingstelsel. Het volume van de openmarktoperatie wordt aldus door de CBvS vastgesteld, terwijl de banken de biedrente zelf bepalen. Tevens heeft de CBvS in juni/juli 2021 via de algemene banken 3-maands termijndepositobeleggingen aan het publiek aangeboden tegen een rente van 20% per jaar met een minimale inleg van SRD 5.000, -.

De algemene banken hebben de termijndepositocontracten afgesloten met hun cliënten en rechtstreeks beleggen via de CBvS was dus niet mogelijk. Het beleggen kon geschieden met giro en/of spaarmiddelen bij de banken of met cash SRDs. De door de algemene banken aangetrokken middelen zijn aangehouden bij de CBvS. Op vervaldatum zal de CBvS de hoofdsom, rente en kostenvergoeding overmaken voor de algemene banken die op hun beurt de hoofdsom en rente conform het termijndepositocontract zullen overmaken naar hun cliënten. Dit termijndeposito is naast een afrooinstrument ook een instrument dat voor de belegger een aantrekkelijk rendement oplevert.

In het verlengde van het RMT-regime heeft de CBvS op 14 juli 2021 een middelingsvoorziening voor de SRD-kasreserves geïntroduceerd, wat inhoudt dat de algemene banken gemiddeld over de reserve-

aanhoudingsperiode moeten voldoen aan de vereiste kasreserves. Aldus dient de dagelijks aangehouden kasreserve gedurende de reserve-aanhoudingsperiode minimaal gelijk te zijn aan de vastgestelde vereiste kasreserve. Dit impliceert dat op elke individuele dag het saldo op de kasreserverekening lager of hoger kan zijn dan de vereiste kasreserve, maar dat gemiddeld over de aanhoudingsperiode moet zijn voldaan aan de vereiste kasreserve. Met deze voorziening wordt beoogd om ondersteuning te bieden aan het korte-termijn liquiditeitsbeheer van de algemene banken. Door deze faciliteit zal de behoefte van de algemene banken om extra liquiditeiten aan te houden op hun werkrekening bij de CBvS, teneinde aan onder andere grote opvragingen te kunnen voldoen, verminderen omdat een tijdelijk verhoogde liquiditeitsbehoefte kan worden opvangen door beroep te doen op een deel van de kasreserves. Hierdoor kan de CBvS een effectiever liquiditeitsbeheersingsbeleid voeren. Tevens beoogt de faciliteit een incentive te geven aan het helpen ontwikkelen van het rente-instrument in Suriname. Met de middelingsvoorziening van de verplichte kasreserves zal het kasreserve-instrument naast het vervullen van de traditionele monetaire functie, dus ook het liquiditeitsmanagement van de algemene banken ondersteunen.

Ter vergroting van de effectiviteit van het gevoerde monetair beleid zijn er ook waarborgen ingesteld om de liquiditeitscreatie ten behoeve van de overheid aan banden te leggen. Zo is op 2 juli 2021 door de Minister van Financiën & Planning en de Governor van de CBvS een Memorandum of Understanding getekend teneinde elke vorm van monetaire financiering van de Staat door de CBvS uit te sluiten. Overigens, na de consolidatie van de staatschuld IV ad SRD 8,5 miljard op 28 april 2020, heeft de CBvS geen voorschotten verstrekt aan de Staat, behalve voor het noodfonds voor Covid-19 gerelateerde uitgaven dat zijn grondslag vindt in de Wet Burgerlijke Uitzonderingstoestand COVID-19. In het kader hiervan heeft de Staat als volgt voorschotten opgenomen bij de CBvS: juni 2020 SRD 400 miljoen, november 2020 SRD 250 miljoen en mei 2021 SRD 250 miljoen. Wat de vreemde valutakasreserves betreft, is in de verslagperiode het kasreservepercentage gehandhaafd op 50%. Evenwel heeft de CBvS per 30 januari 2020, in overleg met de algemene banken, het Algemeen Voorschrift inzake het vreemde valutabedrijf van de algemene banken van mei 2019 nader gewijzigd. De essentie van het wijzigingsvoorschrift is dat de algemene banken 40% van de USD-kasreserves en 70% van de EUR-kasreserves bij de CBvS dienen aan te houden. Derhalve mogen de algemene banken 60% en 30% van respectievelijk hun USD- en EUR-kasreserves zelf aanhouden casu quo, beheren in het buitenland. Tevens zijn er waarborgen ingebouwd voor een verantwoorde en veilige belegging van de kasreservemiddelen middels onder andere het ringfencen van deze middelen (zie ook Financiële Nota 2021).

Ontwikkeling van de geldaggregaten

Het groeitempo van de geldaggregaten nam in 2020 aanzienlijk toe wat grotendeels een weerspiegeling is van het mechanisch verhogend effect van de aanpassing van de officiële wisselkoers op 22 september 2020. De basisgeldhoeveelheid (M0) nam toe met SRD 3,3 miljard of 34% (zie tabel 1). Gecorrigeerd voor het wisselkoerseffect, met andere woorden in reële termen, groeide M0 met SRD 0,7 miljard of 7%. Derhalve is circa 80% van de groei van M0 in 2020 tot stand gekomen door de hogere wisselkoersen.

Aangezien binnen het RMT-regime de focus ligt op de SRD-component van M0 is een analyse van M0 naar valuta relevant. De SRD-component van M0 groeide met SRD 2,2 miljard of 44,5% in 2020 tegenover 19,3% in 2019. Deze groeiversnelling houdt verband met de leningen en voorschotten verstrekt aan de Staat door de algemene banken uit vrijgevallen SRD-kasreservemiddelen in de periode juni-augustus 2020 respectievelijk door de CBvS voor het Covid-noodfonds. Anderzijds vertoonde de vreemde valuta component van M0 een toename van SRD 1,0 miljard of 23,1%. In reële termen daalde deze echter met SRD 2,9 miljard of 35%. De afname houdt voornamelijk verband met het opnemen van een deel van de bij de CBvS aangehouden vreemde valuta kasreserves van de algemene banken in een schuldverplichtings-overeenkomst tussen de algemene banken en CBvS. Conform deze overeenkomst dient de kasreserveschuld per kwartaal over een periode van 8 jaar te worden terugbetaald. Inmiddels heeft de CBvS de 5 tranche van de aflossing en rentebetaling voldaan. In de eerste helft van 2021 nam M0 versneld toe met SRD 3,6 miljard of 28,7% (eerste helft 2020: 0,8%). De reële groei van M0 bedroeg SRD 1,2 miljard of 9,2%. Derhalve is circa 60% van de groei van M0 tot stand gekomen door de hogere wisselkoersen per 7 juni 2021. De reële toename van M0 houdt voornamelijk verband met de toename van de internationale reserves. De SRD-component van M0 groeide met SRD 0,9 miljard of 12,0% (eerste helft van 2020: 33,1%). De groeivertraging is het gevolg van de afgenomen geldcreatie ten behoeve van de overheid. De vreemde valuta component van M0 vertoonde een toename van SRD 2,8 miljard of 50,8%. In reële termen nam deze toe met SRD 0,3 miljard of 5,4% voornamelijk door toename van het saldo van de vreemde valuta werkrekeningen van de algemene banken bij de CBvS in verband met de introductie van EURO-SNEPS. Vanaf 22 maart 2021 kunnen banken onderling EURO-transacties uitvoeren via het geautomatiseerd Suriname Nationaal Elektronisch Betaalsysteem (SNEPS), die tot dan semi-handmatig werden verwerkt. Eerder verwerkte het betaalsysteem reeds interbancaire transacties in SRD en USD. De binnenlandse liquiditeitsmassa (M2) nam in 2020 toe met SRD 12,6 miljard of 62,1%. Echter, in reële termen groeide M2 met circa SRD 3,0 miljard of 14,7% (2019: 5,7%). Derhalve is ruim 75% van de groei van M2 tot stand gekomen door de hogere wisselkoersen. De reële groei van M2 werd vooral veroorzaakt door de geldcreatie ten behoeve van de overheid, die voor de helft werd afgevlakt door de liquiditeitsabsorptie door de 'overige' factoren (zie verklaring bij 'oorzaken van de geldgroei').

In de eerste helft van 2021 bedroeg de groei SRD 10,9 miljard of 33,0%. In reële termen groeide M2 met SRD 1,9 miljard of 5,7% (eerste helft 2020: 2,1%). Derhalve houdt circa 83% van de groei verband met het koerseffect. De reële groei van M2 in het eerste halfjaar van 2021 werd vooral veroorzaakt door toename van de internationale reserves.

Tabel 4.17.1: Ontwikkeling van de geldaggregaten

Omschrijving	2017	2018	2019	2020	2021 juni
	SRD miljoen				
Basissgeldhoeveelheid (in enge zin) ¹⁾	3,544.9	4,849.0	9,454.0	12,709.8	16,359.0
Chartaal geld	1,304.6	1,516.6	1,985.8	3,509.0	3,912.9
Giraal geld	6,449.9	7,284.4	7,923.9	12,601.6	17,424.9
Primaire liquiditeiten (M1) ²⁾	7,754.5	8,801.1	9,909.7	16,110.6	21,337.8
Overige deposito's ³⁾	9,804.3	10,353.6	10,326.3	16,702.0	23,139.4
Effecten, andere dan aandelen ⁴⁾	42.7	41.6	53.2	66.6	82.5
Liquiditeitsmassa in ruime zin (M2) ⁵⁾	17,601.5	19,196.3	20,289.2	32,879.3	44,559.7
	Procentuele mutatie				
Basissgeldhoeveelheid	21.0	36.8	95.0	34.4	28.7
Chartaal geld	8.3	16.3	30.9	76.7	11.5
Giraal geld	14.4	12.9	8.8	59.0	38.3
M1	13.4	13.5	12.6	62.6	32.4
Overige deposito's	5.3	5.6	-0.3	61.7	38.5
Effecten, andere dan aandelen	11.3	-2.7	28.0	25.2	23.8
M2	8.7	9.1	5.7	62.1	35.5

Bron: Centrale Bank van Suriname

- 1) Omvat bankbiljetten in omloop en direct-opeisbare verplichtingen aan overige deponerende instellingen.
- 2) Omvat chartaal geld (SRD) en giraal geld in SRD en vreemde valuta.
- 3) Omvat spaar- en termijndeposito's in SRD en vreemde valuta.
- 4) Betreft de goudcertificaten.
- 5) Omvat primaire liquiditeiten, overige deposito's in SRD en vreemde valuta alsook effecten, andere dan aandelen.

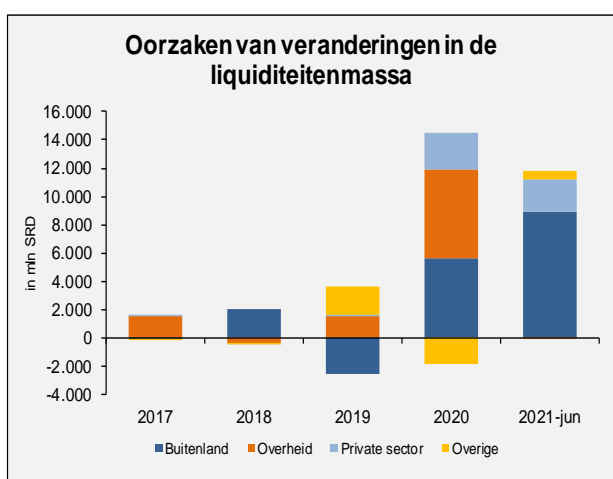
Oorzaken van de geldgroei

De reële toename van M2 in 2020 ad circa SRD 3,0 miljard werd vooral teweeggebracht door liquiditeitscreatie uit binnenlandse bron ad SRD 2,8 miljard.

De netto liquiditeitscreatie door de overheid bedroeg SRD 5,8 miljard. Echter, circa SRD 4,3 miljard hiervan was slechts administratief van aard omdat de daadwerkelijke creatie van dit deel van de liquiditeiten alsook de besteding ervan reeds in 2019 had plaatsgevonden. Bij de consolidatie van staatsschuld IV werden op de CBvS-balans namelijk de bijzondere financieringen (onder andere de aankoop van objecten en toegekende toekomstige royaltyafdrachten aan de CBvS) geherclassificeerd van 'overige activa' naar 'vordering op de overheid' omdat deze overheidstransacties regarden (zie verder Financiële Nota 2021). De feitelijke liquiditeitscreatie door de overheid gedurende 2020 bedroeg circa SRD 1,5 miljard, wat verband houdt met het nieuw verstrekte voorschot aan de Staat u.h.v. artikel 21 van de Bankwet in mei 2020, de verstrekte voorschotten door de CBvS ter financiering van het Covid-19 noodfonds en de kredietverlening van de algemene banken aan de Staat voor het financieren van zijn noodzakelijke uitgaven en verplichtingen gedurende 2020. De bijdrage van de bancaire kredietverlening aan de private sector, met SRD 0,1 miljard aan de vermeerdering van M2, was marginaal. Anderzijds, droegen de 'overige' factoren bij aan liquiditeitsabsorptie van SRD 3,0 miljard, welke vooral verband houdt met de eerdergenoemde herclassificatie.

De geldcreatie uit buitenlandse bron bedroeg SRD 0,1 miljard en houdt vooral verband met de afname in de vreemde valuta kredietverlening van de banken waardoor meer middelen door de banken in het buitenland zijn aangehouden met als gevolg een toename van het netto buitenlands actief van de banken (zie grafiek II.4.2).

In de eerste helft van 2021 nam M2 toe met SRD 10,9 miljard of 33,0%. De reële toename bedroeg SRD 1,9 miljard. Bijkans 90% van de toename kwam tot stand uit de buitenlandse bron ad SRD 1,6 miljard en werd veroorzaakt door de toename van de internationale reserves (zie ontwikkeling van de Betalingsbalans). De liquiditeitscreatie uit binnenlandse bron bedroeg SRD 0,2 miljard. Hierbij hebben 'overige' factoren met SRD 0,9 miljard geleid tot liquiditeitsvermeerdering, als gevolg van de koersverliezen bij de CBvS in het licht van de koersaanpassing per 7 juni 2021 (zie figuur 8.14.1). Anderzijds hebben de transacties van de Staat met SRD 0,6 miljard bijgedragen aan liquiditeitsvermindering doordat zijn tegoeden bij CBvS sterk toenamen vanwege inkomsten uit de mijnbouwsector. Ook de bancaire kredietverlening aan de private sector leidde tot vermindering van M2 met SRD 7 miljoen.

Figuur 4.17.1: Oorzaken verandering in de liquiditeitsmassa*

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur 4.17.2 Figuur 9.14.2: Oorzaken verandering in de liquiditeitsmassa

Bron: Centrale Bank van Suriname.

4.18 Kredietverlening en toevertrouwde middelen

Kredietverlening

In 2020 vertraagde het groeitempo van de SRD-kredietverlening aan de particuliere sector, terwijl de krimp in de USD- en EUR- kredietverlening voortduurde. De groei van de SRD-kredietverlening aan de particuliere sector vertraagde van 16,7% in 2019 naar 11,1% in 2020 (zie figuur 4.18.1), voornamelijk doordat de kredietvraag vanuit huishoudens sterk afnam. Deze afname houdt in belangrijke mate verband met de hoge inflatie in 2020 die de koopkracht enorm heeft aangetast en derhalve de kredietvraag. Anderzijds nam de kredietvraag vanuit bedrijven toe, welke vraag vooral in het eerste halfjaar van 2020 was te constateren. In de tweede helft van 2020 is de vraag juist behoorlijk getemperd. De ontwikkeling in het eerste halfjaar is opmerkelijk gelet op de Covid-19 pandemie en de contractie van de economie. Wellicht hebben bedrijven anticiperend op

een verdere stijging van de wisselkoersen en inflatie, relatief groter beroep gedaan op kredieten voor de aankoop van vreemde valuta en goederen (opslaan van voorraden).

In de eerste helft van 2021 groeide de SRD-kredietverlening aan de particuliere sector met 10,2% (tegenover 6,4% in het eerste halfjaar van 2020). De grotere kredietvraag was vooral te constateren in de sectoren industrie (met name rijstverwerking, voedingsmiddelen en chemische producten), handel en dienstverlening en houdt wellicht verband met het lichte herstel van de economische bedrijvigheid, de hogere inflatie en een verschuiving van de kredietvraag van de vreemde valutasfeer naar de SRD-sfeer.

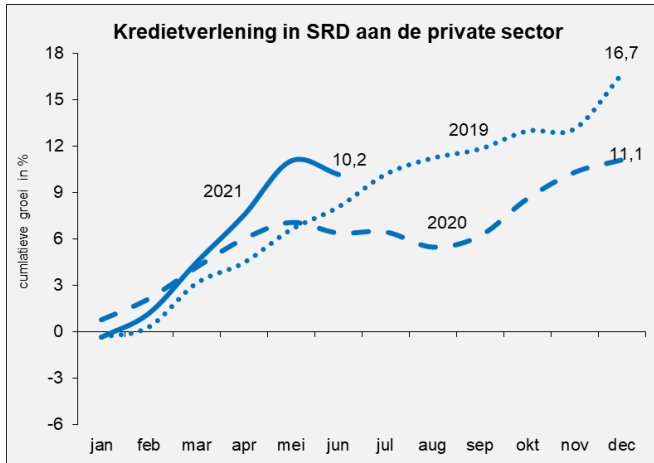
De groei van de USD-kredietverlening aan de particuliere sector bedroeg -15,0% in 2020 tegenover -14,9% in 2019. De verdere krimp was vooral het gevolg van de afgenomen kredietvraag in de sectoren handel en dienstverlening (zie figuur 4.18.2). In de EURO-sfeer was de groei van de kredietverlening aan de particuliere sector -15,4% in 2019 en -21,0% in 2020 (zie figuur 4.18.3). De verdere contractie moet onder meer worden toegeschreven aan vooral de sector mijnbouw (m.n. goudsector).

In het eerste halfjaar van 2021 nam de USD-kredietverlening aan de particuliere sector af met 6,3% (eerste helft van 2020: afname van 7,4%). De verminderde krimp was het gevolg van de toegenomen kredietvraag vanuit de sector handel. De groei van de EUR-kredietverlening aan de private sector nam af met 22,5% (eerste helft van 2020: afname van 0,6%). De verdere contractie moet onder meer worden toegeschreven aan de sectoren woningbouw, dienstverlening en handel.

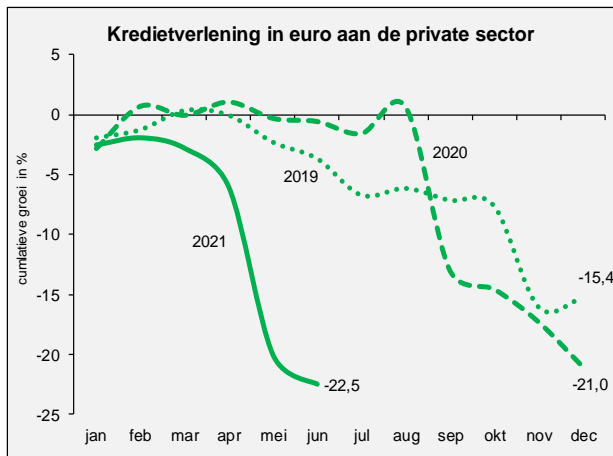
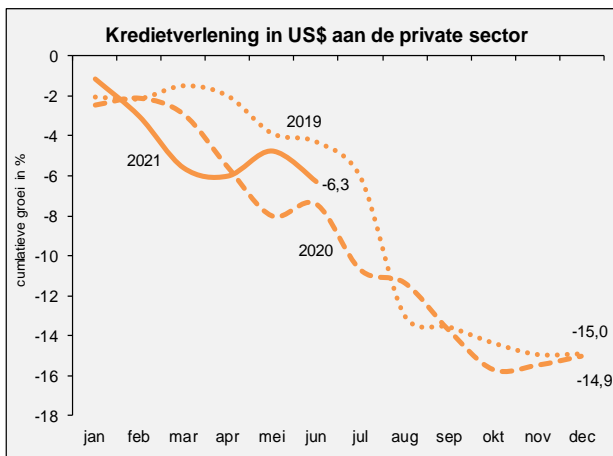
Het verloop van de vreemde valuta kredieten kan worden verklaard door onder andere de instabiele wisselkoersen op de binnenlandse valutamarkt en de verscherpte richtlijn¹³ van de CBvS van april 2017. Gelet op het feit dat het gros van de vreemde valuta kredieten door de banken is verstrekt aan niet-vreemde valuta verdienen, is het verwachtbaar dat in het kader van de verscherpte richtlijn van de CBvS van april 2017, de dalende trend zich voorlopig zal voortzetten vanwege aflossingen en omzetting van deze kredieten in SRD-kredieten.

---

¹³ In april 2017 heeft de CBvS de richtlijn inzake vreemde valuta kredietverlening door de algemene banken verscherpt, waarbij vreemde valuta kredieten slechts verstrekt mogen worden aan vreemde valuta verdienen.

Figuur 4.18.1: Kredietverlening in SRD aan de private sector
Bron: Centrale Bank van Suriname

Figuur 4.18.2: Kredietverlening USD aan de private sector
Bron: Centrale Bank van Suriname

Figuur 4.18.3: Kredietverlening in EURO aan de private sector
Bron: Centrale Bank van Suriname

De SRD-kredietverlening van de algemene banken aan de overheid vertoonde een sterke toename in 2020. De netto SRD-vorderingen van de algemene banken op de overheid namen toe van SRD 0,2 miljoen per eind 2019 tot SRD 839 miljoen per eind 2020. Er werd namelijk SRD 767 miljoen uit de kasreservevrijval verstrekt aan de overheid en daarnaast SRD 129 miljoen aan nieuwe schatkistpapier geplaatst bij de algemene banken. In de vreemde valutasfeer namen de netto-vorderingen sterk af met SRD 599 miljoen. Zulks doordat de in 2019 aangegane lening ad EUR 80 miljoen, in januari 2020 werd afgewikkeld uit de middelen die de Staat uit hoofde van de royaltij overdracht aan de CBvS had ontvangen.

In het eerste halfjaar van 2021 namen de netto SRD-vorderingen van de algemene banken op de overheid af met SRD 126 miljoen doordat de tegoeden van de overheid bij de algemene banken toenamen vanwege inkomstenverhogende maatregelen van overheidswege, zoals de invoer van de solidariteitsheffing van

10% op inkomens boven SRD 150.000, aanpassing van de douanekoers van SRD 7,52 naar SRD 14,29¹⁴ en verhoging van de omzetbelasting bij import van goederen met 2 procentpunt. In de vreemde valutasfeer namen de netto-vorderingen af met SRD 86 miljoen. Zulks door enerzijds toename van de vreemde valuta tegoeden van de overheid bij de algemene banken wegens de voornoemde maatregelen van de overheid en anderzijds door verrekening van gecumuleerde rente uit schatkistpapierbeleggingen.

Toevertrouwde middelen

In 2020 was sprake van aanwas van de SRD-deposito's welke minder was dan de toename van de SRD-kredieten (zie tabel 4.18.1). De krediet-deposito ratio steeg bijgevolg tot 78,5% (2019: 75,6%).

In de eerste helft van 2021 zijn de SRD-kredieten minder toegenomen dan de SRD-deposito's, waardoor de krediet-deposito ratio lichtelijk afnam tot 77,5% per eind juni 2021. De overtollige liquiditeiten namen af tot circa SRD 860 miljoen per eind juni 2021 door de verhoging van het SRD-kasreservepercentage per eind december 2020 waardoor begin januari 2021 circa SRD 360 miljoen is afgeroomd en de afroming van liquiditeiten middels beschikbaarstelling van vreemde valuta voor importen.

Tabel 4.18.1: Ontwikkeling Reserve Base en Kredietverlening van de Algemene banken

Omschrijving	2017	2018	2019	2020	2021 juni
	In miljoenen				
Reserve base in SRD	4,919.5	5,997.1	7,109.9	8,894.0	9,776.9
Kredietverlening in SRD	5,214.7	5,755.8	5,552.0	7,001.6	7,600.1
Reserve base in USD	1,081.2	1,153.5	1,138.3	1,121.9	1,157.1
Kredietverlening in USD	509.9	490.1	456.1	414.9	394.5
Reserve base in EUR	314.0	300.1	284.7	262.3	268.6
Kredietverlening in EUR	155.4	122.9	201.0	99.8	83.1

Bron: Centrale Bank van Suriname

Dollarisering

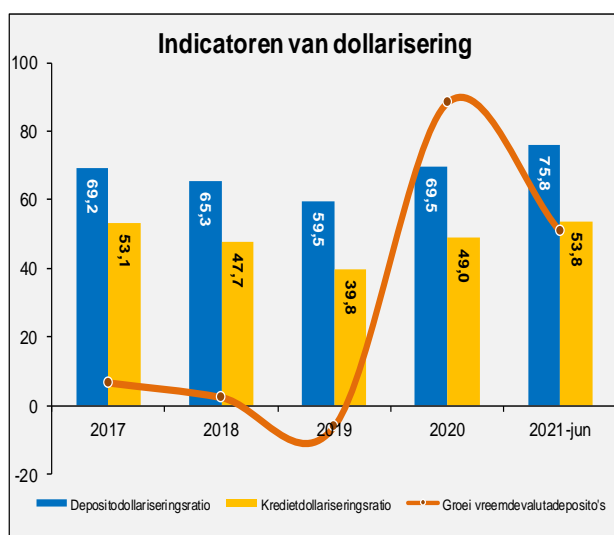
In de verslagperiode stegen de depositodollariseringsratio en de kredietdollariseringsratio in nominale termen als gevolg van de aanpassing van de officiële wisselkoers op 22 september 2020 en 7 juni 2021. In reële termen was juist sprake van een daling van deze ratio's (zie figuur 4.18.5).

De depositodollariseringsratio steeg van 59,5% in 2019 tot 69,5% in 2020 en vervolgens tot 75,8% per eind juni 2021. In reële termen daalde de depositodollariseringsratio in 2020 naar 54,6% en vervolgens tot 53,6% per

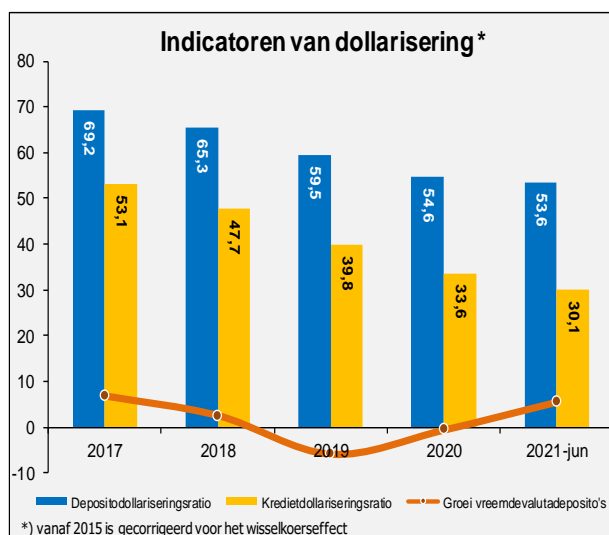
¹⁴ De impact van de koersaanpassing van 7 juni 2021 zal merkbaar zijn in de tweede helft van 2021.

eind juni 2021. De daling kwam tot stand doordat de SRD-deposito's toenamen (21,5%) en de vreemde valuta deposito's afnamen (0,6%). De groei van de SRD-deposito's is een weerspiegeling van de geldcreatie voor de overheid. De opnames van de vreemde valuta bij de banken houden wellicht verband met onzekerheid en beleggingen in de Staatsolie obligaties die in maart 2020 werden uitgegeven. In het eerste halfjaar van 2021 (t.o.v. december 2020) groeiden de SRD-deposito's met 9,8% en de vreemde valuta deposito's met 5,9%.

De kredietdollariseringsratio steeg van 39,8% in 2019 tot 49,0% in 2020 en vervolgens tot 53,8% per eind juni 2021. In reële termen daalde de kredietdollariseringsratio in 2020 naar 33,6% en vervolgens door tot 30,1% per eind juni 2021. De afname weerspiegelt de toegenomen SRD-kredietverlening en afgenomen vreemde valuta kredietverlening.

Figuur 4.18.4: Indicatoren van dollarisering
Bron: Centrale Bank van Suriname

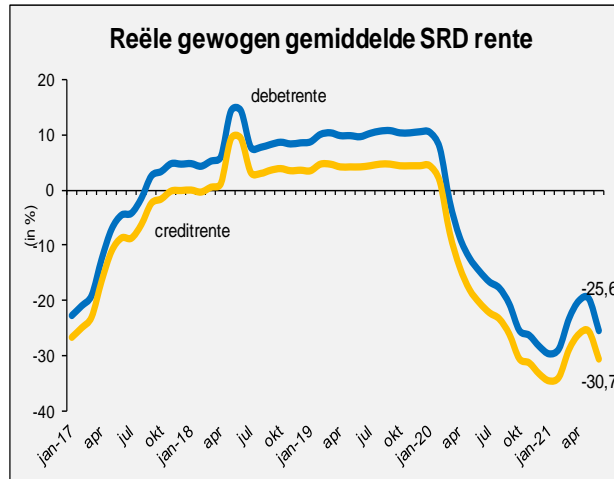
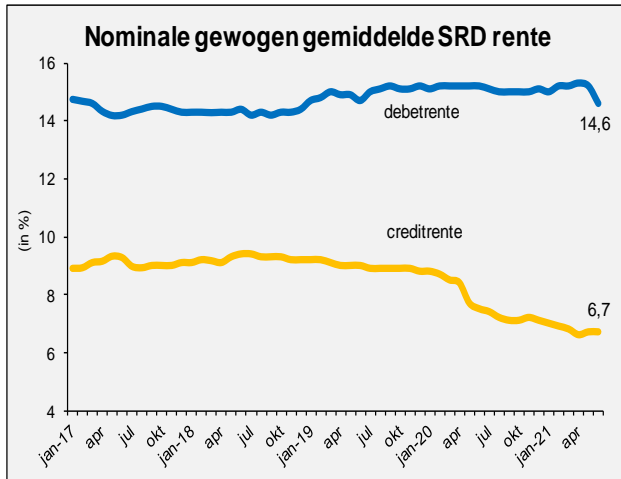

Figuur 4.18.5: Indicatoren van dollarisering*
Bron: Centrale Bank van Suriname

4.19 Interesttarieven

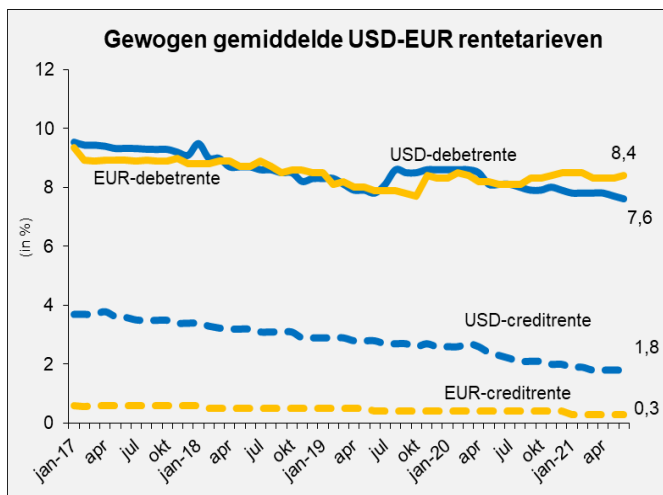
In 2020 bleef de nominale SRD-rente voor kredieten vrij stabiel op 15,1% t.o.v. 2019. De rente op deposito's daarentegen nam af met 170 basispunten tot 7,1% (zie figuur 4.19.1). De daling van de creditrente is een weerspiegeling van de renteverlaging op spaar- en termijndeposito's door een aantal banken. Het motief van de banken voor de verlaging van de beleggingsrentes moet vooral gezocht worden in het drukken van de fundingskosten tegen de achtergrond van de sterke groei van de funding en anderzijds de afgenomen kredietvraag. De krediet en deposito rentes bij de banken zijn vanaf maart 2020 wederom negatief geworden, voornamelijk als gevolg van de hoge inflatie (zie figuur 4.19.2).

In de eerste helft van 2021 nam de debet- en creditrente verder af met resp. 50 en 30 basispunten. Over het algemeen vertoonden de rentevoeten in de vreemde valutasfeer een dalende trend (zie figuur 4.19.3). Een aantal banken heeft de rentevoeten op termijndeposito's in US-dollar en in EURO verlaagd.

Figuur 4.19.1: Nominale gewogen gemiddelde SRD-rente
Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur 4.19.2: Reële gewogen gemiddelde SRD-rente
Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur 4.19.3: Gewogen gemiddelde USD-EURO rentetarieven
Bron: Centrale Bank van Suriname.

4.20 De betalingsbalans in 2020 - juni 2021

Algemeen

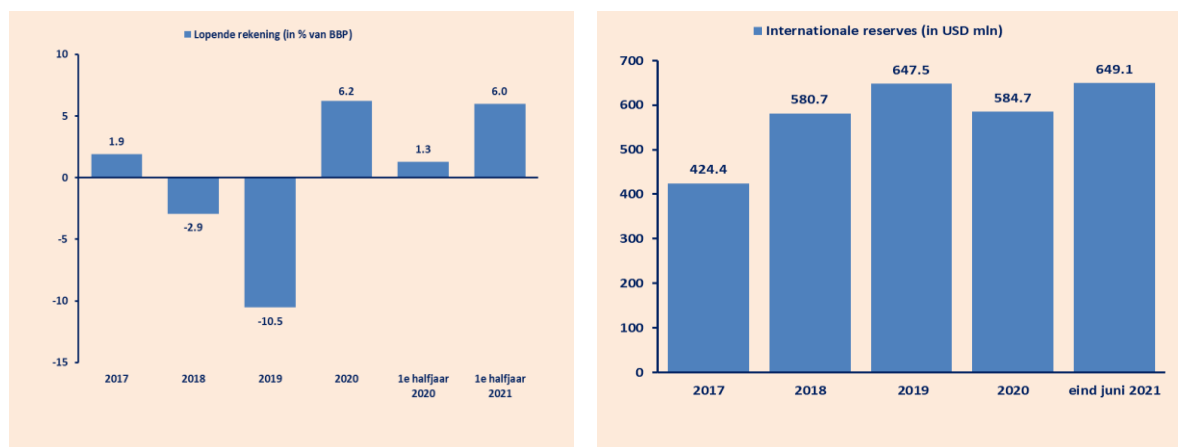
De betalingsbalans van Suriname vertoonde een positieve ontwikkeling in 2020 waarbij het tekort op de lopende rekening in 2019 van circa 10,5% van het BBP omsloeg in een overschot van circa 6,2% van het BBP (zie figuur 4.20.1). De omslag was het gevolg van een sterke daling van de importen van goederen en diensten gevolgd

door hogere exportopbrengsten die vervolgens werd gedreven door hoge goudprijzen. Zowel de daling van de importen alsook een toename in de prijzen van goud is het gevolg van onder andere de Covid-19 pandemie.

Ook de financiële rekening registreerde in tegenstelling tot 2019 een overschot van 6,9% van het BBP. Dit is als gevolg van een toename van de buitenlandse vorderingen van de algemene banken en grote mijnbouwbedrijven gevolgd door een afname van de verplichtingen van de overige private sector en de CBvS alsook verminderde trekkingen op leningen door de Staat. Ondanks de gunstige ontwikkeling van de lopende rekening, daalden de internationale reserves met 9,7% tot USD 584,7 miljoen per eind december 2020 door uitgaven casu quo schuldaflossingen door de Staat en de CBvS.

Het overschot op de lopende rekening van circa 1,3% van het BBP in het eerste halfjaar van 2020 steeg naar 6% van het BBP in het eerste halfjaar van 2021. Alle deelrekeningen van de lopende rekening hebben positief aan deze ontwikkeling bijgedragen. De handelsbalans heeft het meest bijgedragen, doordat importen van goederen en diensten sterk zijn teruggevallen. De toename van de mijnbouwinkomsten resulteerde in een vermeerdering van de internationale reserves in het eerste halfjaar van 2021 met 11% tot USD 649,1 miljoen per eind juni 2021. Het verloop van de lopende rekening en internationale reserves is in figuur 4.20.1 weergegeven.

Figuur 4.20.1: Het verloop van de lopende rekening en

internationale reserves

Bron: Centrale Bank van Suriname, Algemeen Bureau voor de Statistiek en Stichting Planbureau Suriname.

Lopende rekening

Het tekort op de lopende rekening van USD 448,3 miljoen in 2019 sloeg om in een overschot van USD 259,2 miljoen in 2020. In het eerste halfjaar van 2021 steeg het overschot op de lopende rekening verder met USD 96 miljoen tot USD 150,1 miljoen ten opzichte van dezelfde periode van het vorig jaar. In procenten van het BBP was het tekort in 2019 10,5% van het BBP en bedroeg het overschot 6,2% van het BBP in 2020. In het eerste halfjaar van 2020 bedroeg het overschot 1,3% van het BBP, waarbij deze in dezelfde periode van 2021 steeg tot 6% van het BBP.

De goederenrekening

Op de goederenrekening was sprake van een bijna verdubbeling van het overschot in 2020 tot USD 1.060,8 miljoen. Dit was het gevolg van enerzijds een sterke daling van de importen en anderzijds een stijging van de exporten. De importen daalden met USD 314,6 miljoen oftewel 19,7%. De daling was merkbaar in bijna alle categorie producten, maar werd gedomineerd door afgenomen importen van minerale producten (brandstof en propaangas) en kapitaalgoederen w.o. transportmiddelen, machines/elektrisch, plastics/rubbers en metalen. De gevolgen van de Covid-19 pandemie, de unificatie van de officiële wisselkoers op 22 september 2020 en de stijging van de parallelmarktcoers hebben de ontwikkeling binnen deze categorie negatief beïnvloed.

Anderzijds stegen de exporten met USD 214,4 miljoen oftewel 10,1% door de hogere goudprijzen. De exportwaarde van goud nam toe met USD 227 miljoen oftewel 13%. Hierbij heeft de stijging van de gemiddelde wereldmarktprijzen met 27% de afname in het exportvolume van 10% in ruime mate kunnen compenseren. Anderzijds daalde de exportwaarde van olie met USD 16 miljoen oftewel 10% door de daling van de gemiddelde wereldmarktprijzen met 25%, die de stijging van het exportvolume met 22% overtroffen. Bij de niet-mijnbouwproducten overtrof de stijging van de exporten van hout & houtproducten met 25% de daling van de exporten van dieren & dierlijke producten, voedingswaren, groente, fruit en dergelijke met 9%.

In het eerste halfjaar van 2021 steeg het overschot op de goederenrekening met USD 14,9 miljoen oftewel 3,3% tot USD 463,6 miljoen ten opzichte van dezelfde periode van 2020, voornamelijk door de verminderde importen. De importen daalden met USD 92 miljoen oftewel 13,7%. Hoewel de daling zichtbaar was voor alle categorie producten, verklaarden de volgende productgroepen bijkans 80% van de daling: brandstof, machines/elektrisch, metaal, chemicaliën en voedingswaren. Vermeldenswaard is dat de grote mijnbouwbedrijven een sterk aandeel hadden in de daling van importen van de kapitaalgoederen voornamelijk als gevolg van uitgestelde investeringen. De exporten daalden eveneens en wel met USD 77,1 miljoen oftewel 6,9%, wat hoofdzakelijk is toe te schrijven aan lagere uitvoervolumes van goud als gevolg van ongewone zware regenval, de gevolgen van de Covid-19 pandemie en arbeidsonrust bij Rosebel Gold Mines N.V.

Dienstenverkeer

De dienstenrekening herstelde enigszins in 2020, waarbij het tekort met USD 197,7 miljoen (30,1%) afnam tot USD 460 miljoen ten opzichte van het vorig jaar. Deze verbetering was het gevolg van een sterkere afname van de uitgaven t.o.v. de ontvangsten. Hierbij namen de uitgaven van Staatsolie af als gevolg van het eindigen van haar "nearshore project" casu quo "near shore" exploratieactiviteiten en de tijdelijke stopzetting van de productie in het kader van haar eerste Turn Around (TA) ofwel grote onderhoudsbeurt in de periode februari – april 2020. Verder zijn grote investeringen uitgesteld als gevolg van de Covid-19 pandemie. De verminderde uitgaven houden ook verband met een sterk verminderde uitstroom uit hoofde van het reisverkeer als gevolg van de Covid-19 restricties. In het eerste halfjaar van 2021 daalde het tekort op de dienstenrekening verder met USD 52,1 miljoen (21%) tot USD 195,9 miljoen ten opzichte van het eerste halfjaar van 2020 door een sterkere daling van de uitgaven en was evenals 2020 voornamelijk voor rekening van Staatsolie N.V.

Primaire inkomens

Het tekort op de primaire inkomensrekening steeg met bijkans USD 53,8 miljoen (13,1%) tot USD 465,8 miljoen in 2020 (zie tabel 4.20.2). De ontvangsten daalden met USD 13,4 miljoen tot USD 7,7 miljoen ten gevolge van verminderde rente-inkomsten van de algemene banken en de CBvS. De uitgaven vertoonden juist een toename van USD 40,4 miljoen tot USD 473,5 miljoen. De uitgaven werden gedomineerd door herinvesteringen door buitenlandse mijnbouwbedrijven en rentebetalingen door de Staat, onder meer voor de uitgegeven obligaties op de internationale kapitaalmarkt.

In het eerste halfjaar van 2021 daalde het tekort op de primaire inkomensrekening met USD 8,6 miljoen (4,2%) ten opzichte van dezelfde periode van 2020. De totale uitgaven van USD 198,2 miljoen waren 4,3% lager als gevolg van verminderde rentebetalingen door de overheid en de overige private sector. De totale ontvangsten bleven min of meer stabiel op USD 3,7 miljoen.

Secundaire inkomens

Op de secundaire inkomensrekening steeg het overschot met 38,5% tot USD 124,3 miljoen in 2020, vooral door toegenomen ontvangsten vanuit het buitenland. De ontvangsten stegen met USD 30,6 miljoen tot USD 175 miljoen (zie tabel 4.21.2) voornamelijk als gevolg van toegenomen pensioenovermakingen, remittances en schenkingen vanuit Nederland en de Verenigde Staten van Amerika via de geldovermakingskantoren. De overmakingen naar het buitenland daalden met USD 4 miljoen tot USD 50,7 miljoen voornamelijk vanwege verminderde remittances naar de Verenigde Staten van Amerika, China en Nederland en hebben dus, zij het in veel mindere mate, ook bijgedragen aan de verbetering van de secundaire inkomensrekening.

In het eerste halfjaar van 2021 steeg het overschot op de secundaire inkomensrekening verder met USD 20,5 miljoen oftewel 36,3% ten opzichte van het eerste halfjaar van 2020, eveneens als gevolg van een sterke stijging van de ontvangsten vanuit het buitenland. De ontvangsten stegen met USD 23,3 miljoen tot USD 103,4 miljoen, voornamelijk de remittances vanuit Nederland, Verenigde Staten van Amerika en Frankrijk. De uitgaven namen toe met USD 2,8 miljoen tot USD 26,5 miljoen door verhoogde remittances naar met name China en Nederland.

Vermogensoverdrachten rekening

In 2020 registreerde de vermogensoverdrachtenrekening geen transacties. In het eerste halfjaar van 2021 registreerde de vermogensoverdrachtenrekening een overschot van USD 37 miljoen als gevolg van de kwijtschelding van achterstallige renteverplichtingen door een moedermaatschappij uit China aan haar dochteronderneming in Suriname.

4.21 Financiële rekening

De financiële rekening registreerde een overschot van USD 227,4 miljoen in 2020 in tegenstelling tot een tekort van USD 532,2 miljoen in 2019. De omslag is toe te schrijven aan het overig financieel verkeer voornamelijk

door een toename van de buitenlandse vorderingen van de algemene banken en grote mijnbouwbedrijven en door aflossing van de verplichtingen van de Bank en van de grote mijnbouwbedrijven. In het eerste halfjaar van 2021 daalde het overschot op de financiële rekening met USD 15,2 miljoen oftewel 11,4% tot USD 118,3 miljoen ten opzichte van dezelfde periode van het vorig jaar, gedreven door de directe investeringen.

Directe investeringen

Het overschot van USD 7,8 miljoen uit hoofde van directe investeringen in 2019 sloeg om in een licht tekort van USD 0,1 miljoen in 2020. Hierbij namen de verplichtingen en vorderingen in vrijwel dezelfde mate toe. Deze deelrekening werd gedomineerd door transacties van de grote mijnbouwbedrijven t.w. Newmont Goldcorp Suriname, Rosebel Gold Mines N.V. en Suralco N.V. In het eerste halfjaar van 2021 steeg het overschot op de directe investeringen met USD 112,3 miljoen tot USD 137,2 miljoen door een sterkere afname van de verplichtingen van Rosebel Gold Mines N.V. en Newmont Goldcorp Suriname aan hun moedermaatschappijen.

Portfolio beleggingen

Het tekort op de portfolio beleggingen daalde met 69,8% tot USD 35,4 miljoen in 2020 door achterstallige renteverplichtingen voor de uitgegeven obligaties door de Staat Suriname op de internationale kapitaalmarkt via Oppenheimer. Het grotere tekort in 2019 kwam met name door de uitgifte van obligaties door de Staat Suriname op de internationale kapitaalmarkt via Oppenheimer in december 2019 ad USD 125 miljoen met als vervaldatum 2023 om de overname van de Afobaka waterkrachtcentrale te financieren. Het overschot van USD 11,3 miljoen op de portfolio beleggingen over het eerste halfjaar van 2020 sloeg om in een tekort van USD 43,2 miljoen in het eerste halfjaar van 2021 enerzijds door een afname van de beleggingen van de algemene banken in buitenlandse obligaties en anderzijds door een toename van de verplichtingen van de Staat als gevolg van achterstallige renteverplichtingen voor de uitgegeven obligaties op de internationale kapitaalmarkt via Oppenheimer.

Overig financieel verkeer

Het tekort van USD 423,4 miljoen in het overig financieel verkeer in 2019 sloeg om in een overschot van USD 262,7 miljoen in 2020 en was voornamelijk voor rekening van de algemene banken en de overige private sector. De overige private sector zorgde voor een overschot van USD 210,1 miljoen, door een toename van de vorderingen en deposito's en afname van de verplichtingen, die gedomineerd werd door de grote mijnbouwbedrijven. De toename van de vorderingen werd gedreven door de gunstige ontwikkeling van de goudprijs op de internationale markt en uitstel van investeringen als gevolg van de Covid-19 pandemie. Anderzijds kwam de afname van de verplichtingen voornamelijk door de aflossingen van de verplichting van Staatsolie N.V. aan Credit Suisse en afbetaalde handelskredieten. De algemene banken registreerden een overschot van USD 66,1 miljoen voornamelijk als gevolg van een afname van hun vreemde valuta kredietverlening aan vooral de sectoren handel, dienstverlening en mijnbouw, waardoor meer middelen in het buitenland zijn aangehouden. De CBvS noteerde eveneens een overschot en wel van USD 40,7 miljoen door aflossing van vier tranches van de IMF-lening uit hoofde van het Stand-by Arrangement (SBA) van mei 2016.

Daarentegen resulteerden de transacties van de overheid in een tekort van USD 54,2 miljoen door trekkingen op concessionele en commerciële leningen ad USD 91,2 miljoen bij onder andere IsDB, IADB, China, Israël Discount Bank en CDB en aflossingen ad USD 37 miljoen aan onder andere IADB, IsDB, CDB en China. Het overschot in het overig financieel verkeer daalde in het eerste halfjaar van 2021 met USD 73 miljoen oftewel 75% tot USD 24,3 miljoen ten opzichte van dezelfde periode van het vorig jaar. Deze daling was voornamelijk voor rekening van de grote mijnbouwbedrijven doordat hun buitenlandse vorderingen en deposito's in het eerste halfjaar van 2021 daalden door uitkering van dividend en afdrachten van diverse belastingen. In dezelfde periode van het vorig jaar waren hun buitenlandse vorderingen en deposito's juist toegenomen.

Internationale reserves

De internationale reserves daalden gedurende 2020 met USD 62,7 miljoen oftewel 9,7% ten opzichte van 2019. Per eind 2020 bedroegen de internationale reserves USD 584,7 miljoen, voldoende om 3,8 maanden import van goederen en diensten te financieren en 5,4 maanden na aftrek van de mijnbouwimporten. Bij deze omvang van de internationale reserves zijn eveneens inbegrepen de vreemde valuta kasreservemiddelen van de algemene banken die bij de CBvS worden aangehouden. De internationale reserves, na aftrek van de ringfenced vreemde valuta kasreservemiddelen, bedroeg USD 268,8 miljoen per eind 2020. De afname van de reserves uit hoofde van transacties bedroeg USD 83,4 miljoen, maar door de stijging van de goudprijs en de appreciatie van met name de CNY t.o.v. de US-dollar, werd deze daling enigszins gecompenseerd met USD 20,7 miljoen. De afname uit hoofde van transacties houdt vooral verband met beschikbaarstelling van vreemde valuta voor vooral importen inclusief de importen van olie en gas, aflossing van schulden door de CBvS en de Staat alsook overige uitgaven van de Staat.

De internationale reserves groeiden in het eerste halfjaar van 2021 met USD 64,3 miljoen oftewel 11% voornamelijk door toegenomen mijnbouwinkomsten (belastingen, dividend). De toename is overwegend het gevolg van transacties, aangezien herwaarderingsverschillen de reserves met USS\$ 6 miljoen hebben doen afnemen. Per eind juni 2021 bedroegen de internationale reserves USD 649,1 miljoen, voldoende om 4,8 maanden import van goederen en diensten te financieren en 6,3 maanden exclusief de mijnbouwimporten. De internationale reserves uitgezonderd de ringfenced vreemde valuta kasreservemiddelen bedroeg USD 323,6 miljoen per juni 2021.

Tabel 4.21.1: Internationale reserves van de Centrale Bank van Suriname (USD miljoen)

Omschrijving	2017	2018	2019	2020	eind juni 2021
Monetair goud	39.0	56.6	80.9	88.7	83.7
Bijzondere trekkingsrechten in het IMF	38.0	34.9	32.2	1.1	0.9
Deviezenvorderingen ¹⁾	264.5	305.4	331.9	300.9	366.3
Effecten	69.9	170.9	189.7	191.2	195.4
Reservepositie in het IMF	13.1	12.8	12.7	2.8	2.8
Internationale reserves	424.4	580.7	647.5	584.7	649.1
Importdekking	2.9	3.4	3.2	3.8	4.8
Importdekking (excl. importen door de mijnbouwsector) ²⁾	4.0	4.9	4.8	5.4	6.3
Internationale reserves excl. ringfenced kasreservemiddelen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	268.8	323.6

Bron: Centrale Bank van Suriname.

1) Exclusief vorderingen die ten behoeve van de overheid en andere sectoren in het buitenland zijn aangehouden.

2) Importen hebben betrekking op goederen en diensten.

Tabel 4.21.2: Betalingsbalans van Suriname (USD miljoen)

	2017*	2018*	2019*	2020*					2021*		
				KW1	KW2	KW3	KW4	Totaal	KW1	KW2	1e helft
A. Lopende rekening	69.2	-118.7	-448.3	24.0	30.1	66.7	138.4	259.2	117.0	33.4	150.1
1. Saldo goederenrekening	774.5	662.3	531.7	229.0	219.7	244.8	367.3	1,060.8	245.1	218.5	463.6
Exporten	1,985.0	2,065.1	2,129.4	604.4	513.6	575.9	649.9	2,343.8	524.8	516.1	1,040.9
Importen	1,210.5	1,402.9	1,597.6	375.4	293.9	331.0	282.6	1,283.0	279.7	297.6	577.4
2. Saldo dienstenrekening	-411.0	-496.2	-657.7	-145.1	-102.9	-114.3	-97.7	-460.0	-83.0	-112.9	-195.9
Diensten: credit	158.3	170.7	157.4	41.0	21.7	17.4	22.6	102.6	21.6	20.1	41.6
Transport	41.0	42.4	39.5	11.0	6.4	5.4	6.1	28.8	5.7	5.1	10.8
Overige	117.4	128.3	117.8	30.0	15.3	12.0	16.5	73.8	15.9	14.9	30.8
Diensten: debet	569.3	666.9	815.1	186.0	124.6	131.7	120.3	562.6	104.6	132.9	237.5
Transport	85.7	104.7	108.0	27.8	22.9	21.3	19.3	91.2	23.8	25.8	49.6
Overige	483.6	562.2	707.1	158.2	101.7	110.4	101.0	471.3	80.7	107.2	187.9
3. Saldo primaire inkomens	-394.0	-387.5	-412.0	-88.0	-115.1	-93.9	-168.9	-465.8	-81.6	-112.8	-194.5
Credit	27.5	35.5	35.5	2.0	2.0	1.7	2.0	7.7	2.5	1.2	3.7
Debet	-421.5	-422.9	-422.9	90.0	117.1	95.6	170.9	473.5	84.1	114.0	198.2
4. Saldo secundaire inkomens	99.7	102.7	89.7	28.1	28.3	30.1	37.7	124.3	36.3	40.6	76.9
Credit	155.4	160.8	144.4	41.3	38.8	43.3	51.6	175.0	49.8	53.6	103.4
Debet	55.7	58.0	54.7	13.2	10.5	13.2	13.9	50.7	13.5	13.0	26.5
B. Kapitaalrekening	0.0	-0.4	-2.9	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	37.0	0.0	37.0
Kapitaalrekening: credit	0.0	0.2	0.6	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	37.0	0.0	37.0
Kapitaalrekening: debet	0.0	0.7	3.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Totaal, Groep A plus Groep B	69.2	-119.1	-451.2	24.0	30.1	66.7	138.4	259.2	153.7	33.4	187.1
C. Financiële rekening, exclusief Groep E	-112.6	-298.8	-532.2	30.8	102.7	59.4	34.5	227.4	103.3	15.0	118.3
1. Directe investeringen	-98.2	-119.2	7.8	40.0	-15.0	21.2	-46.2	-0.1	147.5	-10.3	137.2
Activa	-2.1	11.8	91.9	16.5	-6.3	-1.2	-8.3	0.7	-6.0	-7.1	-13.1
Passiva	96.1	131.0	84.2	-23.4	8.7	-22.4	37.9	0.8	-153.5	3.2	-150.3
2. Beleggingen	26.6	58.5	-116.6	3.3	7.9	-5.5	-41.1	-35.3	18.1	-61.3	-43.2
Activa	26.6	58.5	-8.2	5.2	7.9	-5.5	-8.1	-0.4	18.1	-28.3	-10.2
Aandelen	6.1	0.0	0.6	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-0.1	-0.2	-0.3
Effecten	20.5	58.5	-8.8	5.2	7.9	-5.5	-8.1	-0.4	18.2	-28.1	-9.9
Passiva	0.0	0.0	108.3	1.8	0.0	0.0	33.0	34.8	0.0	33.0	33.0
Aandelen	0.0	0.0	-16.6	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Effecten	0.0	0.0	124.9	1.8	0.0	0.0	33.0	34.8	0.0	33.0	33.0
3. Overig financieel verkeer	-41.0	-238.1	-423.4	-12.5	109.8	43.6	121.8	262.7	-62.3	86.6	24.3
Activa	14.3	103.5	-244.3	-44.6	105.2	9.1	98.0	167.8	-117.1	48.4	-68.7
Centrale bank	-89.0	31.3	-31.8	0.2	0.2	0.0	0.0	0.3	-0.3	0.0	-0.3
Depositonemende instellingen, exclusief de centrale bank	55.7	15.9	-127.5	-98.7	69.7	51.0	49.2	71.1	-37.5	71.5	34.0
Centrale overheid	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Overige sectoren	47.5	56.3	-85.0	54.0	35.4	-41.8	48.8	96.3	-79.3	-23.0	-102.3
Passiva	55.3	341.6	179.2	-32.1	-4.6	-34.5	-23.8	-94.9	-54.8	-38.2	-93.0
Centrale bank	0.2	-7.7	-17.2	-9.9	-10.8	-10.3	-9.4	-40.4	-10.5	-10.5	-20.9
Depositonemende instellingen, exclusief de centrale bank	6.9	-4.7	12.9	-10.7	4.5	1.3	9.8	5.0	-14.0	5.7	-8.3
Centrale overheid ⁽¹⁾⁽²⁾	133.6	47.0	151.3	25.3	18.1	14.6	-3.8	54.2	-11.8	-11.6	-23.4
Overige sectoren	-85.5	307.0	32.2	-36.9	-16.4	-40.1	-20.4	-113.8	-18.5	-21.9	-40.4
D. Statistische verschillen	-160.0	-31.8	-288.6	-78.6	39.1	3.0	-78.8	-115.3	-10.9	12.5	1.6
E. Financierings items	21.7	147.9	-207.6	-85.5	-33.5	10.4	25.2	-83.4	39.5	30.9	70.4
Internationale reserves ⁽²⁾	21.7	147.9	-207.6	-85.5	-33.5	10.4	25.2	-83.4	39.5	30.9	70.4
Memorandum item											
Herwaarderingsverschillen ⁽³⁾⁽⁴⁾	21.7	8.4	274.4	-7.6	6.6	13.1	8.6	20.7	-12.1	6.1	6.0

Bron: Centrale Bank van Suriname/ *Voorlopige cijfers.

(1) Data van het Bureau Staatsschuld.

(2) Exclusief herwaarderingsverschillen.

(3) Herwaarderingsverschillen inclusief (de)monitizatie van monetair goud.

Deel B. Sectorale ontwikkelingen

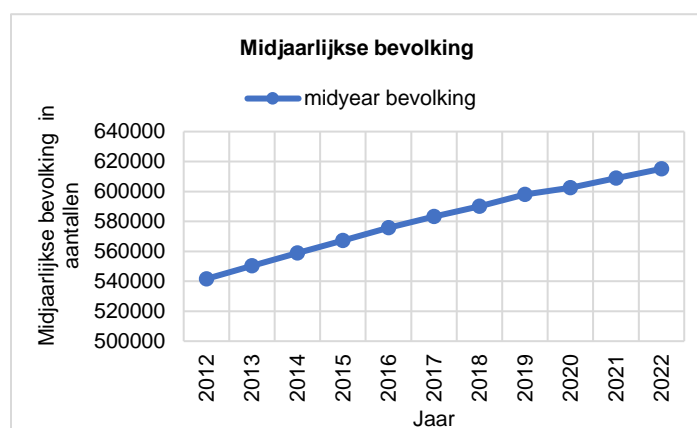
5. Sectorale Ontwikkeling

5.1 Demografische trends

Betrouwbare demografische statistieken zijn de basis voor de sociaaleconomische en ruimtelijke planning

van het land. Bij de laatste volkstelling (2012) werd de geschatte mid-jaarlijkse bevolking gesteld op 541.638 personen (zie figuur 5.1.1). De schatting van de bevolking op basis van de bevolkingsregistratie was toen 505.770.

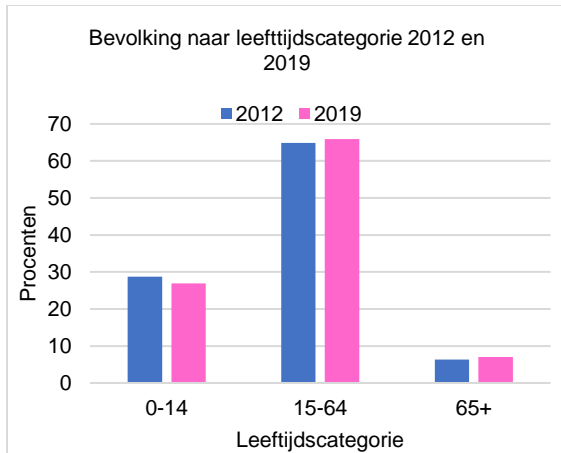
Schattingen met behulp van de dynamische bevolkingsstatistieken leveren voor 2019 een geschatte mid-jaarlijkse bevolking van op 598.000 personen. Dat is een toename van 56362 personen of een gemiddeld jaarlijkse groei van 1,49 procent. Het ABS heeft een voorlopige schatting van de mid-jaarlijkse van 2020 van 602544 personen.

Figuur 5.1.1: Schatting en projectie van midjaarlijkse bevolking 2012-2020

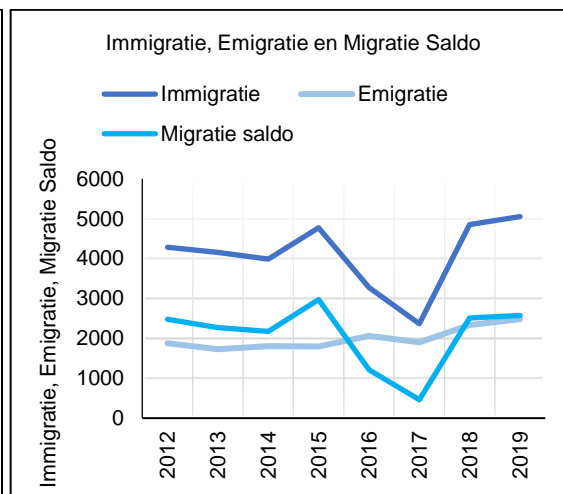
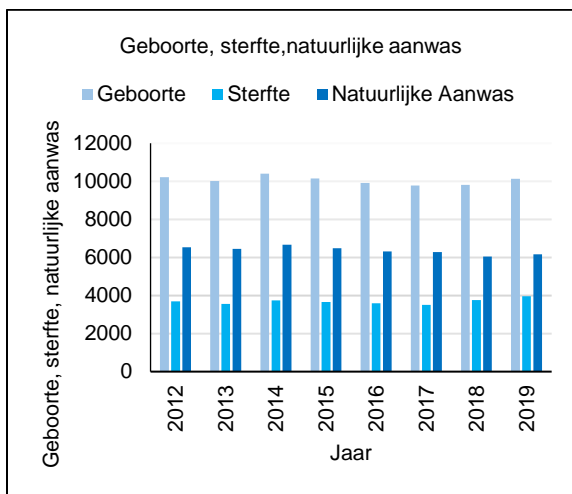
Bron: ABS, 2021-2022

De natuurlijke aanwas van de bevolking nam tussen 2014 en 2018 af van 6.669 naar 6.046. Deze vertraging van de groei door natuurlijke aanwas, was het gevolg van een negatieve groei van de geboorten met gemiddeld -0,7 procent per jaar en een toename van de sterfte met 0,4 procent per jaar. Het migratiesaldo over de gehele periode 2012 tot 2018, was 24.955 personen en het aandeel van de migratie in de totale bevolkingsgroei was 35,8 procent. De leeftijdscategorie met het grootste procentueel aandeel in onze bevolking is de leeftijdsgroep 15 tot en met 64 jaar, namelijk 65,9 procent in 2019. De leeftijdscategorie 0-14 jaar had een aandeel van 28,7 procent in 2012 en is afgenomen in 2019 naar 26,9. De leeftijdscategorie 65 jaar en ouder heeft een aandeel van 7 procent (zie figuur 5.1.2)

Figuur 5.1.2: Bevolking naar leeftijdscategorie 2012 en 2019

Bron: ABS/SPS

Figuur 5.1.3: Geboorte, sterfte en natuurlijke aanwas

Figuur 5.1.4: Bevolkingsmutaties 2012–2019

Bron: ABS, CBB

De man/vrouw ratio in de Surinaamse bevolking is vrij stabiel. Voor de gehele bevolking, ongeacht leeftijd of ander relevante groep waren er in 2012 99.9 mannen per 100 vrouwen. In 2019 was dat haast ongewijzigd: er waren en 99.5 per 100 vrouwen. Deze verhoudingen verschillen voor de leeftijdsgroepen die in de vorige alinea gepresenteerd zijn

4.2 Afhankelijkheidsratio's

De leeftijdsopbouw van de bevolking heeft in combinatie met de al dan niet in wetten vastgelegde culturele, sociale, economische en politieke normen en verwachtingen, consequenties voor de sociale en economische ontwikkelingsuitkomsten. In het bijzonder gaat het om de gebieden werkgelegenheid en sociale bescherming.

Een van de indicatoren die een algemeen beeld geeft van de druk die de leeftijdsopbouw uitoefent op de sociaaleconomische ontwikkeling is de afhankelijkheidsratio die aangeeft hoeveel afhankelijk geachte personen er per potentieel economisch actieve personen in de bevolking zijn.

Voor 2012 waren dat 0.61 afhankelijken per persoon in de economisch actieve leeftijdsgroep. Vanwege onze bevolkingsstructuur vertoont deze indicator een stijgende trend in 2015- 2019.

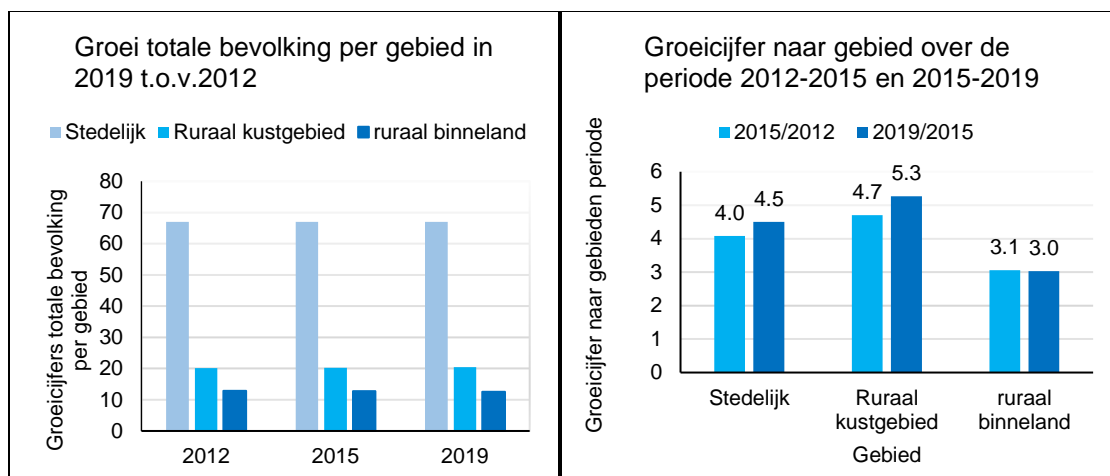
Tabel 5.2.1: Geselecteerde demografische kengetallen, 2012-2019

Indicator	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Sex ratio totale bevolking / Ratio Total Population	99.9	99.8	99.77	99.73	99.68	99.6	99.4	99.5
Geboorten per 1000 vrouwen 15-44 jaar/ Births per 1000 Women 15-44 years	82.54	79.32	81.73	78.91	75.89	74.23	73.84	75.87
Totaal vruchtbaarheidscijfer	2.41	2.32	2.37	2.33	2.23	2.12	2.17	2.23
Total Fertility Rate								
Levensverwachting bij geboorte, man /Life Expectancy at Birth, Male	69.34	70.07			n.a	70.88		
Levensverwachting bij geboorte, vrouw/ Life Expectancy at Birth, Female	75.01	75.25			n.a.	75.63		
Afhankelijkheidsratio kinderen/ Child Dependency Ratio	44.42	43.48	43.14	42.84	42.57	42.28	42.20	42.01
Afhankelijkheidsratio ouderen /Aged Dependency Ratio	16.28	17.54	17.86	18.21	18.59	19.00	19.39	19.75
Afhankelijkheid ratio/ Dependency Rratio	60.69	61.02	61.00	61.05	61.16	61.34	61.58	61.75
Mediane leeftijd /Mediane Age	28.58	28.92	29.14	29.35	29.57	29.79	29.95	30.17
Gemiddelde leeftijd/ Mean Age	31.3	31.61	31.81	31.98	32.15	32.33	32.47	32.64

Bron: ABS, Demografische Data 2015-2018 en ABS, Statistisch Jaarboek 2015/2016 t/m 2018/2019.

5.3 Geografische spreiding van de Bevolking

Het aandeel van de totale stedelijke bevolking is lichtelijk toegenomen van 66,9% naar 67,02%, het deel van de rurale kustbevolking is ook lichtelijk toegenomen van 20,2% naar 20,4% en het deel van de rurale binnenlandse bevolking is licht gedaald van 12,8% naar 12,5%. De veranderingen zijn niet alleen het gevolg van de fluctuaties in de toename van de natuurlijke bevolking, maar ook van migratiepatronen.

Figuur 5.3.1: Aandeel bevolking naar gebied

Bron: ABS, bewerking SPS

Figuur 5.3.2: Groeicijfers naar gebied

Bron: ABS, bewerking SPS

*Stedelijke gebieden zijn Paramaribo en Wanica, Ruraal kustgebied: Commewijne, Para, Saramacca, Coronie, Nickerie, en ruraal binnenland betreft Marowijne, Brokopondo en Sipaliwini

Figuur 5.3.2 toont de groeicijfers van de bevolking in de diverse gebieden en hieruit blijkt dat het rurale kustgebied harder is gegroeid dan de rest, de districten Para en Commewijne hebben hieraan een bijdrage geleverd.

De structuur van de spreiding van de bevolking is relatief stabiel. Paramaribo en Wanica hebben gedurende de afgelopen decennia de grootste bevolking en het aandeel van beide districten in de totale bevolking is 67,2 procent. Het verschil in bevolkingsomvang van de districten Nickerie, Commewijne en Sipaliwini is niet groot en varieert tussen de 31.000 en 34.000 inwoners. Voor wat betreft de groei van de districten is opvallend dat op basis van de CBB-cijfers, het district Nickerie het enige district is waarvan het aandeel in totale bevolking teruggevallen is. In tabel 5.3.1 zijn de vijf snelst groeiende districten in de periode 2012-2018 gepresenteerd

Tabel 5.3.1: De 5 snelst groeiende districten naar bevolking in 2012 en 2019 en de bevolkingstoename in procenten in de periode 2012-2019

Rang #	District	2012	2019	Groei in % (2012-2019)
1	Wanica	111.379	134.302	20,6
2	Para	24.104	28.635	18,8
3	Commewijne	27.781	32.444	16,8
4	Brokopondo	12.807	14.152	10,5
5	Saramacca	15.669	16.788	7,1

Bron: ABS, Demografische Data 2015-2018 en Centraal Bureau voor Burgerzaken. Demografische Data 2014, 2017 en 2018,2019

5.4 Sociaal Beschermingssysteem en de behoefte aan hervorming

Beleidsontwikkeling

Voor Suriname is het Surinaamse Sociaal Zekerheidssysteem (S.B 2014 no. 114) een formeel en praktisch uitgangspunt voor consensusvorming over een nationale strategie en actieprogramma voor sociale ontwikkeling en armoedebestrijding. Het gaat hierbij niet slechts om armoedebestrijdingsprojecten maar ook de integratie van sociale ontwikkelingsdoelen, principes en targets in het macro-economisch beleid, fiscaalbeleid (w.o. belastingen) en ontwikkelingsprogramma's. Vooral in de huidige diep nationale economische crisis zijn vraagstukken rond duurzame financiering en efficiënte 'delivery' en controlemechanismen belangrijke uitdagingen zijn van binnen het huidige systeem. De vaststelling van een minimum levensstandaard is een essentieel vertrekpunt voor de probleemanalyse, de beleidsdiscussies, de ontwikkeling van innovatieve en haalbare programma's en projecten die professioneel gemonitord en geëvalueerd kunnen worden voor elke Surinaamse burger. Het is daarnaast een onmisbaar hulpmiddel om relevante doelgroepen te onderscheiden in de beleidsvoorbereiding, uitvoering en monitoring en evaluatie. In 2016 is de technische commissie Nationale Commissie ter voorbereiding van de vaststelling van de Armoedegrens in Suriname (NCVA) ingesteld. De NCVA is formeel ingesteld door Minister van Sociale Zaken en Volkshuisvesting en heeft haar finaal rapport in april 2017 uitgebracht. Het uitgezette traject voor nationale consensusvorming hierover is niet uitgevoerd. De commissie Armoede Grensbepaling is in 2021 geïnstalleerd door de minister van Arbeid, Werkgelegenheid & Jeugdzaken met het doel om een nieuwe armoedegrens vast te stellen, tevens het updaten van het conceptrapport "Armoedegrens Suriname".

De BAZO regeling

Iedere ingezetene is vanwege de wet Nationale Basiszorgverzekering (2014) verplicht een ziektekostenverzekering af te sluiten zoals vastgelegd in de BAZO-wet. In de Memorie van Toelichting van deze wet is vastgelegd welke groepen in aanmerking komen voor geheel kosteloze verzekering vanwege de overheid. Het betreft ingezetenen in de leeftijdscategorieën: a) 0 tot en met 16 jaar en b) zestigplussers. Voor personen in deze leeftijdscategorieën betaalt de overheid de ziektekostenpremie. Het aantal personen dat in de 2015 een tegemoetkoming voor de betaling van de ziektekostenpremie ontving bedroeg ongeveer 53476, dat is in 2021 gestegen naar 65982 personen.

Pensioenen

Het totaal aantal deelnemers bij het Algemeen Pensioenfonds (APF) is gegroeid van 22077 in 2015 tot 26584 in 2019. In 2017 was ongeveer 19% van de actief dienende bevolking vanwege de Ambtenarenpensioenwet 1972 gedekt via het Pensioenfonds Suriname (PFS), en ongeveer 10% door een particuliere pensioenregeling. Een overzicht van het verloop van de geregistreerde gepensioneerden bij het APF en PFS vanaf 2014 tot en met 2019 geeft een gemiddelde jaarlijkse toename van 5% gepensioneerden weer.

In het kader van het herstelplan 2022-2022 heeft de regering overbruggingsmaatregelen getroffen gericht op de ondersteuning van de sociaal zwakkeren. Een zo'n, maatregel is de toekenning ingaande 01 juni 2021 gedurende een jaar van een ondersteuningstoelage gelijk bruto SRD 750,- per maand aan o.a. gepensioneerde landsdienaren. Voorts is van regeringswege besloten ingaande september 2021 de koopkrachtversterking gelijk aan netto SRD 100 per maand te verhogen met netto SRD 700,- per maand voor de actief dienden landsdienaren, waarvan de gepensioneerden 70% zullen ontvangen.

Het Nationaal Minimumloon

Met de inwerkingtreding van de Wet Minimumloon (S.B. 2019 no. 101) is de wet minimumuurloon van 2014 ingetrokken. Het doel van deze wet is om werknemers en hun families een zeker bestaansminimum te garanderen. De nieuwe wet stelt de instelling van een Nationale Loonraad (NLR) in die als voornaamste taak heeft een richtige bijstelling van de hoogste van het Minimumloon met een periodiciteit van twee jaren. Na verkregen advies van de NLR past de regering, indien nodig, het Minimumloon bij Staatsbesluit aan. In maart 2019 werden zowel het algemeen minimum uurloon als dat voor sector of beroepsgroepen, conform artikel 3 lid 4 van de Wet Minimum Uurloon (S.B. 2014 no. 112), door publicatie van het Besluit Minimum Uurloon 2019 (S.B. 2019 no. 67) aangepast. In Tabel 5.4.1 wordt het verloop van de omvang van het Minimumloon gepresenteerd. In 2020 is er geen aanpassing doorgevoerd.

Tabel 5.4.1: Kerninformatie met betrekking tot het Minimum uurloon 2015-2020

Omschrijving	2015	2016	2017	2019	2020
Algemeen nationaal minimumuurloon	4,29	5,22	6,14	8,40	8,40
Sector of beroep specifieke minimumuurlonen					
Winkelbedrijven, met uitzondering van de zogenaamde buurtwinkel die voornamelijk levensmiddelen verkopen en minder dan 4 werknemers heeft	5,12	6,26	7,37	8,40	8,40
Voor personeel van Horecabedrijven met meer dan 12 werknemers	6,01	7,31	8,60	8,60 ¹⁵	8,60
Personeel van bewakingsbedrijven	6,01	7,31	8,60	8,60 ¹⁶	8,60

¹⁵ Ontwikkelingsplan 2017 -2021, paragraaf IX.3, pagina 142

¹⁶ Country Study Climate Change Suriname and First Steps Towards Integrated Coastal Zone Management, 1999.

In april 2021 is de NLR bestaande uit vertegenwoordigers van het ministerie van Arbeid, Werkgelegenheid en Jeugdzaken (AWJ), de werkgevers- en werknemersorganisaties en de Stichting Planbureau Suriname (SPS) geïnstalleerd. Deze raad heeft als taak de minister van AWJ tweejaarlijks te adviseren over de vaststelling van één of meerdere minimumlonen en al hetgeen daarmee verband houdt. De NLR mag adviseren tot vaststelling van een minimumloon per sector of per beroepsgroep.

Overige sociale programma's

Tabel 5.4.2: Sociale programma's die geen onderdeel zijn van het SZS (2015- 2020)

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Rechthebbenden:						
Financiële Bijstand t.b.v. zwakke huishoudens (ZHH)	15286	12505	12791	11166	10095	11064
Financiële Bijstand t.b.v. mensen met een beperking (MMeB)	16933	4180	12791	11166	10094	10913
Algemene Oudedagsvoorziening (AOV)	53476	55254	57580	59205	61880	65982
Algemene Kinderbijslag (AKB)	87220	88867	89519	90207	90533	91191
Verzekerden:						
Basiszorgverzekering voor wie de premie geheel of deels door de Overheid wordt betaald (BaZo, BZV)	53476	55254	53118	39650	45560	

Bron: Ministerie van SoZaVo, ABS, PFS en APF, bewerking SPS

De sociale uitkeringen zijn in de afgelopen periode – als onderdeel van het in het herstelplan 2020-2022 uitgewerkt sociaal vangnet – verhoogd, en wel als volgt:

Tabel 5.4.3: Sociale uitkeringen vóór en Tijdens Covid periode

Uitkering	Bedrag in SRD	Bedrag in SRD per 01/11/2020	Bedrag in SRD per 01/06/ 2021
AKB	50	75	125
AOV	525	750	1000
Financiële bijstand MMeB	375	500	750
Financiële bijstand ZHH	33	500	1000

Bron: ministeries van SoZaVo en F&P, bewerking SPS

Binnen het COVID-19 noodfonds is financiële ruimte gecreëerd om personen die als gevolg van de COVID-19 pandemie hun baan hebben verloren, een verminderd inkomen hadden of als kleine zelfstandige of eigenaar van een KMO geen of tegenvallende inkomsten hadden, via registratie bij het ministerie van AWJ in aanmerking te doen komen voor een tegemoetkoming van SRD 1500 per maand. In onderstaande tabel wordt een overzicht gepresenteerd van het aantal personen in de leeftijd van 15 jaar en ouder naar geslacht en categorie behoeftige dat zich in de periode februari – juli 2021 heeft geregistreerd om in aanmerking te komen voor de zogenaamde COVID-19 steun.

Tabel 5.4.4: Aantal geregistreerden voor covid-steun naar geslacht en categorie, februari-juli 2021

Omschrijving	Man	Vrouw	Totaal
Aantal geregistreeerde werklozen	1736	2742	4478
Aantal geregistreeerden met een verminderd inkomen	1359	1695	3054
Aantal geregistreeerde kleine zelfstandigen en eigenaren van KMO	1436	1352	2788
Totaal	4531	5789	10320

Bron: ministerie van AWJ (afdeling Arbeidsstatistieken), bewerking SPS

Het sociaal zekerheidsstelsel is aanbod gestuurd, eenzijdig en voorziet niet in de specifieke behoefte van de onderscheiden doelgroepen. In juli 2021 is de Multidisciplinaire werkgroep armoedegrensbepaling bestaande uit vertegenwoordigers van de ministeries van AWJ, SoZaVo, Financiën en Planning (F& P), Regionale Ontwikkeling en Sport (ROS) en Economische Zaken, Ondernemerschap en Technologische Innovatie (EOT), Vereniging van Economisten in Suriname (VES), Institute for Graduate Studies & Research (IGSR) en SPS ingesteld. De werkzaamheden van deze werkgroep zijn gericht op het aandragen van tools om te komen tot het identificeren van en ontwikkelen van programma's gericht op de specifieke behoeften van (daadwerkelijke) sociaal zwakkeren.

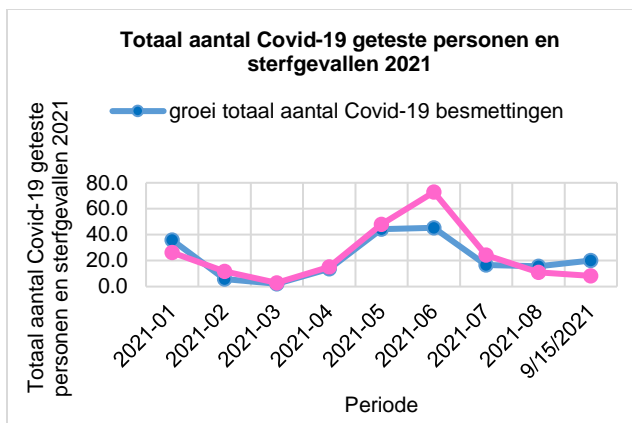
De kaartenbestanden van het ministerie van SoZaVo zijn opgeschoond. Daarbij is gebleken dat bij de Mensen met een beperking er geen differentiatie is naar aard van hun beperking en daardoor van hun behoefte. Dubbele en onterechte registraties dienen uit het bestand gehaald te worden.

De huidige sociale vangnet programma's zijn onvoldoende gericht op het bevorderen van sociale inclusie van kwetsbare groepen in de samenleving. In juli 2021 is door het ministerie van SoZaVo de eerste stap gezet voor financiële inclusie (van kas naar giraal) waarbij de minister samen met zijn collega van Financiën en Planning een "Memorandum Of Understanding" heeft ondertekend met vertegenwoordigers van de Surinaamse Bankiersvereniging en BNETS. Het doel van deze samenwerking is om alle financiële uitkeringen zoals AKB, AOV, financiële bijstand aan MmeB en ZHH, evenals de COVID-19 steun die door registratie via het ministerie van AWJ wordt verkregen – via een debitcardsysteem (digitalisering) zonder het openen van bankrekeningen – over te maken voor belanghebbenden. Dit betaalsysteem levert vele voordelen op zoals: een verlaagd risicoprofiel voor zowel de banken en het gehele financiële systeem als het land, vlotte en transparante afhandeling bij de betalingen, efficiënte dienstverlening, keuzevrijheid, bezuiniging in exploitatiekosten en makkelijke monitoring van de uitbetalingen. In dit kader moet het systeem van conditionele cash transfer mee overwogen worden.

5.5 Gezondheidszorg

Aan het eind van 2020 waren in Suriname totaal 6.210 personen positief getest met Covid-19 en totaal 122, die ten gevolge van dit virus zijn gestorven. De maandelijkse groei in 2021 van voornoemde statistieken wordt in figuur 5.5.1 weergegeven met de hoogste groeicijfers in de maand juni, ca. 45.3 en 72.8 procent.

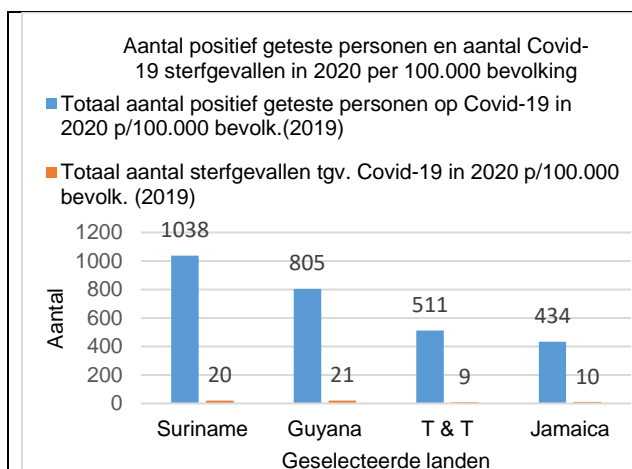

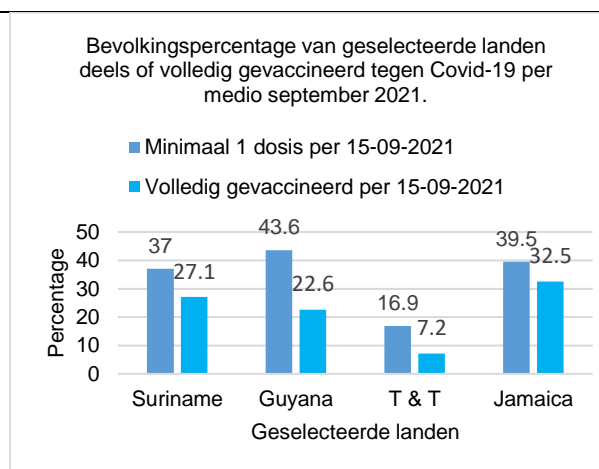
Figuur 5.5.1: Maandelijks groei totaal aantal Covid-19 geteste personen en sterfgevallen 2021

Bron: bogsuriname.com/dashboard/

In Suriname was het totaal aantal positief geteste personen op Covid-19 per 100.000 bevolking in 2020 hoger dan in Guyana, Trinidad & Tobago en Jamaica. Onder deze landen had Guyana het hoogste sterfte aantal ten gevolge van covid-19 gevolgd door Suriname (zie figuur 5.5.2).

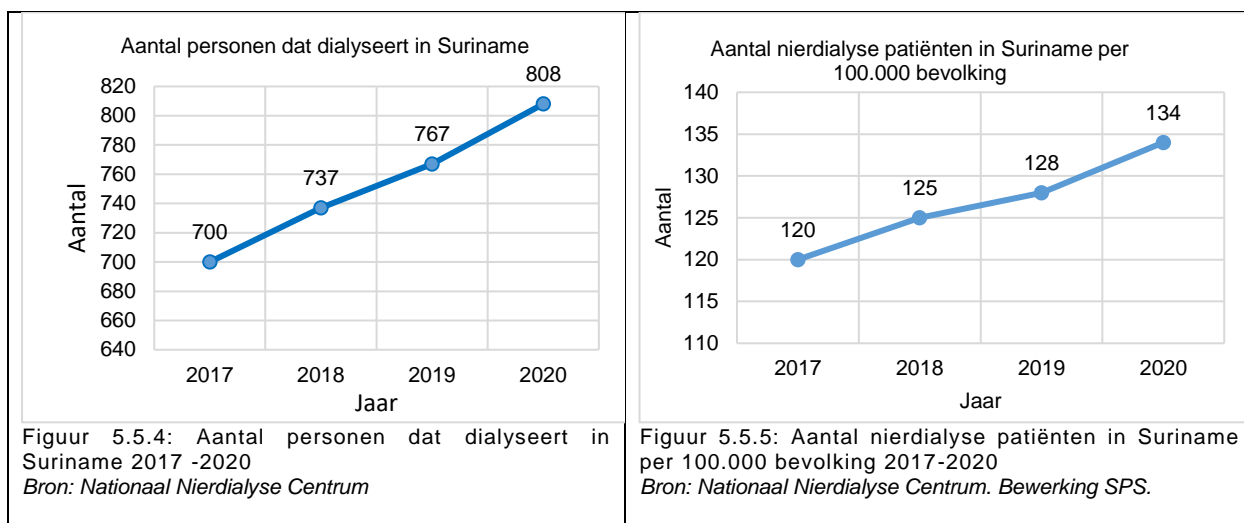
Figuur 5.5.2: Aantal positief geteste personen en aantal Covid-19 sterfgevallen in 2020 per 100.000 bevolking
Bron: Suriname; bogsuriname.com/dashboard/ en covid19.who.it/region/amro/country

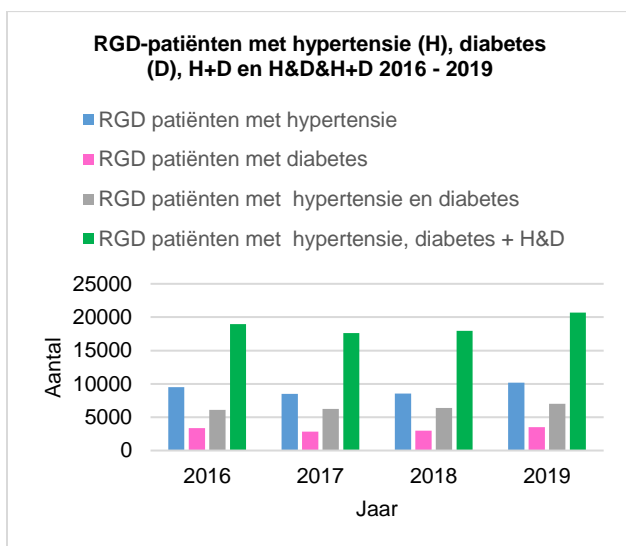
Figuur 5.5.3: Bevolkingspercentage van geselecteerde landen deels of volledig gevaccineerd tegen Covid-19 per medio september 2021.
Bron: covid19.who.it/region/amro/country

Het percentage van de bevolking dat per 15 september 2021 deels of volledig het vaccin tegen Covid-19 kreeg toegediend, is weergegeven in figuur 5.5.3

De gezondheidszorg is in te delen in preventieve en curatieve zorg en aandoeningen in overdraagbare (CD) en niet overdraagbare (NCD). Onderstaand de ontwikkeling van enkele aandoeningen tussen 2017-2020, waarvan de dienstverlening in 2020 vanwege de Covid pandemie moest worden afgeschaald.

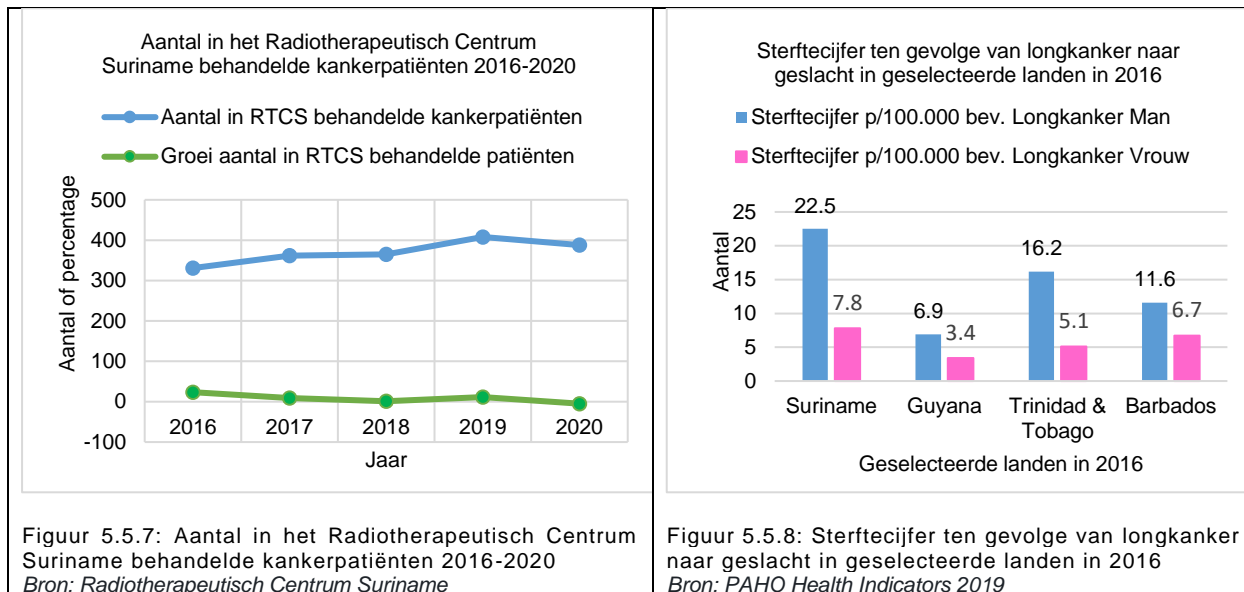

Mogelijke voorstadia van nierdialyse zijn de chronische aandoeningen hypertensie en diabetes. De ontwikkelingen tussen 2016 en 2019 van deze aandoeningen zijn in figuur 4.5.6 uitgedrukt. In 2019 nam het aantal RGD-patiënten met hypertensie, diabetes en de totale groep patiënten met deze chronische ziekten toe met respectievelijk ca. 7.2, 3.9 en 9.0 procent ten opzichte van 2016. De derde groep RGD-patiënten met zowel hypertensie als diabetes nam tussen 2016 en 2019 jaarlijks toe. De groeipercentages lagen tussen 2.2 (2017) en 9.4 (2019) procent (Figuur 5.5.6).

Figuur 5.5.6: RGD-patiënten met hypertensie (H), diabetes (D), H+D en H&D&H+D 2016 - 2019
Bron: Regionaal Gezondheidsdienst

Het Radiotherapeutisch Centrum op het complex van het AZP is in 2012 begonnen met het curatief behandelen van 166 kankerpatiënten, welk aantal tot 2019 jaarlijks toenam naar 408 patiënten. Vanwege de Covid 19 pandemie zijn in 2020 minder patiënten in het centrum behandeld.

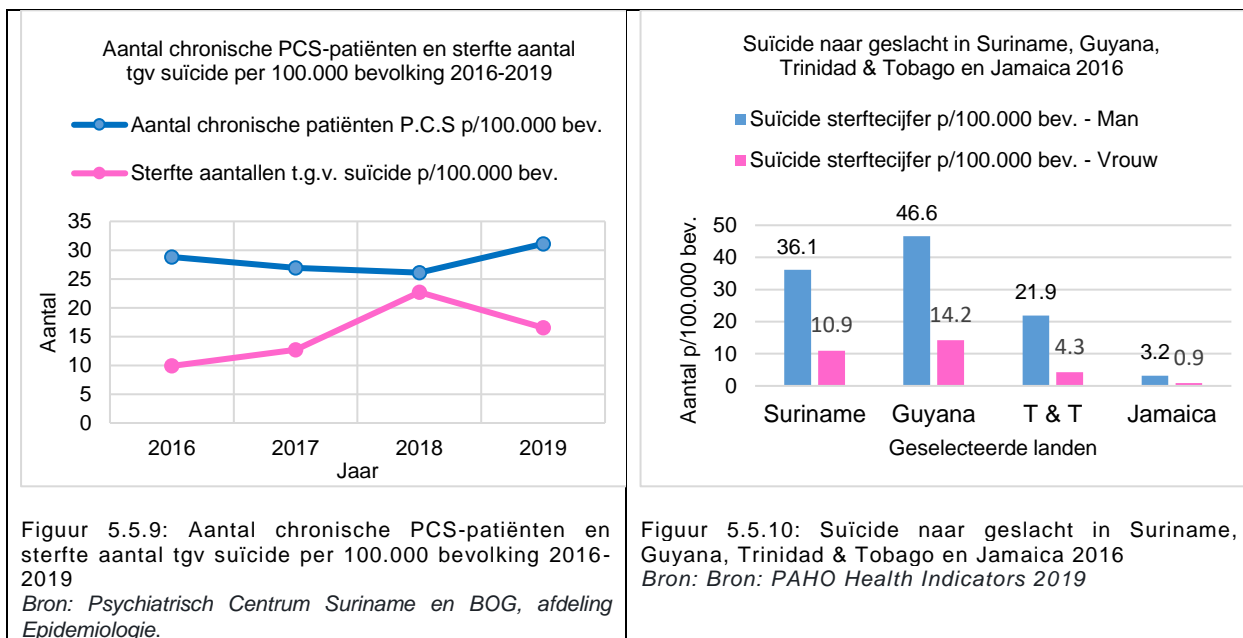

Figuur 5.5.7: Aantal in het Radiotherapeutisch Centrum Suriname behandelde kankerpatiënten 2016-2020
Bron: Radiotherapeutisch Centrum Suriname

Figuur 5.5.8: Sterftecijfer ten gevolge van longkanker naar geslacht in geselecteerde landen in 2016
Bron: PAHO Health Indicators 2019

Onder de geselecteerde landen stierven in 2016 meer mannen dan vrouwen aan longkanker en het hoogste sterftecijfer werd in Suriname genoteerd.

Geestelijke gezondheidszorgdiensten worden in de tweede lijn door het Psychiatrisch Centrum Suriname (PCS) verleend aan al dan niet chronisch zieke patiënten. Ten opzichte van 2016 nam in 2019 het aantal chronische patiënten in het PCS toe met 12 procent van 166 naar 186. In het pandemisch jaar 2020 daalde dit aantal met 9.7 procent naar 168. In 2019 kwamen per 100.000 bevolking relatief meer mensen (7) te overlijden ten gevolge van suïcide dan de toename (2) van het aantal chronische patiënten in het PCS ten opzichte van 2016.

Uit figuur 5.5.10 valt op te merken dat in 2016 meer mannen dan vrouwen suïcide hebben gepleegd. Het hoogste sterftcijfer werd in Guyana genoteerd gevolgd door Suriname.

In het scheppen van een welzijnssamenleving zal de Regering de gezondheidszorg herstructureren met speciale aandacht voor het bevorderen van een gezonde leefstijl gericht op de preventie, waarbij onder meer gestreefd wordt om de toegankelijkheid, de kwaliteit en efficiëntie van de zorg op elk niveau te verbeteren.

5.6 Huisvesting

Huidige situatie

Over het algemeen is er sprake van achteruitgang van het woonklimaat en de kwaliteit van de huisvesting in Suriname. Het woningenbestand houdt geen gelijke tred met de toename van het aantal huishoudens, voorts zijn verkrotting en leegstand toegenomen. Er is een structureel tekort aan adequate en betaalbare woningen, door verminderde woningbouwactiviteiten van zowel de overheid als de particulieren. Deze situatie wordt versterkt vanwege de dalende reële inkomens en enorme stijging van de grondprijzen, bouwkosten en huurprijzen. Ook de urbanisatie als gevolg van de trek van districtsbewoners naar de stad op zoek naar toegang en betere

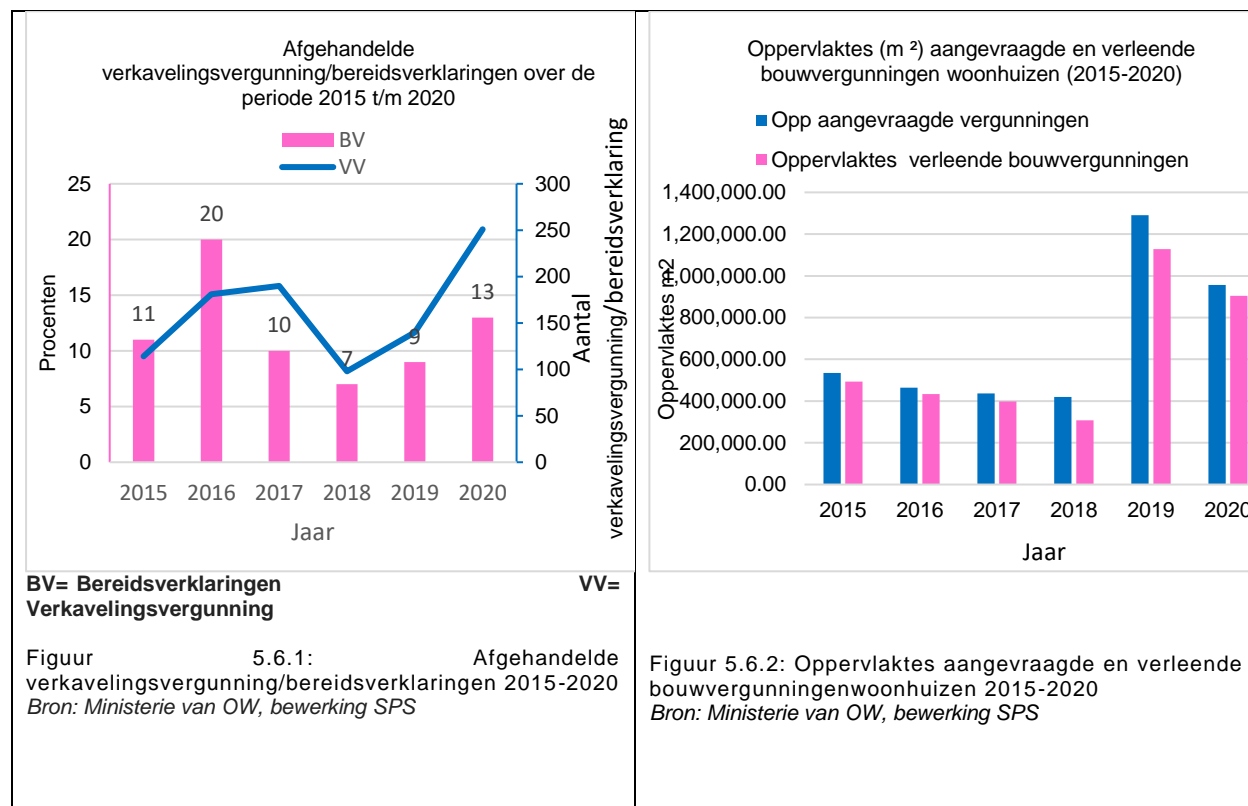
voorzieningen op het gebied van onderwijs, gezondheidszorg, recreatie, transport, elektriciteit en water, heeft bijgedragen aan het tekort. Voor de aanpak van het huisvestingsvraagstuk zijn er in de periode 2015-2020 diverse programma's door de overheid uitgevoerd. In dit verband kunnen worden genoemd de LISP en LMISP-woningbouwprogramma's en de 7% financiering. Naast de overheid, die zoveel mogelijk

faciliterend optreedt, zijn er particuliere ondernemers, niet gouvernementele organisaties en individuele burgers, actief in de sector.

Rol Particulieren

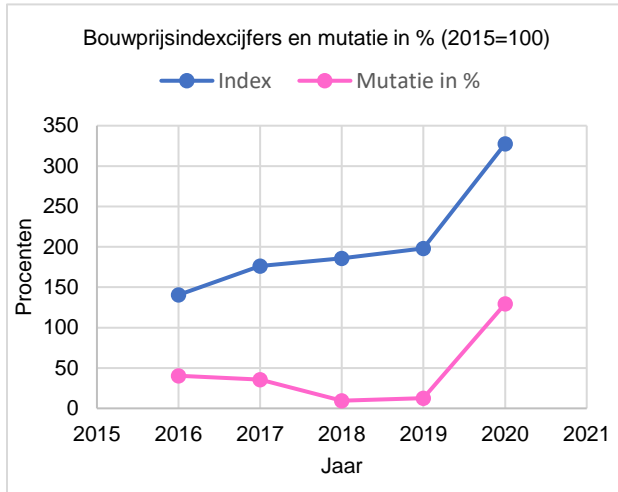
Door particuliere ondernemers (aannemers, vastgoed ontwikkelaars en verkavelaars) worden individuele activiteiten in de woningbouw ontplooid. Op kleine schaal worden er in stad en district o.a. woningbouwprojecten, verkavelingsprojecten neergezet.

Een eerste blik op het aantal afgehandelde verkavelingsvergunningen/bereidverklaringen en ingediende bouwvergunningen in de periode 2015-2020, geven een indruk van de activiteiten in de sector.

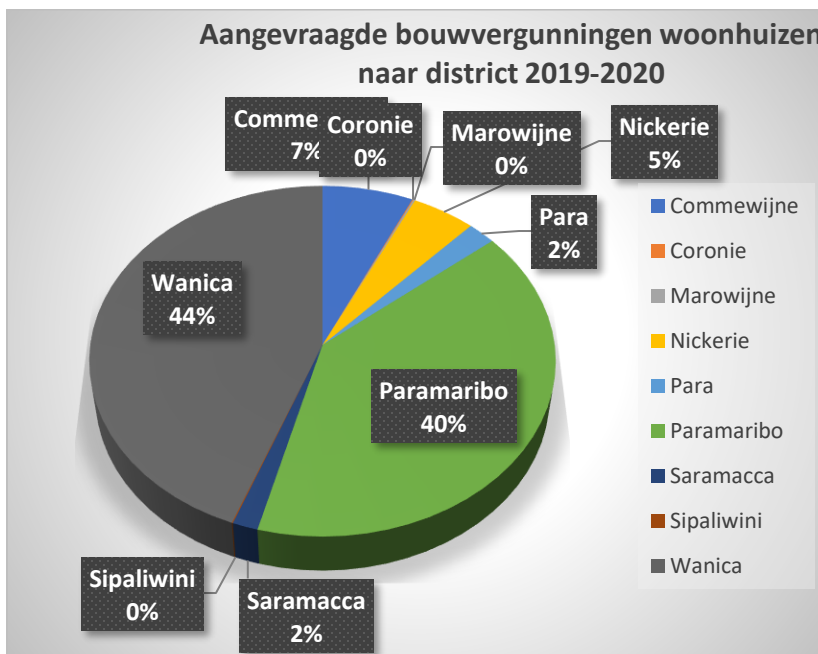

Bouwprijsindexcijfers, mutatie in % en inflatie (2015=100)

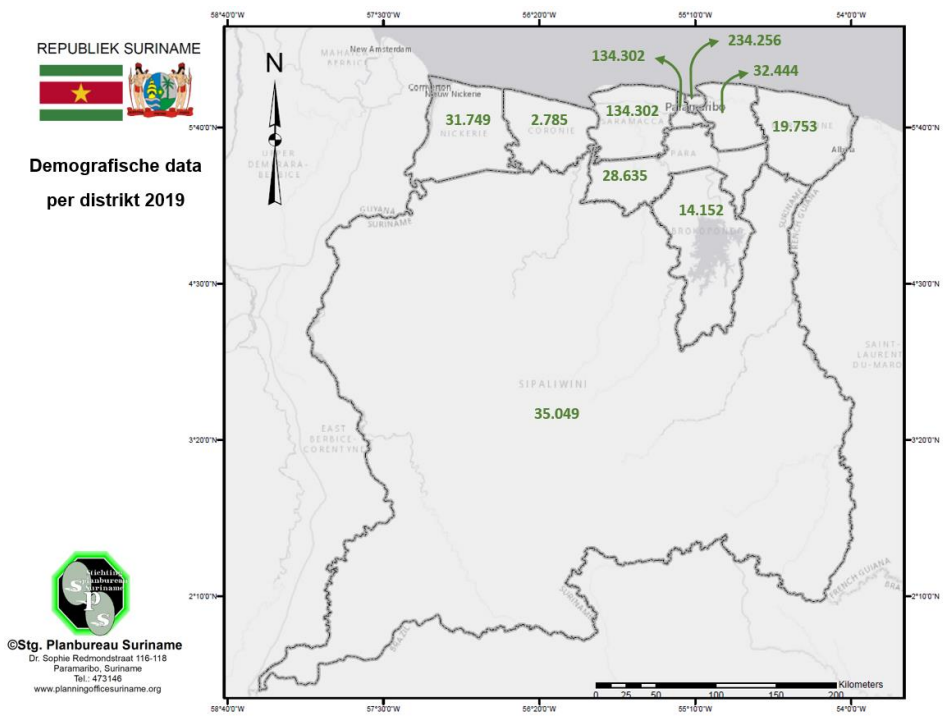
De bouwprijsindexcijfers over 2015-2020, geven een significante stijging weer van bouwmaterialen vanaf 2019, welke zich verder uit in een stijging van de bouwkosten. Daarnaast is er in 2020 ten opzichte van 2019 sprake van een afname van het aantal aangevraagde bouwvergunningen met 10%

Figuur 5.6.3: Bouwprijsindexcijfers en mutatie in %
Bron: ABS, bewerking SPS

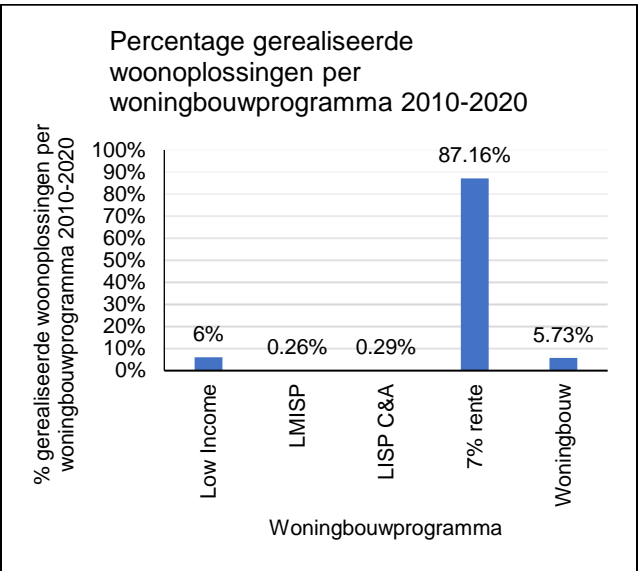

Figuur 5.6.4: Het aantal aangevraagde vergunningen naar district geeft ons een beeld van de concentratie van de woningbouwactiviteiten per district.

Figuur 5.6.5: Country map - Administrative structure - Population density of Suriname

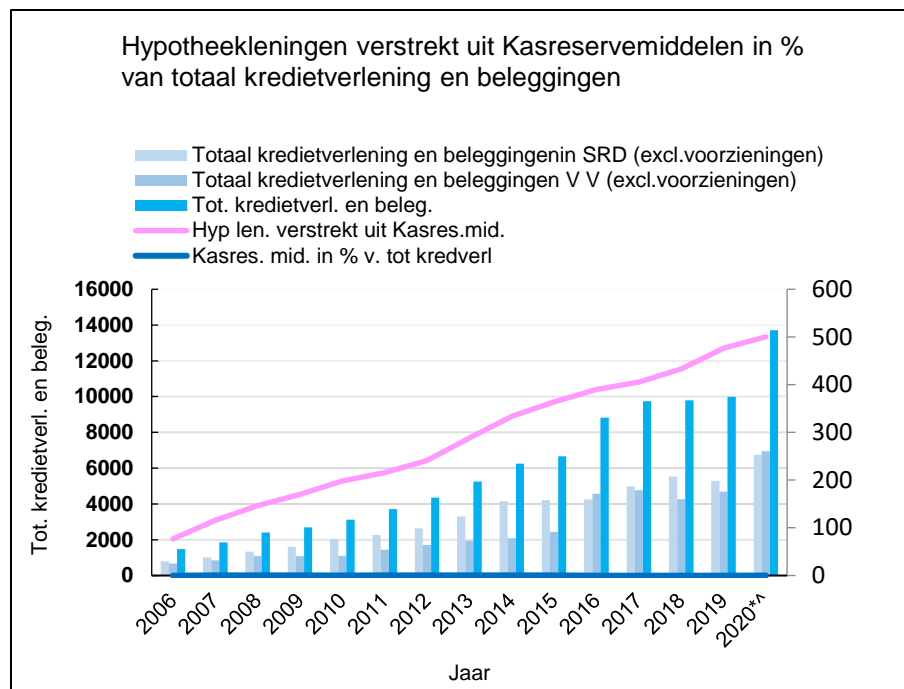
Getuige bovenstaande kaart is het probleem niet een gebrek aan ruimte.

Figuur 5.6.6: Het percentage gerealiseerde woonoplossingen per woningbouwprogramma 2015-2020

Bron: SPS

Cijfers van de Centrale Bank (CBvS) geven een beeld van het totaal uitstaande krediet van de Surinaamse banken, welke gestegen is van SRD 6.6 miljard in 2010 naar SRD 13.7 miljard in 2020. Het relatieve aandeel van kredieten voor woningbouw is echter gedaald van 15% in 2015 naar 11% in 2020.

Figuur 5.6.7: Hypotheekleningen verstrekt uit Kasreservemiddelen in % van totaal kredietverlening en beleggingen
Bron: CBvS, bewerking SPS

Van de 7% hypotheekleningen verstrekt uit Kasreservemiddelen bedroeg de totale financiering 364 miljoen in 2015, hiermee werden 3276 woonoplossingen gerealiseerd, waarvan 2917 nieuwbouw en 2173 overige (afbouw, reparatie, renovatie en uitbreiding). In 2020 bedroeg de financiering uit Kasreservemiddelen 500 miljoen, hiertegenover stond de realisatie van 6008 woonoplossingen verdeeld over 3549 nieuwbouw en 2459 overig. Over de periode 2015-2020 bedroeg het gemiddelde aantal woonoplossingen 5568 welke gemoed ging met een financiering van gemiddeld 428.2 miljoen per jaar uit Kasreservemiddelen.

5.7 Onderwijs

In de periode 2015-2020 is het beleid op het gebied van onderwijs— gegeven de taakstelling van het ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur¹⁷ en de beschikbare inputs, en in lijn met verdragen en initiatieven waarbij Suriname partij is – uitgestippeld en uitgevoerd. In dit kader zijn activiteiten gestart en/of afgerond gericht op: (1) reorganisatie en institutionele versterking van de onderwijsorganisatie; (2) integratie van de zorgverlening; (3) hervormingen binnen het onderwijs waaronder die in het basis- en technische en beroepsonderwijs, op het Instituut Middelbaar Economisch en Administratief Onderwijs (IMEAO), de pedagogische instellingen het Instituut voor de Opleiding van Leraren (IOL); actualisering van

¹⁷Tot 27 maart 2015 genaamd ministerie van Onderwijs en Volksontwikkeling

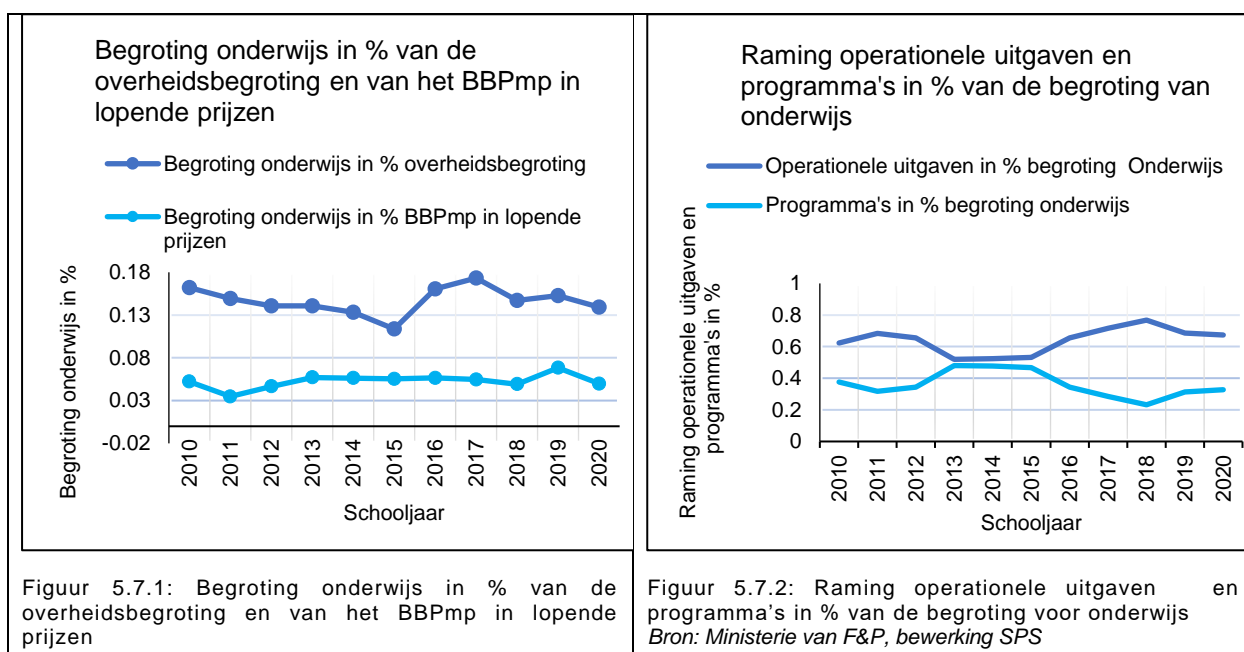

verouderde en/of onvoldige wet- en regelgeving; landelijke bouw van scholen en onderwijzers-woningen; decentralisatie van vervolgonderwijs – waaronder beroepsonderwijs - naar de randdistricten en het binnenland; verbetering van de kwaliteit van het onderwijs binnenland; integratie van ICT in het onderwijs; capaciteitsopbouw, en accreditatie van het tertiair onderwijs.

Financiering beleidsgebied onderwijs:

Uit grafiek 5.7.1 blijkt dat, uitgaande van de internationale en regionale ‘benchmarks’ zoals opgenomen in ‘het onderwijs 2030 raamwerk voor actie’ waarbij wordt geadviseerd om 15 tot 20% van de overheidsuitgaven om 4 tot 6% van het BBP te allokeren voor onderwijs, in meer of mindere mate aan die normen is voldaan.

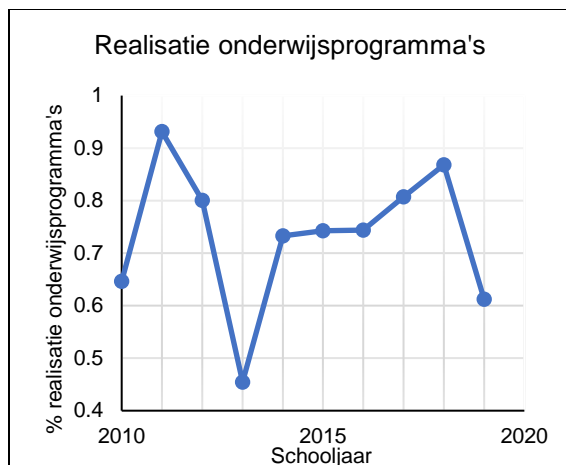
Echter blijkt uit grafiek 5.7.2 dat het grootste deel van de gealloceerde middelen bestemd was voor operationele uitgaven.

Voorts hebben onder andere omslachtige administratieve procedures van en het gebrek aan middelen bij de Overheid c.q. het ministerie van Financiën & Planning¹⁸, erin geresulteerd dat niet alle gealloceerde middelen zijn ontvangen.

Vanwege het successievelijk minder dan de raming, ontvangen van financiële middelen ontstond er een structureel tekort wat onder andere leidde tot een stagnatie in de uitvoering van onderwijsprogramma's

¹⁸Tot 14 oktober 2020 Ministerie van Financiën

Figuur 5.7.3: Realisatie onderwijsprogramma's

Bron: Ministerie van F&P, bewerking SPS

Van het in de periode 2015-2019 geraamd bedrag voor de uitvoering van onderwijsprogramma's ad SRD 2.3 miljard, is circa 73% ontvangen c.q. gerealiseerd. In dit geval betrof het hoofdzakelijk middelen voor de financiering van uitgaven voor: scholenbouw; subsidies ten behoeve van het bijzonder, buitengewoon en hoger onderwijs (PTC) en de universiteit (AdeKUS); studiebeurzen en studieleningen; vernieuwing van het onderwijsstelsel en verbetering van de kwaliteit van het onderwijs.

Toegankelijkheid, participatie, kwaliteit en gelijkheid:

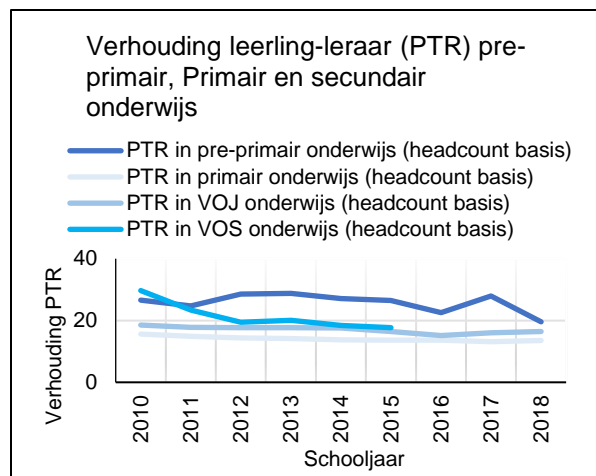
De committering in 2015 aan de UN 2030 agenda, vereist beleidskeuzes, die moeten resulteren in een duurzame verbetering richting de 'benchmarks' van de sleutelindicatoren die een indicatie geven over de toegankelijkheid tot, participatie in, kwaliteit van en de gelijkheid in het onderwijs.

Echter hebben zich in de afgelopen 5 jaar zorgwekkende ontwikkelingen voorgedaan in enkele sleutelindicatoren die iets zeggen over de toegankelijkheid tot, participatie in, kwaliteit van en gelijkheid in het onderwijs in Suriname. Ontwikkelingen die aangeven dat ons onderwijs aan hervorming toe is. In dit kader kunnen worden genoemd: het percentage leerlingen in kleuter B en de 1^e en 6^e klas van het primair onderwijs en de laatste klas van het VOJ dat over de minimale vaardigheden in lezen en rekenen beschikt; de PTR, het percentage dropouts, zittenblijvers, bevorderden, geslaagden en gekwalificeerde leerkrachten.

Minimale vaardigheden in lezen en rekenen:

Uit de cijfers gemeten tijdens de 'Multiple Indicator Cluster Survey' (MICS) 2018 is gebleken dat slechts 29.7 om 12.3% van de leerlingen in kleuter B en de 1^e klas van het primair onderwijs beschikten over de minimale vaardigheden om te lezen en te rekenen. Voor de kinderen in de laatste klas van het primair onderwijs en het VOJ bedroeg dat percentage respectievelijk 58.9 om 53.3. Deze cijfers zijn schrikbarend laag, wat betekent dat reeds in een vroeg stadium leerlingen die om de een of andere reden een

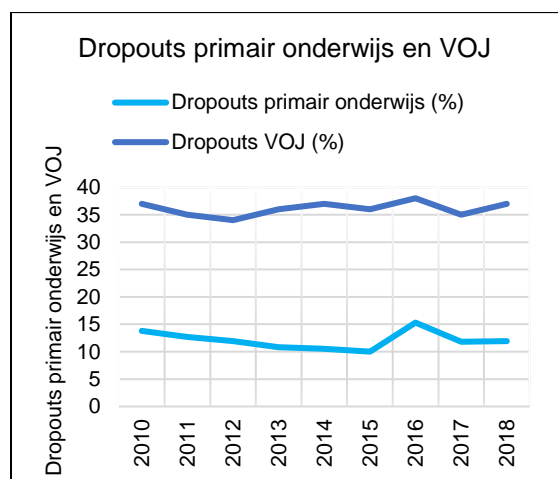
achterstand hebben in lezen en rekenen middels 'remedial teaching' extra hulp moeten krijgen, om die achterstanden in te lopen, en te voorkomen dat ze voortijdig uit het onderwijssysteem vallen.

Figuur 5.7.4: Verhouding leerling-leraar (PTR) pre-primair en primair onderwijs en VOJ

Bron: World Bank (WDI), bewerking SPS

In bovenstaande grafiek wordt het gemiddeld aantal leerlingen per leerkracht/leraar in het pre-primair en primair onderwijs en het VOJ gepresenteerd. Belangrijk is om de PTR zo laag mogelijk te houden op de onderwijsniveaus waar het contact tussen leerling en leerkracht/leraar van eminent belang is namelijk op pre-primair en primair niveau. Hierdoor kan ook meer aandacht worden besteed aan leerlingen die niet even snel mee kunnen in de klas. In Latijns-Amerika en het Caraïbisch gebied was er in de periode onder beschouwing sprake van een PTR in het pre-primair en primair onderwijs en VOJ die fluctueerde tussen 20 en 21 (pre-primair onderwijs) om 22 (primair onderwijs) om 18 en 19 (VOJ).

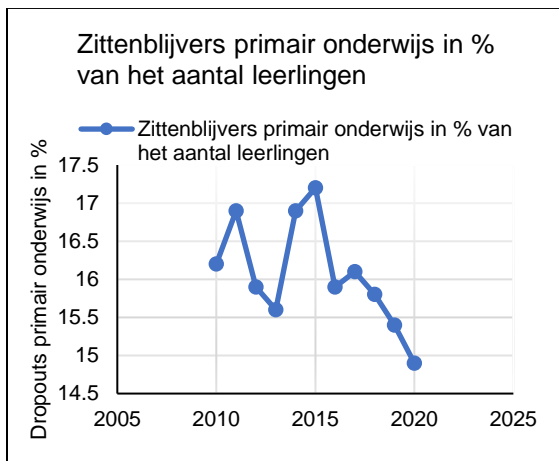
Figuur 5.7.5: Dropouts primair onderwijs en VOJ

Bron: MinOWC (Afdeling O&P), bewerking SPS

Het aantal dropouts in het primair onderwijs en het VOJ is een punt van zorg. Uit onderzoek verricht door individuen en NGO's waaronder stichting TANA is gebleken dat een scala aan factoren ten grondslag liggen aan het fenomeen van dropouts. In dit verband kunnen worden genoemd: sociaaleconomische factoren zoals armoede; het fenomeen van eenoudergezinnen; gebrek aan sociale en financiële ondersteuning; peer pressure met alle negatieve gevolgen daarvan zoals alcohol- en drugsgebruik en schoolverzuim, en tienerzwangerschappen met noodgedwongen afhaken van school.

Door het MinOWC is in 2016/2017 met ondersteuning van UNICEF een onderzoek verricht naar dropouts in het primair onderwijs en het VOJ. Echter is het onderzoeksrapport tot nog toe niet gevalideerd door opeenvolgende leidinggevenden van het ministerie. Zonder gedegen onderzoek is het moeilijk om beleid te plannen en implementeren gericht op het mitigeren van de factoren die ten grondslag liggen aan het fenomeen van dropouts, om deze jongeren een 2^e kans op onderwijs en op een 'decent job' te bieden.

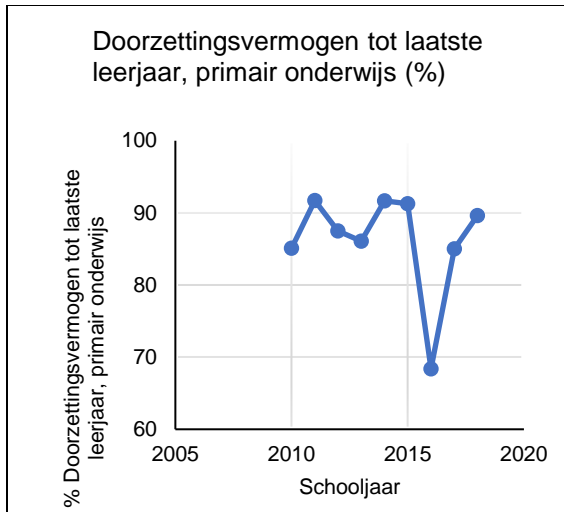
Vergelijken wij onze dropouts percentages met die van Latijns-Amerika en het Caraïbisch gebied die fluctueren tussen 2.7 en 3.2% (primair onderwijs) om 5.6 en 6.8% (VOJ), dan blijkt dat onze percentages vrij hoog zijn.

Figuur 5.7.6: Zittenblijvers primair onderwijs

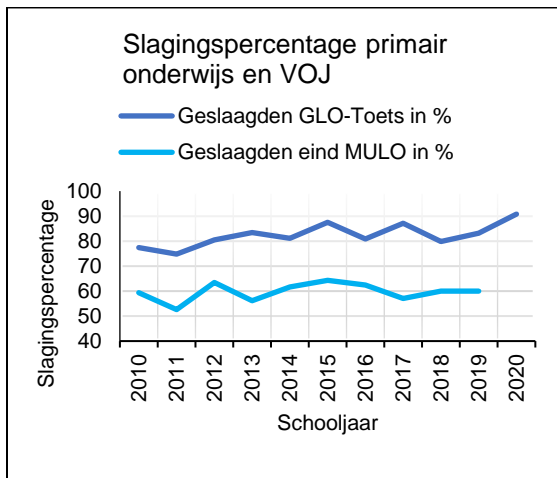
Bron: MinOWC (Afdeling O&P), bewerking SPS

In vergelijking met het percentage zittenblijvers in Latijns-Amerika en het Caraïbisch gebied dat fluctueerde tussen 4 en 6%, was het percentage zittenblijvers in het primair onderwijs in Suriname relatief hoog. Elke zittenblijver is net als elke afgewezen examenkandidaat één te veel. Het betekent namelijk extra inzet van middelen door de Overheid c.q. het ministerie van OWC, die anders kunnen worden ingezet.

Figuur 5.7.7: 'Persistence to' 6e klas primair onderwijs
Bron: World Bank (WDI), bewerking SPS

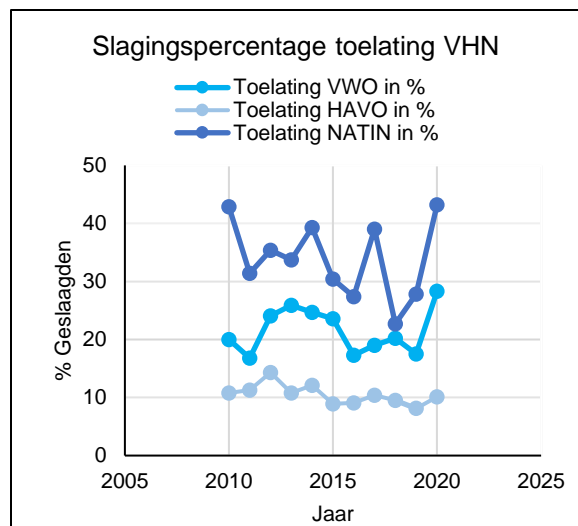
In bovenstaande grafiek wordt het percentages leerlingen dat eventueel de laatste klas van het primair onderwijs bereikt gepresenteerd. Uit die percentages blijkt dat tussen 8 en 32% van die leerlingen een potentiële dropout was. In Latijns-Amerika en het Caraïbische gebied fluctueerde dat percentage tussen 14 en 17%.

Figuur 5.7.8: Slagingspercentage primair onderwijs en MULO
Bron: MinOWC (Examenbureau), bewerking SPS

In bovenstaande grafiek zijn de slagingspercentages van het primair onderwijs (GLO) gepresenteerd vanuit het oogpunt van doorstroming van het ene onderwijsniveau naar een ander onderwijsniveau (secundair onderwijs). Uit de percentages van zowel het primair onderwijs als van het eind MULO blijkt dat het in de afgelopen 5 jaar niet is gelukt om een duurzame verbetering daarin te brengen. Een steekhoudende

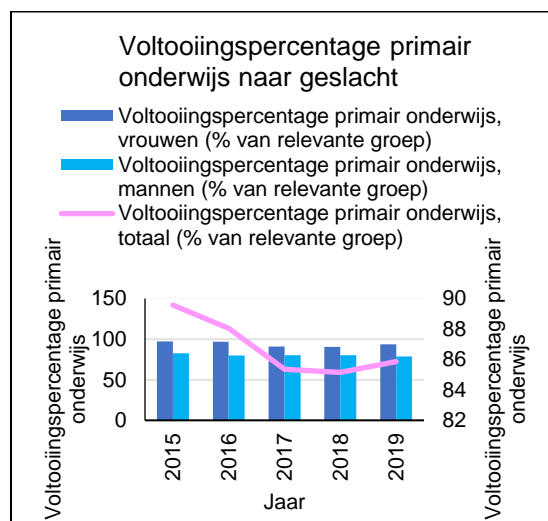
verklaring voor de fluctuaties in die percentages kan vanwege het ontbreken van wetenschappelijk onderbouwde onderzoeksresultaten, vooralsnog niet worden gegeven.

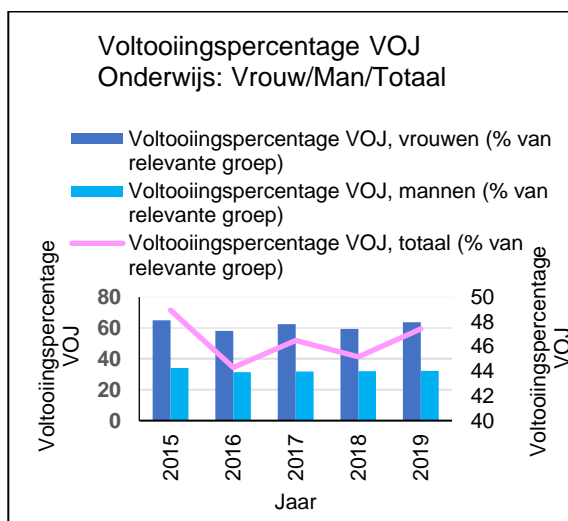
Figuur 5.7.9: Slagingspercentage toelating VHN

Bron: MinOWC (Examenbureau), bewerking SPS

Uit bovenstaande grafiek blijkt dat ook vwb. De resultaten van het toelatingsexamen VHN het in de afgelopen 5 jaren niet is gelukt om een duurzame verbetering daarin te brengen. Evenals bij de eerder gepresenteerde schoolresultaten is het belangrijk dat wetenschappelijk onderzoek wordt verricht naar de oorzaken van de fluctuaties in die resultaten. Op basis van de uitkomsten van dergelijk onderzoek kan beleid worden geformuleerd en geïmplementeerd om een duurzame verbetering te brengen in de schoolresultaten.

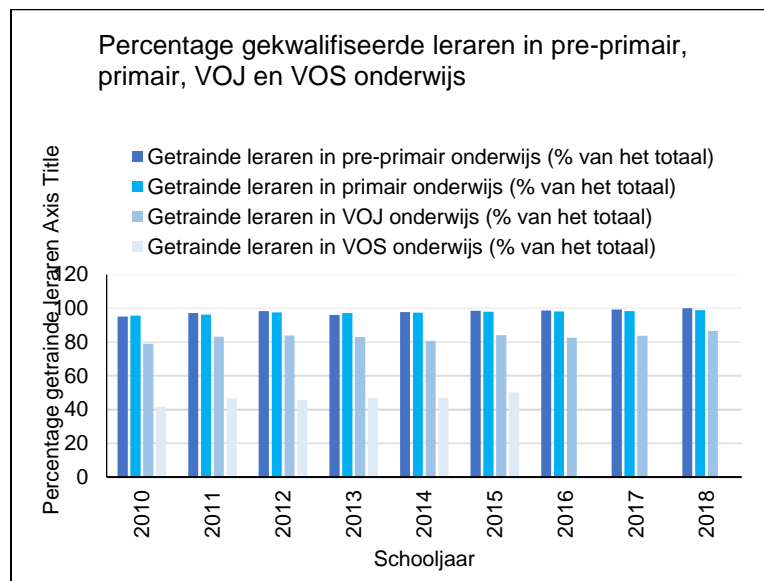
Figuur 5.7.10: 'Completion Rate' primair onderwijs

Figuur 5.7.11: 'Completion Rate' VOJ

Uit bovenstaande grafieken blijkt dat van de leerlingen die voor de 1^e keer in het laatste leerjaar van het primair onderwijs en VOJ waren ingeschreven, respectievelijk tussen 85 en 90% om 45 en 49%, succesvol het schooljaar hebben afgerond. In het geval van het VOS was dat percentage 23.4 (MICS 2018, meisjes 27.3% en jongens

19.4%). Vergelijken wij onze cijfers met die van Latijns-Amerika en het Caraïbisch gebied, dan liggen die hoger, respectievelijk tussen 98 en 99% om 79 en 80%. Voorts blijkt zowel in Suriname als in Latijns-Amerika en het Caraïbisch gebied dat op elk niveau meer meisjes dan jongens de school succesvol hebben afgerond. Belangrijk om aandacht te besteden aan het gender vraagstuk door beleid te formuleren en implementeren, waardoor sociaal-maatschappelijke onevenwichtigheden op het gebied van gender tot een minimum kunnen worden beperkt.

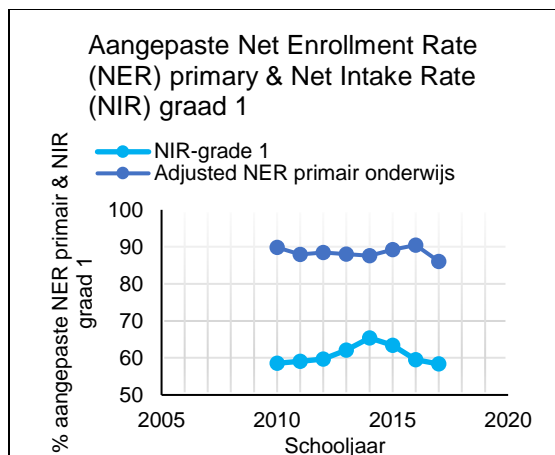

Figuur 5.7.12: Percentage gekwalificeerde leraren in het primair onderwijs en VOJ

Bron: World Bank (WDI), bewerking SPS

Uit bovenstaande grafiek blijkt dat in het primair onderwijs tussen 95 en 100% van de onderwijsgeevenden gekwalificeerd was. In Latijns-Amerika en het Caraïbisch gebied fluctueerde dat percentage tussen 83 en 91%. Kijken wij naar de percentages op VOJ niveau dan blijkt dat die fluctueerden tussen 83 en 87%.

De hoogte van de PTR, het percentage zittenblijvers, bevorderden, dropouts, geslaagden en gekwalificeerde leerkrachten op de verschillende onderwijsniveaus zijn indicatoren die iets zeggen over de kwaliteit van en de gelijkheid in ons onderwijs.

Figuur 5.7.13: Adjusted NER & NIR primair onderwijs

Bron: World Bank (WDI), bewerking SPS

De ontwikkelingen in de NIR en NER geven aan dat in het 1ste leerjaar van het primair onderwijs en in het primair onderwijs in het algemeen respectievelijk tussen 36 en 42 om 10 en 14% van de jongeren in de officiële schoolleeftijd geen toegang hadden tot of niet participeerden in het onderwijs. Vergelijken wij onze cijfers met die van Latijns-Amerika en het Caraïbisch gebied – waar de percentages fluctueerden tussen 24 en 28% (1^e leerjaar) om 4 en 5% (algemeen) – dan lagen onze percentages relatief hoger.

4.8 Werkgelegenheid

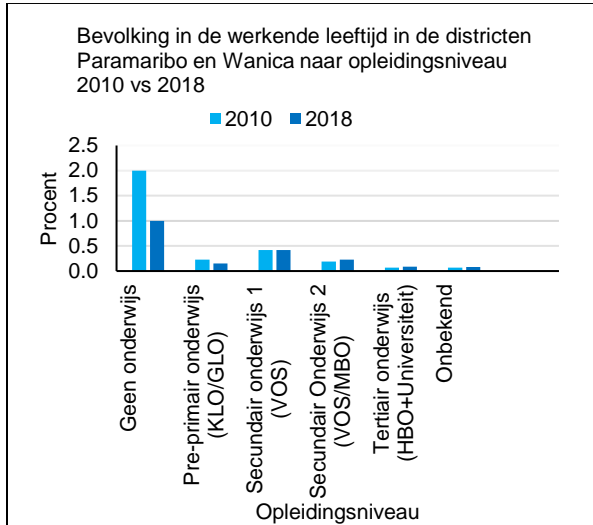
De werkgelegenheidssituatie in Suriname in de periode 2015-2019 geeft een negatief beeld weer, getuige de stijging van de werkloosheid in 2019 met 6,4%. Wereldwijd is er ook sprake van een stijging van de werkloosheid. In 2020 is er sprake van een stijging met 1,1 procentpunt. Hiernaast zijn er andere zorgpunten zoals een stijgende inactiviteit, daling van de arbeidsuren en verlies van arbeidsinkomen. Tegelijkertijd zijn de toekomstige uitdagingen op de arbeidsmarkt enorm door de introductie van nieuwe technologieën, innovaties en digitalisering. Bovenstaande internationale ontwikkelingen hebben hun weerslag op de vraag, vorm en kwaliteit van arbeid. De werkgelegenheidssituatie in Suriname vloeit voort uit het de werkgelegenheidsstructuur (*SER-Advies Werkgelegenheid 2020*). Sectoren, die de grootste bijdrage leveren aan de deviezeninkomsten en het BBP, leveren een zeer kleine bijdrage aan werkgelegenheid. Een primaire ontwikkelings- en werkgelegenheidsuitdaging is de onderbenutting van arbeid, waaronder open werkloosheid van vrouwen, mensen uit het binnenland en drop-outs. Kader vertrekt naar het buitenland, door gebrek aan geschikte arbeidsplaatsen en de (verslechterde) sociaaleconomische omstandigheden.

Er is een informele sector, welke verder wordt aangevuld met de steeds grotere groep illegalen die het land binnen komt.

Beroepsbevolking en onderwijsniveau

Onderstaande grafiek laat duidelijk zien dat zowel in 2015 als in 2018 dat ruim 65% van de beroepsbevolking onderwijs op VOJ of VOS/MBO niveau heeft genoten. Voorts blijkt dat het percentage personen zonder opleiding is afgenomen.

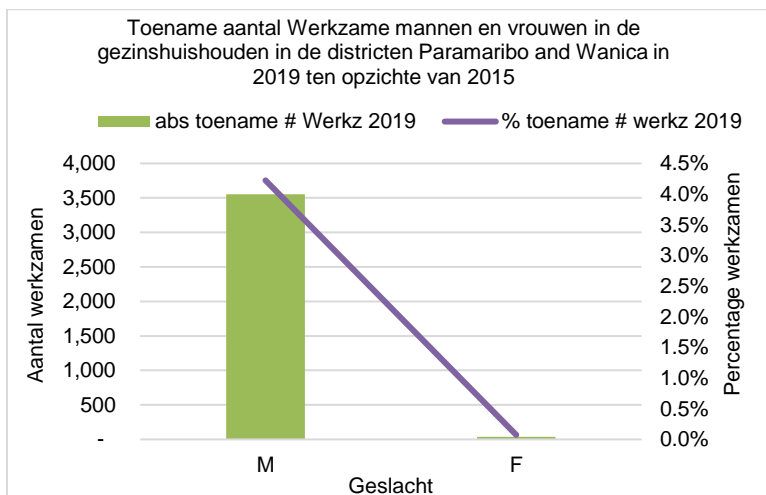

Figuur 5.8.1: Totale beroepsbevolking 15-64 jr in de districten Paramaribo en Wanica naar opleidingsniveau 2015-2018

Bron: ABS, bewerking SPS

Werkzamen

In 2015 bedroeg het aantal werkzamen 136447, waarvan onder de groep ouderen 61% mannen en 39% vrouwen. De vertegenwoordiging van de vrouwen op de arbeidsmarkt is aan het verslechteren. Ten opzichte van 2015 is het aantal werkzame mannen in 2019 toegenomen met 3551 personen terwijl het aantal vrouwen slechts met 38 steeg.

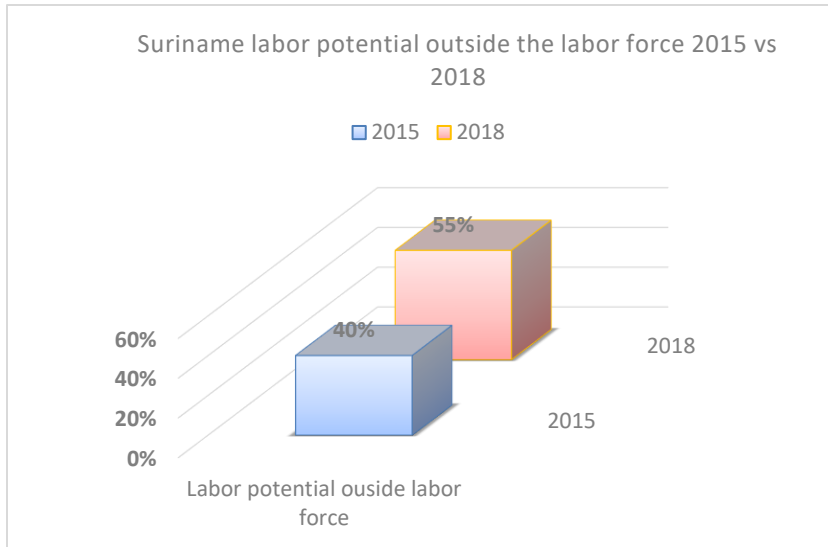

Figuur 5.8.2: Toename aantal werkzame mannen en vrouwen in Par'bo en Wanica in 2019 t.o.v.2015

Bron: ABS, bewerking Stichting Planbureau Suriname

Inactiviteit

Het aandeel van personen in de economisch actieve leeftijdsgroep (arbeidspotentieel) dat niet economisch actief was, steeg met 15% in 2018, dit is een indicatie van een toename van de inactiviteit.

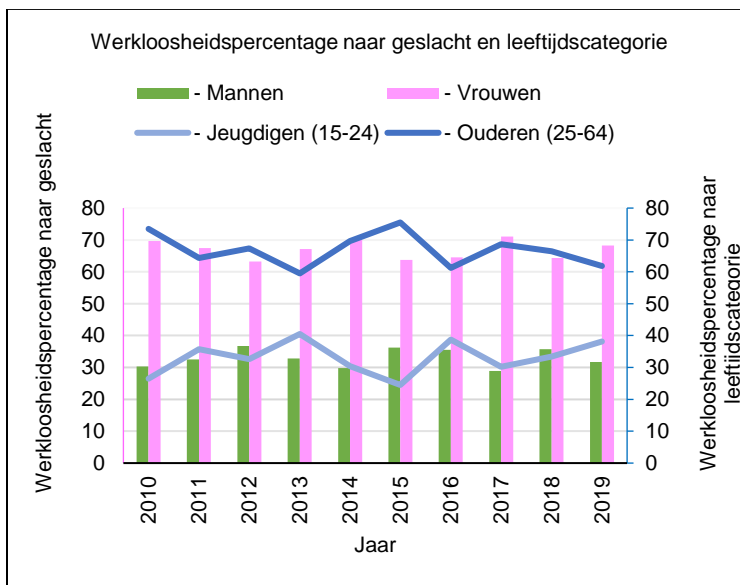

Figuur 5.8.3: Surinaams arbeidspotentieel buiten beroepsbevolking 2015 vs 2018

Bron: ABS, bewerking SPS

Werkloosheid

De werkloosheid onder de jongeren tot 30 jaar is het hoogst, gemiddeld circa 55%. Daarvan is over de evaluatie periode gemiddeld 68% vrouw.

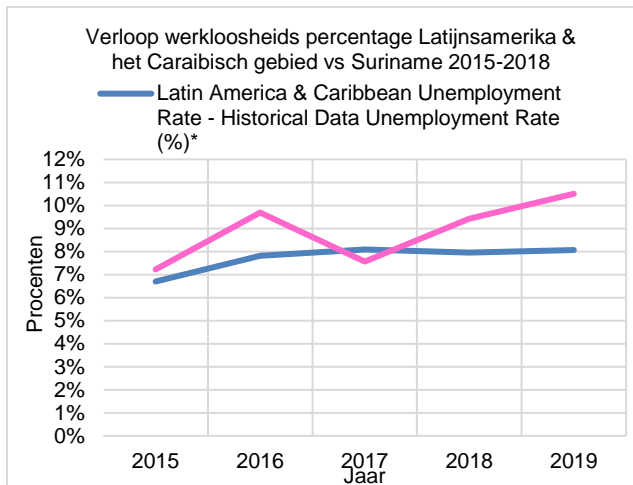

Figuur 5.8.4: Groei aantal werkzamen vs werklozen en werkloosheidspercentage 2015-2019

Bron: ABS, bewerking SPS

Ontwikkelingen op het gebied van werkgelegenheid in de regio

Vanaf 2016 is sprake van een geringe stijging van de werkloosheid in Latijns-Amerika en het Caraïbisch gebied. In Suriname zien wij eerst een stijging van de werkloosheid tot 2016 onder invloed van o.a. de sluiting van Suralco gevolgd door een daling tot 2017 a.g.v. de opstart van de Staatsolie raffinaderij. Na 2017 komt de werkgelegenheid onder druk van de verslechtering van de economische situatie en stijgt de werkloosheid met ruim 3%.

Figuur 5.8.5: Verloop werkloosheidspercentage Latijns-Amerika & het Caraïbisch gebied vs Suriname 2015-2018

Bron: *2010-2021 Macrotrends LLC (*) en ABS (***), bewerking SPS

5.9 Veiligheid

Veiligheid is een belangrijke voorwaarde voor welvaart en welzijn. Orde, rust en veiligheid behoren tot de basiselementen van elke leefbare samenleving. Het garanderen van veiligheid voor burgers is een belangrijke beleidsprioriteit voor de Regering

Criminaliteit feiten en cijfers

Criminaliteit is een multidimensionaal vraagstuk, evenzo de bestrijding daarvan. Vaak wordt de nadruk gelegd op sociaaleconomische oorzaken waaronder armoede en werkloosheid. Behalve criminaliteit zijn er nog andere aspecten van veiligheid van burgers zoals de brandveiligheid en de verkeersveiligheid. Onderstaand is een beknopte analyse gemaakt over de veiligheid (criminaliteit, verkeersveiligheid en brandveiligheid) over de afgelopen 6 jaren.

De veiligheid van Suriname wordt bedreigd door de zorgwekkende vormen welke de criminaliteit inneemt. In de periode 2020- eerste helft 2021 zijn m.b.t het sub gebied criminaliteitsbestrijding en -beheersing t.a.v. de aanpak van de zware criminaliteit activiteiten uitgevoerd, maar deze hebben vaak een zeer geheim karakter, vanwege de aard en aanpak. Het sub gebied Politiezorg heeft in de evaluatieperiode 2020 eerste helft 2021 succes geboekt. De surveillance politie inclusief bikers en buurtmanagers hebben opvallende en onopvallende surveillance in de verschillende buurten opgevoerd. De criminaliteitsstatistieken van de afgelopen 6 jaren laten het volgend beeld zien: De afdeling Dienst

Informatie Criminele Verzorging (DCIV) heeft in 2020 in totaal 22447 strafbare feiten geregistreerd. Ten opzichte van 2019 is dit een stijging van 6,6 %. Gedurende de periode 2015-2017 vertonen de statistieken een stijgende trend.

Tabel 5.9.1: Overzicht geregistreerde criminaliteit in Suriname 2015-2020

Jaar	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Totaal	22065	22712	21784	22145	21054	22447

Bron: Dienst Criminele Informatie Voorziening (DCIV)(KPS)

Gekwalificeerde diefstal is in 2020 gedaald met 16,3 % in vergelijking met 2019 en met 27,2 % ten opzichte van 2015. Tussen 2015-2017 is een stijgende trend te vernemen. En vervolgens tussen 2017-2020 een daling.

Het aantal geregistreerde gevallen van inbraken is in 2020 gedaald met 17,4 % in vergelijking met 2019 en 24,2 % in vergelijking met 2015. Tussen 2015-2016 is een stijgende trend te vernemen en tussen 2018 en 2020 een daling. De aantal geregistreerde gevallen van berovingen is in 2020 met 40 procent gedaald in vergelijking met 2019 en 34,6 % ten opzichte van 2015.

Ook het aantal gevallen van overvallen is in 2020 gestegen en wel met 25,9 % in vergelijking met 2019. Het aantal gevallen van moord is met 68,4 procent is gestegen in vergelijking met 2019. Ook is een stijging te constateren van het aantal gevallen van doodslag in 2020 met 14,6 %.

Onderstaand is in een tabel de meest relevante criminaliteitsstatistieken over de afgelopen 6 jaren weergegeven.

Tabel 5.9.2: relevante criminaliteitsstatistieken 2015-2020

Strafbare feiten	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gekwalificeerde Diefstal	3392	4206	4317	3736	2951	2471
Inbraak	3840	4205	3923	3965	3522	2911
Beroving	896	936	1220	1157	976	586
Overval	310	396	360	365	325	241
Moord	19	23	18	31	19	32
Doodslag	16	5	8	4	7	17

Bron: Dienst Criminele Informatie Voorziening (DCIV)(KPS)

Verkeersveiligheid

Het verkeer is een beleidsgebied welke noodzakelijke aandacht vereist. In de periode 2015-2020 heeft het KPS verschillende maatregelen getroffen om het verkeer veiliger te maken. Voor het sub gebied verkeersveiligheid en verkeershandhaving is in de periode 2020 en eerste helft 2021 continue gewerkt aan het veiliger maken van het verkeer. Het Safe-City project levert een wezenlijke bijdrage aan het achterhalen van verkeerscriminelen. In samenwerking met het Ministerie van Openbare Werken is gewerkt aan het herinrichten van de verschillende wegen. Op regelmatige basis vonden er verkeerscontroles plaats op drukke kruispunten en is de verkeerspolitie regelmatig aanwezig. Desondanks is er nog veel werk. De statistieken over de periode 2015-2020 geven het volgend beeld: personen die zich gedurende de periode 2015-2020 vanwege verkeersongevallen met letsels op de Spoed Eisende Hulp hebben aangemeld zijn vooral van het mannelijk geslacht. Het aandeel van mannen bedraagt ongeveer 70 % tegenover 30 % vrouwen. Het aantal gevallen van opname was in het jaar 2016 het hoogst. In 2020 is er een daling van 16,2 % te constateren ten op zichte van 2019.

Tabel 5.9.3: Aantal opname t.g.v. Verkeersongevallen met zware letsels naar geslacht over de periode 2015-2020

Jaar	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Man	2963	2640	2524	2330	2478	2098
Vrouw	1218	1214	1077	1019	1077	879
Totaal	4181	3854	3601	3349	3555	2977

Bron: AZP

Verkeersdoden

Bij analyse van de periode 2015-2020 blijkt dat in 2015 het aantal verkeersdoden het laagst was. In 2020 is een daling van 6,3 % in vergelijking met 2019. De verkeersdoden zijn in de districten Paramaribo en Wanica het hoogst en in de districten Coronie en Sipaliwini het laagst.

Tabel 5.9.4: Totaal aantal verkeersdoden naar district 2015-2020

Jaar/distr.	Parb.	Para	Wan.	Comm	Sar.	Mar.	Cor.	Nick.	Brok.	SIP.	Totaal
2015	19	2	12	6	5	0	1	11	3	0	59
2016	24	4	17	13	6	4	0	4	1	0	73
2017	21	9	20	14	5	2	0	9	4	0	84
2018	25	10	10	10	7	2	0	7	5	0	76
2019	22	8	17	6	4	9	0	8	6	0	80
2020	20	14	17	3	6	1	1	12	2	0	76
TOTAAL	131	47	93	52	33	18	2	51	21	0	448

Bron: VVOS, (KPS) De afdeling Verkeer Voorlichting en Statistieken

Brandveiligheid

Het beleid van het Korps Brandweer Suriname was de afgelopen jaren voornamelijk gericht op de proactieve en preventieve brandweezorg en incidentenbestrijdingen. Ondanks de vele voorlichting over brandpreventie van het Korps Brandweer Suriname (KBS) naar de gemeenschap vertonen de statistieken een stijgende trend. Bij analyse van de brandbestrijding van de periode 2015-2020 is gebleken dat de aantallen in 2020 gestegen zijn met 10,5 % ten opzichte van 2015. Bij de hulpverlening is er een daling van 8 % in 2020 te constateren ten opzichte van 2015. Vervolgens is bij analyse van de woongebouwbranden het volgende gebleken: in 2020 is een daling van 22,2% in vergelijking met 2015. Gedurende de periode 2017-2019 vertonen de statistieken achtereenvolgens een stijgende trend. In 2018 is er een stijging van 15,7% ten opzichte van 2017 en in 2019 een stijging van 26,4% ten opzichte van 2018. Verder kan er geconcludeerd worden dat binnen de brandbestrijding de vuilnisbranden en de grasbranden de grootste groep zijn en de overige gebouw branden de kleinste groep, terwijl bij de hulpverlening de bijenbestrijding de grootste groep zijn. Bij de bijenbestrijding is in 2020 een daling van 1,9 % in vergelijking met 2015.

Tabel 5.9.5: Incidentenbestrijding Landelijk 2015-2020

Brandbestrijding	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Woongebouwbranden	200	157	147	170	215	155
Overige geb. Branden	14	17	29	24	27	35
Vuilnisbranden	794	663	661	852	1041	904
Grasbranden	1856	1777	877	1649	2283	2168
Autobranden	47	63	65	67	72	98
Overige branden	420	458	276	457	555	412
Loosalarm	134	110	88	75	90	58
TOTAAL	3465	3245	2143	3294	4283	3830
HULPVERLENING	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Hulpverlening bij verkeersongeval	76	77	56	48	37	55
Ongeval bestr. Bij	82	80	22	15	6	14
Bijenbestrijding	5499	5711	5054	5244	5036	5396
Verwijderen van reptielen	360	464	399	255	166	316
Overige hulpverlening	883	850	669	682	747	634
Loosalarm	97	47	104	35	48	22
TOTAAL	6997	7229	6304	6275	6010	6437

Bron: Korps Brandweer Suriname (KBS)

Rechtszekerheid

Rechtszekerheid is een van de belangrijkste grondbeginselen van de rechtspraak en waarborg dat de rechtspraak gebonden is aan regels van het recht. Bij rechtszekerheid wordt gestreefd naar een eerlijke rechtsproces. De verzelfstandiging van de Rechterlijke macht is reeds ingezet. Ook is in 2020 de manager bedrijfsvoering bij het Hof aangesteld en is per medio 2021 de President bij het Hof van Justitie benoemd. Er zijn thans 26 rechters, terwijl er volgens de Wet op de Inrichting en Samenstelling van de Rechterlijke Macht minimaal 40 rechters zouden moeten zijn.

Justitie

In 2017 is er een Nationale Raad Huiselijk Geweld (NRHG) ingesteld voor een periode van 3 jaren. De NRHG heeft het Nationaal Beleidsplan Structurele Aanpak van Huiselijk Geweld geactualiseerd en een werkplan Huiselijk Geweld geformuleerd en voor goedkeuring aangeboden. In 2020 is voor aanpak geweld

tegen kinderen voorlichtingssessies uitgevoerd in Paramaribo-Zuid. Een speciaal aandachtspunt binnen deze zorg betreft de jeugd. Er zijn thans voorbereidingen getroffen om de jeugdige delinquenten te scheiden van de volwassenen en apart onder te brengen.

5.10 Milieuontwikkelingen

5.10.1 Klimaatverandering

Voor Suriname is er behoefte aan kwantitatieve informatie over de precieze effecten van de meest waarschijnlijke scenario's van klimaatverandering die verwacht worden. Dergelijke, gedetailleerde informatie is nodig om adequate responses te kunnen ontwikkelen, plannen en implementeren.

Teneinde mogelijke negatieve gevolgen van klimaatverandering voor Suriname tijdig te ondervangen, worden er lokaal en met ondersteuning van buitenlandse donoren, NGO's, diverse initiatieven ontplooid, die ertoe moeten leiden dat Suriname weerbaar wordt gemaakt tegen deze negatieve effecten. Zo is met ondersteuning van de Europese Unie (EU) en de United Nations Development Program (UNDP) het project "Suriname Global Climate Change Alliance (GCCA+)" uitgevoerd. Dit project wordt onder andere in de districten Nickerie en Coronie uitgevoerd. Daarbij zal de kusterosie, welke het gevolg is van verwijdering van mangrove aan de kust, worden tegengegaan door verbetering van behoud en beheer van het mangrovebos. Ook zullen de agrarische producenten (boeren) weerbaar gemaakt worden tegen extreme weersomstandigheden door implementatie van betere waterbeheer systemen. Aangezien klimaatverandering zich het meest manifesteert in zeespiegelstijging, temperatuurverandering en neerslagverandering, volgt onderstaand een korte beschouwing van deze effecten.

Zeespiegelstijging

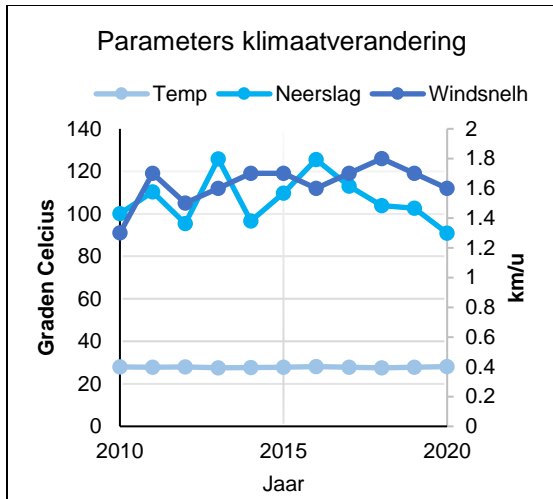
Het is van belang dat er actualisering van de landelijke studie klimaatverandering, daterend uit 1999 plaatsvindt, teneinde kwalitatief en kwantitatief de zeespiegelstijging te bepalen. De volgende maatregelen zijn vereist:

1. Opzet van een meetstation voor de Surinaamse kust;
2. Mitigatie/adaptatie maatregelen, zoals de bouw van natuurlijke en kunstmatige zee- en estuariëne dijken;
3. Ruimtelijke planning;
4. Institutionele versterking van instituten zoals de Meteorologische Dienst en de Waterloopkundige Dienst.

Belangrijke parameters bij de beoordeling van klimaatverandering zijn de temperatuur, neerslag en windsnelheid.

In figuur 5.10.1.1 is het verloop van deze drie factoren weergegeven.

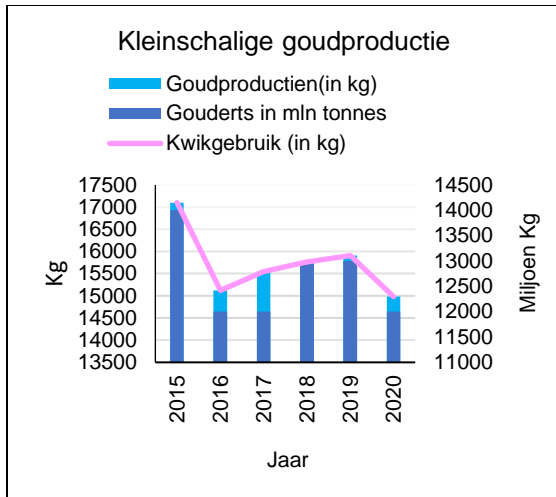
Figuur 5.10.1.1 : Parameters klimaatverandering
Bron: Meteorologische Dienst Suriname (MDS)

De neerslag en de windsnelheid in Suriname over de periode 2010-2020 vertoonden een sterk wisselend karakter, met enkele scherpe diepte en hoogtepunten. Daarbij valt op dat er veel neerslag in 2013 en 2016 is geweest. De temperatuur vertoonde minder scherpe fluctuaties ten opzichte van de temperatuur over dezelfde periode.

5.10.2 Door Mens of Natuur veroorzaakte Rampen

Kwikgebruik

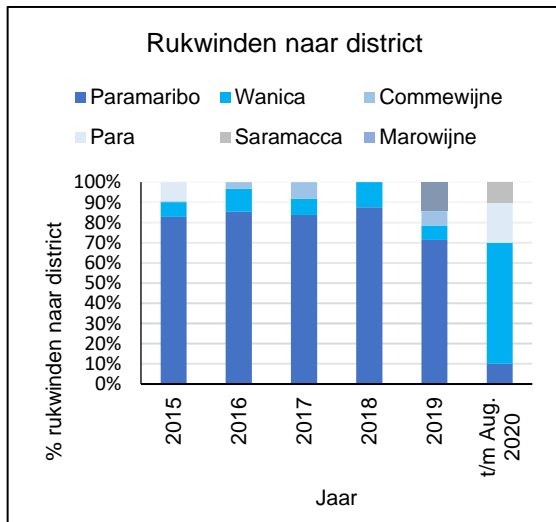
Het gebruik van kwik in de kleinschalige goudmijnbouw is in de afgelopen vijf jaren een rol blijven spelen. Voor het winnen van een kilogram goud is er ongeveer hetzelfde gewicht aan kwik nodig. De kleinschalige goudproductie over 2020 bedroeg ca. 14981 kg, waaruit kan worden afgeleid dat in hetzelfde jaar minstens dezelfde hoeveelheid aan kwik in het milieu terecht moet zijn gekomen. Figuur 4.10.2.1 geeft een beeld van de kleinschalige goudproductie en het daaraan gelieerd kwikgebruik over de afgelopen vijf jaren weer.

Figuur 5.10.2.1: Overzicht van de kleinschalige goudproductie en het daaraan gelieerd kwikgebruik van 2015-2020
Bron: Stichting Planbureau Suriname, Onder directoraat Macro Sectorale Planning

Overstromingen en Rukwinden

Over de evaluatieperiode 2015 – 2020 werd Suriname geconfronteerd met een reeks van door mensen veroorzaakte rampen, zoals rukwinden, die regelmatig schade hebben aangericht aan woningen, voertuigen en andere objecten. Onderstaande figuur belicht het aantal getroffen woningen en andere objecten per district als gevolg van rukwinden over de periode 2015 – 2020.

Figuur 5.10.2.2: Overzicht van het aantal rukwinden per getroffen district van 2015 - 2020
Bron: NCCR, bewerking SPS

Ontbossing

Het totale bosareaal van Suriname bedroeg in 2018 circa 152.210 km² (15,2 mln. ha), hetgeen ongeveer 92,91 procent van het totale landoppervlak van Suriname uitmaakt. Ondanks haar status als één van de

landen met de hoogste bosbedekking, is er in ons land de afgelopen jaren een duidelijk stijgende trend waar te nemen in de ontbossingsgraad. Tussen 2000 en 2018 is ongeveer **114.571** hectare aan bos verwijderd, waarvan in de periode 2017-2018 ongeveer 8.818 hectare. De Forest Cover Monitoring Unit (FCMU) van de Stichting voor Bosbeheer en Bostoezicht (SBB) heeft over de monitoringsperioden 2000–2019 de ontbossing geanalyseerd en gemonitord. De resultaten daarvan worden in onderstaande tabel weergegeven.

Tabel 5.10.2.1: Ontbossingscijfers over de monitoringsperioden 2000-2019

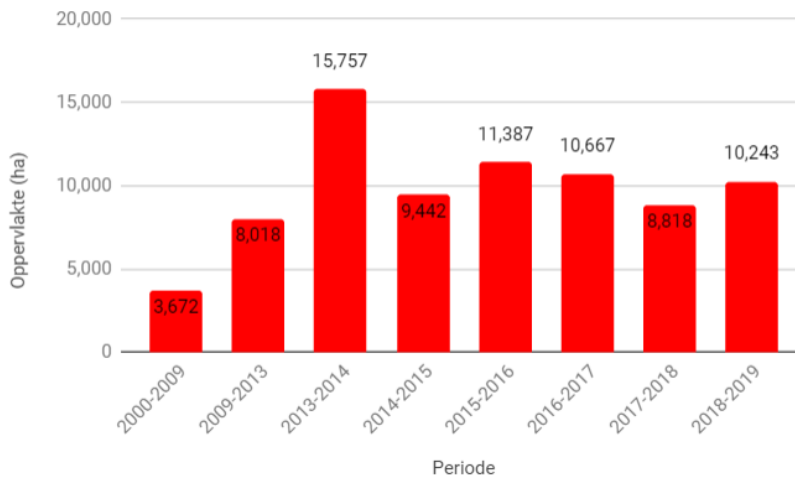
Periode	Totaal ontbost	Betrouwbaarheidsinterval (ha)	Jaarlijks ontbossing (ha)	Ontbossings-graad (%)
2000-2009	33051	5361	3672	0.02
2009-2013	32071	2388	8018	0.05
2013-2014	15757	2082	15757	0.1
2014-2015	9442	1620	9442	0.06
2015-2016	11387	1886	11387	0.07
2016-2017	10667	3162	10667	0.07
2017-2018	8818	316	8818	0.06
2018-2019	10243	0.0002	10243	0.07

Bron: Forest Cover Monitoring Unit (FCMU)/SBB

Uit de resultaten blijkt dat de ontbossing voor de periode 2017-2018 vrijwel hetzelfde is gebleven vanaf het jaar 2014, rekening houdende met het betrouwbaarheidsinterval. Op basis van de jaarlijkse ontbossing in de afgelopen vier perioden (2014-2015, 2015-2016, 2016-2017 en 2017-2018), schijnt er volgens de FCMU een stabiele trend te zijn ontstaan. De FCMU is in dit haast afgelopen planjaar bezig met het vervaardigen van de Landuse Landcover (LULC) data voor het jaar 2019, waarbij er een overzicht verkregen zal worden in de oorzaken van ontbossing. Gedurende het proces van dataproductie, zijn nationale stakeholders betrokken geworden in het validatie proces.

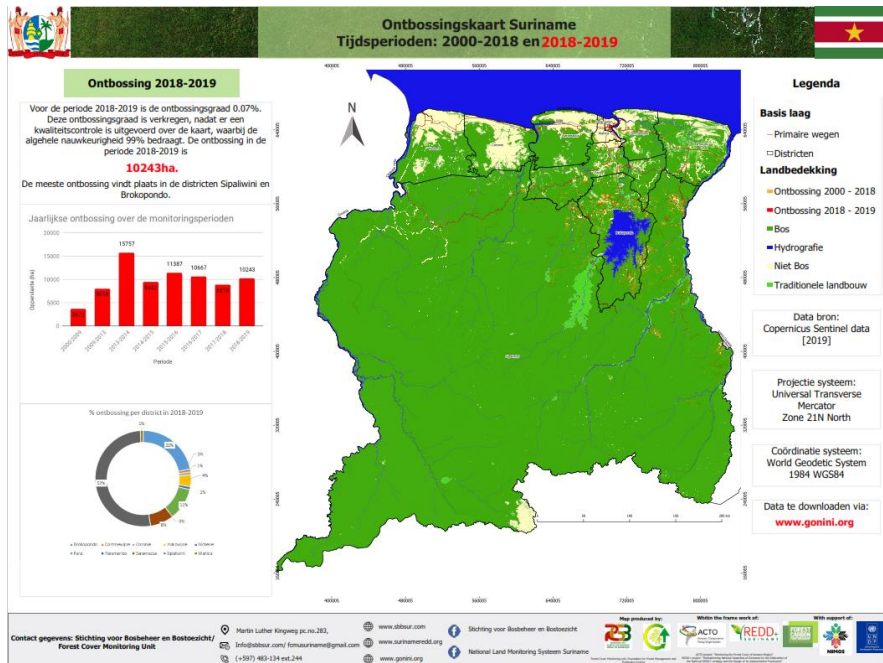
Onderstaande figuur geeft een beeld van de ontbossing gedurende de monitoringsperioden 2000 –2019.

Jaarlijkse ontbossing over de monitoringsperioden

Figuur 5.10.2.3: Jaarlijkse ontbossing over de monitoringsperioden

Bron: FCMU/SBB

Figuur 5.10.2.4: Grafische weergave van de oorzaken van ontbossing

Bron: FCMU/SBB

Uit de analyses van FCMU is gebleken dat voor de periode 2000-2018 de mijnbouwactiviteiten als grootste veroorzaker (69%) zijn geweest, gevolgd door infrastructuur (18%) en landbouw (5%).

Uitgemijnde gebieden

Voor de uitgemijnde gebieden in Suriname zijn er over de evaluatieperiode, nog altijd geen nationale rehabilitatie- en herbestemmingsplannen ontwikkeld. Als onderdeel van haar mijnsluitingsplannen, heeft

Suralco LLC in de uitgemijnde gebieden van haar bauxietconcessies in het district Marowijne voor 2020 in totaal 100 hectare (ha) van een organisch rijke bovenlaag voorzien (getopsoild) en herbeplant (gerevegeteerd) met zoveel als mogelijk lokale plantsoorten. Ten opzichte van 2018 en 2019, betekent dit een afname. Onderstaande tabel verschaft een overzicht van het revegetatieproces in district Marowijne over de periode 2018 – 2020

Tabel 5.10.2.2: Overzicht revegetatie van 2017-2020

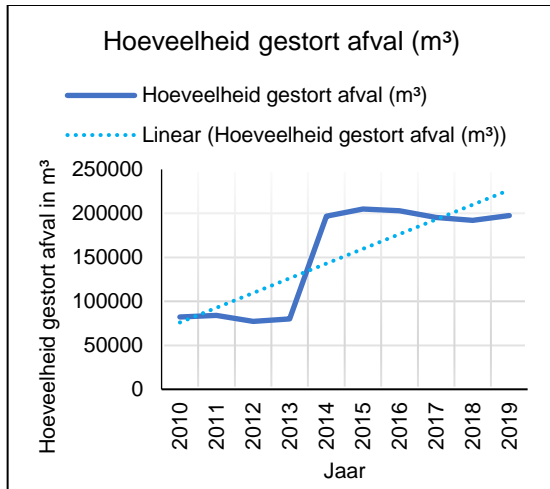
Jaar	Revegetatie (ha)
2017	125.5
2018	159.5
2019	140
2020	100

Bron: Bauxiet Instituut Suriname (BIS)

Afvalbeheer

De verwerking van huishoudelijk-, alsmede overig afval uit de districten Paramaribo, Wanica, Commewijne en Para geschiedt nog altijd op de officiële vuilstortplaats te Ornamibo in het district Wanica. Deze stortplaats voldoet echter niet aan de minimale internationaal gangbare normen voor een vuilstortplaats. Ook is er in het district Nickerie een dergelijke stortplaats voor de verwerking van het afval uit dat district. Gedurende de evaluatieperiode 2010-2020 zijn ervan uit zowel overheids- als particuliere kant initiatieven ondernomen om een volledig verantwoorde vuilstortplaats op te zetten. Van deze initiatieven is er niets gerealiseerd. Doordat er bij de verwerking van het afval nog geen sprake is van afvalscheiding, kan er geen onderscheid worden gemaakt tussen de verschillende soorten geproduceerd afval. Te oordelen naar de vele plaatsen van illegaal gedumpt zwerfaval, is er sprake van gebruik van veel plastic verpakkingsmateriaal; deze omvat items die bedoeld zijn om slechts één keer te worden gebruikt voordat ze worden weggegooid of gerecycled. Dit zijn onder andere zakken/boodschappentassen, PET flessen, voedselverpakkingen.

Onderstaande figuur geeft een overzicht van de hoeveelheid gestort afval gedurende periode 2010 – 2019.

Figuur 5.10.2.5: De hoeveelheid gestort afval over de periode 2010-2019

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek, 2020

6. Ontwikkelingen in de Productiesector

6.1 Agrarische sector

De Agrarische sector Tot de agrarische sector behoren: Landbouw, Veeteelt en Visserij. De gemiddelde bijdrage van de totale agrarische sector in het Bruto Binnenlands Product (marktprijzen – mp) constant bedroeg in de periode 2015- 2019 ongeveer 6,6 procent. Uit onderstaande tabel is af te lezen dat het aandeel van de visserijsector hoger lag dan dat van de landbouwsector gedurende de verslagperiode. Het gemiddeld aandeel van de visserijsector bedroeg over voornoemde periode 3,7 procent en dat van de landbouwsector 2,1 procent.

Tabel 6.1.1: De bijdrage van de agrarische sector aan het BBP mp in constante prijzen

Omschrijving	2015	2016	2017	2018*	2019*
Landbouw	2.1	2.2	2.1	2.0	2.1
Veeteelt	0.8	0.9	0.8	0.8	0.9
Visserij	3.4	4.0	4.4	3.7	2.9
Agrarische sector	6.2	7.1	7.3	6.5	5.8

Bron: LVV, ABS, SPS. *) Schatting;

De exportwaarde van de totale agrarische sector nam fors af in 2019 vergeleken met 2015 en wel met ongeveer 22 procent. De exporthoeveelheid van voornoemde sector daalde van 201.194 ton in 2015 naar 176.275 ton in 2019. In de periode 2015-2020 bedroeg het aandeel van de exportwaarde van de agrarische sector in de totale exporten van de Surinaamse economie gemiddeld 6.3 procent.

Tabel 6.1.2: Exportvolume en -waarde agrarische producten 2015-2019

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Exportvolume (ton)	201,194	209,665	172,171	174,350	176,275
Exportwaarde (SRD mln.)	359.5	532.7	703.3	719.2	633.4
Exportwaarde (US\$ mln.)	108.0	94.2	91.5	95.5	84.3

Bron: ABS, LVV, bewerking SPS

In Figuur 6.1.1 is het verloop van de exportwaarde van de agrarische sector in de periode 2015- 2020 afgebeeld. In 2017, 2018 en 2019 bedroeg de exportwaarde van de agrarische sector respectievelijk US\$ 91,5 miljoen; US\$ 95,5 miljoen om US\$ 84,3 miljoen. In 2020 waren de exportopbrengsten lager dan 2019 namelijk USD 78,3 miljoen.

Figuur 6.1.1: Het verloop van de exportwaarde van de agrarische sector in USD miljoen

Bron: ABS, LVV, bewerking SPS

Ontwikkelingen in de Landbouw¹⁹

In de periode 2015 – 2020 bedroeg de gemiddelde bijdrage van de landbouwsector aan het BBP mp in constante prijzen bijna 2 procent. Met uitzondering van 2017 vertoonde de totale productie van de landbouwsector een dalend verloop. In 2018 en 2019 nam de totale landbouwproductie af met respectievelijk 6 procent om 1,3 procent, (Tabel 6.1.3). De daling van de productie in 2018 betrof grotendeels een inkrimping van de productie van droge padie met ongeveer 5,4% en bacoven met circa 22,3 procent. De terugval van de productie is merendeels het gevolg van een daling van het beplant areaal van droge padie met 0,1 procent en bacoven met 11,4 procent. De daling van de landbouwproductie in 2019 van 1,3 procent had voornamelijk te maken met een achteruitgang van de bacoven productie met 1 procent en de productie van groenten met 16,3 procent. De oorzaak van de afname van de productie van beide landbouwgewassen kan worden toegeschreven aan terugval van het beplante areaal van bacoven met 1,1 procent en groenten met bijkans 15 procent.

¹⁹ Van het totaal beplant landbouwareaal in Suriname beslaat de padieteelt 90 procent

Tabel 6.1.3: Kengetallen van de landbouwsector 2015-2019

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Groei cijfers:					
Groei totaal beplante areaal	-0.6	0.3	-4.0	-0.4	1.1
Groei totale landbouwproductie per ha	-3.1	-0.7	8.6	-5.6	-2.4
Groei totale landbouwproductie naar hoeveelheid	-3.7	-0.4	4.2	-6.0	-1.3
Groei totale exportwaarde landbouwsector	-15.5	-12.4	-14.6	1.6	-13.4
Arealen in ha					
Totale beplante arealen	70,318	70,558	67,716	67,438	68,156
Productie cijfers in tonnen					
Totale landbouwproductie	440,417	438,639	457,054	429,621	423,877
Productie eenjarige gewassen	311,320	316,986	327,408	314,141	309,517
w.o. productie groenten	24,142	26,839	24,723	26,124	21,877
Productie semi-meerjarige gewassen	92,129	83,330	84,036	68,799	68,257
Productie meerjarige gewassen	36,968	38,323	45,610	46,681	46,103
Totale landbouwproductie in tonnen per ha	6.3	6.2	6.7	6.4	6.2
Aandeel bevolkingslandbouw in totale landbouw	52.3	53.2	55.2	54.9	55.8
Aandeel ondernemingslandbouw in totale landbouw	47.7	46.8	44.8	45.1	44.2
Exportcijfers					
Totale exportwaarde landbouwsector in mln. US\$	71.5	62.7	52.3	53.8	46.7
w.o. Rijst mln. USD	45.2	40.4	30.4	35.5	37.6
w.o. Overig landbouw prod. mln. USD	26.3	22.3	22	18.3	9
Exportvolume totale landbouwsector in tonnen	168,788	181,622	138,614	138,903	142,259
w.o. groente en knollen in tonnen	2,363	2,405	2,573	2,299	2,053

Bron: ABS, LVV, bewerking SPS. *Bevolkingslandbouw: bedrijven met een areaalgrootte van 0,01 -12 ha*

Ondernemingslandbouw: bedrijven met een areaalgrootte van > 12 ha

De landbouwproductie wordt grotendeels bepaald door de rijstsector met een padieproductie die naar gewicht gemiddeld 63 procent uitmaakt van de totale landbouwproductie en voor ongeveer 88 procent beslag legt op het totaal beplante landbouwareaal. Binnen de landbouwproductie was de verdeling naar bevolkingslandbouw en ondernemingslandbouw in de evaluatieperiode gemiddeld respectievelijk 54 procent en 46 procent. De exporten uit de landbouwsector zijn wat de hoogte van de exportwaarde betreft voornamelijk rijstproducten, bacoven, groenten en knollen, fruit, bereiding van groenten, vruchten en plantedelen en bloemen. De exportwaarde uit de landbouwsector vertoonde in de periode 2015 – 2020 continu een neergaande trend. In 2015 bedroeg de exportwaarde USD 71,5 miljoen en nam af in 2020 tot een bedrag van USD 45 miljoen, een achteruitgang van 38 procent. De exporthoeveelheid uit de landbouwsector liep terug van 170.849 ton in 2015 naar 109.304 ton in 2020, een daling van circa 36

procent. Het aandeel van de totale exportwaarde van landbouwproducten in de periode 2015-2020 bedroeg gemiddeld 3,8 procent van de totale exportwaarde van de economie.

Rijstsector

De rijstsector heeft als belangrijkste subsector binnen de landbouw een aandeel in de totale landbouwproductie van gemiddeld 63 procent. Deze sector was in de evaluatieperiode de hoogste deviezenverdiener van het land binnen de landbouwsector.

Tabel 6.1.4: Kengetallen rijstsector 2015-2019

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Groeicijfers in procenten					
Productie droge padie	0.2	0.6	4.1	-5.4	0.1
Productie cargo rijst	0.2	0.6	4.4	-5.5	0.1
Productie witte rijst	-5.0	-3.5	22.5	-6.6	-2.7
Beplante arealen	0.2	0.6	-5.4	-0.1	1.6
Productie per ha	0.0	0.0	10.1	-5.3	-1.4
Arealen					
Beplante arealen in ha	62,348	62,713	59,304	59,248	60,185
Productie per ha (droge padie)	4.4	4.4	4.9	4.6	4.6
Productiecijfers in 1000 mt:					
Droge padie	276,458	278,077	289,431	273,916	274,266
Cargorijst	195,070	196,212	204,858	193,545	193,701
Witte rijst	107,936	104,143	127,543	119,178	115,917
Exportcijfers					
Totale rijst exportwaarde in mln. USD	45.2	40.4	30.4	35.5	37.6
Totaal exportvolume rijst (ton)	99,663	121,609	78,430	91,925	117,774
w.o. Cargo in tonnen	58,960	67,142	49,196	48,027	52,071
w.o. Witte en breukrijst in tonnen	36,222	52,400	29,112	43,719	65,435

Bron: ABS, LVV *Bewerking SPS*

De productie van cargorijst nam in 2018 af met 6 procent. De daling zou kunnen worden toegeschreven aan terugval van de productie van droge padie met 5,4 procent en afname van het beplante areaal met 0,1 procent. In 2019 was er sprake van stijging van cargorijst met 0,1 procent als gevolg van toename van droge padie productie met 0,1 procent en het beplant areaal met 1,6 procent. De exportwaarde van rijst bedroeg in 2020 en het eerste kwartaal van 2021 respectievelijk USD 42,4 miljoen om USD 8,3 miljoen. Het gemiddeld aandeel van de exportwaarde van de sector in de periode 2015-2020 bedroeg ongeveer 2,6 procent van de totale exporten van het land.

Bacoven

De productie van de bacove sector verslechterde in 2018 en 2019, te weten 22,3 procent om 0,8 procent als gevolg van een daling van onder andere het totaal beplante areaal met respectievelijk 11,4 procent en 1,1 procent. Het exportvolume viel aanzienlijk terug in 2019 ten opzichte van 2015 en wel van 66.178 ton in 2015 naar 21.644 ton in 2019; een achteruitgang van circa 67 procent. De exportwaarde daalde van USD 22.5 miljoen in 2015 naar USD 8 miljoen in 2019, een significante afname van maar liefst 64 procent. In onderstaande tabel worden de kengetallen van de bacove sector over de periode 2015-2019 weergegeven. Na plotseling vertrek van het buitenlandse managementteam raakte het bacovenbedrijf FAI in ernstige problemen. Het Belgische Univeg NV nam het bacove bedrijf in 2014 over van de Stichting Behoud Bananensector voor een bedrag van USD 31 miljoen. De staat Suriname beschikte over 10% van de aandelen. In 2020 is het bacovenbedrijf FAI volledig overgenomen door de Staat die nu dus ook over de 90% aandelen beschikt.

Tabel 6.1.5: Kengetallen bacove sector 2015-2019

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Groei bacoven productie	-10.4	-11.5	3.0	-22.3	-0.8
Arealen in ha					
Totaal beplante areaal	1,993	1,993	1,953	1,730	1,711
w.o. Bevolkingslandbouw	183	183	179	175	156
w.o. Ondernemingslandbouw	1,810	1,810	1,774	1,555	1,555
Productie in ton					
Bevolkingslandbouw	5,641	3,153	4,345	3,740	3,340
Ondernemingslandbouw	63,350	57,920	58,542	45,095	45,095
w.o. Jarikaba	29,155	26,656	26,301	23,925	23,925
w.o. Nickerie	34,195	31,264	32,241	21,170	21,170
Totale productie	68,991	61,073	62,887	48,835	48,435
Productie per ha	34.6	30.6	32.2	28.2	28.3
Exportcijfers					
Volume (tonnen)	66,178	56,099	54,993	43,755	21,644
Waarde in USD mln.	22.5	19.6	20.6	17.1	8.0

Bron: ABS, LVV *Bewerking SPS*

6.2 Ontwikkelingen in de Veeteeltsector

Het veeteeltbeleid van het ministerie van LVV richt zich in de komende beleidsperiode op de volgende strategische doelen:

1. Het garanderen van nationale voedselzekerheid;
2. Het garanderen van voedselveiligheid conform (inter-) nationale gezondheids- en voedselveiligheidsstandaarden;
3. Bevorderen van duurzame en innovatieve productiesystemen gekoppeld aan de agro- business;
4. Vergroten van de bijdrage aan de nationale economie middels productieverhoging, creëren van meer werkgelegenheid en vergroting van het exportvolume.

Tabel 6.1.6: Kernindicatoren van de veeteeltsector

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Productiecijfers (ton)					
Rundvlees	1,474	1,934	1,903	1,616	1,656
Varkensvlees	2,231	2,490	2,344	2,123	2,235
Geiten- en schapenvlees	18	23	20	19	20
Kippen en overig pluimvee	9,476	7,914	9,729	10,877	11,473
Totale vleesproductie (per 1000)	13,199	12,361	13,996	14,635	15,384
Melkproductie (1000 liter)	4,035	3,512	2,948	2,539	2,398
Eierenproductie (1000 stuks)	72,017	107,724	92,615	73,427	92,025
Prijzen (gemiddeld af boerderij) SRD/kg					
Rundvlees	22	22	38	44	54
Varkensvlees	10	10	10	16	18
Kippenvlees	9	13	17	18	21
Geiten- en schapenvlees	38	38	40	53	55
Melk SRD/liter	2.5	2.62	3.5	3.5	3.8
Ei SRD/stuk	0.75	0.78	0.8	0.7	0.84
Kippenvlees en overig pluimvee					
Importwaarde USD miljoen	31,010	17,059	15,958	16,142	15,908
Importvolume (ton)	23,880	22,718	18,047	18,037	17,371
Slachtingen					
Runderen	7524	9698	10122	8619	8318
Varkens	31209	34673	32512	30209	31747
Geiten en schapen	1523	1930	1720	1550	1736
Kippen en overige pluimvee	5848	4871	6006	6510	7070
Melkproductie in 1.000 liters	4.035	3.512	2.948	2.539	2.398
Eierenproductie in 1.000 stuks	72.017	107.724	92.615	73.427	92.025

Bron: LVV

Het importvolume van kippenvlees en overig pluimvee is met 4 procent gedaald in 2019 ten opzichte van 2018. Dit is te wijten aan de verhoging van de importheffing op kip en kipdelen, de heffing is met 20 procent verhoogd tot 40 procent om de lokale productie van kippenvlees te stimuleren. De afboerderij prijs per kg kippenvlees in 2019 is met 17 procent gestegen ten opzichte van 2018. Dit komt hoofdzakelijk vanwege hoge invoerrechten op inputs. De productie van rundvlees vertoonde in 2019 een stijging t.o.v 2018. De rundveestapel telt in totaal 1.656 dieren, welke een toename is van 3 procent t.o.v. 2018. De afboerderij prijs per kg rundvlees is gestegen van SRD 44(2018) naar SRD 54 in 2019.

De melkveesector is een van de belangrijke sub sectoren binnen de veeteeltsector in Suriname. In 2019 zijn er totaal 2.398 liters verse melk geleverd. Dit is in vergelijking met 2018 een afname van 6 procent. De opkooprijks per liter verse boerenmelk is in 2018 van SRD 3.5 gestegen naar SRD 3,8 in 2019. Dit is te danken aan het feit dat alle prijzen van de inputs marktconform bepaald worden op basis van geldende koersen. In 2019 was er sprake van stijging van de eierenproductie met 25 procent.

6.3 Ontwikkelingen in de Visserij

De visserijsector groeide in de verslagperiode met gemiddeld 0,2 procent in reële termen. Het aandeel van de sector in het BBP mp in constante prijzen bedroeg gedurende de evaluatieperiode 3,7 procent gemiddeld.

Naar schatting vinden ongeveer 7.000 personen emplooi in de sector. De voornaamste producten van de Surinaamse visserijsector zijn vis en visproducten en seabob- en diepzeegarnalen. Deze producten worden afgezet op de lokale, regionale en internationale markten. In de formele visserijsector zijn vijftien visverwerkingsbedrijven geregistreerd, die vis exporteren en drie bedrijven die garnalen exporteren. Momenteel voldoet Suriname aan alle door de EU vastgestelde vereisten voor de export van vis en visserijproducten.

Tabel 6.1.7: Kengetallen Visserijsector 2015-2019

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019
Reële groei	18.1	9,1	15.1	-22.7	-18.7
Productiecijfers (ton):					
Diepzeegarnalen	511	377	315	379	305
Seabob	6,310	7,674	8,272	8,996	6,456
Vis	31,852	34,147	39,993	28,184	23,777
Totaal	38,673	42,197	48,580	37,558	30,537
Exportcijfers:					
Exportvolume (ton)	32,376	27,986	33,563	35,456	34,074
Exportwaarde (USD miljoen)	36.5	31.4	39.2	41.7	37.6

Bron: LVV, ABS. *Bewerking SPS.*

Er is sprake van een aanzienlijke daling van de vangsten binnen de visserijsector in de jaren 2018 en 2019. In 2017 bedroeg de productie van vis en garnalen 48.580 ton en daalde deze in 2018 naar 37.558 ton, een terugval van ca. 23 procent. In het daaropvolgend jaar namen de vangsten van de sector wederom af met bijna 19 procent vergeleken met 2018. Deze sterke terugval is te wijten aan een daling in de geregistreerde aanvoer van de artisanale visserij. Een deel van deze daling kan veroorzaakt zijn door onderrapportage of het aanlanden van vis uit de artisanale visserij buiten Suriname. In 2020 bedroegen de exportopbrengsten uit de visserijsector USD 33,7 miljoen en in het eerste kwartaal van 2021 USD 7,6 miljoen. Het gemiddeld aandeel van de exportwaarde van de sector in de evaluatieperiode bedroeg ongeveer 2,5 procent van de totale exporten van het land.

6.4 Ontwikkelingen in de Houtsector

De productie van rondhout is voor de periode 2015 tot 2019 vrijwel verdubbeld. Echter wordt deze als gevolg van de heersende covid-19 pandemie in 2020 vrijwel bijna gehalveerd ten opzichte van 2019. Vanwege de maatregelen die genomen zijn om deze zeer besmettelijke en levensgevaarlijke ziekte te bestrijden werden de economische activiteiten voor lange tijd stilgelegd. Bedrijven werden getroffen door uitbraken van besmetting onder het personeel. Openbaar vervoer was ook voor lange tijd stilgelegd. Door handhaving van strenge gezondheid protocollen op de werkvloer en met minimale bezetting werden productieactiviteiten zoveel als mogelijk kon opgestart en voortgezet. De grote besmettelijkheid van het virus zorgde van tijd tot tijd tot grote besmettingsuitbraken onder het personeel in bedrijven omdat het niet gemakkelijk blijkt om te wennen aan de strenge ontsmettingsregels. Met het bereikbaar worden van vaccins tegen deze ziekte werd echter de mogelijkheid gecreëerd om terug te keren naar bijna normale werkzaamheden. Echter speelt de lage vaccinatie bereidheid onder de bevolking een negatieve invloed op terugkeer naar normaal.

Tabel 6.1.8: Productie, verwerking en export van hout in volumes m3 van 2015-2021

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021*
- Rondhout	561,376	573,676	857,285	1,083,758	1,069,668	521,000	700,000
- Vierkant Bekapt (ruw bewerkt hout)	392	1,284	915	2,048	2,331	n.a.	n.a.
jaarlijkse groei in %	13	2	33	21	-1	-50	34
volume hout verwerkingsindustrie in m ³ :							
- Gezaagd hout	145,000	123,000	150,000	218,000	319,000	100,000	160,000
- Triplex	2,200	2,000	2,000	2,000	2,000	2,000	2,000
jaarlijkse groei gezaagd hout in %	26	-18	18	31	46	-69	6
export volume Industrieel rondhout in m ³							
- Rondhout	204,800	265,200	481,600	531,867	315,340	250,000	300,000
- Vierkant Bekapt	1,300	1,500	800	2,048	2,331	n.a.	n.a.
exportvolume verwerkt hout in m ³ :							
- Gezaagd hout	19,870	25,581	16,844	16,494	23,084	45,000	60,000
- Gereed product	121	733	1,147	365	431	n.a.	n.a.

Bron: S.B.B., * projecties

De hoge productiedata van rondhout en de lage waarden van verwerking bestemd voor export en lokaal gebruik en het lage exportvolume van rondhout hebben ertoe geleid om vragen te stellen wat eigenlijk gaande is binnen de sector. Enkele ontwikkelingen waarbij grote hoeveelheden rondhout in containers bestemd voor uitvoer, indiceren dat er sprake is van een grote mate smokkel van onverwerkt hout in Suriname. Het blijkt ook dat er een uitgebreid netwerk is binnen de overheidsorganen die moeten zorgen voor toezicht binnen de bosexploitatie en houtverwerkingssector en de uitvoer van producten uit Suriname die de smokkel faciliteren. Hiertegen zal moeten worden opgetreden wil de overheid haar doelstelling van een hogere verwerking van grondstoffen door meer toegevoegde waarde te creëren waardoor beter betaalde beroepen worden gecreëerd die meehelpen de levensstandaard in Suriname te verhogen en de armoede te verminderen. Voor de komende beleidsperiode en langer is de Surinaamse overheid voornemens voorwaarden te creëren om meer mogelijkheden binnen de bosbouwsector te creëren zodat deze grotere bijdrage kan leveren aan het nationaal inkomen.

Tabel 6.1.9: Export van verwerkte hout naar regio's voor 2015-2019

bestemming houtexporten in m ³	2015	2016	2017	2018	2019
caraïbisch gebied					
- gezaagd hout	1,917	1,406	2	2	1,129
- gereed product	26	6,347	34	9	6
Zuid-Amerika					
- gezaagd hout	585	629	640	1	890
- gereed product	3				1
Noord & Centraal Amerika					
- gezaagd hout	816	831	488	711	964
- gereed product	67	90	134	49	134
Europa					
- gezaagd hout	10	15,347	7	8	6,201
- gereed product	24	628	979	307	220
- Triplex	15				
Azie					
- gezaagd hout	6	6,523	6	5	13,490
- gereed product	1				70
Oceanie					
- gezaagd hout	80	845	365	320	369
- gereed product					
Afrika					
- gezaagd hout					41
- gereed product					

Bron: S.B.B.

De rondhoutproductie operatie van lokale houtconcessionarissen en de Houtkap vergunning aan dorpsgemeenschappen, (HKV) zullen door een uit te voeren project worden gecertificeerd waardoor de afzet op de markt van de EU en Noord-Amerika kan plaatsvinden. Ook worden maatregelen ondernomen om de verwerking van het rondhout dichtbij de houtconcessies te concentreren. Hierbij moeten in verschillende regio's productiecentrums voor rondhoutverwerking worden opgezet. De financiering zal met leningen geschieden. De verwerking van bosbijproducten zal ook krachtig worden aangepakt omdat het mogelijkheden schept voor de binnenlands dorpsgemeenschappen om inkomen te generen en omdat de verwerking van deze producten tot hoogwaardige producten voor menselijke consumptie enorm veel

mogelijkheden biedt. Er is reeds onderzoek gedaan naar de potentie en de mogelijke bijdrage voor de Surinaamse economie.

De export van gezaagd hout en gereed product per regio laat zien dat deze over het algemeen toeneemt ondanks de barrières die worden opgeworpen. Hoewel de volumes in vergelijking met rondhout en vrij laag zijn is het hoopgevend dat voornamelijk de markten van de EU en Noord-Amerika, waar de prijzen voor eindproducten over het algemeen hoger zijn als deze gecertificeerd zijn toegankelijk worden. Ook blijkt dat de export van gezaagd hout naar Azië in 2019 ongeveer de helft is van wat het in 2014 was. Juist in het jaar van de pandemie is de export om hoog geschoten echter is het volume zoals gezegd ongeveer de helft van 2014. Dit blijkt ook het geval te zijn voor het Caraïbisch gebied. De export naar deze markt van verwerkte producten blijkt toch moeilijk te verlopen ondanks dat er sprake is van een gemeenschappelijke Caraïbische markt. De grote landen als Trinidad en Jamaica willen hun binnenlandse verwerkingssector beschermen en werpen allerlei non tarifaire barrières voor de export uit Suriname.

Tabel 6.1.10: Overheidsinkomsten uit de bosbouwsector 2015-2020

Jaar	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Retributie	8,912,327	14,004,967	24,448,380	32,100,000	43,500,000	567,000
Concessierecht	3,659,144	6,111,926	9,113,713	7,900,000	9,200,000	7,390,000
Exploratievergoeding	351,986	298,893	297,321	1,300,000	1,100,000	23,744,000
Keuringsloon	1,266,211	1,527,943	3,660,090	12,500,000	11,000,000	9,464,000
Exportrechten op rondhout	n.a.	n.a.	n.a.	96,000,000	120,000,000	67,500,000
Totaal	14,189,667	21,943,730	37,519,504	149,800,000	184,800,000	108,665,000

Bron: SBB

De inkomsten van de Surinaamse overheid uit de bosbouwsector zijn vanwege de afgenomen productie vanwege de covid-19 pandemie sterk afgenomen. Dit komt voornamelijk vanwege de retributie die in 2019 van SRD 43,5 mln. afnam tot SRD 567.000, - in 2020. Ook de sterk afgenomen exporten hebben geleid tot een afname van het recht op exportrecht op rondhout. Als rekening wordt gehouden met hoge mate van hout smokkel in deze sector is de mate aan verlies van inkomsten door overheid vrij groot.

6.5 Ontwikkelingen van de Mineralensector

Ontwikkelingen in de Goudsector

Voor 2021 is het aandeel van de goudsector in het bbp geschat op ca. 23,2 procent. Na een vrij stationaire goudproductie in 2018-2019, kwam er in 2020 vanwege de pandemie plotseling een vermindering in de hoger geschatte goudproductie, vergeleken met het jaar daarvoor. Het beheersen van het aantal COVID-19 gevallen onder het personeel binnen de goudbedrijven blijft een enorme uitdaging. Voor 2021 is de projectie dat de productie op het niveau van 2020 blijft.

Tussen 2017 en 2019 kan er over een piekperiode worden gesproken omdat de productie daar vrij hoog was. (Zie Tabel 6.5.1). De verminderde productie van 2020 betekende geen groot verlies, vanwege de stijgende wereldmarktprijs voor goud. Hierdoor zijn de staatsinkomsten niet afgenomen. Wereldbank projecties geven aan dat de goudprijs vanaf 2022 een dalende trend zal aannemen. Het exportvolume is met 8 procent gedaald in 2020 ten opzichte van 2019 en de schatting voor 2021 is dat deze ongeveer hetzelfde blijft als 2020.

Milieuvervuiling en de illegale goudwinning blijven nog steeds een issue, waarbij milieu-instituten blijven hameren op de schadelijke gevolgen van de mijnmethode en het gebruik van kwik. In de paragraaf over de internationale ontwikkelingen is reeds uitvoerig ingegaan op de ontwikkeling van de prijzen op de wereldmarkt. De overheidsinkomsten zijn in 2020 met circa 19 procent toegenomen ten opzichte van 2019 en de projectie is dat deze in 2021 zal stijgen met ongeveer 65%. Volgens contract is 2020 het laatste jaar geweest waarbij Newmont hun investeringen voor de opzet van het bedrijf initieel zou afschrijven, waardoor zij vanaf 2021 meer aan belastingen zullen moeten afstaan aan de overheid. Alhoewel de prijs en volume gestegen zijn, ontvangt Suriname nog weinig uit de goudsector. We zijn volgens de realisatie cijfers nog steeds onder het niveau die we in 2012 hadden bereikt. Toen (in 2012) had de overheid ongeveer USD 176 miljoen aan inkomsten ontvangen. De Surinaamse overheid heeft +/- 550 miljoen USD geïnvesteerd in het verkrijgen van aandelen bij Newmont.

Tabel 6.5.1: Kernindicatoren van de Goudsector (exclusief zilver en andere edelmetalen) in 2015-2021

Omschrijving	2015	2016	2017*	2018	2019**	2020**	2021**
Productievolume totaal (in 1000 kg)	26	27	41	42	41	39	39
Waarvan productievolume grootmijnbouw (in %)	35%	48%	63%	62%	63%	62%	59%
Waarvan productievolume overige (in %)	65%	52%	37%	38%	39%	38%	41%
Exportvolume totaal (in 1000 kg)	26	26	40	41	39	36	36
Waarvan exportvolume grootmijnbouw (in %)	35%	46%	63%	63%	62%	58%	58%
Waarvan exportvolume overige (in %)	62%	54%	38%	37%	38%	42%	42%
Verdiens ten overheid	50	76	102	126	130	155	256
Belastingontvangsten							
Royalties	35	47	55	72	84	87	91
Winstbelasting/inkomstenbelasting	0	19	24	26	22	37	133
Loonbelasting	15	10	23	28	24	31	32
Niet-belasting ontvangsten							
Dividend	2	1	1	1	0	0	0
Consent - en statistiekrecht	0.3	0.3	0.7	0.6	0.6	0.6	0.6
License & Concessions rights/Fees Newmont		0.03	0.03	0.03	0.03	0.03	0.03
Aandeel goudsector in BBP	6	11	12	11	11	18	
Aandeel goudsector in % van BBP (excl. overheid)	8%	14%	14%	13%	14%	23%	
Investerings grootmijnbouw in mln. USD	431	313	225	210	121	68	125

Bron: CBvS, ABS, IAM Gold, schattingen van SPS, Wereldbank, bewerking SPS

*in 2017 begon Newmont met volledige productie; **voorlopige cijfers

6.6 Ontwikkelingen in de Oliesector

Sinds 2015, na de opstart van de uitgebreide raffinaderij is de productie van ruwe aardolie opgevoerd. Staatsoliemaatschappij is gegroeid van een 200 barrels per dag producerend bedrijf, naar een internationaal erkend bedrijf met een dagelijkse productie van 16.500 barrels aardolie. Staatsolie is constant bezig nieuwe bronnen te bestuderen om het bestaan van het bedrijf te blijven garanderen. Zo is het offshore gebied de laatste tijd "hot topic", omdat de ontwikkelingen in dit gebied Suriname internationaal op de kaart plaatsen. Dit betekent ook dat er investeerders worden aangetrokken en dat er on the long run werkgelegenheid wordt gecreëerd. De offshore olie zal niet lokaal verwerkt worden, maar worden verkocht omdat onze raffinaderij niet is afgestemd op het type olie die in het zeegebied voorkomt. De opbrengsten hiervan zullen staatsolie en de overheid (in de vorm van diverse aandelen en belastingen) ten goede komen. De huidige productie van derivaten bestaat uit vier producten: fuel oil, low-sulfur diesel, gasoline en asfalt. De belangrijkste van deze is fuel oil, waarvan de geproduceerde hoeveelheden meer dan 70 procent van de verwerking bedragen. Deze productie wordt volledig op de lokale markt

afgezet. Staatsolie zet deze producten op de lokale markt af via haar distributiemaatschappij GOw2 NV. Momenteel voldoet dit bedrijf vrijwel volledig aan de lokale behoefte aan diesel en voor 30 procent aan de lokale vraag naar gasoline. De wereldmarktprijs voor olie daalde in 2020 sterk als gevolg van de uitbraak van COVID-19 en de onevenwichtige vraag naar olie die daardoor erger werd. Tussen de grote olieproducerende landen ontstond in deze periode ook een productieoorlog die de prijs erger liet dalen. De verwachting is dat het productievolume van geraffineerde producten in 2021 met 33% zal toenemen ten opzichte van 2020. Dit, omdat staatsolie in 2020 een “turn around” periode had en de productie verminderde. Het exportvolume zal volgens schatting een lichte stijging van 9% hebben in 2021 ten opzichte van 2020. De projectie is dat de overheidsinkomsten zullen toenemen met 114% door de toenemende prijzen van olie en omdat staatsolie weer op volledig operationeel is.

Tabel 6.5.2: Kernindicatoren van de oliesector 2014-2020

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021*
Productievolume ruwe aardolie in 1000 barrels	6.189	5.980	5.953	5.996	6.050	5.991	6.000
Productievolume totaal geraffineerde producten in 1000 barrels	2.900	3.787	4.828	4.747	4.515	4.276	5.673
Exportvolume in 1000 barrels	3.024	3.433	2.952	2.805	2.468	2.501	2.737
Exportwaarde in miljoen USD	153	148	178	206	166	273	274
Overheidsinkomsten Staatsolie in miljoen USD	32	20	80	99	131	84	180
Belastingontvangsten							
Waarvan Inkomstenbelasting (winstbelasting)	6	3	26	58	61	30	91
Waarvan Loonbelasting	15	17	19	18	16	19	20
Niet-belasting ontvangsten							
Waarvan Dividend	12	0	35	16	51	35	69
Aandeel oliesector in BBP (in pro- centen)	5	6	7	7	7	6	
Aandeel oliesector in % van BBP (Excl. overheid)	6%	7%	8%	8%	9%	8%	
Investerings in miljoen USD	252	81	99	174	268	91	130

Bron: Staatsolie, bewerking SPS, * voorlopige cijfers.

Asfalt, diesel en gasoline worden zowel op de lokale als exportmarkt afgezet met name Caricom. De oliesector levert een belangrijke bijdrage aan de staatsinkomsten en heeft een gunstig saldo op de betalingsbalans. De productie van geraffineerde producten is vanaf 2016 (tabel 6.5.2) sterk blijven toenemen. De productie van ruwe aardolie werd opgevoerd om te voldoen aan de verwerkingscapaciteit van de nieuwe raffinaderij die eind 2015 in werking kwam en in 2016 volledig operationeel was. Staatsolie heeft de activiteiten in het nearshore gebied voortgezet in 2019, echter niet met significante olievondsten, maar wel met kostbare data die aangeeft dat er aardolie in ons kustgebied zit. Staatsolie blijft het nearshore gebied onderzoeken. Met de significante olievondsten van 2020 en 2021 in het offshore gebied,

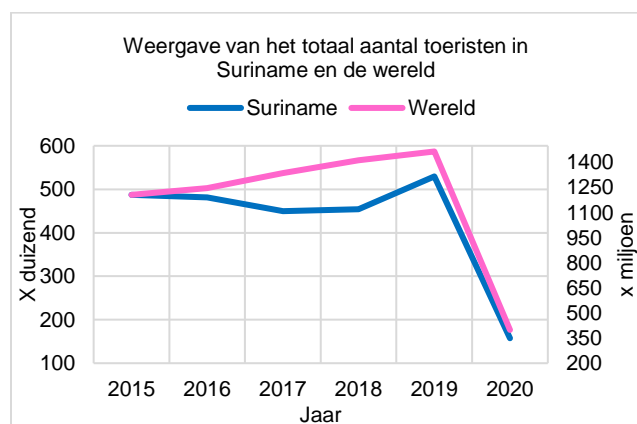
kan Staatsolie rekenen op hogere inkomsten. De opbrengsten uit deze olievondsten kunnen de Surinaamse economie alleen voordelen opleveren. Een van de gerealiseerde actiepunten is dat op de boorplatformen voedingsmiddelen en dranklokaal moet worden ingekocht. Suriname zal verder in de toekomst per afzonderlijke olieveld royalties en verschillende belastingen ontvangen. Als aandeelhouder zal staatsolie ook hun aandeel moeten ontvangen.

6.7 Ontwikkelingen in de Toerisme Sector

Het (internationaal) toerisme is in 2020 hard geraakt als gevolg van de wereldwijde pandemie veroorzaakt door het coronavirus. In het vroege voorjaar van 2020 kwam het toerisme vrij abrupt ten einde en bleef de toerisme sector stil. Dat is niet de gehele periode zo gebleven en kwam de sector langzaam maar zeker weer ontwikkelen.

Alhoewel er inmiddels verschillende vaccins tegen het coronavirus zijn goedgekeurd en vaccinatie in tal van landen van start is gegaan, is wel duidelijk dat de sector in 2021 nog niet helemaal af is van de gevolgen van de pandemie. Mogelijk zal op enig moment in 2021 het herstel van toerisme zijn intrede doen en is internationaal reizen weer steeds meer en beter mogelijk. Verschillende internationale bronnen voorzien dit moment ergens in de tweede helft van 2021. Echter zijn de onzekerheden nogal groot om een degelijk uitspraak hierover te doen.

In de grafiek hieronder wordt er een vergelijking weergegeven van de toeristensector in Suriname en in de wereld. Tussen 2015 en 2019 vertoonde het totaal aantal toeristen een stijgende trend. Hierna is komt de toeristensector drastisch in een daling terecht in 2020.

Figuur 6.7.1: Weergave van het totaal aantal toeristen in Suriname en de wereld

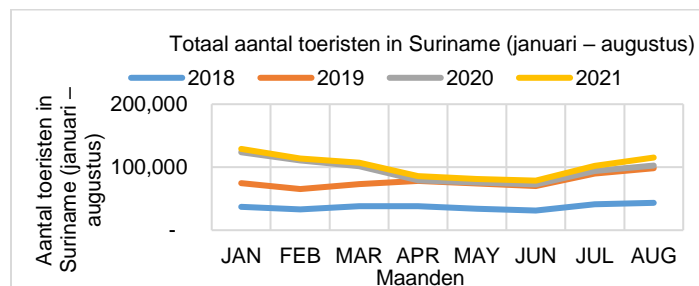
Bron: Luchthaven Beheer en Statista Research Department

Deze sector heeft in 2020 een verlies van USD 1.3 biljoen geleden wereldwijd. Een verschil met het besteed patroon van ongeveer USD 1.7 biljoen in 2019. 120 miljoen van de 150 miljoen banen kwamen in. Het aantal toeristische bezoeken is wereldwijd met 72% teruggevallen in 2020. Dit is weergegeven in de grafiek

hierboven. Met de komst van de American Airlines op de vliegrouten naar Suriname kan worden gestaafd dat de toeristensector een lichtpuntje ziet in het ontwikkelen van deze fragiele sector. Met deze ontwikkeling kan de relatie tussen Suriname en de Verenigde Staten versterkt worden. Voor de toeristen uit Amerika zal het een Surinaamse beleving zijn qua natuur, zakendoen en culinair. Hieronder volgt er een opsomming van aspecten die Suriname mogelijk aantrekkelijk kan maken.

De toeristensector in Suriname kan zich met de volgende aspecten classificeren:

- Veiligheid: Suriname kan zich nog steeds rekenen tot de veiligste landen in de wereld.
- Millenials²⁰: voor deze generatie is er qua voortreffelijke toeristische attracties in principe niet veel te halen in Suriname. De markt kan wel inspelen op het diaspora beleid waarbij er een trend wordt gevormd omtrent de vakanties met een Surinaamse gemoedstoestand.
- Authenticiteit; cultuur en lokale bevolking: de verschillende Surinaamse culturen zich uitermate geschikt de beleving van authentieke culturen, waaronder medisch toerisme, erfgoed, culinair toerisme en integratie met de lokale bevolking of zelfs tribale gemeenschappen. Er is echter nog wat verbetering van de culturele producten die worden aangeboden.
- Groene Ongerepte Natuur: Suriname staat bekend om haar ongerepte natuur, hoewel de goudwinning, houtkap en andere ongecontroleerde activiteiten dit ernstig bedreigen en schade toebrengen aan moeder natuur.
- Duurzaam toerisme en ecotoerisme: Met betrekking tot de toepassing van duurzaam toerisme en ecotoerisme kan gesteld worden dat Suriname als vakantiebestemming nog niet volledig kan voldoen aan de strikte richtlijnen van deze vormen van toerisme.
- Airbnb: particuliere woningen, appartementen, en de grotere hotels zijn aangesloten bij Airbnb. Op de website²¹ zijn er 300+ geregistreerde locaties in Suriname te vinden.
- Social Media: dit medium wordt nog onvoldoende benut voor promotie doeleinden van Suriname als toeristische eindbestemming.
- **Individualisme**: er zijn minder risico's verbonden aan binnenlandse trips als er hiervoor een boeking gedaan wordt door een touroperator.

Figuur 6.7.2: Weergave van het totaal aantal toeristen in Suriname (januari – augustus)

Bron: Luchthaven Beheer

²⁰ Door onderzoekers en in de media worden de geboortejaren van deze generatie gelegd tussen 1981 en 1998.

²¹ www.airbnb.com

7. Financiële sector

7.1 Ontwikkeling van het Verzekeringswezen

Algemeen

In dit hoofdstuk worden de ontwikkelingen van het verzekeringswezen belicht. De financiële gegevens hebben in hoofdzaak betrekking op voorlopige cijfers voor het jaar 2020.

Recente ontwikkelingen

In 2020 had de werkgroep van de concept Wet Toezicht Verzekeringsbedrijf (WTV), bestaande uit medewerkers van de Bank, een aanvang gemaakt met het verwerken van de in 2019 ontvangen commentaren van de Surinaamse Vereniging van Assurantie Maatschappijen (SURVAM) en het Internationaal Monetair Fonds (IMF). Door de Covid-19 ontwikkelingen was er enige stagnatie ontstaan, waardoor de werkgroep de laatste commentaren van het IMF in het laatste kwartaal van 2020 heeft afgerond. In 2021 zal de laatste hand gelegd worden aan de concept WTV.

Naar aanleiding van de Covid-19 ontwikkelingen had de Bank in het vierde kwartaal van 2020 een vragenlijst verzonden naar de verzekeringsmaatschappijen, teneinde een goed overzicht te krijgen van de implicaties inzake de Covid-19 crisis op de individuele verzekeringsmaatschappijen en de verzekeringssector. Uit het enquête-onderzoek was gebleken dat Covid-19 crisis impact heeft gehad op de premie-inkomsten, verkoop en prolongaties van verzekeringen bij enkele verzekeringsmaatschappijen.

De technische assistentie van de Caribbean Regional Technical Assistance Centre (CARTAC) met betrekking tot IFRS 17 "Insurance Contracts", die gepland stond voor oktober 2020 had vanwege de Covid-19 ontwikkelingen geen voortgang kunnen vinden. Deze technische assistentie is verschoven naar november 2021 en zal op aanvraag van de Bank worden uitgebreid met IFRS 9 "Financial Instruments". In het kader van de implementatie van IFRS 17 hebben twee medewerkers van de Bank deelgenomen aan een vierdaagse virtuele workshop van de Caribbean Association of Insurance Regulators (CAIR) in het eerste kwartaal van 2021.

In april 2021 zijn er gesprekken gevoerd met De Nederlandse Bank (DNB) omtrent technische assistentie op het gebied van integriteits- en prudentieel toezicht, die in het laatste kwartaal van 2021 zal worden aangeboden.

In het kader van de uit te voeren National Risk Assessment (NRA) was in het derde kwartaal van 2020 een enquête gestuurd naar alle verzekeraars. Het doel van deze enquête was om een inventarisatie te maken van de risicogebieden binnen de verzekeraars en de beheersmaatregelen die zijn getroffen. Uit

het enquête-onderzoek was gebleken dat alle verzekeringmaatschappijen in zekere mate reeds doende zijn zaken met betrekking tot AML/CFT in orde te maken voor hun bedrijf.

De schadeverzekeringsmaatschappijen verenigd in de Surinaamse Vereniging van Assurantie Maatschappijen (SURVAM) hadden per 1 augustus 2020 de minimale dekking per voertuig verhoogd van SRD 25.000, - naar SRD 30.000, -. Tegelijkertijd werden ook de jaarlijkse premietarieven aangepast.

7.2 Toezicht Verzekeringsmaatschappijen

Onder-toezicht-staande verzekeringsmaatschappijen

Per medio van het jaar 2021 staan de volgende verzekeringsmaatschappijen onder het toezicht van de Bank:

Schadeverzekeringsmaatschappijen

1. N.V. Surinaamse Assurantie Maatschappij "Self Reliance";
2. FATUM Schadeverzekering N.V.;
3. Assuria Schadeverzekering N.V.;
4. Assuria Medische Verzekering N.V.;
5. N.V. Paramaribo Schade Assurantie Company (PARSASCO) en
6. Clico General Insurance Company Suriname N.V.

Levensverzekeringsmaatschappijen:

1. Assuria Levensverzekering N.V.;
2. FATUM Levensverzekering N.V.;
3. Clico Life Insurance Company Suriname N.V. en
4. Self Reliance Levensverzekeringen N.V.

Uitvaartverzekeringsmaatschappijen:

1. Stichting Uitvaartverzekering "Hamdard" en
2. Hennep Verzorgende Verzekering N.V.

De houdstermaatschappij Assuria N.V., aandeelhouder van de Assuria verzekeringmaatschappijen, staat ook onder het toezicht van de Bank.

Financiële gegevens

Tabel 7.2.1 is een weergave van de totale activa van de financiële sector in Suriname. De totale activa van bankinstellingen, pensioenfondsen, verzekeringmaatschappijen en kredietcoöperaties, die de financiële sector vormen, bedroegen in 2020 SRD 48,4 miljard. Het aandeel van de verzekeringssector hierin bedroeg 11,7%.

Tabel 7.2.1: Balanstotaal van de financiële sector (SRD miljoen)

Financiële sector	Balans totaal in miljoenen SRD		Aandeel per sector in %	
	2019*	2020**	2019*	2020**
Per 31 december				
Banken	23,776	36,591	76.1%	75.7%
Pensioenfondsen	4,006	6,037	12.8%	12.5%
Verzekeringsmaatschappijen	3,432	5,681	11.0%	11.7%
Kredietcoöperaties	46	55	0.1%	0.1%
Totaal financiële sector	31,260	48,364	100%	100%

Bron: Centrale Bank van Suriname

*De data over 2019 is gecorrigeerd met de definitieve cijfers.

**De data over 2020 is gebaseerd op voorlopige cijfers.

Het balanstotaal van de verzekeringssector had circa 18,6% van het bruto binnenlands product (bbp)²² opgeleverd. Verzekeraars hadden in 2020 het meest belegd in termijndeposito's bij lokale banken (27,5%). Verder was er voornamelijk belegd in effecten (26,5%) en leningen op schuldbekentenis (26,2%). Tot de effecten behoren buitenlandse aandelen, aandelen in beursgenoteerde bedrijven in ons land en Staatsolieobligaties. Daarnaast was er ook belegd in hypotheek en onroerend goed, die respectievelijk 7,8% en 6,3% uitmaakten van de totale beleggingsportefeuille van de verzekeraars.

Levensverzekeringsmaatschappijen

Het gecombineerd balanstotaal van de levensverzekeraars nam in 2020 met 89,3% toe ten opzichte van 2019 (Tabel 7.2.1). Deze toename was voornamelijk toe te schrijven aan de toename van de beleggingsportefeuille met 103,5%, waaronder stijgingen in de beleggingen in effecten, leningen op schuldbekentenis en termijndeposito's. De beleggingsportefeuille van de levensverzekeraars omvatte beleggingen in hypotheek, termijndeposito's, onroerende goederen, leningen op schuldbekentenis, spaarrekeningen, obligaties en andere effecten. Zo namen de leningen op schuldbekentenis, obligaties en andere effecten (opgenomen onder de post "Overige beleggingen" in tabel 7.2.1) en termijndeposito's toe met respectievelijk 265,7%, 91% en 64,8%. In tegenstelling tot het bovenstaande, daalden de liquide middelen en vaste eigendommen in 2020 met respectievelijk 16,9% en 77,8% ten opzichte van 2019. De totale beleggingen hadden in 2020 een aandeel van 86,0% in de totale activa. De levensverzekeraars belegden in 2020 het meest in leningen op schuldbekentenis.

Het eigen vermogen²³ van de levensverzekeraars bedroeg in 2020 SRD 318,3 miljoen. Dit was een toename van 75,3% ten opzichte van 2019, als gevolg van een stijging van de algemene reserves en de herwaarderingsreserves. Technische voorzieningen namen met 88,9% toe in 2020 ten opzichte van het vorig jaar. Deze toename was toe te schrijven aan een stijging van de reeds bestaande verzekeringsverplichtingen, zowel individueel als collectief (Tabel 7.2.1).

²²Het bbp-cijfer voor 2020 is een projectie van het Planbureau Suriname en bedroeg SRD 30.543.608.000, - (December 2020). Bron: Stichting Planbureau Suriname

²³Het eigen vermogen is de som van het aandelenkapitaal en de reserves (inclusief herwaarderingsreserve).

De totale premies over het boekjaar 2020 bedroegen SRD 213,2 miljoen. Door een daling van de verkoop van koopsompolissen, namen de koopsommen per ultimo 2020 af met 67,2%. Het technisch resultaat kwam wederom negatief uit en bedroeg SRD 135,6 miljoen. Dit werd onder andere veroorzaakt, doordat de verdiende premies lager uitvielen dan de uitgaven waaronder claims, bedrijfs- en overige kosten (Tabel 7.2.1). Daarnaast hadden de hoge mutatie in de technische voorzieningen en de winstdeling en korting ook bijgedragen aan dit slecht resultaat.

In 2020 stegen de totale lasten (inclusief uitkeringen) van SRD 270,9 miljoen in 2019 naar SRD 344,0 miljoen. Voorts bedroeg de nettowinst in 2020 SRD 137,3 miljoen, hetgeen een toename was van 3.269,2% ten opzichte van 2019. Deze toename was toe te schrijven aan de opmerkelijke verbetering van de post "Saldo andere baten en lasten" van SRD 3,3 miljoen negatief naar een positief resultaat van SRD 198,8 miljoen. Dit was een mutatie van 6.095,2%. In de laatstgenoemde post zat voornamelijk het resultaat van de koersverschillen. Verder was de toename van de nettowinst toe te schrijven aan de toename van de beleggingsinkomsten met 49,7% ten opzichte van 2019.

Schadeverzekeringsmaatschappijen

Het balanstotaal van de schadeverzekeringsmaatschappijen nam in 2020 met 43,1% toe ten opzichte van 2019 (tabel 7.2.2). De toename van het balanstotaal was toe te schrijven aan de toename van de beleggingen in hypotheken, onroerende goederen, termijndeposito's en effecten met respectievelijk 122,4%, 86,4%, 70,7% en 40% ten opzichte van 2019. In 2020 vormden de termijndeposito's en effecten de grootste beleggingsposten en maakten respectievelijk 35,3% en 18,6% uit van de beleggingsportefeuille, gevolgd door de beleggingen in onroerende goederen en hypotheken met een aandeel van respectievelijk 14,2% en 12,9%. De schadeverzekeraars hadden in 2020 het meest belegd in termijndeposito's bij de lokale banken.

In 2020 steeg het eigen vermogen met 87,7% ten opzichte van 2019, vanwege de toename van de algemene reserves, koersverschillenreserves en de herwaarderingsreserves. Verder namen de technische voorzieningen, korte termijnschulden en lange termijnschulden toe met respectievelijk 22,8%, 25,9% en 20,6% ten opzichte van 2019. De toename van de technische voorzieningen was toe te schrijven aan de toename van de gereserveerde bedragen voor schade die zich in het boekjaar hadden voorgedaan, maar nog niet waren afgewikkeld alsook een toename van de premiereserves.

De totale bruto premie van de schadeverzekeraars nam in 2020 toe met 5,6% ten opzichte van 2019 en wel tot SRD 942,5 miljoen. Deze toename was voornamelijk het gevolg van toenames van premies uit de categorieën Casco verzekeringen en Brandverzekeringen met respectievelijk 29,6% en 8,7%.

Verder was het meest uitgekeerd in de categorieën Ziekte- en Ongevallenverzekeringen en Motorrijtuigen (WAM en Casco). In 2020 verslechterde het technisch resultaat van SRD 34,7 miljoen in 2019 naar

negatief SRD 62,1 miljoen. Dit werd onder andere veroorzaakt doordat de verdiende premies lager uitvielen dan de uitgaven, waaronder uitkeringen, bedrijfs- en overige kosten. Ondanks het negatief resultaat, was er een nettowinst (winst na belasting) van SRD 398,4 miljoen (tabel 7.2.3). Dat was een toename van SRD 351,9 miljoen oftewel 756,5% ten opzichte van 2019. Deze opmerkelijke toename van de nettowinst was voornamelijk te danken aan de beleggingsinkomsten en het resultaat van de koersverschillen die respectievelijk 109,2 miljoen en 319,2 miljoen bedroegen. In 2020 kwamen de beleggingsinkomsten onder andere uit de beleggingen in termijndeposito's, hypotheekleningen, leningen op schuldbekentenis, effecten en onroerend goed.

Wettelijke Aansprakelijkheidsverzekering Motorrijtuigen (WAM)

In 2020 bedroegen de totale premies SRD 125,9 miljoen, representatief voor 227.607 WAM-verzekeringen. In vergelijking met 2019 werden dit jaar 11.750 minder rij- en voertuigen verzekerd, ondanks de afname van het aantal verzekerde rij- en voertuigen vertoonde de totale premie een toename van 6,3% in 2020. De toename van de premies had te maken met de aanpassing van de WAM-tarieven per 1 augustus 2020. Van het totaal aantal WAM-verzekeringen in 2020 was 64,2% afkomstig uit de categorie verzekeringen van personenauto's, equivalent aan 146.190 voertuigen. Deze categorie bracht evenals in de voorgaande jaren de meeste WAM-premies op. De uitkeringen, voornamelijk ter dekking van de materiele schade, bedroegen in 2020 SRD 77,7 miljoen. In 2020 werden in totaal 16.424 schadegevallen geregistreerd, terwijl het aantal geregistreerde schadegevallen het jaar daarvoor 20.116 bedroeg. Dit was een afname van 18,4%. Van het aantal geregistreerde schadegevallen in 2020, waren 10.203 schadegevallen (62,1%) reeds afgehandeld (tabel 7.2.6). In 2020 bedroeg het verlies uit de categorie WAM SRD 89,8 miljoen. Reeds langer dan tien jaren rapporteren verzekeraars een negatief resultaat voor de categorie WAM.

Tabel 7.2.2: Gecombineerde Balansen der Levensverzekeringsmaatschappijen (SRD miljoen)

	2016	2017	2018	2019*	2020**
ACTIVA					
Kas en Bank [liquide middelen]	53.2	86.6	52.7	144.3	120.0
Vaste eigendommen	4.6	5.1	4.9	6.1	1.3
Beleggingen:					
a) overheid					
b) particulieren:					
- hypotheekleningen	209.0	199.9	144.3	112.5	135.0
- termijndeposito's	497.5	446.0	483.9	383.7	632.4
- overige	390.9	523.9	595.0	835.9	1,942.9
Overige activa	166.0	175.9	206.5	182.1	319.7
Totaal	1,321.3	1,437.5	1,487.2	1,664.6	3,151.4
PASSIVA					
Aandelenkapitaal	1.4	1.4	1.4	1.4	1.4
Reserves	144.6	157.9	180.0	180.2	316.9
Achtereestleningen					
Technische voorzieningen	1,028.2	1,109.3	1,181.1	1,322.0	2,497.8
Overige schulden	147.1	168.9	124.8	161.0	335.2
Totaal	1,321.3	1,437.5	1,487.2	1,664.6	3,151.4

Bron: Centrale Bank van Suriname.

* De data over 2019 is gecorrigeerd met de definitieve cijfers. Alle vier onder-toezicht-staande levensverzekeraars hebben aan de Bank gerapporteerd. Vanwege onvolledigheid zijn de cijfers van één levensverzekeraar buiten beschouwing gelaten.

**De data over 2020 is gebaseerd op voorlopige cijfers.

Tabel 7.2.3: Gecombineerde Verlies- en Winstrekeningen der Levensverzekeringsmaatschappijen (SRD miljoen)

	2016	2017	2018	2019*	2020**
Premies	73.4	87.0	86.8	76.1	174.6
Koopsommen	86.7	67.2	47.2	117.3	38.5
Totaal premie + koopsommen	160.2	154.2	134.0	193.5	213.2
Premie herverzekeraar	4.1	4.3	4.3	4.0	4.8
Premie eigen rekening	156.0	149.9	129.7	189.5	208.4
Mutatie technische voorzieningen	65.2	60.4	61.8	122.6	166.2
Verdiende premie (1)	90.9	89.5	67.8	66.9	42.2
Bruto uitkeringen	70.1	62.2	64.5	70.1	83.6
Aandeel herverzekeraar	0.4	0.2	0.2	4.1	0.9
Uitkeringen eigen rekening (2)	69.6	62.0	64.3	66.0	82.7
Provisie en acquisitiekosten (3)	8.4	7.6	7.9	8.7	10.2
Bedrijfskosten (4)	29.1	43.9	47.0	47.9	55.9
Winstdeling en korting (5)	24.4	24.4	9.6	28.6	29.0
Technisch resultaat (6) = (1-2-3-4-5)	-40.7	-48.4	-60.9	-84.3	-135.6
Beleggingsinkomsten (7)	78.7	84.2	72.2	96.7	144.7
Saldo andere baten en lasten (8)	126.2	7.3	2.7	(3.3)	198.8
Beleggingslasten (9)	0.2	0.5	0.5	0.4	-
Winst voor belasting = (6+7+8-9)	164.0	42.6	13.5	8.7	207.9
Belasting	54.0	15.7	3.9	4.6	70.6
Winst na belasting (Nettowinst)	110.0	26.9	9.6	4.1	137.3

Bron: Centrale Bank van Suriname.

*De data over 2019 is gecorrigeerd met de definitieve cijfers. Alle vier onder-toezicht-staande levensverzekeraars hebben aan de Bank gerapporteerd. Vanwege onvolledigheid zijn de cijfers van één levensverzekeraar buiten beschouwing gelaten.

**De data over 2020 is gebaseerd op voorlopige cijfers.

Tabel 7.2.4: Gecombineerde Balansen der Schadeverzekeringsmaatschappijen (SRD miljoen)

	2016	2017	2018	2019*	2020**
ACTIVA					
Kas en Bank [liquide middelen]	109.6	146.3	131.2	259.0	316.9
Vaste eigendommen	72.5	46.5	47.8	108.3	110.7
Beleggingen:					
a) overheid					
b) particulieren:					
- hypotheken	212.6	173.6	108.2	85.9	190.9
- termijndeposito's	173.0	145.8	233.2	304.7	520.2
- overige	423.9	474.0	539.8	525.9	764.4
Overige activa	333.6	358.8	481.4	483.5	626.3
Totaal	1,325.2	1,345.1	1,541.6	1,767.3	2,529.4
PASSIVA					
Aandelenkapitaal	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4
Reserves	509.2	527.7	518.5	537.7	1,009.6
Technische voorzieningen	397.7	418.4	556.3	544.1	668.2
Lange termijn schulden (incl. voorzieningen)	148.7	173.6	198.8	216.7	261.4
Korte termijn schulden	269.2	225.1	267.7	468.4	589.8
Totaal	1,325.2	1,345.1	1,541.6	1,767.3	2,529.4

Bron: Centrale Bank van Suriname.

*De data over 2019 is gecorrigeerd met de definitieve cijfers. Alle zes onder-toezicht-staande schadeverzekeraars hebben aan de Bank gerapporteerd. Vanwege onvolledigheid zijn de cijfers van één schadeverzekeraar buiten beschouwing gelaten.

**De data over 2020 is gebaseerd op voorlopige cijfers.

Tabel 7.2.5: Gecombineerde Verlies- en Winstrekeningen der Schadeverzekeringsmaatschappijen (SRD miljoenen)

	2016	2017	2018	2019*	2020**
Bruto premie	532.9	646.4	801.9	892.3	942.5
Premie herverzekeraar	67.6	64.9	185.4	242.2	250.6
Af te dragen zorgvoorzieningenfonds***	2.9	3.0			
Premie eigen rekening	462.4	578.5	616.5	650.1	691.9
Mutatie technische voorzieningen	-25.0	38.8	17.8	10.9	25.8
Verdiende premie (1)	487.4	539.7	598.7	639.2	666.2
Bruto uitkeringen	473.9	380.5	475.2	502.6	509.8
Aandeel herverzekeraar	15.7	11.2	106.4	115.3	105.6
Uitkeringen eigen rekening (2)	458.1	369.3	368.9	387.3	404.3
Provisie en acquisitiekosten (3)	17.3	25.9	32.8	19.3	51.3
Bedrijfskosten (4)	111.3	150.4	159.5	198.0	272.7
Technisch resultaat (5) = (1-2-3-4)	-99.3	-5.9	39.3	34.7	-62.1
Beleggingsinkomsten (6)	93.9	31.2	-27.7	30.6	109.2
Saldo andere baten en lasten (7)	248.4	34.0	1.6	-5.7	408.4
Beleggingslasten (8)					
Winst voor belasting (5+6+7-8)	243.0	59.3	13.2	59.5	455.6
Belasting	77.0	24.0	(1.1)	13.0	57.2
Winst na belasting (Nettowinst)	166.0	35.3	14.3	46.5	398.4

Bron: Centrale Bank van Suriname.

*De data over 2019 is gecorrigeerd met de definitieve cijfers. Alle zes onder-toezicht-staande schadeverzekeraars hebben aan de Bank gerapporteerd. Vanwege onvolledigheid zijn de cijfers van één schadeverzekeraar buiten beschouwing gelaten.

**De data over 2020 is gebaseerd op voorlopige cijfers.

***Vanaf 2018 wordt de post af te dragen zorgvoorzieningenfonds direct van de bruto premie afgetrokken, wegens consistentie van dataverwerking.

Tabel 7.2.6: Gecombineerde WAM-staat (Bedragen in SRD miljoenen met uitzondering van regel 10 tot en met 12)

	Omschrijving	2016	2017	2018	2019*	2020**
1	Premies	67.6	105.0	119.6	118.4	125.9
2	Polis- en overige kosten	2.1	3.6	4.1	4.0	3.6
3	Uitkeringen	48.9	55.4	70.3	70.2	77.7
4	Mutatie Premiereserve	26.5	18.9	13.4	13.1	13.7
5	Mutatie Schadereserve	16.2	1.4	-4.1	9.1	19.7
6	Mutatie Provisiereserve	1.1	0.9	4.3	5.1	6.9
7	Provisie	5.6	10.3	13.0	7.8	9.9
8	Bedrijfskosten	37.8	55.4	63.0	59.7	105.2
9	Saldo (1+2-3-4-5+6-7-8)	-64.3	-32.0	-27.4	-32.5	-89.8
10	Aantal Rij- en Voertuigen	230,633	233,513	240,808	239,357	227,607
11	Aantal afgehandelde schaden	13,476	13,093	12,141	13,285	10,203
12	Aantal nog af te handelen schaden	4,715	6,289	5,354	6,831	6,221

Bron: Centrale Bank van Suriname

* De data over 2019 is gecorrigeerd met de definitieve cijfers.

**De data over 2020 is gebaseerd op voorlopige cijfers van alle vier wam verzekeringen

Deel C: Strategische actiepunten

8. Actiepunten uit het OP 2022-2026 voor het jaar 2022

In het navolgende volgt een uiteenzetting van de strategische actiepunten van de zeventien ministeries, die in het jaar 2022 van start gaan. Voor verdere detailinformatie m.b.t. deze actiepunten wordt verwezen naar Bijlage 1: Overzicht van de strategische actiepunten van de zeventien ministeries.

8.1 Ministerie van Financiën en Planning

Inleiding

Het ministerie kampt al jaren met een begrotingstekort en een liquiditeitstekort. Als gevolg hiervan heeft het ministerie voor de betalingen van de reguliere uitgaven een beroep gedaan op de financiële instellingen om haar maandelijkse verplichtingen te kunnen voldoen. Vanwege de economische crisis zal het ministerie van Financiën en Planning maatregelen moeten treffen die tijdelijke offers vraagt aan de samenleving.

Het financieel verkeer bestaat uit diensten die verbindingen bewerkstelligen tussen lokale en buitenlandse bedrijven, individuen, overheden, etc. Slecht financieel verkeer resulteert dan ook in belemmeringen voor de bedrijvigheid. Dit verkeer dient plaats te vinden binnen een bepaald kader van wetten en regels, waarvan de regelgeving met betrekking tot het tegengaan van witwassen en de financiering van terrorisme (anti-money laundering & financing terrorism, oftewel AML/FT) een uiterst belangrijk element vormt in het bijzonder in internationaal perspectief. Er is in verband hiermee recent een National Risk Assessment (NRA) uitgevoerd die met een overzicht van aanbevelingen komt om AML/FT beter in te bedden in het financieel verkeer, opdat deze veiliger en vlotter (buitenlandse bedrijven willen bijvoorbeeld geen zakendoen indien zij een verhoogd risico aantreffen) kan geschieden. Voor het in kaart brengen van de kansen, bedreigingen, zwakten, sterkten, afwegen van de actiepunten, etc. wordt er verwezen naar dit NRA-document.

Monitoring van AML/FT komt beter tot zijn recht wanneer transacties binnen het vizier zijn van de relevante instanties. Hiertoe is het belangrijk om “financial inclusion” van personen en (informele) bedrijven te bespoedigen. Deze heeft daarnaast ook het voordeel dat de informaliteit van economische activiteiten teruggedrongen kan worden en dat er meer kansen gecreëerd worden voor mensen in de districten en het binnenland, een zogenaamde “financiële ontsluiting”. Het moet hiertoe makkelijker zijn voor mensen en bedrijven om een bankrekening te openen, betalingen via (mobiele) internet moet aantrekkelijker gemaakt worden, uitkeringen door de overheid moeten steeds meer giraal plaatsvinden, meer Point-of-Sale apparaten moeten geïmplementeerd worden, en er moeten meer geldautomaten in het land worden opgezet.

Om de bedrijvigheid verder te bespoedigen is het sterk aan te bevelen dat de Centrale Bank van Suriname een garantiefonds instelt om commerciële banken (voor hun) risicovollere producten aan te bieden, in het bijzonder kredietverzekeringen en specifieke “operating lease” producten (het garantiefonds en de aanbidding van deze producten kunnen ook bij de Nationale OntwikkelingsBank geplaatst worden). Een voorbeeld van deze laatste is het compleet voorfinancieren van zonnepanelen voor woonverblijven, waarbij de bank de importeur en installateur betaalt, en de woningeigenaar over een vooraf bepaalde periode een tarief voor de geleverde elektriciteit betaalt aan de bank welke lager is dan het normaal tarief. Zeker nu met de komst van deze actiepunten, wordt de opzet van een kredietregistratiebureau een noodzaak.

Wijziging van het wisselkoersarrangement van een beheerst-zwevend naar een zwevend wisselkoerssysteem. In het kader van de lopende afspraken met het IMF werd op 7 juni 2021 het zwevend wisselkoerssysteem geadopteerd. Onder het zwevend wisselkoerssysteem komen de wisselkoersen tot stand door middel van het vraag- en aanbodmechanisme. De CBvS zal aan de hand van de gerapporteerde volumes en transactiekoersen van de genoemde instellingen, driemaal per dag gewogen gemiddelde wisselkoersen bepalen en publiceren. De bedoeling is dat op korte termijn de CBvS een valutahandelsplatform ontwikkeld, waarop de verhandeling van vreemde valuta op een transparante en ordelijke wijze geschiedt. In het ondersteuningsprogramma van het IMF is vanwege de onvolkomenheden op de Surinaamse valutamarkt, te weten een imperfecte marktstructuur (dominante marktspelers), kleinschaligheid en beperkte diepgang van de valutamarkt (geen noemenswaardige opties los van aan- en verkoop van vreemde valuta) alsmede de ver doorgevoerde liberalisatie van het valutaverkeer, een voorziening voor valuta-interventies getroffen. Valuta-interventies zullen uitsluitend worden uitgevoerd bij wanordelijk verloop van de valutamarkt en wel via een veilingssysteem. Hoewel valuta-interventie een veelgebruikt instrument is om een wisselkoers te beïnvloeden in een exchange rate targeting regime, zal dit instrument in het reserve money targeting regime niet een voorname rol vervullen. Integendeel, de rente zal in het laatstgenoemde regime primair als incentive dienen om beleggingen in SRDs te stimuleren, waardoor de vlucht in vreemde valuta wordt ontmoedigd. Hiermee wordt een wezenlijke bijdrage geleverd aan wisselkoersstabilisatie.

In het nieuw monetair beleidsraamwerk van 7 juni 2021, ook wel aangeduid als “Reserve Money Targeting Regime” worden ‘targets’ (doelen) vastgesteld voor de basisgeldhoeveelheid (bankbiljetten en giraal geld van banken bij de CBvS). Bij dit monetair raamwerk hoort ook een flexibelwisselkoersregime. De targets voor de basis geld hoeveelheid en haar componenten worden vastgesteld op basis van de verwachte groei van de economie en de laagst haalbare inflatie. Het systeem is erop gericht om de jaar-op jaar inflatie te verlagen naar 2,6% aan het eind van 2021 en verder tot 9,6% tegen eind 2024. Om dit resultaat te bereiken zullen prudente maandelijkse doelen worden vastgesteld voor de netto deviezenreserves (Net International Reserves) en de netto binnenlandse activa (Net Domestic Assets) die primair gemonitord zullen worden door de CBvS. Om deze doelen te bereiken zal de CBvS actief zijn om overtollige liquiditeit af te romen via markt gebaseerde instrumenten. Monetaire financiering van

overheidstekorten is niet meer mogelijk. Binnen dit kader is een overeenkomst getekend tussen de Governor van de Bank en de Minister van Financiën.

Naast de wisselkoers en inflatie zal het financieel systeem worden aangepakt. Het financieel systeem is kwetsbaar vanwege het hoge percentage van niet afgeloste leningen (non performing loans). Dit is verergerd door de COVID-19 crisis. Tussen 2015 en 2020 is het aantal non-performing loans van de banken toegenomen (eind 2020 was het 10,2%, maar bij sommige banken lag dit percentage hoger). Dit is slecht voor de financiële gezondheid van de algemene banken. Door de aanpassing van de wisselkoers hebben de banken overigens negatieve effecten ondervonden met name voor hun solvabiliteit. Daarnaast hebben veel banken schatkistpapier van de overheid aangenomen, terwijl de credit rating van de overheid inmiddels op een heel laag niveau is beland. Er zullen een aantal maatregelen genomen moeten worden om het bankwezen een positieve impuls te geven, maar tevens het bankieren te stroomlijnen en daardoor het ondernemersklimaat te verbeteren.

De primaire uitdaging van het ministerie van Financiën en Planning is momenteel ervoor te zorgen dat er voldoende middelen zijn om maandelijkse betalingen te plegen. Een andere uitdaging betreft een gezond macro economisch klimaat. Dit vereist niet alleen voldoende beschikbare middelen maar ook het reorganiseren van de bestaande instituten. Daarnaast zal het ministerie werken aan beleidsprioriteiten w.o. het gezond houden van het gecreëerde investeringsklimaat, de optimalisatie van de belastinginning, een transparant en verantwoord uitgaven beleid, en een beheersbaar schuldbeleid. Belangrijk is verder om alle ontvangsten van de staat te laten storten op de rekeningen van de Staat, zodat de middelen direct beschikbaar zijn voor het ministerie om uitgaven te kunnen doen.

Strategische actiepunten:

1. Opstellen, indienen, aannemen en afkondigen Wet op Transfer Pricing.
2. Versterken auditfunctie van de Belastingdienst.
3. Invoeren “bron tax” als voorbelasting over de contractwaarde voor dienstverleners.
4. Versterking NOB
5. Onderbrengen KMO fonds bij NOB.
6. Consolideren fondsen bij NOB.
7. Inbouwen MOP prioriteiten in kredietbeoordeling bij fondsen.
8. Fondsen significant aanvullen en promoten.
9. Invoeren BTW
10. Unificeren en vereenvoudigen belastingwetgeving.
11. Verbinden informatiedatabases van de Belastingdienst.
12. Versnellen van het onderling betalingsverkeer tussen banken en met de Centrale Bank.
13. Herkapitaliseren van de Centrale Bank van Suriname.
14. Versterken samenwerking monetaire autoriteiten met respect voor elkaars bevoegdheden.

8.2 Ministerie van Buitenlandse Zaken, International Business & Internationale Samenwerking

Inleiding

De speerpunten van de nieuwe buitenlandse politiek zijn:

- Wij zullen ons presenteren als een land waar er democratie is en democratische beginselen en instituten worden gerespecteerd; een land waar recht en wet geldt voor eenieder en niet wordt misbruikt voor individueel belang; waar mensen- en politieke rechten worden nageleefd, beschermd en versterkt. Een land waar behoorlijk bestuur (“good governance”) de norm is.
- Wij zullen het politiek en economisch belang van Suriname en het Surinaamse Volk centraal stellen; deze doelstelling zal uitgangspunt zijn bij het formuleren van specifieke doelstellingen alsook in de uitvoering van dit beleid. Deze Surinaamse belangen zullen verder verfijnd worden in samenspraak met het bedrijfsleven, alsook met andere functionele maatschappelijke organisaties, een proces dat reeds is gestart op het ministerie.
- Wij zullen wereldwijd een principieel, pragmatisch en evenwichtig buitenlandsbeleid ontwikkelen, dat tot uiting zal komen in het aangaan met relaties met bevriende landen en relevante multilaterale organisaties in de Americas, Azië, Afrika en Europa. Onze bevolking reflecteert een diversiteit en een rijkdom aan culturen, die wij tot uitdrukking zullen brengen in onze buitenlandse politiek. Wij willen vele vrienden in de wereld maken, niet alleen een of twee.

Strategische actiepunten:

1. Opstellen, indienen, aannemen en afkondigen Wet op Local Content.
2. Instellen Local Content Development Office.
3. Afstemmen buitenlandse posten met vak ministeries voor gerichte internationale samenwerking.
4. Intensieve regionale en internationale samenwerking m.b.t. grensoverschrijdende visbestanden en visserijcontrole.

8.3 Ministerie van Binnenlandse Zaken

Inleiding

Het Ministerie van Binnenlandse zaken neemt de centrale dienstverlenende rol in binnen de overheid en de Surinaamse samenleving in het efficiënt en effectief doen functioneren van de publieke sector. Deze dienstverlenende rol vervult zij met deskundige, gemotiveerde en klantgerichte medewerkers die in goede

afstemming en samenwerking zowel onderling als met het maatschappelijk middenveld de doelen van het ministerie verwezenlijken.

Het is de bedoeling dat er vanuit het ministerie voor wat de inhoud van dit document betreft, er een samenvattend toelichting of uiteenzetting gegeven wordt inzake de ontwikkelingen over de besteding van de dienstonderdelen/beleidsgebieden, ressorterende onder het Ministerie van Binnenlandse Zaken, over het dienstjaar 2021.

Het Ministerie van Binnenlandse Zaken bestaat uit 4 directoraten het Directoraat Algemene Zaken, Binnenlandse Zaken en Human Resource Management.

Strategische actiepunten:

1. Overleg met stakeholders over PSR-traject.
2. Verrichten van achtereenvolgens proces-, functie- en structuurbeschrijvingen.
3. Instelling onafhankelijk corruptie meldpunt.
4. Start de automatisering en digitalisering van overheidsaankopen, document tracking, HRM, innen van gelden.
5. Aanpak illegale, ongemelde en ongereguleerde visserij activiteiten middels het opzetten van IOO-task force units op strategische plaatsen.

8.4 Ministerie van Justitie en Politie

Inleiding

Het ministerie van Justitie en Politie richt zich op het handhaven van de openbare orde, rust, staatsveiligheid, mensenrechten en vrijheid. Verder biedt het ministerie sociale rechtshulp en heeft het de zorg voor gedetineerden en de voorbereiding op hun terugkeer naar de samenleving. De missie van het ministerie van Justitie en Politie is de volgende: het garanderen van optimale bescherming van de rechtsstaat en rechtsstaat principes, door het waarborgen van effectieve Rechtshandhaving en Rechtsbescherming en het garanderen van veiligheid voor de gehele samenleving op het totale grondgebied van Suriname.

Veiligheid is een belangrijke voorwaarde voor welvaart en welzijn, waarbij er aandacht besteed moet worden aan criminaliteitsbestrijding, brandveiligheid, verkeersveiligheid en grensoverschrijdende criminaliteit. Deze gebieden hebben de volgende kenmerkende feiten:

- Toename van de criminaliteit in 2020 ten op zichte van 2010: landelijk geregistreerde gevallen van criminaliteit met 3 procent, geregistreerde gevallen van diefstal met 364.8 procent, geregistreerde gevallen van levensberovingen met 100 procent, geregistreerde gevallen van

moord met 68.4 procent, geregistreerde gevallen van drugscriminaliteit met 5.5 procent, geregistreerde gevallen van jeugdcriminaliteit met 133.7 procent, geregistreerde gevallen van doodslag met 142.6 procent.

- Suriname heeft in vergelijking met de regio een laag aantal gevallen van moord en een hoog aantal gevallen van inbraken.
- Ondanks de pandemie met lockdowns is het aantal verkeerdoden in de eerste helft van 2021 bijkans het dubbele over dezelfde periode in 2020.
- Toename woongebouwbranden in 2020 met 7.7 procent ten opzichte van 2010.
- Toename natuurrampen met 100 procent in 2020 ten opzichte van 2010.
- Het bereiken van de doelen van veiligheid wordt echter verhinderd door de volgende grote structurele tekortkomingen:
  - Onvoldoende middelen beschikbaar voor het realiseren van projecten m.b.t veiligheid. Op de begroting 2021 van het ministerie van Justitie en Politie en Defensie. Ongeveer 7 procent van de totale begroting van het Ministerie van Justitie en Politie gaat naar beleid, hiervan gaat ongeveer 3.1 procent naar Veiligheid. Bij Defensie gaat ongeveer 1.7 procent van de begroting 2021 naar het uitvoeren van beleid.
  - Het voorgaande resulteert in een tekort aan equipment en apparatuur, achterstallig onderhoud
  - Vergrijzing van het KPS met 10 procent in 2018-2019.
  - Onderbezetting bij de KPA. Momenteel heeft KPA 243 penitentiaire ambtenaren, terwijl er wordt aangegeven behoefte te hebben aan nog eens 144 ambtenaren.

Een specifiek onderdeel van het Beleidsgebied Veiligheid is de Rechtszekerheid, namelijk de waarborg dat de rechtspraak gebonden is aan regels van het recht. Het bereiken van de doelen van de Rechterlijke Macht (R.M) wordt verhinderd door in het bijzonder de volgende tekortkomingen:

- Onderbezetting bij de R.M. Momenteel zijn er 26 rechters, terwijl er volgens de Wet op de Inrichting en samenstelling van de R.M. minimaal 40 rechters zouden moeten zijn. Hierdoor laat de afhandeling van rechtszaken vaak lang op zich wachten. Een interessante vergelijking wijst echter uit dat een land als Nederland iets meer dan 7-maal het aantal rechtszaken heeft per 100.000 inwoners, maar minder dan 3-maal het aantal rechts over dezelfde inwoners, en toch de afhandeling van rechtszaken vlotter verloopt (er zijn wel 6 maal zoveel rechtsbanken). Dit doet de vraag rijzen of het groter probleem niet vinden is in de inefficiëntie van processen, ontbreken van automatisering (ICT), goed gedefinieerde verantwoordelijkheden, etc.
- Onvoldoende middelen beschikbaar voor het realiseren van projecten van de R.M. op de begroting van het ministerie van Justitie en Politie. Ongeveer 7 procent van de totale begroting van het Ministerie van Justitie en Politie gaat naar beleid, hiervan gaat ongeveer 1 procent naar versterking van de R.M.

Strategische actiepunten:

1. Indienen, aannemen en afkondigen van de Wet Bijzondere Opsporingsbevoegdheden.
2. Verzorgen van awareness programma's tegen huiselijk geweld.

8.5 Ministerie van Defensie

Inleiding

Het Ministerie van Defensie beschermt Suriname en zorgt ervoor dat wij ons veilig voelen, veilig zijn en veilig blijven. Naast de beschermende taak heeft het Ministerie van Defensie een ondersteunende taak conform Artikel 177 van de Grondwet van de Republiek Suriname. Deze taken voeren we uit in een wereld, waar grenzen wegvallen, waar stromen van goederen, mensen en geld sneller gaan en waar we meer en meer afhankelijk worden van digitale mogelijkheden. Grote veranderingen die in rap tempo plaatsvinden en waar we als land mee geconfronteerd worden. Veranderingen, die onze veiligheid onder druk zetten en die nieuwe dreigingen met zich meebrengen. Deze complexe dreigingen dagen ons uit, om constant alert te zijn en alert te blijven.

Door de snelle stromen van mensen en goederen merken we een verhoogde stroom van vreemdelingen in Suriname, die zich gevestigd hebben op diverse locaties in het binnenland. Ontginning van goud al dan niet met Surinamers vindt plaats op milieuonvriendelijke methoden. We constateren ook de aanwezigheid van illegale vissersboten in onze territoriale wateren en een invoer van illegale goederen. Ook vele "scalians", die al dan niet met toestemming opereren in onze binnenlandse rivieren.

De kwetsbaarheid van Suriname en haar gemeenschap is toegenomen door de COVID-19 pandemie en de zeer precaire financiële positie, waarin wij, als land bevinden. Hierdoor is het belang immens om ons defensieapparaat te versterken, zodat zij in staat gesteld worden om onze grenzen beter te controleren en de natuurlijke hulpbronnen op land en zee, te beschermen.

Strategische actiepunten:

Strategische actiepunten betrekking hebbende op dit ministerie zijn in het Meerjaren Ontwikkelingsplan 2022-2026 zijn vanwege hun urgent en beleidsgebiedoverstijgend karakter vervat in de zogenaamde diepte exercities (zie ook Bijlage 1, strategisch actiepunt 6.5.1) en geplaatst onder het Kabinet van de President. Het betreft hier het verrichten van landelijke drone surveillance om illegaliteit en criminaliteit tegen te gaan.

8.6 Ministerie van Economische Zaken, Ondernemerschap en Technologische Innovatie

Inleiding

Het Ministerie van Economische zaken, Ondernemerschap en Technologische innovatie (EZOTI) bevordert duurzame economische ontwikkeling, ten einde bestaanszekerheid voor iedere Surinamer te faciliteren. EZOTI voert onder meer het beleid uit inzake beheersing van de kosten van levensonderhoud en het verbeteren van het investeringsklimaat in Suriname.

Er moet een focus komen op de exportbevordering van eindproducten/producten met hoge toegevoegde waarde, waarbij de export verder gediversificeerd wordt, imports substitutie en vergroting van exportbestemmingslanden kan worden bewerkstelligd. Echter, heeft Suriname een eenzijdige exportbasis, waarbij de afhankelijkheid van de mijnbouwexporten heel hoog is. De mijnbouwsector neemt gemiddeld circa 82 procent van de exportopbrengsten in de periode 2010- 2020 voor haar rekening. Daarnaast, bestaat de export grotendeels uit producten die een minimale bewerking ondergaan.

De kleine schaal van de economie maakt het al heel snel onrendabel op bepaalde goederen lokaal te produceren en exporteren; continue waarde toevoeging is dus een noodzaak om 1) minder concurrentie te hebben en 2) vanwege hogere marges de ruimte te hebben om de relatief hoge transporttarieven naar het buitenland aan te kunnen. Suriname moet het dus voornamelijk hebben voor de op de export afgestemde productie. Echter, in de periode 2010-2020 is de handelsbalans met de CARICOM consequent negatief. Ongeveer 17 procent gemiddeld van de internationale handel (import plus export) van Suriname in de periode 2010-2020, bestaat uit intra-CARICOM handel. Het exportaandeel dat naar de CARICOM gaat vergeleken met het totaal aan exporten is gemiddeld ongeveer 13 procent. Het CARICOM-aandeel in de import ten opzichte van het totaal is gemiddeld 22 procent in de verslagperiode. Ondanks de huidige samenwerkingsvorm, Caricom Single Market and Economy (CSM&E), is toegang krijgen tot de markten van de lid landen niet vanzelfsprekend. Surinaamse exporteurs krijgen in de initiële fase van de export te maken met niet-tarifaire belemmeringen, die worden opgeworpen door officiële instanties om toegang tot de markt te bemoeilijken. In Frans-Guyana gelden Europese standaarden en regelingen voor de import, aangezien het land een deelgebied is van Frankrijk. De export van onder andere agrarische producten is onderhevig aan strenge voorwaarden. Tevens zijn er, met name in Brazilië, extra belastingen op de binnenlandse markt, waardoor de groot- en detailhandelsprijs van de Surinaamse producten inboet aan competitiviteit.

Strategische actiepunten:

1. Updaten, indienen, aannemen en afkondigen OMNIBUS voor het Ondernemingsklimaat en Investerings.
2. Verminderen wachttijd voor bedrijfsvergunning.

3. Reactiveren Suriname Business Forum.
4. Instellen PPPs voor de realisatie van NTFP-productie in het binnenland.
5. Verrichten van waardeketen analyses per product.
6. Aanpassen HS-codes.

8.7 Ministerie van Natuurlijke Hulpbronnen

Inleiding

Het ministerie van Natuurlijke Hulpbronnen heeft als doel te zorgen voor een integraal duurzaam en efficiënt beheer en de ontwikkeling van de productie van de in Suriname aanwezige natuurlijke hulpbronnen, rekening houdend met het milieu, veiligheid en rechten van lokale gemeenschappen. Om hieraan invulling te geven heeft het ministerie binnen haar de beleidsgebieden Mijnbouw, Water, Energie en Milieu-inspanningen gepleegd en hierdoor een bijdrage te leveren aan de ontwikkelingsdoelen, die geformuleerd zijn voor deze specifieke gebieden. Het garanderen van de Energiezekerheid, Waterzekerheid en dat Surinaamse bedrijven een leidende rol hebben bij het ontginnen, verwerken, en verkopen van Surinaamse mijnbouwproducten. In de afgelopen decennia hebben zich op het vlak van de natuurlijke hulpbronnen water, energie, delfstoffen en het milieu zowel nationaal als internationaal heel veel ontwikkelingen voorgedaan. Suriname heeft zich aan diverse internationale verdragen en initiatieven gecommitteerd. Daarnaast is er de afgelopen jaren sprake van een toename in de exploitatie van goud- en bouwmaterialen en recente significante olie- en gasvondsten in het offshore gebied.

Deze ontwikkelingen hebben geleid tot de transformatie qua organisatiestructuur van het ministerie om zodoende intensiever en ruimer aandacht te kunnen besteden aan de ontwikkeling van voornoemde beleidsgebieden. Voor elk van de beleidsgebieden is een taakstelling geformuleerd rondom integrale duurzame ontwikkeling, die moet bijdragen aan de ontwikkeling van de mens en haar directe leefomgeving in de ruimste zin des woords en de verhoging van de verdien capaciteit van Suriname. Hierbij zijn de principes van transparantie, innovatie, inclusie en duurzaamheid leidend.

Strategische actiepunten:

1. Ordening informele goudsector
2. Voortzetten van on- en nearshore exploraties
3. Treffen van kostenreducerende maatregelen om een 1st quartile olie producer te blijven
4. Versterken van de interne organisatie om een 1st quartile olie producer te blijven en om talent te behouden

8.8 Ministerie Landbouw Veeteelt en Visserij

Inleiding

Uitgangspunt van het beleid is dat de agrarische sub sectoren in samenwerking met de private sector verder ontwikkeld moeten worden, waarbij de overheid zoveel als mogelijk faciliterend optreedt. De export van agrarische producten bedroeg in 2019 SRD 633,39 miljoen, terwijl de import in hetzelfde jaar meer dan het dubbele, SRD 1.488,50 miljoen, bedroeg; de inkomsten uit export waren 42.6% van uitgaven aan import in 2019. Het aandeel in het BBP was in hetzelfde jaar 6%, met het grootste deel van de inkomsten uit visserij. Uit studies specifiek uitgevoerd voor de Surinaamse situatie is af te leiden dat in Barbados, Trinidad en Tobago, Nederland, Guyana, Curaçao en Frans-Guyana afzetmarkten hebben voor Surinaamse producten zoals tomaten, sopropo, napi, peper, oker, kool, boulanger, pompoen en Chinese kool. Verder hebben de studies uitgewezen dat ook de producten vanille en cacao²⁴ goede vooruitzichten bieden voor zowel productie als export.

Rijst

De landbouwproductie wordt grotendeels bepaald door de rijstsector met een padieproductie die naar gewicht gemiddeld 64 procent uitmaakt van de totale landbouwproductie en voor ongeveer 88 procent beslag legt op het totaal beplante areaal. De teeltgebieden voor de rijstbouw bevinden zich in de districten Saramacca, Coronie en Nickerie. Het areaal dat beschikbaar is in deze gebieden beslaat respectievelijk 5.000 ha, 7.000 ha en 43.000 ha. De vraag naar rijst zal in de komende tien jaren blijven toenemen.

Visserij

Suriname heeft officieel vijftien visverwerkingsbedrijven die vis exporteren en drie bedrijven die garnalen exporteren. De totale productie van de visserijsector viel sterk terug in 2018 en 2019. De oorzaak van de forse daling zou kunnen worden toegeschreven aan overbevissing, onderrapportage of het aanlanden van vis uit de artisanale visserij buiten Suriname. Naar schatting vinden circa 7.000 personen emplooi in de sector. De vooruitzichten van de aquacultuursector zien er zeer gunstig uit. Prognoses geven aan dat de productie van aquacultuur in de komende jaren de visproductie zal overtreffen.

Strategische actiepunten:

1. Indienen, aannemen en afkondigen Wet op Productschappen.
2. Instellen eerste Productschappen (rijst, en bijvoorbeeld toerisme, logistiek) met startkapitaal.
3. Identificeren en aanpakken van knelpunten bij export van agrarische producten.

---

²⁴ The National Master Plan for Agricultural Development in Suriname, March 2016

4. In PPP verband uitvoeren van de teelt van hoogwaardige voedzame snijgrassen en moringa voor de productie van vee-, pluimvee- en visvoer te Paramaribo.
5. Operationaliseren residu en veterinaire laboratorium.
6. Instellen productschap rijst.

8.9 Ministerie van Grond Beleid en Bos Beheer

Inleiding

In Suriname vervult de overheid een belangrijke rol op het gebied van onroerend goed door de uitgifte van domeingrond (eigendom van de staat). Deze natuurlijke hulpbron dient te overheid aan te wenden voor optimale voorziening in de behoefte aan grond voor bebouwing en bewoning, productie-, industriële bijzondere en sociale doeleinden. Het grondbeleid beslaat verschillende functionele aspecten zoals: grondregistratie, gronduitgifte, en grondbestemming.

Woongebieden

Demografische processen zoals bevolkingsgroei en urbanisatie vormen tezamen met processen zoals globalisering en regionalisering vaak de leidende factoren die de functies van grond bepalen en daarmee de relatie tussen mens en grond beheersen. Echter, door politieke misbruik is grond jarenlang gebruikt als instrument om kiezers te winnen en voor de zelfverrijking, met als resultaat ongebreidelde uitgifte van staats- en publieke eigendommen, verkavelingen zonder wegen- en ontwateringsplan, uitgifte van onderhoudsstroken, en het ontbreken van een goed ruimtelijkeordeningsbeleid. Dit alles heeft door de jaren heen geleid tot stedelijke wildgroei, met als gevolg lange reistijden, beknotting van het woongenot, en een opwaartse druk op onroerend goed prijzen daar er nauwelijks impuls is gegeven aan decentrale goederen- en dienstenvoorziening. In 2018 is een Staatsbesluit geslagen die voor de toekomst de woongebieden definieert. Ook hier weer is te zien dat zonder een gedegen groeipolen-/urbanisatieplan, wegen- en ontwateringsplan, etc. woongebieden zijn aangewezen. Deze woongebieden bestrijken zelfs beschermde natuurlijke gebieden en heel veel goede landbouwgronden (zoals de Agro-Economische Zonering studie heeft uitgewezen). Dit is op de kaart op de volgende pagina te zien. Hier bestaat dus de mogelijkheid om al deze geïdentificeerde gebieden uit te geven. De hiernavolgende kaart heeft de overlapping tussen woninggebieden enerzijds en beschermde natuurgebieden en landbouwgrond anderzijds weggewerkt ten faveure van beschermde en landbouwgebieden. Op die gebieden geschikt voor landbouw kan er wel degelijk woningen gebouwd en wegen aangelegd worden, maar in die mate dat het de economische benutting van de grond aldaar ondersteunt. Grondenrechten dienen erkend te worden en samen met deze kaart uitgangspunt zijn voor verdere invulling om te komen tot structuurplannen.

Familie overdracht

Vanuit optiek van de staat lijkt grondconversie aantrekkelijk omdat het de potentie heeft om aardig wat inkomsten te genereren (alhoewel de pilot anders uitwijst). Vanuit de optiek van grondzoekenden heeft de familieoverdracht (overdrachten binnen de familie, waarbij de ouders de grond – welke reeds jaren worden bewoond en bewerkt – aan de kinderen willen overdragen) veel meer impact dan grondconversie. Geschat wordt dat een dikke 40 tot 50% van de grondaanvragen afkomstig zijn van mensen die familieoverdracht willen bewerkstelligen van (een stuk) grond. Echter, omdat de procedures onduidelijk en langdurig zijn, gaat men dan over tot de aanvraag van een stuk domeingrond. Met de aanpak van familieoverdracht kan dus de huidige aanvraag bij de overheid flink verminderd worden, de grond- en woningnood aanzienlijk verminderd worden, minder bijdraagt aan stedelijke wildgroei, en – aangezien het hier een grote groep mensen betreft – potentieel veel geld opleveren voor de staat. De huidige kosten die in rekening worden gebracht bij overdracht van onroerende goederen (tussen de 11% en 13 %).

Het verdient aanbeveling dat de Staat ter oplossing van deze sociaal-maatschappelijke problematiek het percentage van de verschuldigde zegelrechten op akten van eigendomsoverdracht van onroerende goederen, welke thans 7% bedraagt van de waarde van de goederen of zakelijke rechten, wordt verlaagd. Hiervoor is het noodzakelijk dat de Zegelwet overeenkomstig wordt gewijzigd. Voor de overdracht van grond door ouders aan de kinderen is het aanbevelingswaardig om een reductie van de overschrijvingskosten in te bouwen, aangezien er feitelijk geen sprake is van commerciële overdrachten (betrokken partijen Minister OW, Minister GBB, MI-Glis, Notarissen) dienen met elkaar in overleg te treden voor de vaststelling van de overdrachtskosten).

Strategische actiepunten:

1. Verlagen kosten voor eigendomsregistratie van grond
2. Wijziging zegelrecht voor familieoverdracht
3. Communiceren en vergemakkelijken van het proces van familieoverdracht

8.10 Ministerie van Regionale Ontwikkeling en Sport

Inleiding

Het ministerie wordt geconfronteerd met verschillende maatschappelijke vraagstukken en problemen, die zeer complex en departement-overschrijdend van aard zijn. Mede dankzij de herstructurering, kan de totale overheid rekenen op de werkarmen en infrastructuur van dit ministerie, om overal en tot in de verste hoeken van het land, effectief en oplossingsgerichte antwoorden te formuleren op de noden van dit volk. Hierbij wordt onder andere gerefereerd naar de aanwezigheid van de bestuursdienst, de DR- en RR leden en het Traditioneel Gezag.

Strategische actiepunten:

1. Erkennen grondenrechten.
2. Mogelijkheden creëren voor districten om op een wettelijke wijze eigen middelen te vergaren.
3. Toepassen van de medebewind taken in huidige situatie op basis van artikel 1 van Wet RO.

8.11 Ministerie van Ruimtelijke Ordening en Milieu

Inleiding

Binnen het beleidsgebied Ruimtelijke Ordening moet er nagestreefd worden naar een gedreven regionale spreiding op basis van ingezette urbanisatie, welke geschiedt volgens een wettelijk geregelde ruimtelijke ordening geldend voor alle urbane gebieden, waarbij de leefbaarheid van de omgeving voorop staat.

In de visie van milieuplanning dienen zowel de acute milieuproblemen alsook de middellange termijn milieuvraagstukken te worden aangepakt. Het oogmerk bij milieuplanning is het in stand houden van de nuttige functies van ecosystemen, waardoor duurzame sociaaleconomische ontwikkeling mogelijk gemaakt wordt. Enkele milieuvraagstukken, waarmee Suriname kampt, zijn klimaatverandering, vervuiling, afvalbeheer, ontbossing, en gebruik van giftige stoffen als kwik.

Strategische actiepunten:

1. NDC's door de ministeries omzetten in concrete projecten
2. Opstellen, indienen, aannemen en afkondigen van wetgeving om verwijdering mangrove en parwa bos dat dient als natuurlijke bescherming te verbieden
3. Opzetten database met ruimtelijke en milieu-informatie

8.12 Ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting

Inleiding

Meer dan ooit dwingt de huidige sociaal - economische situatie in ons land het Ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting, de nodige maatregelen en voorzieningen te treffen teneinde bestaanszekerheid en de sociale bescherming effectief te waarborgen.

Gezien de taakstelling heeft het ministerie doelstellingen geïdentificeerd die invulling moeten geven aan een duurzaam sociaal beschermingsraamwerk voor ons land. In het beleidsplan van het ministerie 2020 – 2025 is o.a. dit raamwerk bestaande uit al de sociale voorzieningen van het ministerie in lijn gebracht met het Sociaalvangnet, die is opgenomen in het herstelplan 2020-2022.

Het doel van dit raamwerk is erop gericht een geïntegreerd en efficiënt sociaal beschermingssysteem op te zetten dat 'ontwikkelingsgericht' is, waarbij zoveel als mogelijk kwetsbaren uit de samenleving uit de armoede worden gehaald. Vervolgens vormen de plannen in het raamwerk een leidraad om gezamenlijk te werken aan de verbetering van de leef- en woonsituatie van de Surinaamse bevolking teneinde zoveel

mogelijk individuen en gezinnen uit de (extreme) armoede te halen en kan gelang de tijd worden aangepast en bijgewerkt.

Strategische actiepunten:

1. Definiëren en uitrollen systeem voor Conditional Cash Transfer
2. Bepalen nieuw minimumloon en armoedegrens
3. Continueren en uitbreiden van succesvolle woningbouwprogramma's
4. Indienen, aannemen en afkondigen van de Wet op Appartementsrecht

8.13 Ministerie van Onderwijs Wetenschappen en Cultuur

Inleiding

Institutioneel zijn de pijlers van het MinOWC, voor het dienstjaar 2022 voornamelijk gestoeld op onderwijs-, cultuur- en administratief/ technische ontwikkelingen.

Tot de voornaamste taak van het ministerie hoort ook de beoefening van Wetenschap en Technologie en de bevordering daarvan. Het uitoefenen van het bovengenoemde taak en het garanderen van de voortgang van het onderwijsproces, verloopt niet zonder uitdagingen.

De ontwikkelingen rond de COVID-19 pandemie hebben niet alleen beslag gelegd op de ontwikkeling van de Surinaamse economie, maar gebieden ook het Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur om noodzakelijke onderwijshervorming door te voeren c.q. te implementeren om stagnatie te voorkomen.

COVID-19

De belangrijkste ontwikkeling van de tweede helft 2020 en eerste helft 2021, is de situatie rond de COVID-19 pandemie geweest. Ofschoon het gaat om een zeer recent verschijnsel heeft dit een enorme stempel gedrukt op het onderwijs en cultuur, op de economie en op de hele samenleving. Vanaf de uitbraak van de covid19 pandemie in maart 2020 in Suriname heeft het onderwijsproces te lijden gehad onder de pandemie. Ten einde de covid 19 pandemie binnen het onderwijs het hoofd te bieden is het van belang maatregelen te treffen ter voorkoming dat het onderwijsproces verdere stagnaties ondervindt.

Gebieden in het achterland alsook sociaal zwakkeren blijken enorm te lijden onder de covid 19 pandemie. Het onderwijs op afstand heeft niet in alle gebieden het gewenste resultaat gehad. Aan het onderwijs op afstand zal derhalve meer gestalte gegeven moeten worden, waarbij er voorzien zal moeten worden in de randvoorwaarden om hieraan te voldoen. De pandemie heeft ook met zich meegebracht dat met de technische -, hygiënische-, en curriculumveiligheid rekening moet worden gehouden.

De COVID-19 pandemie heeft ons het ministerie doen beseffen dat het noodzakelijk is om te investeren in het onderwijs. Het onderwijssysteem is niet veerkrachtig om de schokken van de COVID-pandemie op

te vangen. De discussie over de hervorming van het onderwijs wordt al heel lang gevoerd, zonder dat er daar adequaat invulling aan is gegeven.

Strategische actiepunten:

1. Operationaliseren van de SNTA
2. Incorporeren van aspecten van STREAM en de ontwikkeling van soft skills in primair, secundair en tertiair onderwijs
3. Doorvoeren onderwijsvernieuwingen

8.14 Ministerie van Arbeid Werkgelegenheid en Jeugdzaken

Inleiding

Het ministerie van Arbeid, Werkgelegenheid en Jeugdzaken (AW&J) is in juli 2020 ontstaan uit het voormalige ministerie van Arbeid en het ministerie van Sport- en Jeugdzaken, waarbij het ministerie van AW&J in het algemeen de zorg zal hebben over de beleidsgebieden arbeid en jeugdzaken

Zoals eerder is aangegeven is het ministerie van AW&J een samenvoeging van het voormalig ministerie van Arbeid en een deel van het voormalig ministerie van Sport- en Jeugdzaken. Thans wordt gewerkt aan het Staatsbesluit Taakomschrijving Departementen om deze aan te passen, waarin onder andere de volledig aangepaste taakstelling van het ministerie van AW&J zal worden opgenomen.

Het ministerie staat volgens hun sectorplan voor de uitdagende taak, inhoud te geven aan de verdere ontwikkeling van het beleidsgebied arbeid, werkgelegenheid en jeugdzaken. Het regeringsbeleid ten aanzien van de factor arbeid onderstreept de gezamenlijke inbreng en verantwoordelijkheid van de overheid, het bedrijfsleven en de vakbeweging (de sociale partners) voor de creatie van menswaardige arbeid en daarmee de kwaliteit van arbeidsplaatsen.

Strategische actiepunten:

1. Verhogen van tarieven voor werkvergunningen
2. Opzetten vacature bank
3. Versterken SAO en SPWE

8.15 Ministerie van Volksgezondheid

Inleiding

Het Ministerie van Volksgezondheid is wettelijk verantwoordelijk voor het garanderen van kwaliteitsgezondheidszorg voor iedere burger van het land. De Grondwet van de Republiek Suriname legt het recht op gezondheid voor iedereen vast (artikel 36) en geeft de overheid de verantwoordelijkheid om

de gezondheid te bevorderen door de leef- en werkomstandigheden systematisch te verbeteren en informatie te verstrekken voor de waarborging van gezondheid.

Suriname heeft een gefragmenteerd gezondheidssysteem dat de stedelijke, kust- en binnenland regio's van het land omvat. Er is specifieke eerstelijnsgezondheidszorg voor zowel de bevolking in het binnenland (via Stichting Medische Zending) als het stedelijk-kustgebied (via Regionale Gezondheidsdienst) die primaire gezondheidszorg biedt.

Strategische actiepunten:

1. Doorlichten van de gezondheidssector
2. Implementeren van Integrated Practice Units door de start van 1 pilot
3. Omslag maken van curatie naar preventie

8.16 Ministerie van Openbare Werken

Inleiding

Het ministerie van Openbare Werken geeft uitvoering aan het beleid vanuit drie directoraten, te weten het directoraat Civieltechnische Werken, het directoraat Bouwkundige Werken en Dienstverlening en het directoraat Openbaar Groen. Het directoraat Bouwkundige Werken en Dienstverlening houdt zich bezig met de beleidsonderdelen huisvesting tot aan het bouwen van bedrijfsgebouwen, gezondheidscentra, politieposten, scholen en kantoren voor zowel particulieren als de overheid. Het directoraat Civieltechnische Werken richt zich op verbeteren en onderhouden van de infrastructuur van het land. Het directoraat Openbaar Groen richt zich op het verbeteren en gezond houden van de leef- en woonomstandigheden in Suriname. Om invulling te geven aan deze taken heeft het ministerie inspanningen gepleegd binnen haar beleidsgebieden Ruimtelijke ordening, Wegen en Ontwatering en Milieu en levert hierdoor een bijdrage aan de vastgestelde ontwikkelingsdoelen die in het ontwikkelingsplan geformuleerd zijn voor deze specifieke gebieden: Klimaatbestendige infrastructuur die de verdere urbanisatie en industrialisatie in de hand werkt; wettelijk geregelde ruimtelijke ordening waarbij de leefbaarheid van de omgeving voorop staat welke geldt voor alle urbane gebieden; continu proces van adaptatie en mitigatie om de effecten van klimaatverandering tot een minimum te beperken, alsmede een continu proces om ervoor te waken dat de impact van menselijk handelen op de omgeving tot een aanvaardbaar minimum worden beperkt Als voorwaardenscheppend ministerie is zij ondersteunend aan de productie, export, werkgelegenheid creatie, de sociale ontwikkeling en de woon- en leefklimaat te vergroten en het arbeidspotentieel te mobiliseren.

Strategische actiepunten:

1. Public Private Partnership (PPP) voor afvalbeheer en –verwerking

2. Implementeren herinrichting van de van 't Hogerhuysstraat
3. Onderhouden van publieke terreinen in PPP verband
4. Opstellen en uitrollen van standaarden voor bouw efficiëntie

8.17 Ministerie van Transport Communicatie en Toerisme

Inleiding

Het Ministerie van Transport, Communicatie en Toerisme geeft uitvoering aan het beleid vanuit drie kerngebieden, te weten Transport, Communicatie en Toerisme. Het doel is om middels transportactiviteiten te bewerkstelligen dat de organisatorische en fysieke infrastructuur van de transportsector doelmatig, veilig en efficiënt bijdraagt tot enerzijds het verhogen van de economische groei, sociale ontwikkeling - en de connectiviteit van ons land en anderzijds het bevorderen van de handel tussen Suriname, de regio en de rest van de wereld. Daarnaast wordt binnen het beleidsgebied Communicatie getracht om binnen het daartoe vastgesteld wettelijk kader te functioneren en in lijn met voor de nationale telecommunicatiestrategie geïdentificeerde infrastructuur, diensten te leveren aan lokale, regionale en internationale afnemers tegen concurrerende prijzen ten einde een duurzaam leefmilieu te garanderen. In het beleidsgebied transport wordt onderscheidt gemaakt tussen de volgende sub-sectoren: Wegtransport; Luchttransport en Watertransport. Binnen het beleidsgebied Toerisme staat stimulering van het lokaal toerisme en de aanpassing van de marketingstrategie en branding van de bestemming Suriname als gevolg van de COVID-19 pandemie boven aan de agenda.

Strategische actiepunten:

1. Implementeren incentives om virtuele local content lokaal te hosten
2. Opzet en uitrollen van Internet Protocol versie 6
3. Opstellen plan van aanpak voor het uitrollen van 5G infrastructuur
4. Aannee en implementatie toerisme normen en standaarden
5. Opstellen, indienen, aannemen en afkondigen van Wet op de Toerisme Autoriteit
6. Indienen, aannemen en afkondigen van de Havenwet
7. Inventariseren en verbeteren van de vliegveiligheidsfaciliteiten op de luchthavens

Bijlage 1: Strategische actiepunten van de ministeries

nummer	omschrijving	Ministerie		Duur		Financiering					Begrotingscode			
		ministerie	Start	Einde	Raming (x1000)	Valuta	Bron	lening / grant / overheidsbegroting/ppp	Sources of funds (financieringsbron)	Organisatie	Programma's	Economisch	Locatie	
A6.1.2	Instellen Local Content Development Office	BIBIS	2022	2022	150	USD	Ovh begroting	L	1201	05	02	61205	7000	
A6.17.4	Implementeren herinrichting van de van 1 Hogerhuysstraat	OW	2022	2023	65000	USD	IADB	L	2291	15	34	62506	70	
A6.19.2	Opstarten en operationaliseren van de EAS (herstructureren sector)	NH	2022	2022	30000	USD	IADB	L	2291	10	22	62501	7000	
A6.22.7	Uitvoeren "Mi Sa Tak" project	SoZaVo	2022	2026	700	USD	Unicef	L		12	24	61605	7000	
A6.2.10	Versterking NOB	FinPlan	2022	2024	15000	USD	IADB	L	2291	07	02	61312	7000	
A6.2.14	Fondsen significant aanvullen en promoten	FinPlan	2022	2025	5000	USD	IADB	L	2291	07	16	61312	7000	
A6.4.1	Instellen interdepartementale commissie om een pilot te starten om scholen te transformeren tot training- en opleidingscentra	Kabpres	2022	2026	6000	USD	Ovh begroting	L	1201	02110	07	62421	7000	
A6.1.5	Versterken audit functie van de Belastingdienst	FinPlan	2022	2025	73585	SRD	IADB	L	2291	07	16	61312	7000	
A6.1.1	Opstellen, indienen, aannemen en afkondigen Wet op Local Content	BIBIS	2022	2022	500	SRD	Ovh begroting	O	1101	05	02	61205	7000	
A6.6.16	Afstemmen buitenlandse posten met vakministeries voor gerichte internationale samenwerking	BIBIS	2022	2022	500	SRD	Ovh begroting	O	1101	05	02	61001	7000	
A6.6.1	Overleg met stakeholders over PSR traject	Biza	2022	2022	50	SRD	Ovh begroting	O	1101	02	02	61001	7000	
A6.6.2	Verrichten van achtereenvolgens proces-, functie- en structuurbeschrijvingen	Biza	2022	2024	50	SRD	Ovh begroting	O	1101	02	02	61001	7000	
A6.25.5	Incorporeren van aspecten van STREAM en de ontwikkeling van soft skills in primair, secundair en tertiër onderwijs	MINOWC	2022	2024	1000	USD		O	12	13		62424	7000	
A6.6.4	Instelling onafhankelijk corruptie meldpunt	Biza	2022	2022	150	SRD	Ovh begroting	O	1201	03	02	61001	7000	
A6.6.15	Start de automatisering en digitalisering van overheidsaankopen, document tracking, HRM, innen van gelden	Biza	2022	2025	500	SRD	Ovh begroting	O	1201	02	02	62011	7000	
A6.13.8	Aanpak illegale, ongemelde en ongereguleerde visserij activiteiten middels het opzetten van IOO-task force units op strategische plaatsen	BiZa	2022	2025	1100	SRD	Ovh begroting	O	1201	02	18	61001	7000	
A6.17.6	Indienen, aannemen en afkondigen van de Havenwet	TCT	2022	2022	0	SRD	Ovh begroting	O	1201	16	13	61001	7000	
A6.17.11	Inventariseren en verbeteren van de veiligheidsfaciliteiten op de luchthavens	TCT	2022	2022	5000	USD	Ovh begroting	O	26	16	34	62509	70/90	
A6.18.1	Opstellen, indienen, aannemen en afkondigen van wetgeving om verwijdering mangrove en parwa bos dat dient als natuurlijke bescherming te verbieden	ROM	2022	2022	150	SRD	Ovh begroting	O	1101	19	13	61606	7000	
A6.19.1	Uitvoeren haalbaarheidsstudies voor (hernieuwbare) energieprojecten, waarbij waardecreatie, werkgelegenheid en ontsluiting en prominente rol hebben	NH	2022	2022	0	USD	Ovh begroting	O	1201	10	22	62501	7000	
A6.19.5	Opstellen en uitrollen van standaarden voor energie efficiëntie	OW	2022	2025	500	SRD	Ovh begroting	O	1201	15	22	62501	7000	
A6.20.4	Indienen, aannemen en afkondigen van de vier waterwetten	NH	2022	2022	0	SRD	Ovh begroting	O	1201	10	13	62502	7000	
A6.21.1	Samenstellen werkgroep voor de implementatie van de NRA aanbevelingen	Kabpres	2022	2022	0	SRD	Ovh begroting	O	1101	02110	02	61001	7000	
A6.21.2	Prioriteren van de NRA aanbevelingen en een uitvoeringsplan opstellen door de werkgroep	Kabpres	2022	2022	200	SRD	Ovh begroting	O	1101	02110	02	61001	7000	
A6.24.1	Doorlichten van de gezondheidssector	VG	2022	2022	1000	SRD	Ovh begroting	O	2101	14	25	61206	7000	
A6.24.8	Implementeren van Integrated Practice Units door de start van 1 pilot	VG	2022	2023	0	SRD	Ovh begroting	O	1201	14	25	61001	7000	
A6.21.8	Invoeren BTW	FinPlan	2022	2022	5000	SRD	Ovh begroting	O	1101	07	16	61001	7000	
A6.21.10	Unificeren en vereenvoudigen belastingwetgeving	FinPlan	2022	2023	0	SRD	Ovh begroting	O	1101	07	16	61001	7000	
A6.21.11	Verbinden informatiedatabases van de Belastingdienst	FinPlan	2022	2023	500	SRD	Ovh begroting	O	1101	07	16	62011	7000	
A6.22.2	Definieren en uitrollen systeem voor Conditional Cash Transfer	SoZaVo	2022	2026	1000	SRD	Ovh begroting	O	1201	12	24	61001	7000	
A6.22.6	Bepalen nieuw minimumloon en armoedegrens	SoZaVo	2022	2023	500	SRD	Ovh begroting	O	2172	12	24	61605	7000	
A6.23.1	Indienen, aannemen en afkondigen van de Wet Bijzondere OpsporingsBevoegdheden	JusPol	2022	2022	150	SRD	Ovh begroting	O	1101	01	04	61001	7000	
A6.2.1	Updaten, indienen, aannemen en afkondigen OMNIBUS voor het Ondernemingsklimaat en Investerings	EZOTI	2022	2023	50	SRD	Ovh begroting	O	1101	08	13	61001	7000	
A6.2.2	Verminderen wachttijd voor bedrijfsvergunning	EZOTI	2022	2022	25	SRD	Ovh begroting	O	1101	08	13	61001	7000	
A6.6.10	Reactiveren Suriname Business Forum	EZOTI	2022	2022	5200	SRD	Ovh begroting	O	1101	08	02	62431	7000	
A6.1.4	Opstellen, indienen, aannemen en afkondigen Wet op Transfer Pricing	FinPlan	2022	2023	500	SRD	Ovh begroting	O	1101	07	16	61206	7000	
A6.1.6	Invoeren "bron tax" als voorbelasting over de contractwaarde voor dienstverleners	FinPlan	2022	2022	20	SRD	Ovh begroting	O	1101	07	16	61001	7000	
A6.2.11	Onderbrengen KMO fonds bij NOB	FinPlan	2022	2022	5	SRD	Ovh begroting	O	1101	07	16	61001	7000	
A6.2.12	Consolideren fondsen bij NOB	FinPlan	2022	2022	50	SRD	Ovh begroting	O	1101	07	16	61001	7000	
A6.2.13	Inbouwen MOP prioriteiten in kredietbeoordeling bij fondsen	FinPlan	2022	2023	25	SRD	Ovh begroting	O	1101	07	16	61001	7000	
A6.8.2	Verlaging tarieven op ICT equipment	FinPlan	2022	2023	850	SRD	Ovh begroting	O	1201	07	05	61263	7000	
A6.2.4	Verlagen kosten voor eigendomsregistratie van grond	GBB	2022	2023	25	SRD	Ovh begroting	O	1101	17	35	61001	7000	
A6.2.17	Reserveer gronden voor clusters / productschappen	GBB	2022	2025	500	SRD	Ovh begroting	O	1101	17	35	61001	7000	
A6.3.4	Wijziging zegelrecht voor familieoverdracht	GBB	2022	2023	256	SRD	Ovh begroting	O	1101	17	35	61001	7000	
A6.3.5	Communiceren en vergemakkelijken van het proces van familieoverdracht	GBB	2022	2023	300	SRD	Ovh begroting	O	1101	17	35	61001	7000	
A6.2.16	Instellen productschap rechteroever Suriname Rvler	Kabpres	2022	2022	150	USD	Ovh begroting	O	1201	25	07	61001	20	
A6.3.1	Wijziging staatsbesluit woongebieden	Kabpres	2022	2022	25	SRD	Ovh begroting	O	1101	25	35	61001	7000	
A6.5.1	Opstellen ToR voor leasecontract voor landelijke drone surveillance	Kabpres	2022	2023	2400	USD	Ovh begroting	O	1201	02110	18	62109	7000	
A6.2.15	Indienen, aannemen en afkondigen Wet op Productschappen	LVV	2022	2022	0	SRD	Ovh begroting	O	1101	07	13	10001	7000	
A6.11.2	Identificeren en aanpakken van knelpunten bij export van agrarische producten	LVV	2022	2023	250	SRD	Ovh begroting	O	1201	09	07	61001	7000	
A6.11.5	Operationaliseren residu en veterinair laboratorium	LVV	2022	2023	60	USD	Ovh begroting	O	1201	09	07	61312	70	
A6.12.1	Instellen productschap rijst	LVV	2022	2022	150	USD	Ovh begroting	O	1201	09	07	61001	50	
A6.14.1	Ordering informele goudsector	NH	2022	2022	19635	SRD	Ovh begroting	O	1201	10	23	61001	10	
A6.3.2	Erkennen grondenrechten, formuleren ontwikkelingsstrategie door OIS en VIDS	ROS	2022	2023	1710	SRD	Ovh begroting	O	1101	03	35	61001	7000	
A6.6.13	Mogelijkheden creëren voor districten om op een wettelijke wijze eigen middelen te vergaren	ROS	2022	2024	400	SRD	Ovh begroting	O	1201	03	13	61001	7000	
A6.6.14	Toepassen van de medebewind taken in huidige situatie op basis van artikel 1 van Wet RO	ROS	2022	2025	13238	SRD	Ovh begroting	O	1101	03	13	61001	7000	
A6.8.3	Implementeren incentives om virtuele local content lokaal te hosten	TCT	2022	2023	100	USD	Ovh begroting	O	1201	16	05	61263	7000	
A6.8.7	Opzet en uitrollen van Internet Protocol versie 6	TCT	2022	2026	1500	USD	Ovh begroting	O	1201	16	05	61263	7000	
A6.8.8	Opstellen plan van aanpak voor het uitrollen van 5G infrastructuur	TCT	2022	2026	500	USD	Ovh begroting	O	1201	16	05	61263	7000	
A6.9.1	Aanname en implementatie toerisme normen en standaarden	TCT	2022	2022	0	SRD	Ovh begroting	O	1101	16	38	61001	7000	
A6.26.1	Versnellen van het onderling betalingsverkeer tussen banken en met de Centrale Bank	FinPlan	2022	2023	200	SRD	Ovh begroting	O	1201	07	16	61001	7000	
A6.26.2	Herkapitaliseren van de Centrale Bank van Suriname.	FinPlan	2022	2023	3700000	SRD	Ovh begroting	O	1201	07	16	61001	7000	
A6.26.6	Versterken samenwerking monetaire autoriteiten met respect voor elkaars bevoegdheden.	FinPlan	2022	2023	100	SRD	Ovh begroting	O	1201	07	16	61001	7000	
A6.25.2	Operationaliseren van de SNTA	MINOWC	2022	2022	1200	SRD	Ovh begroting	O	12	13	02	23048	7000	
A6.27.2	Opzetten database met ruimtelijke en milieu-informatie	ROM	2022	2022	75	USD	Ovh begroting	O	1201	19	01	62011	7000	
A6.27.7	Onderhouden van publieke terreinen in PPP verband	OW	2022	2022	100	SRD	Ovh begroting	O	1101	15	33	61237	7000	

Bron: Meerjaren Ontwikkelingsplan 2022-2026

Bijlage 2: Projectenvoortgang van ministeries

(Noot Volgorde: OW, NH, GBB, ROM, ROS/ EOT, LVV, TCT/ AWJ, Sozavo, Minowc, VG/ JP, Biza, Def, BIBIS, FinPLan)

Inleiding

Het zwaartepunt bij de beleidsuitvoering lag bij de projecten opgenomen in het herstelplan. In deze bijlage zullen dan ook slechts de projecten opgenomen in dit plan in beschouwing worden genomen.

De inspanningen hebben zich gericht op het keren van de financieel economische crisis en hebben ten doel:

- het herstellen van de macro-economische condities, welke in combinatie met het bevorderen van de monetaire en financiële stabiliteit een omgevingsklimaat kunnen scheppen waarin er sprake is van duurzame ontwikkeling
- de overheidsbegroting stapsgewijs beheersbaar maken, waarbij de Staat de uitgaven tot realistische proporties terugbrengt en deze in aanvaardbare mate kan financieren uit de eigen inkomsten
- De economische groei stimuleren door het verhogen van de productiviteit, het bevorderen van diversificatie, het stimuleren van het midden- en kleinbedrijf, de duurzamere benutting van het potentieel van de natuurlijke hulpbronnen en het aantrekken van investeringen, waardoor de werkgelegenheid zal toenemen
- Het tegengaan van armoede, koopkrachtverlies en een zeer onevenwichtige inkomensverdeling, middels een goed Sociaal Vangnet en het versterken van de solidariteit van de samenleving

De projecten zijn op basis van de principes van RBM in het herstelplan weergegeven. In de afgelopen periode zijn de Ministeriële Plan Units per staatsbesluit ingesteld en zijn functionarissen getraind in de RBM-principes en technieken. De MPU's zijn verantwoordelijk voor de invoer van projectinformatie in de ontwikkelde nationale database voor ontwikkelingsprojecten. De projecten in het plan zijn verdeeld over de verantwoordelijke ministeries en aan haar gerelateerde instituten. De projecten zijn gekoppeld aan de SDG's, de ontwikkelingsmodellen en de uitkomsten van het Ontwikkelingsplan 2022-2026, waar ze uiteindelijk aan moeten bijdragen. In dit hoofdstuk is getracht de voortgang van de uitvoering van de projecten weer te geven op basis van de beschikbare informatie in de database.

Van de ingevoerde projecten cq outputs zijn ca 5% succesvol afgerond, ca 50% gestart en in uitvoering, en ca 18% stagneren zowel bij gestarte als bij niet gestarte projecten (planvoorbereiding). Van ca 19% is er vooralsnog geen informatie beschikbaar. De voorzichtige conclusie kan getrokken worden dat de eerder genomen percentages in de praktijk hoger kunnen liggen.

De komende periode zullen acties ondernomen moeten worden om de stroom van projectinformatie naar de MPU's te verbeteren. Samenvattend kan gesteld worden dat de oorzaken voor de stagnatie liggen in: het nog niet kunnen veiligstellen van de financiering van nieuwe projecten, betalingsachterstanden bij leningen en voorfinanciering, waardoor projecten vaak een tijd stilliggen en weder opgestart moeten worden. Hierbij moeten herschikking en nieuwe betalingsafspraken worden gemaakt. De covidpandemie

heeft ervoor gezorgd dat veel activiteiten vanwege de doorgevoerde maatregelen zijdens de overheid met het oog op het besmettingsgevaar, stagneren en uitgesteld zijn. In het navolgende zal het beleid per ministerie en de onder haar verantwoordelijkheid vallende projecten worden gepresenteerd.

Ministerie van Openbare Werken

Algemeen

In het herstelplan zijn voor het ministerie opgenomen 16 projecten waarvan 9 in uitvoeringen gaande, zijn; .2 zijn in uitvoering maar stagneren; 4 projecten zijn niet gestart, stagneren bij de planvoorbereiding. over 1 project is er geen informatie beschikbaar. Van de technische projecten bevinden zich een groot deel in voorbereidende fase. De uitdaging hierbij is ook om de financiering veilig te stellen. Projecten stagneren ook in de uitvoering. Herschikking en nieuwe betalingsafspraken moeten gemaakt worden om de projecten voortgang te laten hebben en succesvol af te kunnen ronden

Wegen en ontwatering

Om in te spelen op de huidige ontwikkelingen van olie en gas zal het project Feasibility studie Transit Port Services worden uitgevoerd om de effecten op de productie, export en werkgelegenheid te onderzoeken. Met betrekking tot de bouw van een haven aan de rechteroever van de Surinamerivier kan deze zorgdragen voor de afhandeling van transit schepen en schepen die de offshore olieboorplatforms zullen bedienen. Dit project is in de voorbereidende fase.

Dagelijks worden de reizigers van en naar Commewijne geconfronteerd met lange files en oponthoud. Om de druk op de wegen transport en brug te verminderen zal het project Veerverbinding Meerzorg – Paramaribo worden uitgevoerd. Een nieuwe veerverbinding tussen Meerzorg en Paramaribo met aanmeersteigers zal worden aangelegd.

Bij het Suriname Saramacca Canal System Rehabilitation Project zullen het kanaal, de sluizen en de schutsluizen worden gerehabilteerd, waardoor optimalisatie van de waterhuishouding van grote delen van Paramaribo en Wanica plaats zal vinden. De voorbereidingen worden getroffen om in 2022 te starten.

Om grotere schepen in staat te stellen de haven te bereiken zal het Baggerproject Suriname rivier worden uitgevoerd. Het gaat hier om de herprofilering en het verdiepen van de vaargeul in de Surinamerivier met een wegstrekking van 68 km. Het is een Joint Venture met het Baggerbedrijf de Boer-Boskalis en het contract is reeds getekend. Het project is in de voorbereidingsfase.

Ter verbetering van de irrigatie en afwatering in productiegebieden in de kustvlakte zal het project Rehabilitatie van alle sluizen en pompstations in de kuststreek worden uitgevoerd. In totaal zullen 137 verwaarloosde afwateringsstructuren in het kustgebied worden geupgraded. Dit project is in uitvoering.

Binnen het project Improving Transport Logistics and Competitiveness zullen de volgende reconstructiewerkzaamheden worden uitgevoerd: vergroting van de bereikbaarheid van de Haven van

Paramaribo; reconstructie van de bestaande Van 't Hogerhuysstraat, waarbij aan weerszijden nog een rijstrook zal worden aangelegd met verbreding van vier naar zes rijstroken; bouw van een nieuwe 3x2-baansweg en de 2x3-strooks brug over de Saramaccadoorsteek; verbetering wegen Willem Campagnestraat en omgeving. Het gaat om grote infrastructurele werken die ten goede zullen komen aan export- en containervervoer, maar ook aan de vele burgers die uren in lange files moeten staan. Het project is in de voorbereidende fase.

Van de Oost-West verbinding zal de rehabilitatie van de wegstrekking Jenny-Henar verder worden voortgezet. Het gaat hier om 53 km weg. Na herschikking van de betalingsafspraken met Aannemingsbedrijf Baitali NV is het project wederom opgestart.

Aanbestedingen dienen openbaar en transparant te zijn zijn. Hiertoe zal de tenderautoriteit (Procurement law and Board) worden ingesteld.

Ruimtelijke ordening

Als onderdeel van de taak van het onderdirectoraat Bouwkundige Werken en Diensterlening draagt zij zorg voor de fysieke huisvesting van staatsorganen en overheidsdiensten en het onderhoud daarvan. Een van de projecten is Renovatie en uitbreiding gebouw Staatsraad ter verbetering van de huisvesting en faciliteiten van de Staatsraad. Het project Afbouw hoofdbureau van Politie en Justitieel complex Nickerie zal verbetering brengen in huisvesting en dienstverlening van de essentiële diensten van het ministerie van Justitie en Politie.

In het kader van de woningbouw zal het Social Housing Project dat gefinancierd wordt door de Volksrepubliek China worden uitgevoerd. Het gaat om het aanleggen van de infrastructuur en het bouwen en sleutelkaar opleveren van 350 huizen te Reeberg (dichtbij s'Landsboerderij). Dit project dateert van 2016 en is nooit uitgevoerd. Identificatie van de locatie heeft thans plaatsgevonden.

Binnen het project Bouwrijp maken terreinen voor zelfbouw zullen 265 percelen in district Commewijne ten noorden van de Oost West verbinding, Soemitaweg (deel van voormalig plantage Richelieu) bouwrijp worden gemaakt. Dit project wordt uitgevoerd met een lening, waarbij herschikking dient plaats te vinden met Kuldipsingh NV.

Bij het project Bijdragen aan particuliere verkavelaars voor bouwrijp maken terreinen zal het ministerie zorgdragen voor de aanleg van wegen en/of ontwatering in gebieden die nog niet ontsloten zijn. Het gaat om ca 250 percelen van diverse particuliere projecten verspreid over diverse districten. Project is gestagneert vanwege het ontbreken van financiering.

Ter ondersteuning van het onderwijs zal het project Afbouw uitbreiding NATIN en faculteit der Medische Wetenschappen worden uitgevoerd. Het gaat hier om de afronding van de bouw van 8 leslokalen en 2

laboratoria inclusief bijbehorende terreinwerken en installaties ten behoeve van het NATIN. Het gedeelte voor het NATIN is reeds in uitvoering en FmeW-deel is in voorbereiding

Het project Afbouw studenten-complex fase 2 beslaat 4 fasen, waarvan de 1e fase (accommodatie 312 studenten) is afgerond. De 2e fase zal eveneens accommodatie voor 312 studenten opleveren. Ook zal het bestaande studentengebouw gerenoveerd worden. Vanwege de uitbreiding van de numerus fixus bij de Medische Faculteit zal er meer behoefte zijn aan faciliteiten. Het gebouw waarin deze faculteit is ondergebracht zal een extra bouwlaag erbij krijgen. Het project is reeds in uitvoering en er is al getrokken uit de lening.

Secondary and Technical Education Support Project (STES) dat in Moengo Tapu wordt gebouwd zal de toegang tot VOJ, VOS en beroepsonderwijs vergroten, alsmede de kwaliteit van het Secundair Onderwijs (VOJ, VOS, LBO en MBO) te verhogen. De school biedt opvang aan 1.140 studenten en het internaat aan 567 studenten. De doelgroep bestaat uit studenten uit het binnenland met name Hannover, Para en Moengo tapu. Dit project is in uitvoering, maar ondervindt veel stagnatie.

Overheidsinstituut	Projectnaam	Type project	Output	Outcome	Ontwikkelingsdoel	SDG	Stand van Zaken	Opmerkingen
OW	Secondary and Technical Education Support Project (STES)	Gebouwen	Bouw secundair en technisch onderwijs center voor 1.140 studenten met een internaat voor 567 studenten voor met namen studenten uit het binnenland te Hannover, Para en Moengo Tapu	4.1 Relevante en effectieve leerresultaten zijn behaald doordat alle meisjes en jongens gratis, gelijkwaardig en kwalitatief goed basis- en secundair onderwijs hebben voltooid	Zorgen voor inclusief en rechtvaardig kwaliteitsonderwijs en mogelijkheden voor levenslang leren voor iedereen bevorderen	4	Gestart, Stagneert maar nog gaande	Project heeft veel vertraging ondervonden. Deel van de school te Moengo Tapu met partiuliere donatie
OW	Improving Transport Logistics and Competitiveness in Suriname	Weg, water en luchtverkeer infrastructuur	Haven is efficiënter (afhandeling sneller). Verkeer stroomt beter door	X.16 Reistijden zijn ingekort door gedegen inrichting van de infrastructuur.	Klimaatbestendige infrastructuur die de verdere urbanisatie en industrialisatie in de hand werkt	11	Gestart, In uitvoering gaande	USD 1mln. Project is nog in opstartfase
OW	Feasibility study Transit Port services	Weg, water en luchtverkeer infrastructuur	Meer efficiency, bevordering productie, export en werkgelegenheid	9.2 Inclusieve en duurzame industrialisatie is bevorderd en het aandeel van de industrie in de werkgelegenheid en het BBP is verhoogd, in overeenstemming met de nationale omstandigheden	Opzetten van een veerkrachtige infrastructuur, promoten van inclusieve en duurzame procesindustrie en stimuleren van innovatie	8	Gestart, In uitvoering gaande	Overheid komt met grond in na feasibility private investment.
OW	Veerverbinding Meerzorg- Paramaribo	Weg, water en luchtverkeer infrastructuur	Verlichting druk op wegtransport en brug	X.16 Reistijden zijn ingekort door gedegen inrichting van de infrastructuur.	Klimaatbestendige infrastructuur die de verdere urbanisatie en industrialisatie in de hand werkt	11	Geen Informatie, Niet nader aangegeven	GEEN

OW	Saramacca Canal System Rehabilitation Project	Drainage	Transport via Saramaccakanal is weer mogelijk. Ontwatering Paramaribo en Wanica is verbeterd.	X.14 De infrastructuur is adequaat voor de afvoer van overtollig regenwater	Klimaatbestendige infrastructuur die de verdere urbanisatie en industrialisatie in de hand werkt	11	Gestart, In uitvoering gaande	USD 1mln Project is nog in opstartfase.
OW	Bagger-project Suriname rivier N.B. de baggeraar krijgt lease rights van de Suriname rivier voor een bepaalde periode, waardoor hij zelf betaalt	Weg, water en luchtverkeer infrastructuur	Grotere schepen zijn in staat om de haven te bereiken.	X.18 Internationale maritieme ontsluiting is bewerkstelligd	Klimaatbestendige infrastructuur die de verdere urbanisatie en industrialisatie in de hand werkt	11	Gestart, In uitvoering gaande	Geen kosten 1e en 2e jaar voor de overheid. Betreft een project in PPP verband, voorfinanciering.
OW	Rehabilitatie van de wegstrekking Jenny-Henar	Weg, water en luchtverkeer infrastructuur	53km van de Oost-West verbinding is gerehabiliteerd.	X.16 Reistijden zijn ingekort door gedegen inrichting van de infrastructuur.	Klimaatbestendige infrastructuur die de verdere urbanisatie en industrialisatie in de hand werkt	9	Gestart, Stagneert maar nog gaande	Er zijn met Aannemingsbedrijf Baitali NV herschikking betalings afspraken gemaakt. Op basis hiervan is het project wederom opgestart.
OW	Rehabilitatie van alle sluizen en pompgemalen in de kuststreek	Drainage	De irrigatie en afwatering in productiegebieden in de kustvlakte is verbeterd.	X.14 De infrastructuur is adequaat voor de afvoer van overtollig regenwater	Klimaatbestendige infrastructuur die de verdere urbanisatie en industrialisatie in de hand werkt	11	Gestart, In uitvoering gaande	Dit project is de fase van uitvoering.
OW	Instellen van een tenderautoriteit (Procurement Law and Board)	Producten of diensten die kunnen bijdragen aan de hervorming of versterking van overheidsinstut en	Wet is aangenomen. Tenderautoriteit is ingesteld en transparante aanbestedingen	16.6 Effectievere, efficiëntere, verantwoordelijke en transparante instellingen op alle niveau's zijn ontwikkeld	Er is een "lean" overheid die middels innovaties diensten op een snelle, transparante en kwalitatief hoofwaardige manier levert	16	Gestart, In uitvoering gaande	De wet is bijna gereed. Er ligt ook een aanbestedingswet bij DNA.
OW	Renovatie en uitbreiding gebouw staatsraad	Gebouwen	Oplevering en ingebruikname gebouw staatsraad.	16.6 Effectievere, efficiëntere, verantwoordelijke en transparante instellingen op alle niveau's zijn ontwikkeld	Er is een "lean" overheid die middels innovaties diensten op een snelle, transparante en kwalitatief hoofwaardige manier levert	16	Gestart, In uitvoering gaande	Het gebouw ligt bij Fort Zeelandia en dit betekent ook een renovatie van een historisch gebouw

OW	Affordable Housing Project	Gebouwen	Het aanleggen van infrastructuur en bouwen van 350 huizen te Reeberg (dichtbij s' Landsboerderij)	11.1 Toegang tot adequate, veilige, betaalbare huisvesting en basisvoorziening is verbeterd en social zwakke buurten zijn ge-upgraded	Er is sprake van een wettelijk geregelde ruimtelijke ordening waarbij de leefbaarheid van de omgeving voorop staat welke geldt voor alle urbane gebieden	11	Niet gestart, Stagnatie (plan)voorbereiding	Betreft een project uit 2016 dat nooit is uitgevoerd. De toewijzing van de gronden heeft niet plaatsgehad, waardoor dit project nootsteeds niet van de grond is gekomen.
OW	Bouwrijp maken terreinen voor zelfbouw	Anders	265 percelen zijn bouwrijp gemaakt	11.1 Toegang tot adequate, veilige, betaalbare huisvesting en basisvoorziening is verbeterd en social zwakke buurten zijn ge-upgraded	Er is sprake van een wettelijk geregelde ruimtelijke ordening waarbij de leefbaarheid van de omgeving voorop staat welke geldt voor alle urbane gebieden	11	Niet gestart, Stagnatie (plan)voorbereiding	Dit project betreft een lening, waarbij er een ehrschikking dient plaats te vinden met Kuldipsingh.
OW	Bijdragen aan particuliere verkavelaars voor bouwrijp maken terreinen	Beleid en de voorbereiding daarvan	De wegen en ontwatering zijn aangelegd, zodat verkavelaars het project verder kunnen ontwikkelca.250 percelen	11.1 Toegang tot adequate, veilige, betaalbare huisvesting en basisvoorziening is verbeterd en social zwakke buurten zijn ge-upgraded	Er is sprake van een wettelijk geregelde ruimtelijke ordening waarbij de leefbaarheid van de omgeving voorop staat welke geldt voor alle urbane gebieden	11	Niet gestart, Geen financiering	Project is gestagneert vanwege het ontbreken van de financiering.
OW	Afbouw uitbreiding NATIN en faculteit der Medische Wetenschappen	Gebouwen	De nieuwe vleugel van het NATIN is in gebruik genomen. De Medische Faculteit heeft een extra bouwlaag erbij die in gebruik wordt genomen.	4.3 Gelijke toegang voor alle vrouwen en mannen tot betaalbaar en kwalitatief technisch, beroeps- en tertiair onderwijs, met inbegrip van universiteiten is bewerkstelligd	Zorgen voor inclusief en rechtvaardig kwaliteitsonderwijs en mogelijkheden voor levenslang leren voor iedereen bevorderen	4	Gestart, In uitvoering gaande	NATIN reeds in uitvoering en FMeW in voorbereiding.
OW	Afbouw studenten complex fase 2 (LR group)	Gebouwen	De studenten huisvesting is verdubbeld.	4.3 Gelijke toegang voor alle vrouwen en mannen tot betaalbaar en kwalitatief technisch, beroeps- en tertiair onderwijs, met inbegrip van	Zorgen voor inclusief en rechtvaardig kwaliteitsonderwijs en mogelijkheden voor levenslang leren voor iedereen bevorderen	4	Gestart, In uitvoering gaande	Het project is reeds in uitvoering en er is al getrokken uit de lening.

				universiteiten bewerkstelligd	is				
--	--	--	--	----------------------------------	----	--	--	--	--

Ministerie van Natuurlijke Hulpbronnen

Voor het ministerie zijn in het herstelplan in totaal 14 projecten opgenomen, waarvan 13 in uitvoering zijn en 1 gestart is maar stagneert. De oorzaak voor de stagnatie bij de uitvoering is gelegen in de uitbraak van de Covid pandemie.

Overheidsinsti- tuit	Projectnaam	Type project	Output	Outcome	Ontwikkelingsdo- el	SD G	Stand van Zaken	Opmerkingen
NH	Volledige afbouw van EBS-object Subsidies: van object naar subject subsidie	Wet en regelgeving	Het Staatsbesluit tot aanpassing van het EBS-tarievenstelsel is goedgekeurd binnen de RvM	7.1 Universele toegang tot betaalbare, betrouwbare en moderne energiediensten is bewerkstelligd	Gegarandeerde energiezeke- rheid	7	Gestart, In uitvoering gaande	GEEN
NH	Program SU-G1001 "Development of Renewable Energy, Energy Efficiency and Electrification	Energie en water	Een pilot solar plant is opgezet te Godo Olo binnen het SU-G1001 "Development of Renewable Energy, Energy Efficiency and Electrification".	7.2 Het aandeel van hernieuwbare energie in de nationale energiemix is verhoogd	Gegarandeerde energiezeke- rheid	7	Gestart, In uitvoering gaande	GEEN
NH	ISA India Suriname Creditline: micro grid solar projecten voor 50 dorpen in het binnenland	Energie en water	Micro grid solar systemen zijn voor 50 dorpen in het binnenland opgezet en operationeel via de India Suriname Creditline	7.2 Het aandeel van hernieuwbare energie in de nationale energiemix is verhoogd	Gegarandeerde energiezeke- rheid	7	Gestart, In uitvoering gaande	GEEN
NH	IDB loan 2-versterken van de elektrische infrastructuur EBS (SUPPORT FOR THE IMPLEMENTATION OF THE EBS INVESTMENT PLAN	GEEN	De elektrische infrastructuur van het EPAR-netwerk is uitgebreid middels het verbeteren van oude onderstations, bouwen nieuwe onderstations en het bouwen van elektrische netwerken.	7.3 Energie-efficiëntie is verdubbeld	Gegarandeerde energiezeke- rheid	7	Gestart, In uitvoering gaande	GEEN
NH	CDB loan 2 i.s.m. Europese Investerings Bank (EIB) programma - EBS	GEEN	Energy efficiency is verschaft d.m.v ledlampen en slimme energie meters.	7.3 Energie-efficiëntie is verdubbeld	Gegarandeerde energiezeke- rheid	7	Gestart, In uitvoering gaande	S.v.z: Het contract voor straatverlichting is reeds getekend. Final draft rapporten van Climate Risk assessment is binnen. Overall completion 70%.
NH	Decentrale drinkwatervoorziening voor Boven-Suriname gebied (project 2)	Energie en water	De dorpen in het Boven Suriname gebied zijn voorzien van 5 zuiveringsinstallaties via het project	6.1 Universele en gelijke toegang tot veilig en betaalbaar	Gegarandeerde waterzeke- rheid	6	Gestart, In uitvoering gaande	GEEN

			drinkwatervoorziening voor Boven-Suriname (project 2).	drinkwater voor iedereen is bereikt				
NH	Water supply modernization program SU-L1058:	Energie en water	Binnen het Water supply modernization program SU-L1058 is de drinkwaterproductie Wanica (Helena Christina) ge-upgrade, drinkwaterstrategie binnenland is ontwikkeld en operations SWM zijn gemoderniseerd	De in de nationale drinkwater strategie geïdentificeerde productiebronnen zijn ontwikkeld door de belanghebbenden in de drinkwatersector en dragen bij tot de continuïteit van de drinkwatervoorziening.	De drinkwatersector functioneert binnen het daartoe vastgesteld wettelijk kader en levert in lijn met de nationale drinkwater strategie en daarin geïdentificeerde drinkwaterbronnen, duurzaam drinkwater aan de gezinnen, de bedrijven en andere afnemers tegen de laagst mogelijk prijzen.	6	Gestart, In uitvoering gaande	Het voorcontract ter waarde van Euro 3.2 M. is getekend op 14 april 2020 met de betaling van een voorschot van euro 250.000, - aan BOSAQ in juni 2020. Het gaat metname om een lening tegen een tente percentage van 2,1% met een looptijd van 5 jaar. De minister van Financien moet nog fiat geven voor het aangaan van de lening.
NH	Verbetering drinkwatervoorziening Commewijne: bouw oppervlakte wterzuiveringsinstallatie (500m3/uur) te La liberte+ aanleg bijbehorende hoofdleidingen La liberte-Tamanredjo	Energie en water	De productie en drinkwatervoorzieningssysteem Commewijne is verbeterd en de bijbehorende hoofdleidingen La liberte-Tamanredjo zijn aangelegd	6.1 Universele en gelijke toegang tot veilig en betaalbaar drinkwater voor iedereen is bereikt	Gegarandeerde waterzekerheid	6	Gestart, In uitvoering gaande	Oplevering van de oppervlaktewaterzuiveringinstallatie is gepland op 25 november 2021
NH	Reinforce the Water Sector in Suriname (€ 3 mln. AFD/CIF grant)	Energie en water	Watervoorzieningssysteem is verbeterd	6.1 Universele en gelijke toegang tot veilig en betaalbaar	Gegarandeerde waterzekerheid	6	Gestart, Stagneert maar nog gaande	Opgeschort door AFD vanwege uitstaande terugbetalingen op de lening door Staat Suriname. In afwachting van ondertekening van het

				drinkwater voor iedereen is bereikt				addendum door de Staat Suriname o.b.v. de door AFD goedgekeurde herziene begroting ad. Euro 26
NH	Feasibility studie verbetering watervoorziening (USD 0,5 mln)	GEEN	Feasibility study voor verbetering watervoorziening in Paramaribo, Nickerie, Wanica en Para is uitgevoerd	6.1 Universele en gelijke toegang tot veilig en betaalbaar drinkwater voor iedereen is bereikt	Gegarandeerde waterzekerheid	6	Gestart, In uitvoering gaande	Indien het hier om de Feasibility study gaat van Nickerie, dan is de status dat momenteel het contract onderhandeld wordt. Inceptie rapport was in augustus 2020 goedgekeurd. Vanwege de Covid Pandemie is vertraging opgetreden en kan na onderhandelingen en goedkeuring van de CDB het project herstart worden. Opmerking is dat het totaalbudget van het project ong 750.000 USD
NH	Ordening Kleinschalige Goud Sector (OKGS)	Beleid en de voorbereiding daarvan	<p>1. Staatsbesluit t.a.v registratie van kleinschalige goudzoekers is goedgekeurd in de RvM en afgekondigd in het Staatsblad</p> <p>2. Staatsbesluit t.a.v aanpassing oppervlakterechten en retributies is goedgekeurd in de RvM en afgekondigd in het Staatsblad</p> <p>3. Staatsbesluit royalties van 2.75% naar 4.50% is goedgekeurd in de RvM en afgekondigd in het Staatsblad</p> <p>4. De Community Development en Engagement unit t.a.v gemeenschapsontwikkeling en engagement is opgezet</p>	X.19 Het aandeel van de mijnbouwsector in de werkgelegenheid en BBP is vergroot	Surinaamse bedrijven hebben een leidende rol bij het ontginnen, verwerken, en verkopen van Surinaamse mijnbouwproducten	8	Gestart, In uitvoering gaande	<p>1. Staatsbesluit t.a.v registratie van kleinschalige goudzoekers afgegeven aan de President voor publicatie</p> <p>2. Staatsbesluit t.a.v aanpassing oppervlakterechten en retributies afgegeven aan de President voor publicatie</p> <p>3. Staatsbesluit royalties van 2.75% naar 4.50% ligt bij de Staatsraad</p> <p>4. Opzetten van Community Development en Engagement unit t.a.v gemeenschapsontwikkeling en engagement</p>

NH	Improving Environmental Management in the Mining Sector of Suriname, with Emphasis on Artisanal and Small-Scale Gold Mining (EMSAGS)	Milieu	Institutional and technical capacity of central and district government institutions to monitor ASGM, to promote environmentally responsible practices and to coordinate their actions increased	13.2 Maatregelen tegen klimaatverandering zijn geïntegreerd in nationaal beleid, strategieën en planning	Er is sprake van een continu proces van adaptatie en mitigatie om de effecten van klimaatverandering tot een minimum te beperken, alsmede een continu proces om ervoor te waken dat de impact van menselijk handelen op de omgeving tot een aanvaardbaar minimum worden beperkt	9	Gestart, In uitvoering gaande	GEEN
NH	Suriname Competitive and Sector Diversification (SCSD)-component MNR	Beleid en de voorbereiding daarvan	1. The legal, regulatory, and institutional framework governing mining in Suriname, including the social and environmental impact management is improved by 2025. 2. Suriname's framework is aligned to international best practice, and its institutions are provided with knowledge and tools to carry out their mandated functions	9.4 De infrastructuur is geüpgraded, industrieën zijn omgebouwd en duurzaam gemaakt met een efficiënter gebruik van hulpbronnen, een grotere adoptie van schone en milieuvriendelijke technologieën en industriële processen	Bouw een veerkrachtige infrastructuur, promoot inclusieve duurzame industrialisatie en stimuleer innovatie	9	Gestart, In uitvoering gaande	S.v.z: EITI IA: Technical Proposal was evaluated. A revised Financial Proposal was requested. International legal advisory services (CQS): There is a draft evaluation report Finalize the evaluation report with two additional evaluators with a legal background and their S&W HR Strategy (QCBS): Evaluation report finalized SESA (QCBS): Evaluation report signed International Mining Specialist: Contract is signed by the expert Change Management Advisor:

								<p>The draft contract was negotiated Feedback of MoF incorporated into draft contract Consultant already signed</p> <p>Operational Resources; draft evaluation report Complete the financial evaluation and the report</p> <p>Procurement Specialist Firm: Invitation letter for TP and FP send</p>
NH	Institutionele versterking NH in Empowerment van de Gemeenschap op basis van FPIC Community Engagement	Producten of diensten die kunnen bijdragen aan de hervorming of versterking van particuliere (belangen)organisaties	op basis van vooraf verworven inzicht en kennis in de complexe interacties tussen de achtergestelde, inheemse en tribale gemeenschappen enerzijds en de private sector anderzijds, welke onder supervisie van het Ministerie van Natuurlijke Hulpbronnen project	16.6 Effectievere, efficiëntere, verantwoordelijke en transparante instellingen op alle niveau's zijn ontwikkeld	Er is een "lean" overheid die middels innovaties diensten op een snelle, transparante en kwalitatief hoofwaardige manier levert	16	Gestart, In uitvoering gaande	S.v.z: Projectvoorstel in ontwikkeling

Ministerie van Grondbeleid en Bosbeheer

Binnen het herstelplan zijn voor dit ministerie de volgende projecten opgenomen.

1. Verscherpte controle op houtproductie en houtuitvoer.
2. Verhoging exportbelasting op rondhout.
3. Overdracht domeingrond in eigendom.
4. Verhoging grondhuurvergoeding en canon 2021

Alle 4 ontwikkelingsprojecten van het Ministerie zijn gestart, echter is het project betrekking hebben op Overdracht domeingrond in eigendom gestagneerd. De oorzaak van de stagnatie is niet nader omschreven.

Door middel van het uitvoeren van deze projecten draagt het ministerie van Grondbeleid en Bosbeheer bij aan SDG-doel 8, "Promote sustained, inclusive and sustainable economic growth, full and productive employment and decent work for all" en 11 " Make cities and human settlements inclusive, safe, resilient and sustainable.

Overheidsinstituut	Projectnaam	Type project	Outpute	Outcome	Ontwikkelingsdoel	SDG	Stand van Zaken	Opmerkingen
GBB	Verhoging grondhuurvergoeding en canon 2021	Producten of diensten die kunnen bijdragen aan de hervorming of versterking van overheidsinstellingen	De grondhuurvergoeding en canon is verhoogd bij staatsbesluit voor de duur van twee jaar, waarbij de inkomsten van de staat zijn verhoogd.	16.6 Effectievere, efficiëntere, verantwoordelijke en transparante instellingen op alle niveaus zijn ontwikkeld	Er is een "lean" overheid die middels innovaties diensten op een snelle, transparante en kwalitatief hoofwaardige manier levert	11	Gestart, In uitvoering gaande	1. Dit project is versneld uitgevoerd, vanwege enerzijds de voorwaarden door het IMF gesteld aan de overheid om inkomstenverhogende maatregelen te treffen en anderzijds waren de huidige tarieven gebaseerd op een staatsbesluit van 1997 no.42 alsmede aan de daarbij behorende nota van toelichting en dus ruimschoots achterhaald. 2. De uitvoering van het project heeft geen extra vergoedingen met zich meegebracht, omdat de werkzaamheden slechts van administratieve aard zijn. 3. Realisatie datum is verlengd met 3 maanden 30 september 2021 i.p.v. 1 juli 2021.
GBB	Overdracht domeingrond in eigendom	Producten of diensten die kunnen bijdragen aan de hervorming of versterking van overheidsinstellingen	Alle uitgegeven domeingronden m.u.v. gronden voor agrarische doeleinden, kunnen worden overgedragen in volle en vrije eigendom vanaf 2021	16.6 Effectievere, efficiëntere, verantwoordelijke en transparante instellingen op alle niveaus zijn ontwikkeld	Er is een "lean" overheid die middels innovaties diensten op een snelle, transparante en kwalitatief hoofwaardige manier levert	11	Gestart, Stagneert maar nog gaande	GEEN
GBB	Overdracht domeingrond in eigendom	Producten of diensten die kunnen bijdragen aan de hervorming of versterking van overheidsinstellingen	De inkomsten van de staat zijn verhoogd door verkoop van uitgegeven domeingronden voor bebouwing en bewoning, en commercieel en industriële	16.6 Effectievere, efficiëntere, verantwoordelijke en transparante instellingen op alle niveaus zijn ontwikkeld	Er is een "lean" overheid die middels innovaties diensten op een snelle, transparante en kwalitatief hoofwaardige manier levert	11	Gestart, Stagneert maar nog gaande	GEEN

			doeleinden vanaf 2021.					
GBB	Verhoging exportbelasting op rondhout	Milieu	De exportbelasting op rondhout is per 2019 jaarlijks verhoogd met USD 4 per/m3 tot 2023.	9.2 Inclusieve en duurzame industrialisatie is bevorderd en het aandeel van de industrie in de werkgelegenheid en het BBP is verhoogd, in overeenstemming met de nationale omstandigheden	Opzetten van een veerkrachtige infrastructuur, promoten van inclusieve en duurzame industrialisatie en stimuleren van innovatie	8	Gestart, In uitvoering gaande	De uitvoering van dit project heeft plaatsgevonden binnen de reguliere werkzaamheden en waren slechts van administratieve aard, dus is er geen budget voor uitgetrokken.
GBB	Verhoging exportbelasting op rondhout	Milieu	De rondhout export is ontmoedigd door de verhoogde exportbelasting tot 2023.	9.2 Inclusieve en duurzame industrialisatie is bevorderd en het aandeel van de industrie in de werkgelegenheid en het BBP is verhoogd, in overeenstemming met de nationale omstandigheden	Opzetten van een veerkrachtige infrastructuur, promoten van inclusieve en duurzame industrialisatie en stimuleren van innovatie	8	Gestart, In uitvoering gaande	Vanwege externe omstandigheden en mn de Covid Pandemie is de houtproductie en houtexport afgenomen waardoor de uiteindelijke verwachte toename inkomsten uit de exportbelasting niet is gerealiseerd.

GBB	Verscherpte controle op houtproductie en houtuitvoer	Milieu	De SFISS registreert het volume van de houtproductie en de controle in samenwerking met het Ministerie van EZ en de Douane is verscherpt in 2022.	9.4 De infrastructuur is geüpgraded, industrieën zijn omgebouwd en duurzaam gemaakt met een efficiënter gebruik van hulpbronnen, een grotere adoptie van schone en milieuvriendelijke technologieën en industriële processen	Bouw een veerkrachtige infrastructuur, promoot inclusieve duurzame industrialisatie en stimuleer innovatie	8	Gestart, In uitvoering gaande	1. De uitvoering van dit project heeft plaatsgevonden uit verschillende externe financieringsbronnen en binnen reguliere werkzaamheden van SBB.2. Externe financieringsbron: DB, ACTO/BIOAMAZON3. De SFISS is ontwikkeld om de controle op de houtkap en houtexport te verbeteren, de dienstverlening te verbeteren, transparantie te verhogen, de illegale houtkap te verminderen en duurzaam bosbeheer te bevorderen. Verder is de registratie van houtproductie en export verbeterd.4. Bij de ontwikkeling van SFISS zijn verschillende stakeholders bij betrokken zoals de private sector en daarnaast is het compatible gemaakt met SEWS van het Ministerie van EZ. Met de douane worden werkafspraken gemaakt.
-----	--	--------	---	--	--	---	-------------------------------	--

Ministerie van Ministerie van Ruimtelijke Ordening en Milieu

Voor dit ministerie zijn er 3 projecten in het Herstelplan opgenomen. Over deze projecten geeft het Ministerie van Ruimtelijke Ordening en Milieu aan dat er 2 projecten zijn die niet onder hun verantwoordelijkheid vallen, ondanks dat in het Herstelplan wel als dusdanig staat aangegeven. In het derde project vervult het ministerie slechts een bijrol. Vanuit dit ministerie is er daarom weinig tot geen informatie over deze projecten ingevoerd in de database. Het gaat om de volgende projecten:

- Feasibility study transit port services. In dit project heeft dit ministerie een bijrol inzake haar beleidsgebieden. Informatie over dit project zal volgens afspraak door het Ministerie van TCT in de database worden bijgewerkt.
- Sanitary landfill Ornamibo. Het projectvoorstel is nog niet ingediend, vanwege discussies in regeringsverband. Via de Minister van ROM is aangegeven dat er hierover afgestemd dient te worden met de leiding van het Ministerie van BIBIS om na te gaan of en in welke vorm dit project nog zal worden uitgevoerd.
- Introducing a natural capital asset class in Global Exchange. Vanuit het Directoraat Milieu wordt aangegeven bekend te zijn met het project, maar dat het Ministerie van Financiën vanaf het begin de trekker was van dit project.

Vanwege bovenvermelde redenen zijn deze drie Herstelplan projecten welke onder dit ministerie zijn vermeld, (nog) niet gestart.

Overzicht van de maatregelen van het Ministerie van Ruimtelijke Ordening en Milieu

Overheidsinstituut	Project naam	Type project	Output	Ontwikkelingsdoel	Outcome	SDG	Stand zaken van	Opmerkingen
ROM	Feasibility study Transit Port services	Weg, water en luchtverkeer infrastructuur	Er is een havenfaciliteit opgezet die een bijdrage levert aan meer efficiëntie bevordering van productie export en werkgelegenheid	70, Klimaatbestendige infrastructuur die de verdere urbanisatie en industrialisatie in de hand werkt	290, X.17 Internationale aeronautische ontsluiting is bewerkstelligd	8, Promote sustained, inclusive and sustainable economic growth, full and productive employment and decent work for all	Niet gestart, Anders	ROM is geen lead ministerie van dit project
ROM	Sanitary landfill Ornamibo,	Milieu	Een sanitary landfill is opgezet en operationeel	54, Bouw een veerkrachtige infrastructuur, promoot inclusieve duurzame industrialisatie en stimuleer innovatie	234, 9.5 Wetenschappelijk onderzoek is verbeterd, technologische capaciteit van industriële sectoren is ge-upgraded, innovatie en verhoging van het aantal onderzoeks- en ontwikkelingswerkers en van publieke en particuliere uitgaven voor onderzoek en ontwikkeling is aangemoedigd	13, Take urgent action to combat climate change and its impacts	Niet gestart, Stagnatie (plan) voorbereiding	
ROM	Introducing a natural capital asset class in Global Exchange markets	Milieu	Het opzetten van een Centraal Natuur Reservaat Bedrijf	59, Er is sprake van een continu proces van adaptatie en mitigatie om de effecten van klimaatverandering tot een minimum te beperken, alsmede een continu proces om ervoor te waken dat de impact van menselijk handelen op de omgeving tot een aanvaardbaar minimum worden beperkt	248, 15.1 De instandhouding, het herstel en het duurzame gebruik van terrestrische en binnenlandse zoetwaterecosystemen en hun diensten, met name bossen, wetlands, bergen en droge gebieden, in overeenstemming met de verplichtingen uit hoofde van internationale overeenkomsten is bewerkstelligd	8, Promote sustained, inclusive and sustainable economic growth, full and productive employment and decent work for all	Gestart, In uitvoering gaande	

Het Ministerie van Regionale Ontwikkeling en Sport

Binnen het Herstelplan draagt dit ministerie bij aan de beleidsgebieden Services en Water. De projecten die in deze beleidsgebieden worden uitgevoerd, dragen bij aan de volgende SDG's:

- SDG 9- Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation
- SDG 11- Make cities and human settlements inclusive, safe, resilient and sustainable,
- SDG 1- End poverty in all its forms everywhere en
- SDG 3- Ensure healthy lives and promote well-being for all at all ages.

Om bij te dragen aan deze SDG's zijn er in het Herstelplan 6 projecten opgenomen voor dit ministerie, welke gericht zijn op Awareness building (1), Producten of diensten die kunnen bijdragen aan de hervorming of versterking van overheidsinstellingen (1), Ontwikkeling van de menselijke hulpbronnen (3) en Energie en water (1).

Van de 6 projecten welke voor dit ministerie in het herstelplan zijn opgenomen, zijn er 2 projecten niet gestart vanwege gebrek aan financiering, is er van 2 projecten geen nadere informatie, is 1 project gestart, in uitvoering en nog gaande en het laatste project is niet gestart, maar er is geen verdere informatie beschikbaar over het waarom daarvan.

Overzicht van de maatregelen van het Ministerie van Regionale Ontwikkeling en Sport

Overheids instituut	Projectnaam	Type project	Output	Ontwikkelingsdoel	Outcome	SDG	Stand van zaken	Opmerkingen
ROS	Basic needs trust fund IX, Verbetering van de toegang tot schoon en veilig drinkwater voor de Marron gemeenschap langs de Afobakkaweg in het district Brokopondo.	Energie en water	De Marron gemeenschap langs de Afobakkaweg in het district Brokopondo heeft toegang tot schoon en veilig drinkwater	67, Gegarandeerde waterzekerheid	279, 6.5 Geïntegreerd waterbeheer op alle niveaus is, waar nodig ook door grensoverschrijdende samenwerking, geïmplementeerd	1, End poverty in all its forms everywhere	Gestart, In uitvoering gaande	
ROS	Hoogland Rijstteelt en verwerking in het district Sipaliwini (Boven-Suriname)	Ontwikkeling van de menselijke hulpbronnen (exclusief de lopende en reguliere activiteiten uitgaven)	De productie en verwerking van deze 4 producten is bevorderd	74, Opzetten van een veerkrachtige infrastructuur, promoten van inclusieve en duurzame industrialisatie en stimuleren van innovatie	300, 8.2 Hogere niveaus van economische productiviteit zijn bereikt door diversificatie, technologische modernisering en innovatie, onder meer door focus op sectoren met een hoge toegevoegde waarde en arbeidsintensieve sectoren	9, Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation	Geen bijzonderheden bekend	

ROS	Decentralization and Local Government Strengthening Program 3	Producten of diensten die kunnen bijdragen aan de hervorming of versterking van overheidsinstu-ten	DLGP 3 is afgerond en het lokaalbestuur is versterkt	56, Er is een "lean" overheid die middels innovaties diensten op een snelle, transparante en kwalitatief hoofwaardige manier levert	235, 16.5 Alle vormen van corruptie en omkoping zijn verminderd	11, Make cities and human settlements inclusive, safe, resilient and sustainable	Niet gestart, Geen financiering	
ROS	Het bevorderen van lichamelijke activiteiten en conditie onder adolescenten ter voorkoming van obesitas	Awareness building	Het interventieprogramm a is met succes uitgevoerd en heeft veel adolescenten bereikt	63, Zorgen voor een gezond leven en promoten van welzijn voor iedereen van alle leeftijden	260, 3.2 De vermijdbare sterfgevallen van pasgeborenen en kinderen jonger dan 5 jaar, is verminderd waarbij de neonatale sterfte is teruggebracht tot ten minste 12 per 1.000 levendgeborenen en het sterftcijfer onder de 5 jaar tot ten minste 25 per 1.000 levendgeborenen.	3, Ensure healthy lives and promote well-being for all at all ages	Niet gestart, Geen financiering	
ROS	Capaciteits versterking Districts commissarissen	Ontwikkeling van de menselijke hulpbronnen (exclusief de lopende en reguliere	Alle DC's zijn getraind	56, Er is een "lean" overheid die middels innovaties diensten op een snelle, transparante en kwalitatief hoofwaardige manier levert	236, 16.6 Effectievere, efficiëntere, verantwoordelijke en transparante instellingen op alle niveau's zijn ontwikkeld	11, Make cities and human settlements inclusive, safe, resilient and sustainable	Gestart, In uitvoering gaande	

		activiteiten uitgaven)						
ROS	Bevordering productie podosiri en gember in het binnenland	Ontwikkeling van de menselijke hulpbronnen (exclusief de lopende en reguliere activiteiten uitgaven)	50 landbouwers zijn getraind in GAP methoden	74, Opzetten van een veerkrachtige infrastructuur, promoten van inclusieve en duurzame industrialisatie en stimuleren van innovatie	300, 8.2 Hogere niveaus van economische productiviteit zijn bereikt door diversificatie, technologische modernisering en innovatie, onder meer door focus op sectoren met een hoge toegevoegde waarde en arbeidsintensieve sectoren	8, Promote sustained, inclusive and sustainable economic growth, full and productive employment and decent work for all	Niet gestart, Anders	

Ministerie van Economische Zaken, Ondernemerschap en Technologische Innovatie

Van de 12 projecten welke voor dit ministerie in het herstelplan zijn opgenomen, zijn er 3 projecten waarvan het Ministerie van Economische Zaken, Ondernemerschap en Technologische Innovatie niet de trekker is en welke daarom ook niet door het ministerie zijn begroot. Vanuit dit ministerie is er daarom geen informatie over deze projecten ingevoerd in de database. Het gaat om de volgende projecten:

- Vrijstellingen op halffabricaten en kortingen op kapitaalsinvesteringen. Dit project valt onder de verantwoordelijkheid van het lead ministerie (Ministerie van Financiën en Planning)
- Overlegstructuur Overheid en Bedrijfsleven. Ook van dit project is het Ministerie van Financiën en Planning het lead ministerie.
- Local Content Werkgroep. Dit project valt onder de verantwoordelijkheid van de ministeries van Buitenlandse zaken, Internationale Business en Internationale Samenwerking en door het ministerie van Natuurlijke Hulpbronnen. Deze ministeries hebben de informatie over dit project ingevoerd. Het ministerie van Economische Zaken, Ondernemerschap en Technologische Innovatie is wel bezig met het identificeren van een Local Content project.

Van de 12 projecten welke voor dit ministerie in het herstelplan zijn opgenomen, zijn er 8 projecten uitgevoerd, waarvan 4 gestart en nog gaande zijn en 4 gestart, gestagneerd, maar nog gaande. De drie boven aangehaalde projecten en een ander gedeeld project (Aanpassing exporttarief en verscherpte controle op uitvoer van vis) worden niet of nog niet uitgevoerd, omdat dit ministerie in deze projecten een ondersteunende rol heeft.

Overzicht van de maatregelen van het Ministerie van Economische Zaken, Ondernemerschap en Technologische Innovatie

Overheidsinstituut	Projectnaam	Type project	Output	Ontwikkelingsdoel	Outcome	SDG	Stand van zaken	Opmerkingen
EOT	Suriname Electronic Single Window (SESW),	Producten of diensten die kunnen bijdragen aan de hervorming of versterking van overheidsinstellingen	Kosten voor importeurs en exporteurs zijn verlaagd waardoor de consumentenprijzen zijn verminderd	66, De financiële infrastructuur is van dien aard dat ze MKMOs, industrialisatie en de services sector stimuleert	276, X.9 Financiering voor MKMO is aantrekkelijk	9, Build resilient infrastructuur, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation	Gestart, In uitvoering gaande	
EOT	Suriname Competitiveness and Sector Diversification (SCSD)	Beleid en de voorbereiding daarvan	2030 KMO's zijn verbeterd waarvan 40 procent bestaat uit vrouwelijke entrepreneurs	66, De financiële infrastructuur is van dien aard dat ze MKMOs, industrialisatie en de services sector stimuleert	276, X.9 Financiering voor MKMO is aantrekkelijk	9, Build resilient infrastructuur, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation	Gestart, Stagneert maar nog gaande	
EOT	ITFC-project	Anders	De beoogde grond en hulpstoffen zijn aangeschaft	66, De financiële infrastructuur is van dien aard dat ze MKMOs, industrialisatie en de services sector stimuleert	276, X.9 Financiering voor MKMO is aantrekkelijk	9, Build resilient infrastructuur, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation	Gestart, Stagneert maar nog gaande	
EOT	Suriname Business Forum	Beleid en de voorbereiding daarvan	Er is een nieuw SBF benoemd en het bureau is operationeel	74, Opzetten van een veerkrachtige infrastructuur, promoten van inclusieve en duurzame industrialisatie en stimuleren van innovatie	300, 8.2 Hogere niveaus van economische productiviteit zijn bereikt door diversificatie, technologische modernisering en innovatie, onder meer door focus op sectoren met een hoge	16, Promote peaceful and inclusive societies for sustainable development, provide access to justice for all and build effective, accountable and inclusive institutions at all levels	Gestart, In uitvoering gaande	

EOT	Betaalbare basisgoederen	Beleid en de voorbereiding daarvan	Essentiele goederen zijn in voldoende mate beschikbaar tegen redelijke prijzen	64, Er is een transparant en toegankelijk systeem voor hulpbehoeftigen om hen weer optimaal te laten functioneren in de samenleving	toegevoegde waarde en arbeidsintensieve sectoren 267, 8.7 Onmiddellijke en effectieve maatregelen om dwangarbeid uit te bannen, een einde te maken aan moderne slavernij en mensenhandel zijn getroffen en het verbod en de uitbanning van de ergste vormen van kinderarbeid is verzekerd, inclusief rekrutering en inzet van kindsoldaten.	2, End hunger, achieve food security and improved nutrition and promote sustainable agriculture	Gestart, In uitvoering gaande
EOT	MKMO Fonds	Beleid en de voorbereiding daarvan	De MKMO-Sector is verbeterd en stimuleert startende ondernemers	66, De financiële infrastructuur is van dien aard dat ze MKMOs, industrialisatie en de services sector stimuleert	276, X.9 Financiering voor MKMO is aantrekkelijk	9, Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation	Gestart, Stagneert maar nog gaande
EOT	Export Readiness Project (Training voor producenten en exporteurs betreffende kwaliteitseisen Europese markt)	Producten of diensten die kunnen bijdragen aan de hervorming of versterking van overheidsinstellingen	De producenten en exporteurs hebben voldoende kennis opgedaan van kwaliteitseisen voor eventuele export	73, De importhandel richt zich op de import van goederen die duurzame concurrentievoordelen in zich hebben, terwijl de export een ruime overhand heeft	298, X.23 De importhandel heeft een klein aandeel in werkgelegenheid en bbp-productie	9, Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation	Gestart, Stagneert maar nog gaande

EOT	Aanpassing exporttarief en verscherpte controle op uitvoer van vis.	Beleid en de voorbereiding daarvan	De Staat verdient aan de export van vis, doordat er gedegen controle plaatsvindt.	74, Opzetten van een veerkrachtige infrastructuur, promoten van inclusieve en duurzame industrialisatie en stimuleren van innovatie	299, 8.1 De economische groei per hoofd van de bevolking is in overeenstemming gebracht met de nationale omstandigheden en in het bijzonder een groei van het BBP ten minste 7 procent per jaar is bewerkstelligd	9, Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation	Geen bijzonderheden bekend	Lead ministerie van dit project is LVV
EOT	Local Content Werkgroep	Anders	Groter deel van FDI (o.m. in de offshore olie en gasindustrie) wordt door lokale bedrijven omgezet.	66, De financiële infrastructuur is van dien aard dat ze MKMOs, industrialisatie en de services sector stimuleert	276, X.9 Financiering voor MKMO is aantrekkelijk	9, Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation	Gestart, In uitvoering gaande	
EOT	Overlegstructuur Overheid en Bedrijfsleven,	Anders	Stimulering particuliere investeringen en productie	66, De financiële infrastructuur is van dien aard dat ze MKMOs, industrialisatie en de services sector stimuleert	276, X.9 Financiering voor MKMO is aantrekkelijk	9, Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation	Gestart, In uitvoering gaande	
EOT	Vrijstellingen op halffabricaten en kortingen op kapitaalsinvesteringen,	Producten of diensten die kunnen bijdragen aan de hervorming of versterking van overheidsinstellingen	Meer productie en export en daarmee ook werkgelegenheid.	66, De financiële infrastructuur is van dien aard dat ze MKMOs, industrialisatie en de services sector stimuleert	276, X.9 Financiering voor MKMO is aantrekkelijk	9, Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation	Gestart, In uitvoering gaande	

Het Ministerie van Landbouw, Veeteelt en Visserij

Van de 21 projecten welke voor het ministerie in het herstelplan zijn opgenomen, zijn er 8 projecten gestart, in uitvoering en nog gaande. Er zijn verder 2 projecten die zijn gestart, maar waarvan van 1 geen verdere bijzonderheden zijn en van het ander project is aangegeven dat het stagneert, maar dat het nog gaande is. Voorts zijn er 5 projecten die niet zijn gestart, waarvan 4 vanwege stagnatie van de voorbereiding en van 1 project wordt aangegeven dat het niet meer zal worden uitgevoerd. Het gaat in deze om het project Artificial insemination of Livestock. Van de resterende 6 projecten is er geen informatie beschikbaar.

Overzicht van de maatregelen van het Ministerie van Landbouw, Veeteelt en Visserij

Overheids instituut	Projectnaam	Type project	Output	Ontwikkeling sdoel	Outcome	SDG	Stand van zaken	Opmerkingen
LVV	Levering en installatie van 20 pompen op 9 locaties,	Drainage	Levering en installatie van 20 pompen op 9 locaties	77, Opzetten van een veerkrachtige infrastructuur, promoten van inclusieve en duurzame industrialisatie en stimuleren van innovatie	307, 9.3 De toegang van kleinschalige industriële en andere ondernemingen, tot financiële diensten, waaronder betaalbare kredieten, en hun integratie in waardeketen en markten, is vergroot	9, Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation	Geen bijzonderheden bekend	
LVV	Versterking van de monitoring, controle en surveillance (MCS) in de strijd tegen IOO visserij	Beleid en de voorbereiding daarvan	Er zijn taskforce units op strategische plaatsen ingesteld.	77, Opzetten van een veerkrachtige infrastructuur, promoten van inclusieve en duurzame industrialisatie en stimuleren van innovatie	307, 9.3 De toegang van kleinschalige industriële en andere ondernemingen, tot financiële diensten, waaronder betaalbare kredieten, en hun integratie in waardeketens en markten, is vergroot	9, Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation	Niet gestart, Stagnatie (plan)voorbereiding	
LVV	Artificial insemination of Livestock	Beleid en de voorbereiding daarvan	De genetische kwaliteit van de veestapel voor de lokale en exportmarkt is verbeterd	77, Opzetten van een veerkrachtige infrastructuur, promoten van inclusieve en duurzame industrialisatie	307, 9.3 De toegang van kleinschalige industriële en andere ondernemingen, tot financiële diensten, waaronder betaalbare kredieten, en hun integratie in	9, Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation	Niet gestart, Anders	Dit project zal niet meer worden uitgevoerd

				en stimuleren van innovatie	77, Opzetten van een veerkrachtige infrastructuur, promoten van inclusieve en duurzame industrialisatie en stimuleren van innovatie	307, 9.3 De toegang van kleinschalige industriële en andere ondernemingen, tot financiële diensten, waaronder betaalbare kredieten, en hun integratie in waardeketens en markten, is vergroot	9, Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation		
LVV	Rehabilitatie en opzet steriele lijn (UHT-line) Melkcentrale N.V.	Anders	Een betere kwaliteit van melkproducten is bewerkstelligd	77, Opzetten van een veerkrachtige infrastructuur, promoten van inclusieve en duurzame industrialisatie en stimuleren van innovatie	307, 9.3 De toegang van kleinschalige industriële en andere ondernemingen, tot financiële diensten, waaronder betaalbare kredieten, en hun integratie in waardeketens en markten, is vergroot	9, Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation	Geen bijzonderheden bekend		
LVV	Development of animal establishments registration system and an animal identification and traceability system in Suriname	Beleid en de voorbereiding daarvan	Er is een dierenregistratie en identificatiesysteem opgezet	77, Opzetten van een veerkrachtige infrastructuur, promoten van inclusieve en duurzame industrialisatie en stimuleren van innovatie	307, 9.3 De toegang van kleinschalige industriële en andere ondernemingen, tot financiële diensten, waaronder betaalbare kredieten, en hun integratie in waardeketens en markten, is vergroot	9, Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation	Gestart, uitvoering gaande		In
LVV	Value chain analysis product,	Research en Development	De kans op export per productgroep is verhoogd	77, Opzetten van een veerkrachtige infrastructuur, promoten van inclusieve en duurzame industrialisatie	307, 9.3 De toegang van kleinschalige industriële en andere ondernemingen, tot financiële diensten, waaronder betaalbare kredieten, en hun integratie in	9, Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation	Gestart, uitvoering gaande		In

				en stimuleren van innovatie	77, Opzetten van een veerkrachtige infrastructuur, promoten van inclusieve en duurzame industrialisatie en stimuleren van innovatie	307, 9.3 De toegang van kleinschalige industriële en andere ondernemingen, tot financiële diensten, waaronder betaalbare kredieten, en hun integratie in waardeketens en markten, is vergroot	9, Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation		
LVV	Packing Material factory	Anders	De agrarische export vindt op professionele wijze plaats	77, Opzetten van een veerkrachtige infrastructuur, promoten van inclusieve en duurzame industrialisatie en stimuleren van innovatie	307, 9.3 De toegang van kleinschalige industriële en andere ondernemingen, tot financiële diensten, waaronder betaalbare kredieten, en hun integratie in waardeketens en markten, is vergroot	9, Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation	Niet gestart, Stagnatie (plan)voorbereiding	Financiering is nog niet rond	
LVV	Rehabilitatie en herstructurering Alliance	Anders	De agrarische productie te Alliance is weer opgang gebracht	77, Opzetten van een veerkrachtige infrastructuur, promoten van inclusieve en duurzame industrialisatie en stimuleren van innovatie	307, 9.3 De toegang van kleinschalige industriële en andere ondernemingen, tot financiële diensten, waaronder betaalbare kredieten, en hun integratie in waardeketens en markten, is vergroot	9, Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation	Niet gestart, Stagnatie (plan)voorbereiding		
LVV	Reverse linkage project between the Suriname and Malaysia	Research en Developmen t	De rijstproductie is toegenomen en van hogere kwaliteit	77, Opzetten van een veerkrachtige infrastructuur, promoten van inclusieve en duurzame industrialisatie	307, 9.3 De toegang van kleinschalige industriële en andere ondernemingen, tot financiële diensten, waaronder betaalbare kredieten, en hun integratie in	9, Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation	Gestart, Stagneert maar nog gaande		

				en stimuleren van innovatie	waardeketens en markten, is vergroot				
LVV	Agricultural Equipment Assistance Project	Anders	De sectoren landbouw veetelt en visserij zijn ondersteund middels aanschaf van equipment	77, Opzetten van een veerkrachtige infrastructuur, promoten van inclusieve en duurzame industrialisatie en stimuleren van innovatie	307, 9.3 De toegang van kleinschalige industriële en andere ondernemingen, tot financiële diensten, waaronder betaalbare kredieten, en hun integratie in waardeketens en markten, is vergroot	9, Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation	Geen bijzonderheden bekend		
LVV	Levering en installatie van 19 nieuwe pompen op 10 lokaties landelijk	Drainage	Een goede afwatering en bescherming van landbouwgebieden tegen overstromingen en het indringen van zoutwater is bewerkstelligd.	77, Opzetten van een veerkrachtige infrastructuur, promoten van inclusieve en duurzame industrialisatie en stimuleren van innovatie	307, 9.3 De toegang van kleinschalige industriële en andere ondernemingen, tot financiële diensten, waaronder betaalbare kredieten, en hun integratie in waardeketens en markten, is vergroot	9, Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation	Gestart, uitvoering gaande	In	
LVV	Rehabilitatie pompemaal Wagingen	Drainage	Pompemaal functioneert goed	77, Opzetten van een veerkrachtige infrastructuur, promoten van inclusieve en duurzame industrialisatie	307, 9.3 De toegang van kleinschalige industriële en andere ondernemingen, tot financiële diensten, waaronder betaalbare kredieten, en hun integratie in	9, Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation	Gestart, uitvoering gaande	In	

				en stimuleren van innovatie	Opzetten van een veerkrachtige infrastructuur, promoten van inclusieve en duurzame industrialisatie en stimuleren van innovatie	307, 9.3 De toegang van kleinschalige industriële en andere ondernemingen, tot financiële diensten, waaronder betaalbare kredieten, en hun integratie in waardeketens en markten, is vergroot	9, Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation	Gestart, uitvoering gaande	In
LVV	Revisie Wakay pompen,	Drainage	Meer landbouw areaal kan ingezaaid worden	77, Opzetten van een veerkrachtige infrastructuur, promoten van inclusieve en duurzame industrialisatie en stimuleren van innovatie	307, 9.3 De toegang van kleinschalige industriële en andere ondernemingen, tot financiële diensten, waaronder betaalbare kredieten, en hun integratie in waardeketens en markten, is vergroot	9, Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation	Gestart, uitvoering gaande	In	
LVV	Sustainable Agricultural Productivity Program	Drainage	Watervoorziening voor rijstproductie is sterk verbeterd	77, Opzetten van een veerkrachtige infrastructuur, promoten van inclusieve en duurzame industrialisatie en stimuleren van innovatie	307, 9.3 De toegang van kleinschalige industriële en andere ondernemingen, tot financiële diensten, waaronder betaalbare kredieten, en hun integratie in waardeketens en markten, is vergroot	9, Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation	Gestart, uitvoering gaande	In	
LVV	Suriname Agricultural Technology Cooperation Center Project (SATCC)	Producten of diensten die kunnen bijdragen aan de hervorming of versterking van particuliere	Er is een praktijk trainingscentrum met een plantenkassen complex opgezet	77, Opzetten van een veerkrachtige infrastructuur, promoten van inclusieve en duurzame industrialisatie	307, 9.3 De toegang van kleinschalige industriële en andere ondernemingen, tot financiële diensten, waaronder betaalbare kredieten, en hun integratie in	9, Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation	Gestart, Geen bijzonderheden bekend		

		(belangen)or ganisaties		en stimuleren van innovatie	77, Opzetten van een veerkrachtige infrastructuur, promoten van inclusieve en duurzame industrialisatie en stimuleren van innovatie	307, 9.3 De toegang van kleinschalige industriële en andere ondernemingen, tot financiële diensten, waaronder betaalbare kredieten, en hun integratie in waardeketens en markten, is vergroot	9, Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation	Niet gestart, Stagnatie (plan)voorbereiding
LVV	Agro Industrial Park	Producten of diensten die kunnen bijdragen aan de hervorming of versterking van particuliere (belangen)or ganisaties	Productiebedrijven zijn operationeel in diverse sectoren					
LVV	Agricultural Competitiveness Program	Wet en regelgeving	Er is een verbeterde voedselveiligheid en betere kwaliteit van productie en exportproducten bewerkstelligd	72, Gegarandeerde voedselzekerheid	297, Hoogwaardige value chains in de agrarische sector zijn georganiseerd langs business clusters	X.22	2, End hunger, achieve food security and improved nutrition and promote sustainable agriculture	Geen bijzonderheden bekend
LVV	Doorstart bacoven	FAI Producten of diensten die kunnen bijdragen aan de hervorming of versterking van	De productie en export van bacoven en eventuele andere producten is toegenomen en 2000 arbeidsplaatsen	77, Opzetten van een veerkrachtige infrastructuur, promoten van inclusieve en duurzame industrialisatie	307, 9.3 De toegang van kleinschalige industriële en andere ondernemingen, tot financiële diensten, waaronder betaalbare kredieten, en hun integratie in		9, Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation	Gestart, In uitvoering gaande

		particuliere (belangen)organisaties	n	zijn	en stimuleren van innovatie	waardekstens markten, is vergroot			
Lvv	Frozen Food Export N.V	Producten of diensten die kunnen bijdragen aan de hervorming of versterking van particuliere (belangen)organisaties	De groenten en fruit export is toegenomen	77, Opzetten van een veerkrachtige infrastructuur, promoten van inclusieve en duurzame industrialisatie en stimuleren van innovatie	307, 9.3 De toegang van kleinschalige industriële en andere ondernemingen, tot financiële diensten, waaronder betaalbare kredieten, en hun integratie in waardeketens en markten, is vergroot	9, Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation	Geen bijzonderheden bekend		
Lvv	Suriname Agriculture Market Access Project (SAMAP)	Producten of diensten die kunnen bijdragen aan de hervorming of versterking van particuliere (belangen)organisaties	De tuinbouw is toegenomen en verbeterd; 1000 kleine boeren hebben toegang tot de markt	66, De financiële infrastructuur is van dien aard dat ze MKMOs, industrialisatie en de services sector stimuleert	276, X.9 Financiering voor MKMO is aantrekkelijk	10, Reduce inequality within and among countries	Gestart, uitvoering gaande	In	
Lvv	Aanpassing exporttarief en verscherpte	Beleid en de voorbereiding daarvan	De Staat verdient aan de export van vis, doordat er gedegen	66, De financiële infrastructuur is van dien aard dat ze	276, X.9 Financiering voor MKMO is aantrekkelijk	10, Reduce inequality within and among countries	Geen bijzonderheden bekend		

controle op
uitvoer van vis

controle
plaatsvindt.

MKMOs,
industrialisatie
en de services
sector
stimuleert

Ministerie van Transport Communicatie en Toerisme

Binnen het Herstelplan draagt dit ministerie bij aan de beleidsgebieden Services en ICT- Infrastructuur.

De projecten die in deze beleidsgebieden worden uitgevoerd, dragen bij aan de volgende SDG's:

- SDG 9- Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation,
- SDG 11- Make cities and human settlements inclusive, safe, resilient and sustainable,
- SDG 8- Promote sustained, inclusive and sustainable economic growth, full and productive employment and decent work for all en
- SDG 4- Ensure inclusive and equitable quality education and promote lifelong learning opportunities for all.

Om bij te dragen aan deze SDG's zijn er in het Herstelplan 7 projecten opgenomen voor dit ministerie, welke gericht zijn op Awareness building (1), Producten of diensten die kunnen bijdragen aan de hervorming of versterking van particuliere (belangen)organisaties (1), ICT (1), Wet en regelgeving (1) en Weg, water en luchtverkeer infrastructuur (2) en 1 Andersoortig project.

Van de 7 projecten welke voor dit ministerie in het herstelplan zijn opgenomen, is er 1 project reeds succesvol afgerond in 2020. Het gaat om het project National Broadband Network. Verder zijn er 3 projecten gestart die in uitvoering en nog gaande zijn. Over de overige 3 projecten is er geen informatie in de database ingevoerd.

Overzicht van de maatregelen van het Ministerie van Transport, Communicatie en Toerisme

Overheidsinstuut	Projectnaam	Type project	Output	Ontwikkelingsdoel	Outcome	SDG	Stand van zaken	Opmerkingen
TCT	Value Chain Analysis, Strategic and operational plan	Producten of diensten die kunnen bijdragen aan de hervorming of versterking van particuliere (belangen)organisaties	Lokaal toerisme is bevorderd en toegenomen	75, Opzetten van een veerkrachtige infrastructuur en promoten van een inclusieve, duurzame en innovatieve dienstensector	303, 8.9 Beleid is geformuleerd en geïmplementeerd om duurzaam toerisme te promoten dat banen creëert en de lokale cultuur en producten promoot	11, Make cities and human settlements inclusive, safe, resilient and sustainable	Gestart, In uitvoering gaande	
TCT	Toerisme Raamwet en Wet Suriname Tourism Authority,	Wet en regelgeving	De Autoriteit is opgericht en operationeel	74, Opzetten van een veerkrachtige infrastructuur, promoten van inclusieve en duurzame industrialisatie en stimuleren van innovatie	300, 8.2 Hogere niveaus van economische productiviteit zijn bereikt door diversificatie, technologische modernisering en innovatie, onder meer door focus op sectoren met een hoge toegevoegde waarde en arbeidsintensieve sectoren	8, Promote sustained, inclusive and sustainable economic growth, full and productive employment and decent work for all	Gestart, In uitvoering gaande	

TCT	Suriname Internet Exchange (SUR-IX)	ICT	Betere internetverbinding is bewerkstelligd	68, Gegarandeerde connectie zekerheid	280, 9.c De toegang tot informatie- en communicatietechno logie is vergroot en universele en betaalbare toegang tot internet is bewerkstelligd	9, Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation	Gestart, uitvoering gaande	In
TCT	Suriname National Broadband Network Project	Anders	National Broadband Network, Safe City, Government private network, e.a. is opgezet	68, Gegarandeerde connectie zekerheid	280, 9.c De toegang tot informatie- en communicatietechno logie is vergroot en universele en betaalbare toegang tot internet is bewerkstelligd	11, Make cities and human settlements inclusive, safe, resilient and sustainable	Gestart, Succesvol afgerond	Afgerond in 2020
TCT	Veerverbinding Meerzorg- Paramaribo	Weg, water en luchtverkeer infrastructuur	De druk op wegtransport en de brug is verlicht.	75, Opzetten van een veerkrachtige infrastructuur en promoten van een inclusieve, duurzame en innovatieve dienstensector	302, X.24 Inclusieve en duurzame dienstensector is gepromoot en het aandeel in de werkgelegenheid en in het BBP is vergroot	8, Promote sustained, inclusive and sustainable economic growth, full and productive employment and decent work for all	Gestart, uitvoering gaande	In
TCT	Schoolvervoer voor scholieren en studenten	Anders	Gratis schoolvervoer met de bus is beschikbaar	62, Zorgen voor inclusief en rechtvaardig kwaliteitsonderwijs en mogelijkheden voor levenslang	256, 4.1 Relevante en effectieve leerresultaten zijn behaald doordat alle meisjes en jongens gratis, gelijkwaardig	4, Ensure inclusive and equitable quality education and promote lifelong	Gestart, uitvoering gaande	In

				leren voor iedereen bevorderen	en kwalitatief goed basis- en secundair onderwijs hebben voltooid	learning opportunities for all				
ROM	Feasibility study Transit Port services	Weg, water en luchtverkeer infrastructuur	Er is een havenfaciliteit opgezet die een bijdrage levert aan meer efficiëntie bevordering van productie export en werkgelegenheid	70, Klimaatbestendige infrastructuur die de verdere urbanisatie en industrialisatie in de hand werkt	290, Internationale aeronautische ontsluiting is bewerkstelligd	X.17 8, Promote sustained, inclusive and sustainable economic growth, full and productive employment and decent work for all	Niet gestart, Anders	ROM is geen lead ministerie van dit project		

Ministerie van Arbeid, Werkgelegenheid en Jeugd

HerstelPlan

Het ministerie van AW&J wordt gerekend tot de sociale ministeries. De doelstelling op sociaal gebied volgens het HerstelPlan 2020-2022 is het tegengaan van armoede, koopkrachtverlies en een zeer onevenwichtige inkomensverdeling, middels een goed Sociaal Vangnet en het versterken van de solidariteit van de samenleving. Binnen het herstelplan zijn voor het ministerie van AWJ in totaal 4 projecten opgenomen, waarvan 2 in uitvoering zijn, en 2 stagnatie ondervinden.

De COVID-19 situatie heeft de reeds bestaande economische uitdagingen, zowel op nationaal als internationaal niveau versterkt en geactualiseerd. Veel ondernemers hebben vanwege de COVID-19 situatie in Suriname inkomsten gederfd en zijn in financiële problemen gekomen, waardoor een deel van degenen met leningen deze niet hebben kunnen aflossen en of werknemers hebben moeten ontslaan of worden minder betaald vanwege de COVID-19 situatie.

Een van de projecten in het HP regardeert het reactiveren van de circa 5.000 personen die hun job verloren hebben vanwege de COVID-19 crisis. Deze jobs zijn relatief makkelijk weer te reactiveren, omdat het niet om een nieuwe investering gaat, maar om een doorstart van een bestaand bedrijf (waar de investeringen dus reeds zijn gepleegd). Dit project is in uitvoer. Het ministerie van AWJ is belast met de registratie, terwijl het ministerie van Financiën en Planning verantwoordelijk is voor de uitbetalingen van de geselecteerden.

De projecten die stagnatie ondervinden zijn echter nog gaande, de projecten bevinden zich in de voorbereidingsfase waarbij nog voldaan moet worden aan enkele technische en administratieve voorwaarden.

De projecten van het ministerie van Arbeid Werkgelegenheid en Jeugd dragen bij aan SDG-nummer, 1, 8 en 9 welke respectievelijk staan voor “End poverty in all its forms everywhere, promote sustained, inclusive and sustainable economic growth, full and productive employment and decent work for all en Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation”. In de onderstaand tabel ziet u een overzicht van de HP projecten van AWJ en hun status.

Overheidsinstituut	Projectnaam	Type project	Outputs	Outcome	Ontwikkelingsdoel	SDG #	Stand van Zaken	Opmerkingen
AWJ	Centrum voor innovatie en productiviteit	Producten of diensten die kunnen bijdragen aan de hervorming of versterking van particuliere (belangen)organisaties	In 2022 is het Centrum voor Innovatie en Productiviteit opgericht ter bevordering van de economische en sociale progressie oftewel het bevorderen van duurzaamheid in inkomen en productiviteit.	9.5 Wetenschappelijk onderzoek is verbeterd, technologische capaciteit van industriële sectoren is ge-upgraded, innovatie en verhoging van het aantal onderzoeken en ontwikkelingswerkers en van publieke en particuliere uitgaven voor onderzoek en ontwikkeling is aangemoedigd	Bouw een veerkrachtige infrastructuur, promoot inclusieve duurzame industrialisatie en stimuleer innovatie	9	Gestart, Stagneert maar nog gaande	Het project bevindt zich in de voorbereidingsfase. Er is een evaluatie van de wet in proces. De oprichting van het Centrum voor innovatie en productiviteit kan nog niet plaatsvinden alvorens de wet is geëvalueerd.
AWJ	Basic Needs Trust Fund IX: From grassroots to entrepreneur	Ontwikkeling van de menselijke hulpbronnen (exclusief de lopende en reguliere activiteiten uitgaven)	Binnen het kader van het project 'Van grassroot tot ondernemer en her- en bijscholing van werkwamen' (welke gefinancierd is door CDB-BNTF), zijn in 2021, 100 werkzoekenden en werkzame jongeren in de districten Paramaribo, Wanica, Saramacca, Nickerie en Commewijne her-en bijgeschoold in vaktrainingen (SAO), horeca (SHTTC), ondernemerschap (SPWE) en soft skills trainingen en zijn werkzoekenden (in het	8.6 Het aandeel jongeren dat geen werk, onderwijs of opleiding heeft, is verminderd	Er is een transparant en toegankelijk systeem voor hulpbehoeftigen om hen weer optimaal te laten functioneren in de samenleving	1	Gestart, In uitvoering gaande	Launch heeft op 29 juni 2021 plaatsgevonden en daarna zijn de trainingen van start gaan. In totaal zijn er 151 in plaats van 100 jongeren geselecteerd voor de trainingen. De trainingen zijn nog gaande.

			zoeken naar werk) en startende ondernemers begeleid.					

AWJ	Werklozenuitkering	Ontwikkeling van de menselijke hulpbronnen (exclusief de lopende en reguliere activiteiten uitgaven)	In 2021 zijn personen geregistreerd, bestanden zijn gescreend en personen zijn geselecteerd voor de COVID steun.	11.5 Het aantal doden en het aantal getroffen en de directe economische verliezen ten opzichte van het BBP als gevolg van rampen, waaronder watergerelateerde rampen, met de nadruk op de bescherming van de armen en mensen in kwetsbare situaties is verminderd	Er is sprake van een continu proces van adaptatie en mitigatie om de effecten van klimaatverandering tot een minimum te beperken, alsmede een continu proces om ervoor te waken dat de impact van menselijk handelen op de omgeving tot een aanvaardbaar minimum worden beperkt	1	Gestart, In uitvoering gaande	Het project is gestart in februari 2021. De registratie vindt voornamelijk online plaats. Er zijn reeds 7 online registraties geweest. De uitbetaling van de geselecteerden wordt door het ministerie van Financiën gedaan. De laatste maand voor COVID registratie is gepland voor december 2021.

AWJ	Het uitvoeren van een arbeidsmarktonderzoek	Research Development en	In 2022 is een arbeidsmarktonderzoek uitgevoerd ten behoeve van het verder ontwikkelen van een lang termijn arbeidsmarktbeleid.	8.3 Op ontwikkeling gericht beleid dat productieve activiteiten, het scheppen van waardige banen, ondernemerschap, creativiteit en innovatie ondersteunt, en de formalisering en groei van micro-, kleine en middelgrote ondernemingen aanmoedigen, onder meer door toegang tot financiële diensten, is bevorderd	Opzetten van een veerkrachtige infrastructuur, promoten van inclusieve en duurzame industrialisatie en stimuleren van innovatie	8	Gestart, Stagneert maar nog gaande	De geplande activiteit van dit project "Installatie van een multidisciplinaire commissie" heeft nog niet plaatsgevonden (was gepland voor augustus 2021). Er wordt afgewacht op de voordrachten van de stakeholders.

Ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting

Voor het ministerie zijn 10 projecten in het herstelplan in beeld gebracht, welke zij of zelfstandig of in samenwerking met andere overheidsinstituten uitvoeren. Van deze projecten zijn 8 in uitvoering. Van 2 projecten zijn de uitwerkingen nog niet bekend op het ministerie.

Met de uitvoering van deze projecten draagt het ministerie bij aan het realiseren van doel 11 en 1. Doel 1 heeft te maken met End poverty in all its forms everywhere en doel 11 gericht is op all cities and human settlements inclusive, safe, resilient and sustainable. Van dit aantal kunnen 5 projecten gerekend worden tot beleid of de voorbereiding daarvan, zijn de 2 huisvestingsprojecten waarbij er gebouwen opgezet zullen worden en behoort 1 project tot een bepaalde dienst of product welke een bijdragen levert aan de hervorming of versterking van overheidsinstituten Producten of diensten die

Alhoewel de projecten gestart zijn heeft Covid -19 een behoorlijk impact gehad op de sociale situatie van elke burger. Personen die werkzaam waren, hebben vanwege de COVID-pandemie hun baan kwijt of maken minder uren. Dit betekent dat het aantal personen welke geholpen moeten worden middels deze projecten als maar groter wordt. Doordat er veel meer mensen in een kort tijdsbestek hulp behoevend worden, lijken de gealloceerde financiële middelen bedoeld voor het sociaal vangnet niet toereikend.

Overheidsinstituut	Projectnaam	Type project	Outputs	Outcome	Ontwikkelingsdoel	SDG #	Stand van Zaken	Opmerkingen
SoZaVo	Affordable Housing Project (AHP)	Gebouwen	Als onderdeel van het Affordable Housing Project (AHP) LISP programma heeft voor 30 % van de geregistreerde minder draagkrachtige huishoudens zelf hun huisvestingssituatie verbeterd	11.1 Toegang tot adequate, veilige, betaalbare huisvesting en basisvoorziening is verbeterd en social zwakke buurten zijn ge-upgraded	Er is sprake van een wettelijk geregelde ruimtelijke ordening waarbij de leefbaarheid van de omgeving voorop staat welke geldt voor alle urbane gebieden	11	Gestart, In uitvoering gaande	GEEN
SoZaVo	Schooltassen project.	Anders	In het kader van armoedebestrijding zijn scholieren uit zwakke huishoudens en residentiele opvanginstellingen voor het komend schooljaar ondersteund in de kosten van schoolbenodigheden.	8.6 Het aandeel jongeren dat geen werk, onderwijs of opleiding heeft, is verminderd	Er is een transparant en toegankelijk systeem voor hulpbehoeftigen om hen weer optimaal te laten functioneren in de samenleving	1	Gestart, In uitvoering gaande	GEEN
SoZaVo	Voedingsprogramma voor arme huishoudens.	Beleid en de voorbereiding daarvan	Het ministerie heeft in het kader van armoedebestrijding tijdens de COVID crisis, arme huishoudens voorzien van voeding door middel van verstrekken van voedselpakketten.	8.5 Volledige en productieve werkgelegenheid en waardig werk is bereikt voor alle vrouwen en mannen, ook voor jongeren en personen met een beperking, en gelijke loon voor werk van gelijke waarde	Er is een transparant en toegankelijk systeem voor hulpbehoeftigen om hen weer optimaal te laten functioneren in de samenleving	1	Gestart, In uitvoering gaande	GEEN
SoZaVo	Financiële bijstand aan mensen met een beperking	Beleid en de voorbereiding daarvan	De doelgroep van het ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting "Mensen met een beperking" ontvangt een maandelijks een tegemoetkoming.	8.5 Volledige en productieve werkgelegenheid en waardig werk is bereikt voor alle vrouwen en mannen, ook voor jongeren en personen met een beperking, en gelijke loon voor werk van gelijke waarde	Er is een transparant en toegankelijk systeem voor hulpbehoeftigen om hen weer optimaal te laten functioneren in de samenleving	1	Gestart, In uitvoering gaande	Kan geen projectnaam invullen. Project naam: Financiële bijstand aan mensen met een beperking

SoZaVo	Financiële bijstand aan zwakke huishoudens	Beleid en de voorbereiding daarvan	De doelgroep van het ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting "Zwakke huishoudens" krijgt maandelijks financiële bijstand.	8.5 Volledige en productieve werkgelegenheid en waardig werk is bereikt voor alle vrouwen en mannen, ook voor jongeren en personen met een beperking, en gelijke loon voor werk van gelijke waarde	Er is een transparant en toegankelijk systeem voor hulpbehoeftigen om hen weer optimaal te laten functioneren in de samenleving	1	Gestart, In uitvoering gaande	Projectnaam: Financiële bijstand aan zwakke huishoudens
SoZaVo	Algemene oudedagsvoorziening fonds (AOV Fonds)	Beleid en de voorbereiding daarvan	De doelgroep van het ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting waaronder de "senioren" die de leeftijd van 60 jaar hebben bereikt ontvangen maandelijks een uitkering.	8.5 Volledige en productieve werkgelegenheid en waardig werk is bereikt voor alle vrouwen en mannen, ook voor jongeren en personen met een beperking, en gelijke loon voor werk van gelijke waarde	Er is een transparant en toegankelijk systeem voor hulpbehoeftigen om hen weer optimaal te laten functioneren in de samenleving	1	Gestart, In uitvoering gaande	Projectnaam: Algemene oudedagsvoorzieningsfonds (AOV Fonds)
SoZaVo	Algemene Kinderbijslag (AKB)	Beleid en de voorbereiding daarvan	De voorziening algemene kinderbijslag (AKB) van het ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting, wordt maandelijks toegekend aan de gezinshoofden die aanspraak maken op kinderbijslag.	16.6 Effectievere, efficiëntere, verantwoordelijke en transparante instellingen op alle niveau's zijn ontwikkeld	Er is een "lean" overheid die middels innovaties diensten op een snelle, transparante en kwalitatief hoofwaardige manier levert	1	Gestart, In uitvoering gaande	Projectnaam: Algemene Kinderbijslag (AKB)
SoZaVo	Premiebetalingen Basiszorgverzekering	Producten of diensten die kunnen bijdragen aan de hervorming of versterking van overheidsinstututen	De basiszorgverzekering is gegarandeerd voor alle ingezetenen van Suriname.	3.8 Universele dekking van de gezondheidszorg, inclusief bescherming tegen financiële risico's, toegang tot hoogwaardige essentiële gezondheidsdienst en en toegang tot veilige, effectieve, hoogwaardige en	Zorgen voor een gezond leven en promoten van welzijn voor iedereen van alle leeftijden	3	Gestart, In uitvoering gaande	Projectnaam: Premiebetalingen Basiszorgverzekering

				betaalbare essentiële medicijnen en vaccins voor iedereen is bewerkstelligd					
SoZaVo	Renovatie crèches	6	Gebouwen	Crèches vallende onder het beheer van ministerie van Sociale zaken en Volkshuisvesting zijn gerenoveerd, geschilderd en voldoen aan de ECD- standaarden.	3.2 De vermijdbare sterfgevallen van pasgeborenen en kinderen jonger dan 5 jaar, is verminderd waarbij de neonatale sterfte is teruggebracht tot ten minste 12 per 1.000 levendgeborenen en het sterftecijfer onder de 5 jaar tot ten minste 25 per 1.000 levendgeborenen. Zorgen voor een gezond leven en promoten van welzijn voor iedereen van alle leeftijden	Zorgen voor een gezond leven en promoten van welzijn voor iedereen van alle leeftijden	1	Geen Informatie, Niet nader aangegeven	Dit project komt reeds voor bij Min. F&P (Basic Need trust Funds IX).Het gaat om 5 projecten, waarvan 6 renovatie crèches 1 is.
SoZaVo	Armoedebestrijding Moeder en kindzorg		Anders	Het project "Babyvoeding" van het ministerie van Volksgezondheid wordt in samenwerking met het ministerie van sociale Zaken en Volkshuisvesting uitgevoerd, waarbij 5000 baby's gratis babyvoeding krijgen.	3.2 De vermijdbare sterfgevallen van pasgeborenen en kinderen jonger dan 5 jaar, is verminderd waarbij de neonatale sterfte is teruggebracht tot ten minste 12 per 1.000 levendgeborenen en het sterftecijfer onder de 5 jaar tot ten minste 25 per 1.000 levendgeborenen.	Zorgen voor een gezond leven en promoten van welzijn voor iedereen van alle leeftijden	1	Geen Informatie, Niet nader aangegeven	Projectnaam: Armoedebestri jding Moeder en kindzorg. Dit project wordt door het Ministerie van Volksgezondh eid uitgevoerd in samenwerking met de RGD Poli's

Ministerie van Onderwijs Wetenschap en Cultuur

COVID-19

De belangrijkste ontwikkeling van de tweede helft 2020 en eerste helft 2021, is de situatie rond de COVID-19 pandemie geweest. Ofschoon het gaat om een zeer recent verschijnsel heeft dit een enorme stempel gedrukt op het onderwijs en cultuur, op de economie en op de hele samenleving. Vanaf de uitbraak van de covid-19 pandemie in maart 2020 in Suriname heeft het onderwijsproces te lijden gehad onder de pandemie. Ten einde de covid 19 pandemie binnen het onderwijs het hoofd te bieden is het van belang maatregelen te treffen ter voorkoming dat het onderwijsproces verdere stagnaties ondervindt.

Gebieden in het achterland alsook sociaal zwakkeren blijken enorm te lijden onder de covid 19 pandemie. Het onderwijs op afstand heeft niet in alle gebieden het gewenste resultaat gehad. Aan het onderwijs op afstand zal derhalve meer gestalte gegeven moeten worden, waarbij er voorzien zal moeten worden in de randvoorwaarden om hieraan te voldoen. De pandemie heeft ook met zich meegebracht dat met de technische -, hygiënische-, en curriculumveiligheid rekening moet worden gehouden.

De COVID-19 pandemie heeft ons het ministerie doen beseffen dat het noodzakelijk is om te investeren in het onderwijs. Het onderwijssysteem is niet veerkrachtig om de schokken van de COVID-pandemie op te vangen. De discussie over de hervorming van het onderwijs wordt al heel lang gevoerd, zonder dat er daar adequaat invulling aan is gegeven.

De beleidsprioriteiten 2022 van het Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur worden in hun jaarplan 2022 als volgt geformuleerd:

- Onderwijs onder COVID-19 situatie
- Capaciteitsversterking en professionalisering van onderwijsgeevenden
- Betere afstemming onderwijs op de arbeidsmarkt
- Hervorming van het onderwijssysteem.
- Behoud, bescherming en ontwikkeling van het cultureel erfgoed

Binnen het herstelplan zijn voor het ministerie in totaal 21 outputs opgenomen, waarvan 13 in uitvoering zijn, 2 volledig gerealiseerd, 2 gestagneerd, 1 heeft helemaal geen voortgang vanwege ontbrekende financiële middelen en van de overige outputs is er jammer genoeg nog geen informatie bekend.

De projecten van het ministerie van Onderwijs Wetenschap en Cultuur dragen voornamelijk bij aan SDG-nummer 4, welke staat voor “Ensure inclusive and equitable quality education and promote lifelong learning opportunities for all”.

Overheidsinsti- tuit	Projectnaam	Type project	Outputs	Outcome	Ontwikkelingsdoel	S D G #	Stand van Zaken	Opmerkingen
MINOWC	Basic Education Improvement Program (BEIP 2)	Awarenes s building	Het Curriculum voor de leerjaren 7 t/m 8 van het hervormd basisonderwijs is volgens het BEIP II actieplan gereviseerd en geïmplementeer d.	4.1 Relevante en effectieve leerresultaten zijn behaald doordat alle meisjes en jongens gratis, gelijkwaardig en kwalitatief goed basis- en secundair onderwijs hebben voltooid	Zorgen voor inclusief en rechtvaardig kwaliteitsonderwijs en mogelijkheden voor levenslang leren voor iedereen bevorderen	4	Gestart, In uitvoering gaande	Deze output bestaat uit 5 activiteiten, waarvan 1 gerealiseerd is en 4 nog in proces zijn. De Pilot teacher training in new curriculum voor grade 7 and 8 wordt uitgevoerd. Er is vertraging opgelopen, vanwege Covid-19 kunnen de leerkrachten van Paramaribo en andere disticten niet naar de plaats van de trainingen toe reizen (social distancing etc) Vanwege Covid -19 is afstand onderwijs een must..

MINOWC	Reforming the Technical, Vocational and Training Project (TVET)	Wet en regelgeving	Ter verbetering van de kwaliteit en toegankelijkheid van scholen voor de leerlingen van het beroepsonderwijs zijn 39 praktijklokalen op 12 LBO scholen in de districten Marowijne, Commewijne, Paramaribo, Wanica, Saramacca en Nickerie gerenoveerd en gebouwd	4.3 Gelijke toegang voor alle vrouwen en mannen tot betaalbaar en kwalitatief technisch, beroeps- en tertiair onderwijs, met inbegrip van universiteiten is bewerkstelligd	Zorgen voor inclusief en rechtvaardig kwaliteitsonderwijs en mogelijkheden voor levenslang leren voor iedereen bevorderen	4	Gestart, In uitvoering gaande	Bestaande uit 9 activiteiten waarvan 1 in afrondende fase is en 8 in proces.
MINOWC	Secondary and Technical Education Support Project (STES)	Gebouwen	Een compleet ingerichte schoolcampus ten behoeve van het beroepsonderwijs op VOJ en VOS niveau is per december 2021, te Hanover opgezet.	4.3 Gelijke toegang voor alle vrouwen en mannen tot betaalbaar en kwalitatief technisch, beroeps- en tertiair onderwijs, met inbegrip van universiteiten is bewerkstelligd	Zorgen voor inclusief en rechtvaardig kwaliteitsonderwijs en mogelijkheden voor levenslang leren voor iedereen bevorderen	4	Gestart, Stagneert maar nog gaande	Bestaat uit 9 activiteiten waarvan 1 On hold, 3 in voorbereiding en 5 in proces.
MINOWC	Secondary and Technical Education Support Project (STES)	Gebouwen	Internaat te Atjoni is, in het kader van het toegankelijker van beroepsonderwijs voor leerlingen, per december 2021 gerenoveerd.	4.3 Gelijke toegang voor alle vrouwen en mannen tot betaalbaar en kwalitatief technisch, beroeps- en tertiair onderwijs, met inbegrip van universiteiten is bewerkstelligd	Zorgen voor inclusief en rechtvaardig kwaliteitsonderwijs en mogelijkheden voor levenslang leren voor iedereen bevorderen	4	Gestart, In uitvoering gaande	In proces. Na een pre-bid meeting met 5 firma's, diende slechts 1 een bod uit dat meer dan 50 procent hoger is, dan de schatting van ons. De EA adviseerde om de aanbesteding opnieuw te lanceren.

MINOWC	Secondary and Technical Education Support Project (STES)	Gebouwen	Landelijk zijn er, ter bevordering van de toegankelijkheid van beroepsonderwijs tien (10) ICT-Labs op lbo-niveau opgezet	4.3 Gelijke toegang voor alle vrouwen en mannen tot betaalbaar en kwalitatief technisch, beroeps- en tertiair onderwijs, met inbegrip van universiteiten is bewerkstelligd	Zorgen voor inclusief en rechtvaardig kwaliteitsonderwijs en mogelijkheden voor levenslang leren voor iedereen bevorderen	4	Gestart, In uitvoering gaande	In proces. Aanschaf ICT-apparatuur en meubilair. Dit resultaat is opgedeeld in 2 activiteiten 1. Opzetten printernetwerk voor MOESC 2. Opleiding ICT-afdeling.
MINOWC	Enhancement of the Technical & Vocational Education and Training Project (ETVET)	Awareness building	Een praktijkcentrum te Apoera is gebouwd, en volledig operationeel per december 2021	4.3 Gelijke toegang voor alle vrouwen en mannen tot betaalbaar en kwalitatief technisch, beroeps- en tertiair onderwijs, met inbegrip van universiteiten is bewerkstelligd	Zorgen voor inclusief en rechtvaardig kwaliteitsonderwijs en mogelijkheden voor levenslang leren voor iedereen bevorderen	4	Gestart, In uitvoering gaande	In proces. 34 % is afgerond. De school wordt verder afgebouwd en moet in maart 2022 worden opgeleverd
MINOWC	Enhancement of the Technical & Vocational Education and Training Project (ETVET)	Awareness building	Een praktijkcentrum te Atjoni is gebouwd, en volledig operationeel per december 2021	4.3 Gelijke toegang voor alle vrouwen en mannen tot betaalbaar en kwalitatief technisch, beroeps- en tertiair onderwijs, met inbegrip van universiteiten is bewerkstelligd	Zorgen voor inclusief en rechtvaardig kwaliteitsonderwijs en mogelijkheden voor levenslang leren voor iedereen bevorderen	4	Gestart, Succesvol afgerond	100% afgerond
MINOWC	Enhancement of the Technical & Vocational Education and Training Project (ETVET)	Awareness building	Een praktijkcentrum te Brokopondo is gebouwd, en volledig operationeel per december 2021	4.3 Gelijke toegang voor alle vrouwen en mannen tot betaalbaar en kwalitatief technisch, beroeps- en tertiair onderwijs, met inbegrip van	Zorgen voor inclusief en rechtvaardig kwaliteitsonderwijs en mogelijkheden voor levenslang leren voor iedereen bevorderen	4	Gestart, In uitvoering gaande	In proces. Aanbesteding in proces

				universiteiten is bewerkstelligd				
MINOWC	Enhancement of the Technical & Vocational Education and Training Project (ETVET)	Awareness building	Een praktijkcentrum te Tammenga is gebouwd, ingericht en volledig operationeel per december 2021	4.3 Gelijke toegang voor alle vrouwen en mannen tot betaalbaar en kwalitatief technisch, beroeps- en tertiair onderwijs, met inbegrip van universiteiten is bewerkstelligd	Zorgen voor inclusief en rechtvaardig kwaliteitsonderwijs en mogelijkheden voor levenslang leren voor iedereen bevorderen	4	Niet gestart, Geen financiering	Dit is een ETVET-output, maar niet uitgevoerd. Er zijn geen financiën meer om de school te bouwen.
MINOWC	Enhancement of the Technical & Vocational Education and Training Project (ETVET)	Awareness building	Leerkrachten woningen te Apoera zijn gebouwd en opgeleverd per december 2021	4.3 Gelijke toegang voor alle vrouwen en mannen tot betaalbaar en kwalitatief technisch, beroeps- en tertiair onderwijs, met inbegrip van universiteiten is bewerkstelligd	Zorgen voor inclusief en rechtvaardig kwaliteitsonderwijs en mogelijkheden voor levenslang leren voor iedereen bevorderen	4	Gestart, In uitvoering gaande	In proces. 34% afgerond
MINOWC	Enhancement of the Technical & Vocational Education and Training Project (ETVET)	Awareness building	Competentie gerichte curricula is ontwikkeld ter verbetering en institutionalisering van ENHANCEMENT OF TECHNICAL AND VOCATIONAL EDUCATION AND TRAINING (ETVET)	4.c Het aanbod van gekwalificeerde leraren is aanzienlijk vergroot, onder meer door internationale samenwerking voor de lerarenopleiding	Zorgen voor inclusief en rechtvaardig kwaliteitsonderwijs en mogelijkheden voor levenslang leren voor iedereen bevorderen	4	Gestart, Stagneert maar nog gaande	On hold. De aanbesteding zal op nieuw worden gehouden.

MINOWC	Enhancement of the Technical & Vocational Education and Training Project (ETVET)	Awareness building	Een onderhoudsbeleid voor de Practical Instruction Centres (PICs) is ontwikkeld en bewustwordingstrategieën voor het openbaar onderwijs zijn geformuleerd	4.3 Gelijke toegang voor alle vrouwen en mannen tot betaalbaar en kwalitatief technisch, beroeps- en tertiair onderwijs, met inbegrip van universiteiten is bewerkstelligd	Zorgen voor inclusief en rechtvaardig kwaliteitsonderwijs en mogelijkheden voor levenslang leren voor iedereen bevorderen	4	Gestart, Succesvol afgerond	Gerealiseerd.
MINOWC	Enhancement of the Technical & Vocational Education and Training Project (ETVET)	Awareness building	Ten behoeve van de gemeenschappen en de arbeidsmarkt zijn er onderwijsprogramma's op basis van ETVET ontwikkeld	4.3 Gelijke toegang voor alle vrouwen en mannen tot betaalbaar en kwalitatief technisch, beroeps- en tertiair onderwijs, met inbegrip van universiteiten is bewerkstelligd	Zorgen voor inclusief en rechtvaardig kwaliteitsonderwijs en mogelijkheden voor levenslang leren voor iedereen bevorderen	4	Gestart, In uitvoering gaande	In proces. Er moeten meer leerkrachten worden getraind. Dat zal binnenkort beginnen.
MINOWC	Paramaribo Urban Rehabilitation Program (PURP)	Gebouwen	In het kader van het Paramaribo Urban Rehabilitation Programme zijn de volgende monumentale gerehabiliteerd: het Ministerie van Algemene Zaken en het Oud Parlementsgebouw.	11.4 Publieke en private initiatieven om het culturele en natuurlijke erfgoed te beschermen zijn toegenomen	Er is sprake van een continu proces van adaptatie en mitigatie om de effecten van klimaatverandering tot een minimum te beperken, alsmede een continu proces om ervoor te waken dat de impact van menselijk handelen op de omgeving tot een aanvaardbaar minimum worden beperkt	4	Gestart, In uitvoering gaande	In proces.

MINOWC	Opzetten van een Science Park	Awareness building	Het Science Park wordt gebruikt waarbij het interactief leren en interesse in praktijk en kennis van de technologie en wetenschap, bevordert.	9.5 Wetenschappelijk onderzoek is verbeterd, technologische capaciteit van industriële sectoren is ge-upgraded, innovatie en verhoging van het aantal onderzoeks- en ontwikkelingswerksters en van publieke en particuliere uitgaven voor onderzoek en ontwikkeling is aangemoedigd	Bouw een veerkrachtige infrastructuur, promoot inclusieve duurzame industrialisatie en stimuleer innovatie	4	Gestart, Geen bijzonderheden bekend	Nog geen informatie beschikbaar, dit project wordt landelijk op alle niveau's uitgevoerd.
MINOWC	Opzetten van een Distance Education Center	Awareness building	Het afstandsonderwijs op de GLO, VOJ en VOS scholen is een feit. De voortgang van het onderwijs wordt landelijke gewaarborgd.	4.1 Relevante en effectieve leerresultaten zijn behaald doordat alle meisjes en jongens gratis, gelijkwaardig en kwalitatief goed basis- en secundair onderwijs hebben voltooid	Zorgen voor inclusief en rechtvaardig kwaliteitsonderwijs en mogelijkheden voor levenslang leren voor iedereen bevorderen	4	Gestart, Geen bijzonderheden bekend	Nog geen verdere informatie ontvangen, dit project wordt op primaire en secundaire niveau uitgevoerd.
MINOWC	Employment in the Creative Industries	Awareness building	Business incubator aanschaf media equipment	8.5 Volledige en productieve werkgelegenheid en waardig werk is bereikt voor alle vrouwen en mannen, ook voor jongeren en personen met een beperking, en gelijke loon voor werk van gelijke waarde	Er is een transparant en toegankelijk systeem voor hulpbehoeftigen om hen weer optimaal te laten functioneren in de samenleving	8	Gestart, Geen bijzonderheden bekend	Geen informatie hieromtrent. Ook voor directoraat Cultuur is dit ook onduidelijk. Er is ook geen degelijk samenwerking tussen MinOWC en The Back Lot (TBL). TBL was wel bezig met een kleine IDB Grant voor creative industries en die zou in deze maand

								(augustus 2021) aflopen.
MINOWC	Bezuiniging op uitgaven overheid	Beleid en de voorbereiding daarvan	Lopende uitgaven en lopende ontvangsten financiëren.	X.4 Het begrotingstekort is teruggebracht tot een aanvaardbaar niveau	Er is sprake van gezonde monetaire parameters die transparant de rust bewaken en voldoende veerkracht bieden		Gestart, In uitvoering gaande	Deze maatregel staat in het Herstelplan en is geen ontwikkelingsproject. "Bezuiniging op uitgaven overheid" geldt voor alle ministeries (minstens 10% bezuiniging).
MINOWC	Schoolvervoer voor scholieren en studenten	Anders	Gratis schooltransport leerlingen en studenten	11.2 Het openbaar vervoer is door middel van een duurzaam, betaalbaar en veilig vervoersysteem uitgebreid met in achtname van mensen in kwetsbare situaties, vrouwen, kinderen, personen met een beperking en ouderen	Er is sprake van een wettelijk geregelde ruimtelijke ordening waarbij de leefbaarheid van de omgeving voorop staat welke geldt voor alle urbane gebieden	4	Gestart, In uitvoering gaande	GEEN
MINOWC	II BEIP Phase 2	Beleid en de voorbereiding daarvan	Een behoeftenonderzoek is geïmplementeerd naar de school infrastructuur, renovatie en uitbreiding van klaslokalen en leerkrachtenwoningen en nieuwbouw voor Cenasu (Assessment of school infrastructure, renovation and expansion of	4.c Het aanbod van gekwalificeerde leraren is aanzienlijk vergroot, onder meer door internationale samenwerking voor de lerarenopleiding	Zorgen voor inclusief en rechtvaardig kwaliteitsonderwijs en mogelijkheden voor levenslang leren voor iedereen bevorderen	4	Gestart, In uitvoering gaande	Deze output ken 6 activiteiten, waarvan 5 in proces zijn en 1 in de afrondende fase. Het contract van de eerste supervision firm is komen te vervallen vanwege het nog niet ontvangen van ons project extension De nieuwe supervision firm is nog niet gecontracteerd. Afronding van documenten, het contract is reeds

			classrooms and teacher housing and building of CENASU)					getekend. CENASU moet nog alleen worden ingericht. Binnenkort vindt de shopping plaats.
MINOWC	II BEIP Phase 2	Beleid en de voorbereiding daarvan	Capacity strengthening and social marketing campaign implemented	4.1 Relevante en effectieve leerresultaten zijn behaald doordat alle meisjes en jongens gratis, gelijkwaardig en kwalitatief goed basis- en secundair onderwijs hebben voltooid	Zorgen voor inclusief en rechtvaardig kwaliteitsonderwijs en mogelijkheden voor levenslang leren voor iedereen bevorderen	4	Gestart, In uitvoering gaande	Deze output kent 3 activiteiten, waarbij alle activiteiten in proces zijn. Er is een vertraging opgelopen omdat de consultant van Jamaica is en het reizen naar hiertoe is nu onmogelijk. Een nieuw social media moet worden aangetrokken sinds we een verlenging van 18 maanden goedgekeurd hebben gekregen voor het project. Er worden wekelijks trainingen verzorgd door de consultant.

Ministerie van Volksgezondheid

Het Ministerie van Volksgezondheid heeft twee belangrijke beleidsgebieden geïdentificeerd in het Herstel Plan 2020- 2022. Waaronder de preventie en vermindering van morbiditeit en mortaliteit, en het optimaliseren van beschikbaarheid en toegankelijkheid van hoogwaardige gezondheidszorg voor de gehele populatie. In dit kader moeten dus ook de herstelplan projecten waarvoor dit ministerie belast is gezien worden. Het gaat met name om bouw, verbouw, rehabilitatie en voorzien van betere apparatuur van de faciliteiten onder direct of indirect beheer van het Ministerie. De activiteiten die in dit kader plaatsvinden zijn tot zover bekend in uitvoer.

De projecten van het ministerie van Volksgezondheid dragen voornamelijk bij aan SDG-nummer 3, welke staat voor “Ensure healthy lives and promote well-being for all at all ages”.

Overheidsinstituut	Projectnaam	Type Project	Output	Ontwikkelingsdoel	Outcome	SDG	Stand van zaken	Opmerkingen
VG	Health project Albina Hospital optopping	Anders	Het ziekenhuis te Albina is operationeel	Zorgen voor een gezond leven en promoten van welzijn voor iedereen van alle leeftijden	3.8 Universele dekking van de gezondheidszorg, inclusief bescherming tegen financiële risico's, toegang tot hoogwaardige essentiële gezondheidsdiensten en toegang tot veilige, effectieve, hoogwaardige en betaalbare essentiële medicijnen en vaccins voor iedereen is bewerkstelligd	3	Geen Informatie, MPU heeft geen info	1. Streekziekenhuis Marwina wordt al in gebruik genomen voor verschillende diensten, terwijl anderen nog opgezet moeten worden. Planning is niet bekend met verdere vorderingen.

VG	Health Facilities Improvement AZ and RGD	Anders	Het AZP is voorzien van een nieuwe ICU en 6 operatiekamers.	Zorgen voor een gezond leven en promoten van welzijn voor iedereen van alle leeftijden	3.8 Universele dekking van de gezondheidszorg, inclusief bescherming tegen financiële risico's, toegang tot hoogwaardige essentiële gezondheidsdiensten en toegang tot veilige, effectieve, hoogwaardige en betaalbare essentiële medicijnen en vaccins voor iedereen is bewerkstelligd	3	Gestart, In uitvoering gaande	1. Ruimere omschrijving output: Het gaat om de volgende componenten: rehabilitatie AZP en nieuwbouw van 7 (zeven) operatiekamers, nieuwbouw ICU met 8 (acht) kamers, een nieuwe sterilisatieafdeling en uitbreiding en rehabilitatie ICU. 2. Impact area: kustvlakte (niet beperkt tot 1 gebied/district)
VG	Armoedebestrijding Moeder en kindzorg	Anders	Babyvoeding voorzien aan arme moeders	Zorgen voor een gezond leven en promoten van welzijn voor iedereen van alle leeftijden	3.2 De vermijdbare sterfgevallen van pasgeborenen en kinderen jonger dan 5 jaar, is verminderd waarbij de neonatale sterfte is teruggebracht tot ten minste 12 per 1.000 levendgeborenen en het sterftcijfer onder de 5 jaar tot ten minste 25 per 1.000 levendgeborenen.	1	Geen Informatie, MPU heeft geen info	1. Impact area: geheel Suriname (niet beperkt tot 1 district)

VG	Health Facilities Improvement AZ and RGD	Anders	Zes poliklinieken van de RGD zijn gerenoveerd en voorzien van medische apparatuur	Zorgen voor een gezond leven en promoten van welzijn voor iedereen van alle leeftijden	3.8 Universele dekking van de gezondheidszorg, inclusief bescherming tegen financiële risico's, toegang tot hoogwaardige essentiële gezondheidsdiensten en toegang tot veilige, effectieve, hoogwaardige en betaalbare essentiële medicijnen en vaccins voor iedereen is bewerkstelligd	3	Gestart, In uitvoering gaande	1. De RGD poli's worden in verschillende districten opgezet; de impact is dus niet gelimiteerd tot 1 district. 2. Er worden 6 (zes) RGD-klinieken en een centraal magazijn en apotheek gebouwd. Alle faciliteiten worden voorzien van medisch apparatuur en meubilair.
----	--	--------	---	--	---	---	-------------------------------	---

Ministerie van Justitie & Politie

In het Herstelplan zijn van het Ministerie van JUSPOL, 10 projecten opgenomen waarvan 9 thans in uitvoering zijn en 1 nog niet gestart is vanwege het feit dat er nog geen definitieve allocatie van financiële middelen heeft plaats gevonden, dit project zit wel in de voorbereidingsfase. De projecten van het ministerie dragen voornamelijk bij aan SDG-nummer 16, welke staat voor “Promote peaceful and inclusive societies for sustainable development, provide access to justice for all and build effective, accountable and inclusive institutions at all levels”. Het ministerie heeft 9 projecten die te maken hebben met “Wet en Regelgeving” en 1 project dat hoort bij de zogenoemde type project “Gebouwen”.

Alhoewel het ministerie vanwege zijn taakstelling aangemerkt is als de hoofdverantwoordelijke instituut voor wat betreft de herstelplan projecten, worden 9 van de 10 projecten door instituten buiten het ministerie gecoördineerd. Het Hof van Justitie en het Openbaar Ministerie zijn thans in een proces van verzelfstandiging dus ook de aan hen toegekende projecten worden al zodanig zelfstandig voorbereid en uitgevoerd. Het ministerie wordt wel enigszins betrokken en geïnformeerd bij de voortgang van de projecten. Zie in tabel in onderstaande een voerzicht van deze projecten.

Overheidsinstituut	Projectnaam	Type project	Outputs	Outcome	Ontwikkelingsdoel	SDG	Stand van Zaken	Opmerkingen
JUSPOL	Anti corruptiewet operationaliseren in lijn brengen met UNCAC	Wet regelgeving en	Anti-Corruptie Commissie doet haar werk.	16.5 Alle vormen van corruptie en omkoping zijn verminderd	Er is een "lean" overheid die middels innovaties diensten op een snelle, transparante en kwalitatief hoofwaardige manier levert	16	Gestart, In uitvoering gaande	GEEN
JUSPOL	Afbouw hoofdbureau van Politie en Justitieel complex Nickerie	Gebouwen	Hoofdbureau van Politie en het Justitieel complex Nickerie zijn opgeleverd en in gebruik genomen	X.8 Goede beheersbaarheid van de criminaliteit	De autoriteiten zijn voldoende uitgerust om de interne en externe veiligheid effectief en efficiënt te garanderen	16	Niet gestart, Stagnatie (plan)voorbereiding	GEEN
JUSPOL	Wet op informatie m.b.t. eigendom	Wet regelgeving en	Er is geen onduidelijkheid wie de eigenaar is van een rechtspersoon dan wel profiteert van het bezit van roerende en onroerende goederen.	16.5 Alle vormen van corruptie en omkoping zijn verminderd	Er is een "lean" overheid die middels innovaties diensten op een snelle, transparante en kwalitatief hoofwaardige manier levert	16	Gestart, In uitvoering gaande	GEEN
JUSPOL	Aanpassen Anti Money Laundering / Counter Financing Terrorism wet	Wet regelgeving en	De AML/CFT wet voldoet aan FATF-standaarden	X.8 Goede beheersbaarheid van de criminaliteit	De autoriteiten zijn voldoende uitgerust om de interne en externe veiligheid effectief en efficiënt te garanderen	16	Gestart, In uitvoering gaande	GEEN
JUSPOL	Nationale Anti - Corruptie Strategie	Wet regelgeving en	De anti-corruptie strategie wordt geïmplementeerd	16.5 Alle vormen van corruptie en omkoping zijn verminderd	Er is een "lean" overheid die middels innovaties diensten op een snelle, transparante en kwalitatief hoofwaardige manier levert	16	Gestart, In uitvoering gaande	GEEN
JUSPOL	Wijziging wet voormalig ambtsdragers	Wet regelgeving en	Wet vervolging voormalig ambtsdragers is gewijzigd en afgekondigd	16.5 Alle vormen van corruptie en omkoping zijn verminderd	Er is een "lean" overheid die middels innovaties diensten op een snelle, transparante en kwalitatief hoofwaardige manier levert	16	Gestart, In uitvoering gaande	GEEN
JUSPOL	Speciale aanklager bij Openbaar Ministerie aanstellen en gelden terughalen.	Wet regelgeving en	Speciale aanklager is aangesteld bij OM en zijn de gelden teruggehaald	16.5 Alle vormen van corruptie en omkoping zijn verminderd	Er is een "lean" overheid die middels innovaties diensten op een snelle, transparante en kwalitatief hoofwaardige manier levert	16	Gestart, In uitvoering gaande	GEEN

JUSPOL	Neighbourhood Policing	Beleid en de voorbereiding daarvan	Verbeterde buurtwacht van KPS	X.8 Goede beheersbaarheid van de criminaliteit	De autoriteiten zijn voldoende uitgerust om de interne en externe veiligheid effectief en efficiënt te garanderen	16	Gestart, In uitvoering gaande	GEEN
JUSPOL	National Risk Assessment	Producten of diensten die kunnen bijdragen aan de hervorming of versterking van overheidsinstellingen	National Risk Assessment is naar tevredenheid afgerond en rapport gepubliceerd	16.6 Effectievere, efficiëntere, verantwoordelijke en transparante instellingen op alle niveaus zijn ontwikkeld	Er is een "lean" overheid die middels innovaties diensten op een snelle, transparante en kwalitatief hoofwaardige manier levert	16	Gestart, In uitvoering gaande	GEEN
JUSPOL	Versterking Rechterlijke Macht	Wet regelgeving en	De president van het HvJ is definitief benoemd	X.7 Rechtszekerheid is bewerkstelligd	De autoriteiten zijn voldoende uitgerust om de interne en externe veiligheid effectief en efficiënt te garanderen	16	Gestart, In uitvoering gaande	GEEN
JUSPOL	Versterking Rechterlijke Macht	Wet regelgeving en	Zes rechters zijn benoemd	X.7 Rechtszekerheid is bewerkstelligd	De autoriteiten zijn voldoende uitgerust om de interne en externe veiligheid effectief en efficiënt te garanderen	16	Gestart, In uitvoering gaande	GEEN
JUSPOL	Versterking Rechterlijke Macht	Wet regelgeving en	Rechtszaken worden sneller afgewikkeld	X.7 Rechtszekerheid is bewerkstelligd	De autoriteiten zijn voldoende uitgerust om de interne en externe veiligheid effectief en efficiënt te garanderen	16	Gestart, In uitvoering gaande	GEEN
JUSPOL	Versterking Rechterlijke Macht	Wet regelgeving en	Hof van Justitie heeft eigen begrotingsmiddelen	X.7 Rechtszekerheid is bewerkstelligd	De autoriteiten zijn voldoende uitgerust om de interne en externe veiligheid effectief en efficiënt te garanderen	16	Gestart, In uitvoering gaande	GEEN

Ministerie van Binnenlandse Zaken

In het Herstelplan is het ministerie voornamelijk belast met 2 belangrijke zaken met name: Public Sector Reform en Versterking van de kustwacht.

Public Sector Reform is een breed begrip dat vele hervormingen binnen het overheidsapparaat omvat. Binnen dit kader is de term beperkt tot sanering van het ambtenarenbestand.

In de eerste fase (2021) zal het gaan om vrijwillig uittreden van ambtenaren via vervroegd pensioen of via een andere regeling.

In de tweede fase (vanaf 2022) zal het gaan om ambtenaren die aangemoedigd worden om via om-, bij- en herscholing een ander carrier pad te volgen in de private sector. De besparing voor de eerste fase wordt geschat op SRD 264 miljoen. Het aandeel van de lonen en salarissen zal geleidelijk aan teruggebracht worden van 13% tot 8% van het BBP in 2024.

Deze projecten zijn nog in de startfase waarbij er administratieve en financiële zaken in orde gemaakt moeten worden alvorens overgegaan kan worden tot uitvoering.

De Kustwacht is een rechtspersoon "sui generis" en is een bij wet ingestelde publiekrechtelijke rechtspersoon die belast is met publieke taken. Het beleid van de Kustwacht is om reeds bestaande samenwerkingsverbanden te versterken en nieuwe aan te gaan met nationale en internationale organisaties en stakeholders in het maritiem zeegebied van Suriname. De Kustwacht zal haar capaciteiten in de komende periode versterken op het gebied van nood-, spoed- en veiligheidsverkeer, hulpverlening en rampenbestrijding. De versterking zal plaatsvinden middels trainingen, het aantrekken van kader en het aanschaffen van specifiek benodigde materieel.

De projecten van het ministerie van Binnenlandse Zaken dragen bij aan SDG-nummer, 8 en 16 welke respectievelijk staan voor “Promote sustained, inclusive and sustainable economic growth, full and productive employment and decent work for all en Promote peaceful and inclusive societies for sustainable development, provide access to justice for all and build effective, accountable and inclusive institutions at all levels”. In de onderstaand tabel ziet u een overzicht van de HP-projecten van ministerie en hun status.

Overheidsinsti- tuit	Projectnaam	Type project	Outputs	Outcome	Ontwikkelingsdoel	SD G #	Stand van Zaken	Opmerkingen
BiZa	Public Sector Reform Program 1e fase.	Producten of diensten die kunnen bijdragen aan de hervorming of versterking van overheidsinstellingen	Het ambtenarenbestand is met 10.000 verminderd.	X.0 Omvang overheid is teruggedrongen	Er is een "lean" overheid die middels innovaties diensten op een snelle, transparante en kwalitatief hoofwaardige manier levert	8	Niet gestart, Stagnatie (plan)voorbereiding	Er is een concept-/stappenplan naar het Kabinet van de President opgestuurd voor goedkeuring
BiZa	Public Sector Reform Program 2e fase.	Producten of diensten die kunnen bijdragen aan de hervorming of versterking van overheidsinstellingen	Minimaal 5.000 ambtenaren zijn omgeschoold en ingezet in de particuliere sector.	X.0 Omvang overheid is teruggedrongen	Er is een "lean" overheid die middels innovaties diensten op een snelle, transparante en kwalitatief hoofwaardige manier levert	8	Niet gestart, Stagnatie (plan)voorbereiding	1. USD 500.000 In 2021 wordt uit eigen begroting het programma ontwikkeld en daarna m.b.v. donorfinanciering uitgevoerd. 2. Er is een concept-/stappenplan naar het Kabinet van de President opgestuurd voor goedkeuring.
BiZa	Versterking Kustwacht	Producten of diensten die kunnen bijdragen aan de hervorming of versterking van particuliere (belangen)organisaties	De uitvoering capaciteit van de Kustwacht is vergroot.	X.8 Goede beheersbaarheid van de criminaliteit	De autoriteiten zijn voldoende uitgerust om de interne en externe veiligheid effectief en efficiënt te garanderen	16	Gestart, In uitvoering gaande	GEEN

BiZa	Versterking Kustwacht	Producten of diensten die kunnen bijdragen aan de hervorming of versterking van particuliere (belangen)organisaties	Het bieden van veiligheid en beveiliging in het offshore gebied.	X.8 Goede beheersbaarheid van de criminaliteit	De autoriteiten zijn voldoende uitgerust om de interne en externe veiligheid effectief en efficiënt te garanderen	8	Geen bijzonderheden bekend	Nog geen financiering.
------	-----------------------	---	--	--	---	---	----------------------------	------------------------

Ministerie van Defensie

Beleidsprioriteiten HP

In het kader van bovengenoemde uitdagingen moeten de projecten van het ministerie in het Herstelplan gezien worden. Zij regardereren de veiligheid van onze grenzen en ons binnenland met name de veiligheid van onze Maritieme zone en Territoriale wateren vergroten en de vestiging legereenheden op strategische locaties in het binnenland.

De projecten van het ministerie van Defensie dragen bij aan SDG-nummer 11 en 16, welke respectievelijk staan voor “Make cities and human settlements inclusive, safe, resilient and sustainable en Promote peaceful and inclusive societies for sustainable development, provide access to justice for all and build effective, accountable and inclusive institutions at all levels”

Overheidsinstituut	Projectnaam	Type project	Outputs	Outcome	Ontwikkelingsdoel	SDG #	Stand van Zaken	Opmerkingen
DEF	Veiligheid van onze Maritieme zone en Territoriale wateren	Niet nader gespecificeerd	Aanschaf 4 vaartuigen ten behoeve van de grenscontrole	X.6 Het nationaal leger is goed equipped in geval van calamiteiten	De autoriteiten zijn voldoende uitgerust om de interne en externe veiligheid effectief en efficiënt te garanderen	11	Geen Informatie, Niet nader aangegeven	GEEN
DEF	Vestigen Legereenheden op strategische locaties in het binnenland	Anders	De veiligheid in het binnenland is toegenomen	X.8 Goede beheersbaarheid van de criminaliteit	De autoriteiten zijn voldoende uitgerust om de interne en externe veiligheid effectief en efficiënt te garanderen	16	Geen Informatie, Niet nader aangegeven	GEEN

Ministerie van Buitenlandse Zaken, International Business & Internationale Samenwerking

Ter ondersteuning van de strategische doelen in het Herstelplan 2020-2022, zijn voor het Ministerie van BIBS, enkele specifieke maatregelen opgenomen. Het betreft in deze maatregelen en projecten ter ondersteuning en stimulering van productie, export, werkgelegenheid en infrastructuur alsook maatregelen en projecten ter versterking van overheidsinstellingen.

Het om de volgende ontwikkelingsprojecten:

1. Modernisering Investeringswet 2001
2. Local Content
3. Lid worden van het verdrag van New York 1958 inzake arbitrage
4. Ratificatie UN Convention Against Corruption.

Naast deze 4 maatregelen projecten van het Ministerie is het voornemens zich in de komende periode ook in te zetten voor o.a; Herstel van Suriname 's internationale reputatie; Het verlenen van ondersteuning bij de herstructurering van de buitenlandse schulden; Bilaterale schuldverlichting; en ondersteuning in de strijd tegen COVID-19.

Overzicht van de maatregelen van het Ministerie Buitenlandse Zaken, International Business & Internationale Samenwerking

Overheidsinstituut	Projectnaam	Type project	Output	Outcome	Ontwikkelingsdoel	SD G #	Stand van Zaken	van	Opmerkingen
BIBIS	Ratificatie UN Convention Against Corruption	Wet en regelgeving	De VN Conventie tegen Corruptie is geratificeerd.	16.5 Alle vormen van corruptie en omkoping zijn verminderd	Er is een "lean" overheid die middels innovaties diensten op een snelle, transparante en kwalitatief hoofwaardige manier levert	16	Gestart, uitvoering gaande	In	GEEN
BIBIS	Lid worden van het verdrag van New York 1958 inzake arbitrage	Wet en regelgeving	Suriname is lid van het Verdrag New York 1958 inzake arbitrage en de lokale wetgeving is daarop afgestemd.	X.7 Rechtszekerheid is bewerkstelligd	De autoriteiten zijn voldoende uitgerust om de interne en externe veiligheid effectief en efficiënt te garanderen	17	Gestart, uitvoering gaande	In	GEEN
BIBIS	Modernisering Investerings wet 2001	Wet en regelgeving	De Investeringswet is met inachtneming van bestaande wetten gerelateerd aan investeringen, herzien en afgekondigd ter bevordering en facilitering van buitenlandse directe investeringen.	254, X.5 Buitenlandse investeerders zijn aangetrokken	61, Het investeringsbeleid is transparant en internationaal competitief om investeerders aan te trekken die bijdragen aan de Surinaamse visie	10	Gestart, uitvoering gaande	In	Modernisering van de Investeringswet is een randvoorwaarde voor aantrekken FDI (Foreign Direct Investment). *n.b. De consultant vraagt geen financiële bijdrage voor de levering van zijn diensten.
BIBIS	Local Content	Beleid en de voorbereiding daarvan	De Werkgroep Local Content (BIBIS, NH, EZOTI, AWJ, Staatsolie en Bedrijfsleven) is geïnstalleerd en operationeel.	X.19 Het aandeel van de mijnbouwsector in de werkgelegenheid en BBP is vergroot	Surinaamse bedrijven hebben een leidende rol bij het ontginnen, verwerken, en verkopen van Surinaamse mijnbouwproducten	9	Gestart, Succesvol afgerond		De werkgroep is opgedeeld in 3 subcommissies; (beleidskader, institutioneel kader en wettelijk kader)

BIBIS	Local Content	Beleid en de voorbereiding daarvan	Beleidsdocument (Beleidskader; Institutioneel kader; en Wettelijk kader) inzake local content is geformuleerd.	16.6 Effectievere, efficiëntere, verantwoordelijke en transparante instellingen op alle niveaus zijn ontwikkeld	Er is een "lean" overheid die middels innovaties diensten op een snelle, transparante en kwalitatief hoofwaardige manier levert	9	Gestart, In uitvoering gaande	GEEN
BIBIS	Local Content	Beleid en de voorbereiding daarvan	De wet op "Local Content" is afgekondigd.	X.19 Het aandeel van de mijnbouwsector in de werkgelegenheid en BBP is vergroot	Surinaamse bedrijven hebben een leidende rol bij het ontginnen, verwerken, en verkopen van Surinaamse mijnbouwproducten	8	Niet gestart, Anders	GEEN
BIBIS	Local Content	Beleid en de voorbereiding daarvan	Lokale (Surinaamse) bedrijven zijn gefaciliteerd voor het leveren van goederen en diensten aan buitenlandse ondernemingen in de mijnbouwindustrie.	X.19 Het aandeel van de mijnbouwsector in de werkgelegenheid en BBP is vergroot	Surinaamse bedrijven hebben een leidende rol bij het ontginnen, verwerken, en verkopen van Surinaamse mijnbouwproducten	11	Niet gestart, Anders	Dit project omvat de HP-maatregelen; (nr.10) Local Content Werkgroep en (nr. 11) Wet op Local Content Offshore & gas. Referte de omschrijving in het Herstelplan, betreft de instelling van een high level werkgroep om betere benutting van Foreign Direct Investments te realiseren en waar nodig wetgeving voor te bereiden.

BIBIS	Local Content	Beleid en de voorbereiding daarvan	Projectplan voor het opzetten van offshore supply base is ontwikkeld.	X.19 Het aandeel van de mijnbouwsector in de werkgelegenheid en BBP is vergroot	Surinaamse bedrijven hebben een leidende rol bij het ontginnen, verwerken, en verkopen van Surinaamse mijnbouwproducten	10	Gestart, In uitvoering gaande	Dit project omvat de HP-maatregelen; (nr.10) Local Content Werkgroep en (nr. 11) Wet op Local Content Offshore & gas. Referte de omschrijving in het Herstelplan, betreft de instelling van een high level werkgroep om betere benutting van Foreign Direct Investments te realiseren en waar nodig wetgeving voor te bereiden.
-------	---------------	------------------------------------	---	---	---	----	-------------------------------	---

Ministerie van Financiën & Planning

Het Herstelplan

In het herstelplan zijn 60 maatregelen opgenomen welke het Ministerie van Financiën, het zij zelfstandig maar voornamelijk ook in samenwerking de Centrale Bank van Suriname en andere overheidsinstututen, in uitvoering brengt. Thans zijn van deze maatregelen 29 projecten gestart, waarvan 9 reeds uitgevoerd en afgerond zijn, er zijn 6 nu in uitvoering en verder zitten 14 projecten in de voorbereiding fase. Van de overige 31 projecten is nog niet alle informatie beschikbaar en verwerkt om daar concrete uitspraken over te kunnen doen.

Enkele belangrijke oorzaken van de stagnaties en uitdagingen waarmee het Ministerie te kampen heeft gehad waren o.a. Institutioneel en financieel van aard. Een andere hele belangrijke uitdaging welke ervoor heeft gezorgd dat de voorbereiding en implementatie van sommige projecten stagnatie heeft onder ondervonden is COVID – 19. Vanwege de verschillende Lock downs en sluitingen van instituten is het haas onmogelijk geweest om cruciale overleg en communicatie momenten te hebben. De verschillende overheidsinstututen, zoals de ministeries, speciale commissies en werkgroepen die belast zijn met de implementatie van de maatregelen konden niet tijdig alle voorbereidingen plegen ter uitvoering van de projecten. Gebrekkige communicatiemogelijkheden op de ministeries hebben, bij hen die voornamelijk belast zijn met de uitvoering parten gespeeld. De Implementatie Unit van het Herstelplan heeft daarom concrete acties in place gebracht om ervoor te zorgen, dat zaken ondanks de verschillende uitdagingen geen stagnatie ondervinden.

Vermeldenswaard is dat het Ministerie van Financiën en Planning c.q. de Implementatie Unit Herstelplan in samenwerking met andere instituten, een Systeem van Monitoring en Evaluatie in place heeft gebracht. Het systeem welke onderhouden wordt door o.a. het Planbureau, de Ministeriële Plan Units op elke ministerie, Results-Based Management, de Nationale Database voor Ontwikkelingsprojecten, de koppeling van de projecten met de begrotingscodes en de aanpassing van de processen bij het ministerie ervoor zullen zorgdragen dat de projecten – en dus de invulling aan de ministeries, beleidsgebieden en Sustainable Development Goals – zoveel als mogelijk in samenhang worden uitgevoerd. Binnen dit systeem is er een start gemaakt met het registreren en analyseren van alle maatregelen uit het herstel.

Op basis van de beschikbare informatie valt te concluderen 17 projecten getypeerd worden als wet regelgeving en 22 die behoren tot beleid en de voorbereiding daarvan. Verder worden 3 getypeerd als Ontwikkeling van de menselijke hulpbronnen en de overige 12 zijn aangemerkt als Producten of diensten die kunnen bijdragen aan de hervorming of versterking van overheidsinstututen. Tenslotte 3 als anders en 1 bij Research and Development.

Het Ministerie draagt voornamelijk bij aan SDG-doel 8 welke inhoud, *“Promote sustained, inclusive and sustainable economic growth, full and productive employment and decent work fo all”* vanwege feit dat 41 van 60 projecten in lijn zijn met dit doel.

overheidsinstituut	projectnaam	Type projecten	output	ontwikkelingsdoel	uitkomst	SDG	stand_van_zakenid	opmerkingen
FinPlan	Aanpassing c.q. wijziging wet op de Staatsschuld, Herintroductie van 'fiscal rules', nl. realistische schuldlimieten ter garanderen van een verantwoord leengedrag bij de overheid. Dit is aangegeven in het Regeerakkoord (Urgentiefase maatregel nr. 6)	Wet en regelgeving	Wet op de Staatsschuld is aangepast	60, Er is sprake van gezonde monetaire parameters die transparant de rust bewaken en voldoende veerkracht bieden	251, X.3 De Surinaamse schuldenlast is teruggebracht tot een aanvaardbaar niveau	8	Geen bijzonderheden bekend	
FinPlan	Aanpassing exporttarief en verscherpte controle op uitvoer van vis., De Staat verdient onvoldoende aan de export van vis, omdat er kennelijk onvoldoende controle plaatsvindt.	Beleid en de voorbereiding daarvan	Verwachte opbrengst SRD 100 miljoen in 2021	60, Er is sprake van gezonde monetaire parameters die transparant de rust bewaken en voldoende veerkracht bieden	250, 17.1 De capaciteit om binnenlandse middelen te mobiliseren voor het innen van belastingen en andere inkomsten is versterkt, middels onder andere internationale ondersteuning	8	Gestart, In uitvoering gaande	
FinPlan	Aanpassing grondhuur, De grondhuurtarieven zijn erg laag en aanpassing is gerechtvaardigd	Wet en regelgeving	Realistische grondhuurtarieven. Verwachte opbrengst SRD 64 mln. in 2021, SRD 128 mln. (2022), SRD 128 mln. (2023)	61, Het investeringsbeleid is transparant en internationaal competitief om investeerders aan te trekken die bijdragen aan de Surinaamse visie	253, 17.3 Uit meerdere bronnen zijn extra financiële middelen gemobiliseerd	8	Geen bijzonderheden bekend	
FinPlan	Aanscherpen Wet Toezicht Geldtransactiekantoren (2012), De cambio's zijn bedoeld voor spot transacties en niet voor bancaire transacties. Via scherper toezicht en regulering behoren de cambio's zich tot deze spot transacties te beperken. Illegale cambio's worden aangepakt.	Wet en regelgeving	De cambio's houden zich aan hun wettelijke taken en verstoren de valutamarkt niet.	66, De financiële infrastructuur is van dien aard dat ze MKMOs, industrialisatie en de services sector stimuleert	273, 8.10 De capaciteit van binnenlandse financiële instellingen is versterkt om de toegang tot bank-, verzekerings- en financiële diensten voor iedereen aan te moedigen en uit te breiden	8	Gestart, Succesvol afgerond	

FinPlan	Afdracht exportopbrengsten, Exporteurs moeten alle exportopbrengsten repatriëren en 30% van de exportopbrengsten verkopen aan de Centrale Bank	Beleid en de voorbereiding daarvan	De deviezenreserve wordt opgebouwd en een deel hiervan wordt beschikbaar gesteld t.b.v. essentiële importen	60, Er is sprake van gezonde monetaire parameters die rust bewaken en voldoende veerkracht bieden	250, 17.1 De capaciteit om binnenlandse middelen te mobiliseren voor het innen van belastingen en andere inkomsten is versterkt, middels onder andere internationale ondersteuning	8	Gestart, In uitvoering gaande	Maatregel ingesteld per 1 maart 2021 en start uitvoering per april. Voor de uitvoering werd een Commissie ingesteld. In april en mei 2021 werden uit de retentie-opbrengsten vreemde valuta beschikbaar gesteld voor groepen noodzakelijke importen. Sinds juni vinden er geen allocaties t.b.v. importen meer plaats. De retentie- en afdrachtregelingen blijven van kracht. Er is verbetering nodig van de informatie flow zodat de afdrachten beter gevolgd en uitgevoerd worden. Het IMF is van oordeel dat de 30% afdracht niet mag en de CBvS; de regering en de CBvS zijn het er - terecht - niet mee eens en zal haar eigen beleid voeren op dit stuk.
FinPlan	Basic Needs Trust Fund IX: From grassroots entrepreneur, Omscholen van jongeren.	Ontwikkeling van de menselijke hulpbronnen (exclusief de lopende en reguliere activiteiten uitgaven)	<ul style="list-style-type: none"> - 120 jongeren zijn omgeschoold. - 10 tot 15 personen met een beperking zijn getraind. - 6 creches zijn gerenoveerd. - 57 gezinnen hebben drinkwater. - Sozavo heeft een netwerk waarbij meer inzicht is in de beneficiaries van sociale voorzieningen. 	64, Er is een transparant en toegankelijk systeem voor hulpbehoeftigen om hen weer optimaal te laten functioneren in de samenleving	266, 8.6 Het aandeel jongeren dat geen werk, onderwijs of opleiding heeft, is verminderd	1,	Gestart, In uitvoering gaande	

FinPlan	Bazo kaartenbestand opschonen [1], De Staat betaalt medische kosten voor veel personen die zelf een verzekering kunnen betalen of elders reeds verzekerd zijn.	Beleid en de voorbereiding daarvan	Met het Bazo-kaarten project heeft de staat Verwachte opbrengst SRD 119 mln. in 2021	61, Het investeringsbeleid is transparant en internationaal competitief om investeerders aan te trekken die bijdragen aan de Surinaamse visie	253, 17.3 Uit meerdere bronnen zijn extra financiële middelen gemobiliseerd	8	Geen bijzonderheden bekend	
FinPlan	Belasting Toegevoegde Waarde, Invoering BTW Komt in de plaats van omzetbelasting	Beleid en de voorbereiding daarvan	Betere spreiding belasting via verschuiving van directe naar indirecte belastingen. Verwachte opbrengst SRD 1.414 mln in 2022 en SRD 1.627 mln. in 2023.	61, Het investeringsbeleid is transparant en internationaal competitief om investeerders aan te trekken die bijdragen aan de Surinaamse visie	253, 17.3 Uit meerdere bronnen zijn extra financiële middelen gemobiliseerd	8	Niet gestart, Anders	
FinPlan	Benoemen van Comité voor Financiële Stabiliteit (CFS), Het CFS bestaat uit vertegenwoordigers van MinFin en CBvS. De taak is om de risico's op het gebied van financiële stabiliteit te diagnosticeren en plannen op te stellen om deze te beheersen en tegen te gaan.	Ontwikkeling van de menselijke hulpbronnen (exclusief de lopende en reguliere activiteiten uitgaven)	Het CFS is operationeel	60, Er is sprake van gezonde monetaire parameters die transparant de rust bewaken en voldoende veerkracht bieden	250, 17.1 De capaciteit om binnenlandse middelen te mobiliseren voor het innen van belastingen en andere inkomsten is versterkt, middels onder andere internationale ondersteuning	8	Geen Informatie, Niet nader aangegeven	
FinPlan	Besparingen op subsidies, Onderzoek naar verschillende subsidies en de kosten daarvan, Het maken van beleidskaders voor de verschillende soorten subsidies.	Beleid en de voorbereiding daarvan	Stroomlijning van het subsidiebeleid en de beleidskaders	56, Er is een "lean" overheid die middels innovaties diensten op een snelle, transparante en kwalitatief hoofwaardige manier levert	236, 16.6 Effectievere, efficiëntere, verantwoordelijke en transparante instellingen op alle niveau's zijn ontwikkeld	12	Niet gestart, Anders	
FinPlan	Bezuiniging op uitgaven overheid, Bedoeld om een verantwoord en beheersbaar saldo op de begroting te realiseren	Beleid en de voorbereiding daarvan	Lopende uitgaven en lopende ontvangsten financiëren.	61, Het investeringsbeleid is transparant en internationaal competitief om investeerders aan te trekken die bijdragen aan de Surinaamse visie	253, 17.3 Uit meerdere bronnen zijn extra financiële middelen gemobiliseerd	8	Geen bijzonderheden bekend	

FinPlan	Caricom belastingwetgeving, Het stroomlijnen van de Surinaamse belasting-wetgeving met die van de CARICOM o.m. ter vermindering van dubbele belastingen	Wet en regelgeving	Surinaamse bedrijven en personen (consultants) betalen slechts 1 keer belasting	61, Het investeringsbeleid is transparant en internationaal competitief om investeerders aan te trekken die bijdragen aan de Surinaamse visie	255, X.6 Gezond ondernemersklimaat is gecreëerd	8	Geen Informatie, Niet nader aangegeven	Discussie en besluit
FinPlan	Contingent Loan for Natural Disaster Emergencies, ook voor COVID (USD 30 mln.), Dit is een noodfonds, waarvan pas getrokken wordt wanneer er zich iets ernstigs voordoet	Awareness building	Diverse calamiteiten Aankoop COVID vaccins	63, Zorgen voor een gezond leven en promoten van welzijn voor iedereen van alle leeftijden	263, 3.8 Universele dekking van de gezondheidszorg, inclusief bescherming tegen financiële risico's, toegang tot hoogwaardige essentiële gezondheidsdiensten en toegang tot veilige, effectieve, hoogwaardige en betaalbare essentiële medicijnen en vaccins voor iedereen is bewerkstelligd	13	Gestart, In uitvoering gaande	
FinPlan	Controle op performance donorgelden, De uitvoering van grote projecten is zwak en kosten miljoenen extra. De projecten moeten beter aangestuurd worden op hoog niveau. Ook PIU's moeten beter aangestuurd worden.	Producten of diensten die kunnen bijdragen aan de hervorming of versterking van overheidsinstellingen	Projecten worden sneller afgerond en besparing van miljoenen	56, Er is een "lean" overheid die middels innovaties diensten op een snelle, transparante en kwalitatief hoofwaardige manier levert	236, 16.6 Effectievere, efficiëntere, verantwoordelijke en transparante instellingen op alle niveau's zijn ontwikkeld	16	Niet gestart, Anders	
FinPlan	Conversie van grondhuur naar eigendom, Dit geeft burgers en bedrijven de gelegenheid om gronden die in grondhuur of erfpacht zijn om te zetten in eigendom	Wet en regelgeving	Versterking eigendomsrecht. Verwachte opbrengst SRD 250 mln. in 2021, SRD 500 mln. (2022), SRD 500 mln. (2023)	61, Het investeringsbeleid is transparant en internationaal competitief om investeerders aan te trekken die bijdragen aan de Surinaamse visie	253, 17.3 Uit meerdere bronnen zijn extra financiële middelen gemobiliseerd	8	Niet gestart, Anders	

FinPlan	COVID support (USD 20 mln.), het project beoogt Suriname te assisteren in haar reactie op de impact van de crisis als gevolg van de COVID-19-pandemie door de financiering van vangnetten voor kwetsbare groepen in de samenleving die getroffen zijn door het coronavirus	Beleid en de voorbereiding daarvan	De gelden die de overheid heeft uitgegeven aan optopping van AOV, AKB en FB i.v.m. COVID worden terugbetaald	64, Er is een transparant en toegankelijk systeem voor hulpbehoeftigen om hen weer optimaal te laten functioneren in de samenleving	265, 8.5 Volledige en productieve werkgelegenheid en waardig werk is bereikt voor alle vrouwen en mannen, ook voor jongeren en personen met een beperking, en gelijke loon voor werk van gelijke waarde	1	Gestart, In uitvoering gaande	
FinPlan	COVID virus disease emergency loan, Herfinanciering faciliteit om fiscale ruimte te scheppen	Beleid en de voorbereiding daarvan	Er wordt wat financieringsruimte geschapen middels herfinanciering	60, Er is sprake van gezonde monetaire parameters die transparant de rust bewaken en voldoende veerkracht bieden	250, 17.1 De capaciteit om binnenlandse middelen te mobiliseren voor het innen van belastingen en andere inkomsten is versterkt, middels onder andere internationale ondersteuning	8	Gestart, Succesvol afgerond	
FinPlan	Doorlichting Douane, Via doorlichting kan de organisatie van de douane verbeterd worden m.n. de corruptie terugdringen	Research en Development	De douane opereert zoals het moet. Inkomsten invoerrechten zijn flink toegenomen	56, Er is een "lean" overheid die middels innovaties diensten op een snelle, transparante en kwalitatief hoofwaardige manier levert	236, 16.6 Effectievere, efficiëntere, verantwoordelijke en transparante instellingen op alle niveau's zijn ontwikkeld	17	Gestart, In uitvoering gaande	
FinPlan	Evaluatie en herziening belastingwetgeving, De belastingwetgeving is op diverse onderdelen verouderd en dient aangepast te worden.	Wet en regelgeving	De belastingwetten zijn geëvalueerd en waar nodig aangepast	56, Er is een "lean" overheid die middels innovaties diensten op een snelle, transparante en kwalitatief hoofwaardige manier levert	236, 16.6 Effectievere, efficiëntere, verantwoordelijke en transparante instellingen op alle niveau's zijn ontwikkeld	17	Niet gestart, Anders	
FinPlan	Fiscal Strengthening to Support Economic Growth (FISEG) (USD 20 mln.), Huisvesting Belastingen en aankoop belasting-systemen. Management trainingen. Containerscan haven	Producten of diensten die kunnen bijdragen aan de hervorming of versterking van overheidsinstellingen	Een adequate belastinghervorming heeft plaatsgevonden.	56, Er is een "lean" overheid die middels innovaties diensten op een snelle, transparante en kwalitatief hoofwaardige manier levert	236, 16.6 Effectievere, efficiëntere, verantwoordelijke en transparante instellingen op alle niveau's zijn ontwikkeld	9	Gestart, In uitvoering gaande	Dit project wordt gefinancierd middels een IDB lening nummer SU-L1055

	operationeel maken Upgrade Asycuda. Voorbereiding BTW Tax Reform De belastingwetgeving is op diverse onderdelen verouderd en dient aangepast te worden.							
FinPlan	Fonds voor lokale ontwikkeling (SRD 15 mln. Grants per jaar), Een fonds voor NGOs en CBOs waaruit zij kleine projecten kunnen financieren voor hun eigen omgeving	Producten of diensten die kunnen bijdragen aan de hervorming of versterking van particuliere (belangen)organisaties	25 projecten van maximaal SRD 500,000 (plus 15% eigen inbreng) zijn gerealiseerd.	66, De financiële infrastructuur is van dien aard dat ze MKMOs, industrialisatie en de services sector stimuleert	76, X.9 Financiering voor MKMO is aantrekkelijk	11		
FinPlan	Government take op benzine, Verhoging met SRD 1 per liter. Waarbij deel weer gebruikt is als koerscompensatie voor benzinebedrijven.	Beleid en de voorbereiding daarvan	Overgangsmaatregel totdat liberalisatie plaatsvindt. Verwachte opbrengst SRD 360 miljoen in 2021	61, Het investeringsbeleid is transparant en internationaal competitief om investeerders aan te trekken die bijdragen aan de Surinaamse visie	253, 17.3 Uit meerdere bronnen zijn extra financiële middelen gemobiliseerd	8	Gestart, In uitvoering gaande	
FinPlan	Heffingskorting SRD750 op loonbelasting, Belastingvermindering bestond als COVID-maatregel sinds mei 2020 voor 6 maanden	Beleid en de voorbereiding daarvan	Koopkrachtversterking voor de werkenden, maar verlies voor de Staat van SRD 480 miljoen per jaar	60, Er is sprake van gezonde monetaire parameters die transparant de rust bewaken en voldoende veerkracht bieden	250, 17.1 De capaciteit om binnenlandse middelen te mobiliseren voor het innen van belastingen en andere inkomsten is versterkt, middels onder andere internationale ondersteuning	1	Gestart, Geen bijzonderheden bekend	Dit project zal de staat ongeveer SRD 480 Miljoen per jaar kosten
FinPlan	Herschikking leningen (in september 2020 begonnen m.b.v. Lazard Freres, afronding juni 2021, De Staat is niet in staat om de rente- en schuldaflossingen te voldoen in de komende jaren. Dit moet tot realistische proporties teruggebracht worden, zodat Suriname haar schulden wel kan aflossen.	Beleid en de voorbereiding daarvan	Deerschikking van leningen aan de overheid is bewerkstelligd waardoor de overheidsbegroting is ontlast.	60, Er is sprake van gezonde monetaire parameters die transparant de rust bewaken en voldoende veerkracht bieden	251, X.3 De Surinaamse schuldenlast is teruggebracht tot een aanvaardbaar niveau	8	Geen bijzonderheden bekend	

FinPlan	Herziening belastingsschijven, Er komt een verschuiving naar indirecte belastingen en minder druk op loontrekkers	Beleid en de voorbereiding daarvan	Correctie besteedbaar inkomen i.v.m. wisselkoersaanpassing	60, Er is sprake van gezonde monetaire parameters die rust bewaken en voldoende veerkracht bieden	250, 17.1 De capaciteit om binnenlandse middelen te mobiliseren voor het innen van belastingen en andere inkomsten is versterkt, middels onder andere internationale ondersteuning	1	Gestart, Geen bijzonderheden bekend	Belastingsschijven moeten herzien worden, dus een besluit dat geen geld zal kosten
FinPlan	Herziening beleid vrijstellingen op halffabricaten en kortingen op kapitaalsinvesteringen, Rationalisering van vrijstellingen en kortingen op basis van duidelijke doelen. In 2019 is SRD 693 miljoen aan vrijstellingen gegeven	Beleid en de voorbereiding daarvan	Alleen vrijstelling voor grond- en hulpstoffen en verpakkingsmateriaal bij productie. Verwachte meeropbrengsten in 2021 SRD 43,2 mln, SRD 55,6 mln. (2022) en SRD 77,5 mln. (2023) (via invoerrechten)	60, Er is sprake van gezonde monetaire parameters die rust bewaken en voldoende veerkracht bieden	250, 17.1 De capaciteit om binnenlandse middelen te mobiliseren voor het innen van belastingen en andere inkomsten is versterkt, middels onder andere internationale ondersteuning	1	Geen Informatie, Niet nader aangegeven	Het gaat om inkomsten, indirecte belastingen
FinPlan	Herziening van de Wet Bank- en Krediet Toezicht (Bank and Credit Supervision Act), De herziening van deze wet moet leiden tot een betere risk-based supervisie van banken	Wet en regelgeving	De wet is herzien	60, Er is sprake van gezonde monetaire parameters die rust bewaken en voldoende veerkracht bieden	250, 17.1 De capaciteit om binnenlandse middelen te mobiliseren voor het innen van belastingen en andere inkomsten is versterkt, middels onder andere internationale ondersteuning	8	Geen Informatie, Niet nader aangegeven	
FinPlan	Het bekostigen van het Sociaal Vangnet en andere relevante maatregelen (US\$ 20 miljoen), De kosten van het Sociaal Vangnet drukken zwaar op de begroting en zullen (deels) via externe financiering worden bekostigd.	Anders	Het Sociaal Vangnet wordt uitgevoerd zoals gepland	64, Er is een transparant en toegankelijk systeem voor hulpbehoeftigen om hen weer optimaal te laten functioneren in de samenleving	265, 8.5 Volledige en productieve werkgelegenheid en waardig werk is bereikt voor alle vrouwen en mannen, ook voor jongeren en personen met een beperking, en gelijke loon voor werk van gelijke waarde	7	Gestart, Stagneert maar nog gaande	
FinPlan	Innen van achterstallige belastingen, Aanpak van de miljarden achterstand in betalen van belastingen. Verbetering van het innen van de directe belastingen mbt	Beleid en de voorbereiding daarvan	Verwachte belastingopbrengst SRD 500 mln in 2021, SRD 400 mln in 2022 en SRD 250 mln. in 2023 (ruwe schattingen)	60, Er is sprake van gezonde monetaire parameters die rust bewaken en voldoende veerkracht bieden	250, 17.1 De capaciteit om binnenlandse middelen te mobiliseren voor het innen van belastingen en andere inkomsten is versterkt, middels onder andere internationale ondersteuning	1	Gestart, Geen bijzonderheden bekend	Dit project zal middelen innen, dus geen middelen nodig om dit project uit te voeren.

	achterstallige belastingen en werken aan het databestand van belastingplichtige burgers en bedrijven							
FinPlan	Installatie containerscan op de haven, Betere controle en verminderen corruptie. N.B. Scan alleen is niet voldoende Containers zijn al op de haven.	Producten of diensten die kunnen bijdragen aan de hervorming of versterking van overheidsinstellingen	Een Containerscan is in gebruik op de haven. Verwachte opbrengsten minimaal SRD 150 miljoen in 2021	59, Er is sprake van een continu proces van adaptatie en mitigatie om de effecten van klimaatverandering tot een minimum te beperken, alsmede een continu proces om ervoor te waken dat de impact van menselijk handelen op de omgeving tot een aanvaardbaar minimum worden beperkt	245, 13.2 Maatregelen tegen klimaatverandering zijn geïntegreerd in nationaal beleid, strategieën en planning	8	Niet gestart, Anders	
FinPlan	Instellen van een tenderautoriteit (Procurement Law and Board), Aanbestedingen moeten openbaar zijn en niet onderhands gedaan worden (Corruptie gevoelig)	Producten of diensten die kunnen bijdragen aan de hervorming of versterking van overheidsinstellingen	Wet is aangenomen Tenderautoriteit is ingesteld en transparante aanbestedingen	56, Er is een "lean" overheid die middels innovaties diensten op een snelle, transparante en kwalitatief hoofwaardige manier levert	236, 16.6 Effectievere, efficiëntere, verantwoordelijke en transparante instellingen op alle niveau's zijn ontwikkeld	17	Niet gestart, Anders	
FinPlan	Institutionele versterking NOB (US\$ 15 miljoen), Het NOB inzetten voor MKMO-investeringen en begeleiding (zie SER-advies MKMO) en beheer van diverse fondsen.	Producten of diensten die kunnen bijdragen aan de hervorming of versterking van overheidsinstellingen	NOB is versterkt en kan worden ingezet. NOB krijgt middelen in beheer om uit te zetten.	56, Er is een "lean" overheid die middels innovaties diensten op een snelle, transparante en kwalitatief hoofwaardige manier levert	236, 16.6 Effectievere, efficiëntere, verantwoordelijke en transparante instellingen op alle niveau's zijn ontwikkeld	16	Niet gestart, Stagnatie (plan)voor bereiding	Een TC van US\$ 100.000 bij de IDB is reeds goedgekeurd
FinPlan	Intrekking Valutawet, De zgn. Valutawet heeft niet gewerkt en wordt ingetrokken. N.B. De rechter had de werking van de wet reeds opgeschort. (Regeerakkoord Urgentiefase maatregel nr. 8)	Wet en regelgeving	De Valutawet is ingetrokken.	66, De financiële infrastructuur is van dien aard dat ze MKMO's, industrialisatie en de services sector stimuleert	273, 8.10 De capaciteit van binnenlandse financiële instellingen is versterkt om de toegang tot bank-, verzekerings- en financiële diensten voor iedereen aan te moedigen en uit te breiden	8	Gestart, Succesvol afgerond	

FinPlan	Liquiditeitsvoorziening banken, Banken die tijdelijk liquiditeitsproblemen hebben kunnen trekken uit een speciale voorziening van de Centrale Bank. Als tegenwaarde wordt een deposito certificaat bij de CBvS gedeponeerd.	Wet en regelgeving	Banken worden ondersteund	60, Er is sprake van gezonde monetaire parameters die transparant de rust bewaken en voldoende veerkracht bieden	250, 17.1 De capaciteit om binnenlandse middelen te mobiliseren voor het innen van belastingen en andere inkomsten is versterkt, middels onder andere internationale ondersteuning	8	Geen Informatie, Niet nader aangegeven	
FinPlan	Modernisering financiële sector, Betere wetgeving om de financiële sector te moderniseren, waaronder het verzekeringswezen, pensioenfondsen en andere fondsen. Eerst een samenhangend plan maken m.b.t. de hervormingen en implementeren m.b.v. deskundigen.	Wet en regelgeving	Het plan is gemaakt en de Conceptwetten zijn ingediend bij de DNA	60, Er is sprake van gezonde monetaire parameters die transparant de rust bewaken en voldoende veerkracht bieden	250, 17.1 De capaciteit om binnenlandse middelen te mobiliseren voor het innen van belastingen en andere inkomsten is versterkt, middels onder andere internationale ondersteuning	8	Geen Informatie, Niet nader aangegeven	
FinPlan	MOU tussen Financiën en de Centrale Bank van Suriname, Het sluiten van een ovk tussen de 2 monetaire autoriteiten ter voorkoming van nieuwe en indirecte monetaire financiering door de Centrale Bank.	Niet nader gespecificeerd	Er is een MoU tussen het ministerie en Centrale Bank, welke de financieringsafspraken regelt.	60, Er is sprake van gezonde monetaire parameters die transparant de rust bewaken en voldoende veerkracht bieden	252, X.4 Het begrotingstekort is teruggebracht tot een aanvaardbaar niveau	1	Gestart, Succesvol afgerond	Geen financiën gekoppeld aan dit project
FinPlan	National Risk Assessment, Afronden National Risk Assessment, zodat het financieel systeem de toets van betrouwbaarheid doorstaat en blacklisting wordt vermeden.	Niet nader gespecificeerd	National Risk Assessment is naar tevredenheid afgerond en rapport gepubliceerd	60, Er is sprake van gezonde monetaire parameters die transparant de rust bewaken en voldoende veerkracht bieden	250, 17.1 De capaciteit om binnenlandse middelen te mobiliseren voor het innen van belastingen en andere inkomsten is versterkt, middels onder andere internationale ondersteuning	8	Geen Informatie, Niet nader aangegeven	

FinPlan	Onderhandelingen met twee grootste goudbedrijven i.v.m. solidariteitsheffing, Met de twee grootste goudbedrijven in Suriname zal serieus onderhandeld worden om een grotere bijdrage te leveren aan de staatskas (rond 7,5% niveau van royalties). De goudprijzen liggen op een hoog niveau.	Producten of diensten die kunnen bijdragen aan de hervorming of versterking van overheidsinstellingen	Rijkste bedrijven tonen meer solidariteit.	71, Surinaamse bedrijven hebben een leidende rol bij het ontginnen, verwerken, en verkopen van Surinaamse mijnbouwproducten	292, X.19 Het aandeel van de mijnbouwsector in de werkgelegenheid en BBP is vergroot	8	Geen Informatie, Niet nader aangegeven	
FinPlan	Opzetten particulier Sociaal Fonds voor verstrekking subsidie, Diverse bedrijven worden uitgenodigd om een speciaal fonds met beheersunit op te zetten t.b.v. organisaties in de sociale sector die subsidie behoeven. Deze taak wordt overgeheveld van de overheid naar de private sector, waarbij de bedrijven hun maatschap	Beleid en de voorbereiding daarvan	Organisaties in de sociale sector hebben meer zekerheid qua ondersteuning. De begroting wordt minder belast. Personeel wordt van overheid naar sociale sector overgeplaatst.	56, Er is een "lean" overheid die middels innovaties diensten op een snelle, transparante en kwalitatief hoofwaardige manier levert	236, 16.6 Effectievere, efficiëntere, verantwoordelijke en transparante instellingen op alle niveau's zijn ontwikkeld	7	Niet gestart, Geen financiering	Dit project wordt uitgevoerd door het ministerie van Financien en Planning en Sozavo in samenwerking met Geselecteerde bedrijven
FinPlan	Privatiseren Staatsbedrijven 1e fase (inventarisatie problematiek en van alle Staatsbedrijven) (US\$ 150.000), De inventarisatie van Staatsbedrijven en het op basis hiervan opmaken van een plan van aanpak voor privatisering c.q. gezondmaking .	Producten of diensten die kunnen bijdragen aan de hervorming of versterking van particuliere (belangen)organisaties	Op basis van de inventarisatie wordt een plan van aanpak voor privatisering c.q. gezondmaking gemaakt.	74, Opzetten van een veerkrachtige infrastructuur, promoten van inclusieve en duurzame industrialisatie en stimuleren van innovatie	301, 8.3 Op ontwikkeling gericht beleid dat productieve activiteiten, het scheppen van waardige banen, ondernemerschap, creativiteit en innovatie ondersteunt, en de formalisering en groei van micro-, kleine en middelgrote ondernemingen aanmoedigen, onder meer door toegang tot financiële diensten, is bevorderd	8	Niet gestart, Anders	

FinPlan	Public Investment en Public Private Partnership Unit, Het opzetten van een afdeling voor openbare investeringen en PPP. De afdeling zal een kosten-baten analyse maken van alle bestaande investeringsprojecten en feasibility studies voor alle nieuwe openbare investeringen en PPP's.	Anders	de afdeling is operationeel	61, Het investeringsbeleid is transparant en internationaal competitief om investeerders aan te trekken die bijdragen aan de Surinaamse visie	253, 17.3 Uit meerdere bronnen zijn extra financiële middelen gemobiliseerd	17	Niet gestart, Stagnatie (plan)voor bereiding	
FinPlan	Public Sector Reform fase 1 en later fase 2, De kosten van het ambtenarenapparaat kunnen niet meer gedragen worden uit de inkomsten. Fase 1: Opschonen bestand en vrijwillige uittrekking. Fase 2: Herscholing en inzet in particuliere sector.	Beleid en de voorbereiding daarvan	Fase 1: Eerste sanering van het ambtenarenapparaat met ca. 5000 heeft plaatsgehad waardoor er een besparing is bewerkstelligd van SRD 264 mln. in 2021 en SRD 658 mln. in 2022	61, Het investeringsbeleid is transparant en internationaal competitief om investeerders aan te trekken die bijdragen aan de Surinaamse visie	253, 17.3 Uit meerdere bronnen zijn extra financiële middelen gemobiliseerd	8	Geen Informatie, Niet nader aangegeven	
FinPlan	Roadmap herstructurering en herkapitalisatie financiële sector, hervorming (en governance) banken, Er zal een roadmap gemaakt en geïmplementeerd worden om de financiële sector te herkapitaliseren en hervormen en het toezicht te verbeteren. Hiertoe wordt een onafhankelijke internationale expert aangetrokken.	Producten of diensten die kunnen bijdragen aan de hervorming of versterking van overheidsinstellingen	Er heeft een boekenonderzoek bij de banken plaatsgehad. De banken zijn versterkt en het toezicht is verbeterd.	60, Er is sprake van gezonde monetaire parameters die transparant de rust bewaken en voldoende veerkracht bieden	250, 17.1 De capaciteit om binnenlandse middelen te mobiliseren voor het innen van belastingen en andere inkomsten is versterkt, middels onder andere internationale ondersteuning	8	Geen Informatie, Niet nader aangegeven	
FinPlan	Royalty en heffing op goud van kleinschalige goudwinning, Verhoging van 2,75%	Beleid en de voorbereiding daarvan	Vermindering druk op loontrekkers. (Opbrengst SRD 587 mln in 2021)	61, Het investeringsbeleid is transparant en internationaal competitief om	253, 17.3 Uit meerdere bronnen zijn extra financiële middelen gemobiliseerd	8	Geen bijzonderheden bekend	

	naar 4,5%. De royalties van grote bedrijven liggen hoger dan van de kleine bedrijven. De Staat krijgt te weinig uit de goudsector m.n. de kleine goudwinning.		en daarna SRD 749 mln. In 2022 en 2023	investeerders aan te trekken die bijdragen aan de Surinaamse visie				
FinPlan	Solidariteitsheffing loon- en inkomstenbelasting voor natuurlijke personen en lichamen, Eenmalige aanpassing van het hoogte belastingtarief met 10% gedurende een jaar. Bij loon- en inkomstenbelasting geldt het voor natuurlijke personen die SRD 150.000 of meer verdienen p/jaar en bij inkomstenbelasting op winsten vanaf SRD 150.000 p/jaar	Beleid en de voorbereiding daarvan	Verwachte eenmalige belastingopbrengst van SRD 303,6 miljoen in 2021 (berekend over 12 maanden)	60, Er is sprake van gezonde monetaire parameters die rust bewaken en voldoende veerkracht bieden	250, 17.1 De capaciteit om binnenlandse middelen te mobiliseren voor het innen van belastingen en andere inkomsten is versterkt, middels onder andere internationale ondersteuning	1	Gestart, Succesvol afgerond	Dit project is een wet, dat is goedgekeurd door de DNA. Nu de naleving
FinPlan	Training PIU's, Er zijn veel projecten, maar overal blijken er problemen te zijn met minder goed functionerende PIU's, omdat de mensen er gewoon niet zijn, of minder goed opgeleid zijn. Via best practices meer on the job trainingen.	Beleid en de voorbereiding daarvan	PIU's worden beter en sneller, waardoor project performance toeneemt	56, Er is een "lean" overheid die middels innovaties diensten op een snelle, transparante en kwalitatief hoofwaardige manier levert	236, 16.6 Effectievere, efficiëntere, verantwoordelijke en transparante instellingen op alle niveau's zijn ontwikkeld	16	Niet gestart, Anders	
FinPlan	Uitgifte Suriname Bond, Middels het uitgeven van een Suriname Bond wordt de positie van de Centrale Bank verstrekt en tevens de inflatie bestreden (afromen liquiditeit). Het is tevens een middel om waarde te scheppen voor beleggers.	Ontwikkeling van de menselijke hulpbronnen (exclusief de lopende en reguliere activiteiten uitgaven)	De Centrale Bank is sterker, de inflatie is lager, de beleggers krijgen opbrengst	60, Er is sprake van gezonde monetaire parameters die rust bewaken en voldoende veerkracht bieden	252, X.4 Het begrotingstekort is teruggebracht tot een aanvaardbaar niveau	1	Gestart, In uitvoering gaande	Geen financiën gekoppeld aan dit project

FinPlan	Verhoging exportbelasting rondhout, met verscherpte controle op uitvoer. Later uitfaseren, De Staat verdient onvoldoende aan de export van rondhout, terwijl er kennelijk ook sprake is van illegale export.	Producten of diensten die kunnen bijdragen aan de hervorming of versterking van overheidsinstellingen	Verwachte opbrengst SRD 200 miljoen in 2021	72, Gegarandeerde voedselzekerheid	294, 14.7 De economische voordelen van duurzaam gebruik van mariene hulpbronnen, onder meer door duurzaam beheer van visserij, aquacultuur en toerisme, zijn vergroot	8	Gestart, In uitvoering gaande	
FinPlan	Verhoging kasreservepercentage, Het kasreservepercentage wordt verhoogd van 35% naar 39% (absorbeert ca. SRD 350 mln.)	Milieu	Absorptie van overtollige liquiditeiten bij het bankwezen	61, Het investeringsbeleid is transparant en internationaal competitief om investeerders aan te trekken die bijdragen aan de Surinaamse visie	253, 17.3 Uit meerdere bronnen zijn extra financiële middelen gemobiliseerd	8	Gestart, In uitvoering gaande	
FinPlan	Verhoging omzetbelasting op import van 10% naar 12%, Aanpassing van het tarief tot dat BTW wordt ingevoerd	Anders	Gaat om niet basisgoederen Opbrengst SRD 189 miljoen in 2021 daarna stopt het.	60, Er is sprake van gezonde monetaire parameters die transparant de rust bewaken en voldoende veerkracht bieden	250, 17.1 De capaciteit om binnenlandse middelen te mobiliseren voor het innen van belastingen en andere inkomsten is versterkt, middels onder andere internationale ondersteuning	1	Gestart, Geen bijzonderheden bekend	Inkomsten, indirecte belastingen
FinPlan	Vermogensbelasting heffing en aanpassing wet, De vermogensbelasting van 3 % (van het vermogen) bestaat al, maar wordt slecht geheven en nog slechter voldaan (inkomsten 2020 waren slechts SRD 6 mln). Veel vermogen staat op naam van stichtingen en daarvoor is een wetswijziging nodig.	Producten of diensten die kunnen bijdragen aan de hervorming of versterking van overheidsinstellingen	De wet op heffing van vermogensbelasting is gewijzigd. Burgers inclusief stichtingen betalen naar Ratio van hun vermogen een bij wet gewijzigd belasting tarief De staats inkomsten zijn toegenomen tot SRD 30 mln. in 2021 en SRD 90 mln in 2022	60, Er is sprake van gezonde monetaire parameters die transparant de rust bewaken en voldoende veerkracht bieden	250, 17.1 De capaciteit om binnenlandse middelen te mobiliseren voor het innen van belastingen en andere inkomsten is versterkt, middels onder andere internationale ondersteuning	8	Geen Informatie, Niet nader aangegeven	

FinPlan	Versterking Ministerie van Financiën & Planning (USD 2 miljoen), Het ministerie van Financiën en Planning en de instituten (ABS, SPS) trainen in het voeren van cash management, het voor bereiden en het implementeren van begrotingen en te trainen in het verwerken van data.	Wet en regelgeving	Het ministerie is beter in staat om cash management te doen, begrotingen voor te bereiden en te implementeren, data wordt tijdig verwerkt en gerapporteerd. De onderlinge uitwisseling met Planbureau en ABS is verbeterd.	56, Er is een "lean" overheid die middels innovaties diensten op een snelle, transparante en kwalitatief hoofwaardige manier levert	236, 16.6 Effectievere, efficiëntere, verantwoordelijke en transparante instellingen op alle niveau's zijn ontwikkeld	17	Niet gestart, Geen financiering	
FinPlan	Wet Depositogarantie-systeem, Door een depositogarantie wordt voorkomen dat burgers bij het omvallen van een bank hun geld kwijtraken, omdat zij tot een zeker bedrag daartegen gedekt zijn.	Producten of diensten die kunnen bijdragen aan de hervorming of versterking van particuliere (belangen)organisaties	De wet is goedgekeurd en wordt geïmplementeerd na opschoning van de banksector; het vertrouwen van de burgers in het bankwezen neemt toe	60, Er is sprake van gezonde monetaire parameters die transparant de rust bewaken en voldoende veerkracht bieden	250, 17.1 De capaciteit om binnenlandse middelen te mobiliseren voor het innen van belastingen en andere inkomsten is versterkt, middels onder andere internationale ondersteuning	8	Gestart, Geen bijzonderheden bekend	
FinPlan	Wet Kredietregistratie-bureaus, De wet Kredietregistratie-bureaus is in 2016 ingediend bij DNA. Deze wet maakt het mogelijk om de kredietwaardigheid van personen en bedrijven na te gaan, zoals in veel landen al mogelijk is.	Wet en regelgeving	Het aantal non-performing loans zal dalen en het schept meer vertrouwen.	60, Er is sprake van gezonde monetaire parameters die transparant de rust bewaken en voldoende veerkracht bieden	251, X.3 De Surinaamse schuldenlast is teruggebracht tot een aanvaardbaar niveau	8	Gestart, In uitvoering gaande	Voorbereiding
FinPlan	Wet op Basisbank-rekening, Elke volwassen burger heeft recht op een bank-rekening en deze wet is bedoeld om dat recht te beschermen. Het zal de digitalisering van overheids- en overige transacties ook vergemakkelijken en ouderwetse	Wet en regelgeving	Elke volwassene heeft een eigen bankrekening	66, De financiële infrastructuur is van dien aard dat ze MKMOs, industrialisatie en de services sector stimuleert	273, 8.10 De capaciteit van binnenlandse financiële instellingen is versterkt om de toegang tot bank-, verzekerings- en financiële diensten voor iedereen aan te moedigen en uit te breiden	8	Geen Informatie, MPU heeft geen info	Voorbereiding

	(uit)betaal-methoden overbodig maken.							
FinPlan	Wet op de Afwikkeling van Banken (Bank Resolution Act), Introductie van een wettelijk raamwerk waardoor CBvS het mandaat krijgt om effectief in te grijpen in geval van problemen bij de banken	Wet en regelgeving	De wet op de afwikkeling van Banken is aangenomen	60, Er is sprake van gezonde monetaire parameters die transparant de rust bewaken en voldoende veerkracht bieden	250, 17.1 De capaciteit om binnenlandse middelen te mobiliseren voor het innen van belastingen en andere inkomsten is versterkt, middels onder andere internationale ondersteuning	8	Geen Informatie, Niet nader aangegeven	
FinPlan	Wijziging Bankwet ter versterking van de onafhankelijkheid van de Centrale Bank, Wetswijziging tot herstel van de onafhankelijke positie van de Centrale Bank (Regeerakkoord Urgentiefase maatregel nr. 7)	Wet en regelgeving	Een geloofwaardige en onafhankelijke Centrale Bank	60, Er is sprake van gezonde monetaire parameters die transparant de rust bewaken en voldoende veerkracht bieden	250, 17.1 De capaciteit om binnenlandse middelen te mobiliseren voor het innen van belastingen en andere inkomsten is versterkt, middels onder andere internationale ondersteuning	8	Gestart, In uitvoering gaande	
FinPlan	Wijziging wet op de Staatsschuld en versterken Bureau voor de Staatsschuld, Het Bureau voor de Staatsschuld krijgt een ruimer mandaat om naast schulden ook supplier arrears, garanties en liabilities te registreren voor de publieke sector	Wet en regelgeving	Een efficiënt en effectief functionerende Bureau voor de Staatsschuld	60, Er is sprake van gezonde monetaire parameters die transparant de rust bewaken en voldoende veerkracht bieden	251, X.3 De Surinaamse schuldenlast is teruggebracht tot een aanvaardbaar niveau	17	Niet gestart, Anders	
FinPlan	Wisselkoersbeleid, Aanpassing wisselkoers van SRD 7,52 naar SRD 14,29 voor USD 1 en verdere beheersing van de wisselkoers met latere bijstelling van het wisselkoersregime tot flexibele wisselkoers. (Regeerakkoord Urgentiefase maatregel 9)	Wet en regelgeving	Een wisselkoers die een goede reflectie is van de fundamentele macro-economische verhoudingen	60, Er is sprake van gezonde monetaire parameters die transparant de rust bewaken en voldoende veerkracht bieden	250, 17.1 De capaciteit om binnenlandse middelen te mobiliseren voor het innen van belastingen en andere inkomsten is versterkt, middels onder andere internationale ondersteuning	1	Gestart, Succesvol afgerond	Hierbij zijn er geen financiën gekoppeld

